

Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta

Documentation of rare Assamese books in collaboration with Assam Sahitya Sabha, Jorhat and the Ford Foundation: microfilmed and digitised in October 2006

Record No: 2006/109	Language of work: Assamese	
Author (s) / Editor(s): ✓ Rajonikanta Devo Sarma		
Title: অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা		
Transliterated Title: Asama Saahitaya Sabha Patrakika		
Translated Title: Magazine of Assam Sahitya Sabha		
Place of Publication: Jorhat	Publisher: Assam Sahitya Sabha - Jorhat	
Year: 1956 (1878 Era)	Edition:	
Size: 24 cms 276 pages	Genre: Magazine	
Volumes: 15 - 3 issues	Condition of the original: good	
Remarks: illut - 1st vol. published in the year 1927 and has been continuing		
Holding institute: Assam Sahitya Sabha, Jorhat	Microfilmed and digitised by: Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta, 2006.	
Microfilm Roll No:	From gate:	To gate:

আসান সাহিত্য সভা ।

শাহজাদপুর ।

তারিখ: ৩/২/২০০১ বং ১০৬৮-৬৯-৭০

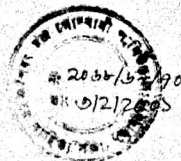

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

অসম সাহিত্য সভা ।
কাছাৰী ১
তাৰিখ... ২৫ ৬/৭/১৯৭০

পঞ্চম বছৰ

প্রথম সংখ্যা

সম্পাদক — শ্ৰীৰজনীকান্ত দেৱ শৰ্মা

সম্পাদনা সমিতি

শ্রীযুতা নলিনীবালা দেবী

অধ্যাপক শ্রী উপেন্দ্রচন্দ্র লেখক

অধ্যাপক শ্রী অতুলচন্দ্র হাজৰিকা

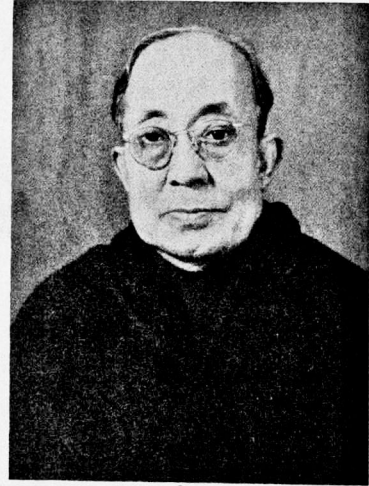
অধ্যাপক মঃ বাইহান ছাৰ

অধ্যাপক শ্রী প্রমোদচন্দ্র ভট্টাচার্য

শ্রী বজ্রনীকান্ত দেবশর্মা (সম্পাদক)

সূচী

বিষয়	লেখক	পৃষ্ঠা
১। কুমাবিল ভট্ট	অধ্যাপক শ্রীযুত বিশ্বনাথায়ণ শাস্ত্রী এম্-এ	১
২। মাধৱ কন্দলীৰ বাৰায়ণ	অধ্যাপক শ্রীযুত জ্ঞাননাথ বৰা, বি-এল এড্ ভোকেট্ট	৬
৩। ৩বেজবকহাসেৱৰ গিঠি	লক্ষ্মীনাথ বেজবকহা	১০
৪। খ'ৱা বাক কছো	ডক্টৰ শ্রীযুত প্ৰফুৰ দত্ত গোস্বামী এম্ এ, ডি-কিল্	১৩
৫। অসমীয়া জন সাহিত্যত মেহ নিচাৰৰ গীত	শ্রীযুত শ্ৰীধামচন্দ্র দাস	২৪
৬। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ ইতিবৃত্ত	ডক্টৰ শ্রীযুত হৰিপ্ৰসন্ন দাস, এম্-এ (কলি) পি-এইচ-ডি (লণ্ডন)	২৬
৭। বুৰঞ্জীত সতী জয়মতী	ডক্টৰ শ্রীযুত সূৰ্যাকুমাৰ ভূঞা, এম্-এ (কলি) পি-এইচ-ডি, ডি-সিই (লণ্ডন)	৩৪
৮। ভিৰো	শ্রীযুত অমৰেন্দ্ৰনাথ পাঠক	৩৬
৯। বড়ো-কছাৰী জাতিৰ সংস্কৃতি	শ্রীযুত ৰূপনাথ ব্ৰহ্ম, (অসমৰ বাহ্য মন্ত্ৰী)	৪৮
১০। অসমীয়া জাতীয় জীৱনত ডাকৰ বচনৰ প্ৰভাৱ	শ্রীযুত হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা বি-এ	৫১
১১। বৌদ্ধ-বৰ্ণ আৰু অসম	ডক্টৰ শ্রীযুত প্ৰতাপচন্দ্র চৌধুৰী এম্-এ (কাৰ্ণী) পি-এইচ-ডি (লণ্ডন)	৫৫
১২। অসম সাহিত্য সভাৰ বাহিৰে- ভিতৰে	অধ্যাপক শ্রীযুত অতুলচন্দ্র হাজৰিকা এম্-এ, বি-এল, বি-টি	৬০
১৩। পদ্মাসিঁথিৰ গীত	শ্রীযুত কালিদাস খাটনিয়াৰ	৭৬
১৪। সম্পাদকৰ ছ-আবাৰ	—	৭৬
১৫। পোৱা পুথিৰ চমুচিনাকি	—	৭৮

শ্রীযুত যশোবন্তনাথ চক্ৰবৰ্তী

আসাম সাহিত্য সভা ।

জৈমিনী ।

তাৰিখ... ৩৫

অসম সাহিত্য সভা পত্রিকা

পঞ্চদশ বছৰ

১৮৭৮ শক, বহাগ-শাওণ

প্রথম সংখ্যা

কুমাৰিল ভট্ট

খ্ৰীষ্ট বিশ্বনাথায়ণ শাস্ত্ৰী

কুমাৰিল ভট্ট ভাৰতীয় দাৰ্শনিক পণ্ডিতসকলৰ
ঋণী। জৈমিনীয়া মীমাংসা দৰ্শনৰ ভাষ্যকাৰ
শিবদামীৰ ভাষ্যৰ বিশদ ব্যাখ্যা প্ৰসঙ্গত এওঁৰ
দাৰ্শনিক প্ৰতিভা আৰু প্ৰশাস্ত পাণ্ডিত্য প্ৰকাশ
পাইছে। কুমাৰিল ভট্টৰ দাৰ্শনিক মতবাদে
শিবদামী দাৰ্শনিকসকলক কেৱল পথৰ সন্ধানেই দিয়া
মাত্ৰিল, প্ৰেৰণাত যোগাইছিল।

কুমাৰিল ভট্ট সম্বন্ধে বহুত আখ্যান আৰু
জনশ্ৰুতি আছে। এই আখ্যান আৰু জনশ্ৰুতিৰ
মাজৰপৰা ঐতিহাসিক পুৰুষ কুমাৰিল ভট্টক
উদ্ধাৰ কৰা সহজ নহয়।

কুমাৰিলৰ জন্মস্থান আৰু অৱস্থিতিৰ সময়ৰ
বিষয়ত অনেক মতভেদ আছে। কামৰূপৰপৰা
কেবলগৈকে প্ৰায় সকলো ঠেঙেই কুমাৰিলক নিজৰ

বুলি দাবী কৰিব ধোজে। সাহিত্যৰবী বেজবৰুৱা
ভাঙনীয়াই লিখিছে—

শত্ৰুচাৰ্গৰি গুৰু অসমীয়া কুমাৰিলা ভট্ট নাম।
জগৎতকৰো গুৰু হব পাৰি ভট্টই দেখালে কাম ॥

৩ আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালাদেৱে কুমাৰিলক
কামৰূপৰ অধিবাসী আৰু কামৰূপাধিপতি খ্ৰীষ্টিয়
আশ্ৰিত বুলি কৈছে। এই প্ৰসঙ্গত আগৰৱালাই
মাৰ্ছডেন চাহাবৰ বুৰঞ্জীৰ উল্লেখ কৰিছে।^১

আচৰিত কথা এইটোহে যে বেজবৰুৱা
ভাঙনীয়াকে আৰম্ভ কৰি সকলো অসমীয়া লেখকে
এইজন দাৰ্শনিকৰ নাম কুমাৰিলা বুলি লিখি

(১) "কুমাৰিলা ভট্ট"—সাহিত্য দুকালী; Marsden,
—History of India for Senior Classes,
Vol I. Page 187.

আছেই অথচ বিশাল সংস্কৃত সাহিত্যের কোনো ঠাইতে কুমারিলা নামের সন্ধান পোতা নাযায়। ইয়ার প্রকৃত কাণ কি বুজা নাযায়। সস্তর কোনো অসমীয়া লেখকে ইংৰাজী ভাষাত লিখা আলোচনা গ্রন্থ পঢ়ি টলকিব নোৱাৰি কুমারিলৰ ঠাইত কুমারিলা লিখিলে আৰু সিয়ে চলি গল। এনেকৈ চলা ভুল সংজ্ঞাৰ দুই আৰু উল্লেখৰ আছে। যেনে—গোত্ৰপাৰৰ ঠাইত গণপাৰ, পঞ্চলীৰ ঠাইত পঞ্চলীলা।

বৃজীবিদসকলৰ বহুতেই কুমারিলক চোল দেশীয় বুলি অভিহিত কৰে, দুই এজন মগধত ঠাই দিব খোজে। প্রাচ্যবিদ্যৰ্নাৰ্ন নগেন্দ্রনাথ বসুৱে বিখৰোকাৰ্যত কুমারিলক দাক্ষিণাত্য নিবাসী বুলিছে। সবহ সংখ্যক লোকৰে ধাৰণা যে কুমারিল দাক্ষিণাত্যৰ লোক। এই বহুভুল ধাৰণাৰ কাৰণ দুটা। প্রথমটো হ'ল—কুমারিলৰ তত্ত্ববাস্তবিক নামৰ গ্ৰন্থত কিছুমান ত্ৰাবিড়ী শব্দ আছে। দ্বিতীয়টো হল—প্রখ্যাত বৌদ্ধ দার্শনিক ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তি কুমারিলৰ ভক্তিভা (কোনোমৰ মতে ভাসিনিকেক) আছিল। ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তি দাক্ষিণাত্যৰ বাবে কুমারিলো দাক্ষিণাত্যৰ হোৱাটো স্বাভাৱিক।

এতিয়া আমি প্ৰথমে দ্বিতীয় কাৰণটোৰ সম্পৰ্কত থকা জনশ্ৰুতিৰ আলোচনা কৰিম। তিলকতীয় জনশ্ৰুতি আছে যে কুমারিলে বৌদ্ধ দার্শনিকসকলৰ মতবাদৰ লগত কৰিবৰ বাবে নতুন গায়ৰ অৱতাৰণা কৰিছিল আৰু অনেক দার্শনিকক তৰ্কত বটুৱাইছিল। ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তি সম্বন্ধত কুমারিলৰ ভক্তভাৰু যদিও, উভয়ৰে দেখা-সাক্ষাত নাছিল। গতিকে ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিয়ে ছয় শিষ্য হৈ কুমারিলৰ নতুন গায়ৰ অধ্যয়ন কৰি অনেক বৈদিক পণ্ডিতক তৰ্কত বটুৱাই বৌদ্ধধৰ্ম্মৰ প্ৰাধাণ স্থাপন কৰে। অৱশ্যেই কুমারিলৰ সৈতে ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিৰ বিচাৰ আৰম্ভ হয়।

বিচাৰত ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিয়ে জয় লাভ কৰে আৰু পৰাজিত কুমারিলে ধৰ্ম্মান্তৰ গ্ৰহণৰ পৰিহৰ্ত্তে কৰীয়াগিৰিত প্ৰাণত্যাগ কৰে।

ভাৰতীয় প্ৰবাদ ইয়াৰ বিপৰীত। ভাৰতীয় প্ৰবাদ মতে কুমারিলে বৌদ্ধ দার্শনিকসকলৰ মত ভালকৈ জানিবৰ বাবে শিষ্টৰূপে কোনো এক বৌদ্ধগুৰুৰ গুৰুত অধ্যয়ন কৰে। এদিন বৌদ্ধ-গুৰুৱে বেৰৰ মিন্দা কৰাত কুমারিল লক্ষ্যত হয় আৰু সহপাঠীসকলে তেওঁৰ ভাৱান্তৰ লক্ষ্য কৰি তেওঁক সন্দেহ কৰে। এদিন বাস্তি সহপাঠী-সকলে তেওঁক ঘৰৰ ওপৰৰপৰা পেলাই দিয়ে। কুমারিলে অলৌকিকভাৱে ৰক্ষা পায়।^(২)

ইয়াৰ পিচত তেওঁ পলাই যুবে আৰু শেষত সুধৰ্ম্ম নামে এজন বৌদ্ধধৰ্ম্মী ৰজাৰ ৰাজসভাত উপস্থিত হয়। ৰাজসভাত কুমারিলে বেৰৰ অস্বাভাৱতা সম্বন্ধে অলৌকিক উপায়েৰে সকলোৰে মনত প্ৰিথাস জগালে। তেতিয়া ৰজাই আসমুৰ্ হিমাচলৰ সকলোকে কুমারিলৰ মতামুগ্ধাৰী হবলৈ আদেশ দিয়ে।

বৃজীৰ সাধাৰণ ছাত্ৰয়ো কব যে সেই সময়ত আসমুৰ্ হিমাচল ব্যাপি থকা ৰাজ্যৰে বেলাগে তাৰ আধা ৰাজ্যত কোনো ৰজাৰ অধীনত নাছিল।

শৰ্ব্বাচাৰ্য্যৰ জীৱনী লিখক মাথৰে (সায়ণৰ ভাই মাথৰ নহয়) শৰ্ব্বৰ বিজয়ত কুমারিলে তুয়ানলত প্ৰাণ ত্যাগ কৰাৰ দুটা কাণ লিখিছে। সাময়িক-ভাবে গ্ৰহণ কৰা বৌদ্ধগুৰুৰ অপমান আৰু স্বৰচিত গ্ৰন্থত ঈশ্বৰৰ অনলীকাৰ। যি সময়ত কুমারিলে তুয়ানলত প্ৰাণ ত্যাগ কৰিবলৈ ওলাই-ছিল, ঠিক সেই সময়তে শৰ্ব্বাচাৰ্য্য বিচাৰৰ বাবে সেই ঠিকত উপস্থিত হয় আৰু তেওঁ কুমারিলক

(২) The Indian Logic Medieval School

নামৰ গ্ৰন্থত সতীশচন্দ্ৰ বিদ্যাহুৰণে এই মত উল্লেখ কৰিছে।

কাৰ্ত্তিয়েকৰ অৱতাৰ বুলি অভিহিত কৰে। কুমারিলে মগধ মিশ্ৰক নিজৰ মতবাদৰ সম্পূৰ্ণ উত্তৰাধিকাৰী বুলি তেওঁক সাক্ষাত কৰিবলৈ কয়। শৰ্ব্বাচাৰ্য্য তেতিয়া মাছিৱতী পুৰীত থকা মগধ মিশ্ৰৰ ঘৰত উপস্থিত হৈ তেওঁৰ সৈতে শাস্ত্ৰীয় বিচাৰ কৰে। সেই বিচাৰত কুমারিলৰ ভনীয়েক আৰু মগধ মিশ্ৰৰ পত্নী উভয়ভাৱীয়ে মধ্যস্থতা কৰে। বিচাৰত পৰাজিত হৈ মগধে শৰ্ব্বৰ শিষ্টগ্ৰহণ কৰি ব্ৰহ্মৰথৰ নাম লয়।

শৰ্ব্বৰ বিজয় ঐতিহাসিক গ্ৰন্থ নহয়। ৰাজতৰঙ্গিনীত যি উদ্দেশ্যত জয়পীঠ আৰু ললিতা-দিত্যৰ বিবিজয় বৰ্ণনা কৰা হৈছে, ঠিক তেনে উদ্দেশ্যত শৰ্ব্বৰ বিবিজয় বৰ্ণনা কৰা হৈছে। মাথৰৰ উদ্দেশ্য এয়ে যে কৰ্ম্মবাদৰ প্ৰধান আচাৰ্য্য কুমারিলৰ পৰাজয় নেৰেপুৱালে শৰ্ব্বাচাৰ্য্যৰ বিজয় পূৰ্ণ নহয়—অথচ তাৰ সন্ত্ৰাননাও নাই। গতিকে মগধ মিশ্ৰকে উত্তৰাধিকাৰী দেখুওৱা হৈছে।

কুমারিলৰ ধৰ্ম্ম সম্পৰ্কেও দুটা মত আছে। প্ৰথম মত হল—কুমারিল প্ৰথমে বৌদ্ধ আছিল, পিচত বৈদিক ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰে। দ্বিতীয় মত হল—কুমারিল বৈদিক মতাবলম্বী আছিল যদিও ধৰ্ম্ম-কীৰ্ত্তিয়ে সৈতে তৰ্কত পৰাস্ত হৈ বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰে। গতিকে পণ্ডিত ইলিয়ট চাহাবে পূৰ্ব্বোক্ত প্ৰথম মতৰ উল্লেখ কৰিছে।^(৩) ছাৰ সৰ্পগপী ৰাধাকৃষ্ণণে History of Indian Philosophy ত এই মত উল্লেখ কৰিছে, অৱশ্যে মন্তব্য প্ৰকাশ কৰা নাই।

এই মতৰ অমুকুলে যুক্তি কম। বৌদ্ধ ইতিৱৃত্তত এনে প্ৰবাদ নাই। মাথৰাচাৰ্য্যয়ো ইতিৱৃত্তৰ বৌদ্ধগুৰুৰ গুৰুত অধ্যয়নৰ কথাহে

(৩) Elliot—Hinduism and Buddhism, Vol. II P. 207.

লিখিছে। বিশেষকৈ, ধৰ্ম্মান্তৰ গ্ৰহণৰ পিচত কুমারিলে বৈদিক পণ্ডিতসকলৰ মাজত এনে সন্ধান পোৱা সস্তৰ মহলহেঁতেন। দশম শতিকাৰ আচাৰ্য্য উন্নয়ন কৈছে—“পৰৈ পূজ্যানামপি অত্র অপ্রবেশাৎ।”

ইলিয়ট চাহাবৰ মত অনুসাৰে যদি কুমারিলক আজন্ম বৌদ্ধ বুলি ধৰা যায়, তেনেহলে ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিকে বৌদ্ধ বুলি ধৰাৰ থল থাকে; কিন্তু ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিয়ে পিচত বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰাৰ কথা প্ৰতিপাত। উন্নয়নাচাৰ্য্যই “বৌদ্ধাধিকাৰী” গ্ৰন্থত এই কথা উল্লেখ কৰিছে।^(৪) মহামহোপাধ্যায় সতীশ চন্দ্ৰ বিদ্যাহুৰণেও ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিয়ে পিচত বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰা কথা উল্লেখ কৰিছে। তিকতীয় ঐতিহাসিক তৰ্ণানামথৰো এয়ে মত। গতিকে কুমারিল আজন্ম বৌদ্ধ বোলা কথাৰ নিশ্চিত নহয়।

দ্বিতীয় মতটোও জনপ্ৰবাদৰূপে বিদ্যাহুৰণে Indian Logic Medieval Schoolত লিখিছে। কিন্তু কোনো প্ৰমাণ দিয়া নাই।

ওপৰত উল্লেখ কৰা প্ৰবাদ আৰু প্ৰমাণবিলাকৰ-পৰা আমি দুটা সিদ্ধান্তত উপনীত হব পাৰোঁ। প্ৰথম—কুমারিলে কোনো সময়ত (সাময়িকভাবে হলেও) বৌদ্ধধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰিছিল বা ধৰ্ম্মগ্ৰহণৰ স্ৰৱণ লৈছিল। দ্বিতীয়—যি কাৰণতেই হওক কুমারিলে খেচ্ছাই (হয়তো তুয়ানলত) মুঢ়া বৰণ কৰে।

কুমারিলক দাক্ষিণাত্যবাসী বোলা কাৰণৰ প্ৰথমটো ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিৰ লগত কুমারিলৰ সম্বন্ধ প্ৰমাণ হলে নিশ্চিত হয়। কিন্তু এই সম্বন্ধ সন্দেহাতীত-ভাবে প্ৰমাণ নহয়। দ্বিতীয় কাৰণ ত্ৰাবিড়ী ভাষাৰ প্ৰয়োগ। এই সম্বন্ধে চোৱা আৱশ্যক যে এই

(৪) জৈৱনিকবিদ্যুতবনকৃষ্ণণতিকাং কীৰ্ত্তি-প্ৰজ্ঞা-কৰং। “বৌদ্ধাধিকাৰী” ৯৭ পৃ

শব্দবিলাক কুমাৰিলে কেনেভাবে উল্লেখ কৰিছে। কুমাৰিলে ত্ৰাবিড়ী শব্দবিলাক শ্ৰদ্ধাৰে উল্লেখ কৰা নাই যেন লাগে। “তদ্ যথা ত্ৰাবিড়ীভাষায়ামীদৃশী সচ্ছন্দকল্পনা তদা পাবনীযৰ্শ্বৰযমনবোমকাদিভাষাশু কিং বিকল্পা কিং প্ৰতিপংক্তন্তে ইতি ন বিদ্যাঃ।” ধেৰা যায় ত্ৰাবিড়ী পণ্ডিতে ত্ৰাবিড়ী ভাষাক একান্ত শ্ৰদ্ধা কৰে। কুমাৰিলে নিন্দা কৰা যেন হে ধেৰা যায়।^১ কেবল ভাষাকেই নহয়, কুমাৰিলে দাক্ষিণাত্যৰ মাতুল সন্ধা বিবাহ আদি পাচানবো নিন্দা কৰিছে; অথচ সকলো দাক্ষিণাত্য পণ্ডিতে এই প্ৰথা সমৰ্থন কৰে।

সংস্কৃত ভাষা সৰ্বস্বত্বীয় ভাষা হলেও অকল বিশেষত লিখাৰ বৈশিষ্ট্য দেখা যায়। এই বৈশিষ্ট্য মহাভাষ্যাকাৰ পতঞ্জলিৰ দিনতেই প্ৰকাশ পাইছিল। “প্ৰায়তস্ক্ৰিতাঃ দাক্ষিণাত্যাঃ।” কিন্তু কুমাৰিলক বচনাত তস্ক্ৰিতপ্ৰিয়তাৰ কোনো পৰিচয় পোৱা নাযায়।

আনন্দপৰিচয়ে লিখিছে, বৌদ্ধ মত ধণ্ডনৰ বাবে কুমাৰিল উত্তৰ কালৰপৰা দক্ষিণ দেশলৈ আহিছিল।^২ এইবিলাকৰপৰা কুমাৰিলক উত্তৰ-ভাৰতীয় বুলিবৰ সুযোগ ওলায়।

মহামহোপাধ্যায় বিদ্যোত্মবীপ্ৰসাদ ত্ৰিবেদীয়ে “কিবাবলী” নামে জায় এন্ডৰ ভূমিকাত বহুত যুক্তি আৰু প্ৰমাণৰ দ্বাৰা কুমাৰিলক মৈথিলকপে প্ৰমাণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। নৱম শতিকাৰ প্ৰখ্যাত পণ্ডিত বাচ্প্পতি মিশ্ৰই কুমাৰিলৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে—“অত্ৰভৱন্তো ৰাষ্ট্ৰিককাৰমিশ্ৰাঃ”, “অত্ৰভৱান্ ৰাষ্ট্ৰিককাৰঃ”। সংস্কৃত ভাষাত “অত্ৰভৱন্ত

আক ‘অত্ৰভৱন্ত’ শব্দই পুঙ্জনীয় লোকক বুজায়। কিন্তু এই দুটা শব্দৰ ব্যৱহাৰত সূক্ষ্ম পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। সংস্কৃত ভাষাবিদসকলৰ মত এই যে বংশ-কালৰ অজ্ঞাতৰ সামীপ্য হলে ‘অত্ৰভৱন্ত’ আৰু দুৰৰ হলে ‘অত্ৰভৱন্ত’ ব্যৱহাৰ হয়।^৩ উত্তৰ-বাম চৰিত আদিত এনে ব্যৱহাৰ দেখা যায়। বাচ্প্পতি আৰু কুমাৰিলৰ মাজত সময়ৰ সামীপ্য থাকিব নোৱাৰে—তুয়োৰে মাজত অন্ততঃ ডেৱশ বৰ্ষৰ ব্যৱধান। গতিকে দেশসামীপ্য হোৱাৰে সম্ভৱ। গতিকে বাচ্প্পতি মৈথিল বাবে কুমাৰিলকো মৈথিল বোলাৰ যুক্তি ক্ষীণ দেখা যায়।

মাত্ৰাজ শিৱবিজ্ঞানয়ৰ অধ্যাপক এছ. কে বামনাথ শাস্ত্ৰীয়ে লিখিছে—“Salikanath’s reference to him (Kumarila) in this work as Varttikakar Misa probably indicates his northern origin (Introduction to Tantravarttika)। কুমাৰিলৰ এজন পুত্ৰ আছিল—নাম জয় মিশ্ৰ। জয় মিশ্ৰই কুমাৰিলৰ শ্লোকবাস্তিকৰ একাংশৰ ব্যাখ্যা লিখে, বাকী অংশ উৎসেৰে লিখে। এই উৎসেৰেই প্ৰসিদ্ধ কবি ত্ৰীকণ্ঠ ভৱভূতি বুলি বহুতে কয়। বিখ্যাত পণ্ডিত ছি কুনহান ৰাজাই লিখিছে—“Umveka was a disciple of Kumarila but also that Kumarila had a son named Jayamisra. “মিশ্ৰ” শব্দ সাধাৰণভাবে মাজাৰ্ণত ব্যৱহৃত যদিও মৌলিক উপাধিৰূপে সি মিথিলা অঞ্চলতহে বাইকৈ প্ৰচলিত। দক্ষিণাত্যত মিশ্ৰ নাই।

ওপৰৰ সংক্ষিপ্ত আলোচনাৰপৰা কুমাৰিলক উত্তৰ ভাৰতৰ অধিবাসী বোলাৰ অধুকে কিছু প্ৰমাণ দেখা যায়। কিন্তু মিথিলাৰ অধিবাসী বুলি মানি লোৱাত অলপ অসুবিধা আছে। কুমাৰিলে

দেশাচাৰৰ নিন্দা প্ৰসঙ্গত কৈছে অজ্ঞেধপি অহিচ্ছন্তমপুৰা-নিবাসিত্ৰাক্ষণীনাং স্ৰবাপানন্।” নিজ দেশৰ আচাৰৰ এনে নিন্দা নকৰাহে স্বাভাৱিক।

কামৰূপৰ অধিবাসীৰূপে বৰা প্ৰবাসৰ সন্তোষাতা চোৱা য়াওক। এই বিষয়ত প্ৰত্যক্ষ নাইবা পৰোক্ষ কোনো উল্লেখ পোৱা নাযায়। কুমাৰিলৰ তত্ত্ববাস্তিকত এয়াৰ কথা আছে :—

পৰ্যোগ্যবাবণাপি যত্ৰ তদেদশস্বয়ম্।
তৈবোৰকথিতঃ নাম তত্ৰ কো ৰেহিকুং কবঃ ॥

পৰ্যোগ্য=পাটৰ কাপোৰ। (পত্ৰসম্বন্ধিনী উৰ্ণা অত্ৰ) বাবণ=চোলা। পৰ্যোগ্য কামৰূপৰ বিশেষ বস্তু। পৰ্যোগ্যৰ কথা কোটীলাৰ অৰ্ণশাস্ত্ৰত আছে আৰু কামৰূপত উৎপন্ন বুলি কোৱা হৈছে। কুমাৰিলৰ কথাতে প্ৰকাশ—“পৰ্যোগ্য”, “বাবণ” আদি যি দেশৰ বস্তু সেই দেশৰ মাথুৰে কৈ নিদিলে কোনেও তাক জানিব নোৱাৰে। কুমাৰিলে যেতিয়া ‘পৰ্যোগ্য’, ‘বাবণ’ আদিৰ বিষয়ে জানিছিল, তেতিয়া তেওঁ হয় কামৰূপবাসী নহয় বা কামৰূপত কিছুদিনৰ বাবে অৱস্থান কৰা সোক হব লাগিব। অধিক গৱেষণাত হে এই বিষয়ে কিছু ডাঠকৈ কব পৰা হব।

কুমাৰিলৰ অৱস্থিতি সময় সম্পৰ্কেও মতভেদ আছে। কথিত আছে কুমাৰিলৰ চাৰিজন প্ৰধান শিষ্যৰ ভিতৰত এজন উৎসেৰক। উৎসেৰেই ত্ৰীকণ্ঠ ভৱভূতি। ভৱভূতি কাব্য বিষয়ত প্ৰাকৃত কবি বাস্কপতিৰাজৰ অধুগামী।

কবিৰাকপতিৰাজশ্ৰীভূত্যাৰিধিতঃ।

চিত্তো যদৌ যশোবন্দী তদগ্ৰণৰতিৰদিহিতাম্ ॥

বাস্কপতিৰাজ ভৱভূতি (কোনোৰ মতে ৰাজশ্ৰীও) আদি কবিয়ে আশ্ৰয় কৰা যশোবন্দী পৰাজিত হৈ ললিতাদিহিতাৰ স্ততিকাৰী হ'ল। বাস্কপতিৰাজৰ বিখ্যাত কাব্য “সৌভবহো” যশোবন্দীৰ

হাতত সৌভৱাজ দেহগুণ্ডৰ (?) নিখন উপলক্ষে লিখা। এই যশোবন্দী সপ্তম শতিকাৰ ৰজা ললিতাদিহিতাৰ হাতত পৰাত হয়। যশোবন্দীই গু: ৬৭৫-৭১০ পৰ্য্যন্ত ৰাজত্ব কৰে। গতিকে বাস্কপতিৰাজ সপ্তম শতিকাৰ শেষ বিশ্লেষণ কৰি। সেইবাবেই বাস্কপতিৰ সহযোগী কবি উৎসেৰ কুমাৰিলৰ শিষ্য হ'বলৈ হলে, কুমাৰিল সপ্তম শতিকাৰ প্ৰথমার্ধৰ হোৱাই স্বাভাৱিক। (S. P. Pandit—Introduction to Gaudavaho.)

উৎসেৰ আৰু ভৱভূতিৰ একাক্ৰান্তা সঙ্গত্ব মত বহুত। ছাৰ গলানথ ৰাই কৈছে “The identification of Umveka with the dramatist Bhababhuti appears to stand upon a somewhat steadier footing.” মালতীমাধৱ নাটকৰ হাতে লিখা পুৰণি পুথিত “ইতি ভূত্ৰকুমাৰিলাশিষ্ণ-কৃতত মালতীমাধৱে...” ইত্যাদি উল্লেখ আছে। তাৰ বাহিৰেও “যে নাম কেচিদিহ নঃ প্ৰথয়ন্ত্যৰজাঃ তান্ প্ৰতি মৈষ যঃ” এই বিখ্যাত শ্লোক উৎসেৰক টীকাত পোৱা হৈছে। ভৰ্গুহৰিৰ বাস্কপতীয় (পাণিনিৰ টীকা)ৰপৰা কুমাৰিলে কাৰিকা উদ্ধৃত কৰিছে। ছিউয়েন চাঙে (৬২২-৬৪০) ভৰ্গুহৰি নাইবা কুমাৰিলৰ নাম উল্লেখ কৰা নাই; কিন্তু ইংচিঙে (৬৭১-৬৯৫) কুমাৰিলৰ নাম উল্লেখ নকৰিলেও ভৰ্গুহৰিৰ নাম উল্লেখ কৰিছে। কুমাৰিলে বৌদ্ধ দাৰ্শনিক সমতত্ত্ব ভদ্ৰৰ আশ্ৰমীমাংসাৰ বিৰোধিতা কৰিছে, কিন্তু আশ্ৰমীমাংসাৰ টীকাৰ অকলসহই তাৰ কোনো উত্তৰ দিয়া নাই। আনহাতে ৮৫৮ খৃষ্টাব্দৰ পূৰ্ববৰ্তী বিজ্ঞানন্দ আৰু প্ৰভাসুই কুমাৰিলৰ সিদ্ধান্ত ৰণ্ডন কৰিছে। কীথ চাহাবে “কৰ্মমীমাংসা” নামে এখত কুমাৰিলৰ সময়ৰ সীমা ৭০০ ৰ আগ নহয় বুলি লিখিছে।

ধৰ্ম্মকীৰ্ত্তিৰ সৈতে কুমাৰিলৰ সম্বন্ধ স্বীকাৰ

(১) তত্ৰাং য়েচ্ছপ্ৰসিদ্ধঃ যৎ পদমপ্যৈধিকল্পাতো।
ন কচ্ছন্ত তন্ম বিধাষাঃ স্কন্ধঃ সদগদাৰ্থকোষে ॥

(২) শব্দৰবিভয়—২০৬ পৃ: (কলি: দ:)

কবিলে ধৰ্মকীর্তিৰ সমসাময়িকতা আহি পৰে। সুবন্ধুৰ বাসবদত্তাৰে উল্লেখ কৰিছে বুলি বিশ্বাস। পতিকে সুবন্ধুক যঠ শতিকাৰ শেষভাগত আৰু ধৰ্মকীর্তিক তাৰো আগত ঠাই দিব লাগিব। লগে লগে কুমাৰিলৰ সময়ো উজাই যাব। কিন্তু কুমাৰিলে আনহাতে “অভিজ্ঞানশত্ৰুঘ্নল” আৰু “কিৰাতাৰ্জুন্নয়”ৰ বাৰাংগে উদ্ধৃত কৰাত কাশিদাস আৰু ভাববিতৰকৈ পিচৰ হব লাগিব।

আনহাতে আকৌ সম্ভৱ কথাবাদ দি কুমাৰিলক ধৰ্মকীর্তিতকৈ পিচৰ বুলিবৰ যথেষ্ট কাৰণ আছে। কুমাৰিলে ধৰ্মকীর্তিৰ মত গুণম কৰিছে। কিন্তু ধৰ্মকীর্তিয়ে স্বৰচিত গ্ৰন্থ প্ৰমাণবাণ্ডিক বা গায়-বিন্দুত কুমাৰিলৰ মত গুণম কৰা নাই। প্ৰমাণ-বাণ্ডিকৰ পৰৱৰ্তী টীকাকাৰ কৰ্ণক গোৰামীয়ে হে কুমাৰিলৰ মত গুণম কৰিছে। গতিকে কুমাৰিলক সপ্তম শতিকাৰ শেষৰ লোক বোলা সঙ্গত হব। ●

মাধৱ কন্দলীৰ বামায়াণ

ত্ৰিমূৰ্ত্ত জ্ঞাননাথ বৰা

‘অসমীয়া বামায়াণ ওলাল’, ‘অসমীয়া বামায়াণ ওলাল’ বুলি বংমানেৰে আমাৰ মানুহে পৰম্পৰ কোৱা এতিয়াও মোৰ মনত পৰে। ই আঢ়ৈ কুৰি বছৰৰ আগৰ কথা। তাৰ আগেয়ে ধৰে ধৰে বঙলা বামায়াণ। আমি আমাৰ ভাষাত যে এখন বামায়াণ আছিল তাকেই নাজানিছিলো। বিদিনা কৰ্মীয়া ৮/খাৰত্ৰস্ৰ বৰলৈ ভাঙবীয়াই মাধৱ কন্দলীৰ

বামায়াণ ছপা কৰি বাইজৰ হাতত দিলে সেইদিনা চুপৰীয়া আমাৰ পুৰোহিত সৰ্বেশ্বৰদেৱে ভবলু-মুখৰ শাহ-বোৱাবী-জীয়াৰীসকলৰ আগত জ্ঞাত লগাই পঢ়িছিল। বুদ্ধ পুৰোহিতৰ কণ্ঠধ্বনি আমাৰ কাণত এতিয়াও লাগি আছে। পুৰোহিতে অৱশ্যে সেই পুৰি আগেয়ে সীচিপাতত পঢ়িছিল। এতিয়া কটকটীয়া ছপা আৰুৰ পাই তেওঁৰ কি

● এই প্ৰবন্ধটো সাহিত্য সভাৰ পোৰা অধিবেশনৰ দুবৰ্তী শাখাত পঠিত বুলি গৃহীত হৈছে।

উৎসাহ। কি আনন্দ! একেৰাহে আদিকাণ্ডৰপৰা স্তম্ভকাণ্ডলৈ পঢ়ি গুপ্তি এন্ধাৰ হোৱাতহে পুৰি জপালে।

কৃত্তিবাসৰ বামায়াণ পঢ়ি বামৰ কাহিনী আমি জানিছিলোঁ। সদায় কোৱা শব্দ আৰু কথাবে সেই কাহিনী পঢ়িবলৈ পোৱাত কন্দলীৰ বামায়াণ বাস্তৱতে মিঠা লাগিছিল। তেতিয়া আমি সৰু লৰা। হস্তমন্ত্ৰক বৰ ভাল পাইছিলোঁ। যতে যতে হস্তমন্ত্ৰৰ কথা পাঠ ততে বস পাঠ। সেই কালত আমাৰ কোনো মানুহে “হস্তমন্ত্ৰ”ক “হস্তমান” হুৱুসিছিল। এতিয়াও আমাৰ মুখত হস্তমন্ত্ৰ, জাদবস্ত্ৰ, ভগবস্ত্ৰ, বলবস্ত্ৰ, শক্তিমন্ত্ৰ, আচাৰমন্ত্ৰ, লক্ষ্মণ আদি শব্দবোৰ ওলায়। এইটো তাহানিৰ অভ্যাস। আজিকালি কাৰো লিখাত সেই শব্দ আৰু কথাবোৰ পালে ‘এয়ে মোৰ মাতৃভাষা’ বুলি পৰম স্তৰ পাঠ।

যদিও সেইকালত কন্দলীৰ বামায়াণ আদিৰপৰা অন্তলৈ পঢ়িছিলোঁ তেতিয়া তাৰ কথাবোৰলৈহে মন দিছিলোঁ, তাৰ ভাষালৈ চোৰা নাছিলোঁ। এতিয়া ডাঙৰ হলত ইয়াৰ শব্দাৱলী আৰু লাগিতাই ন ৰূপ লৈ আমাৰ আগত দেখা দিছেহি। মাধৱ কন্দলী হেনো বাগ্মীকিৰ মিচিনা আমাৰ দেশৰ আদি কবি। অৱশ্যে এওঁৰ সমসাময়িক কেইবাজনো কবি আছিল, কিন্তু সিসকল এওঁৰ সমকক্ষ নাছিল।

এওঁ যে এজন অসাধাৰণ কবি আছিল তাৰ প্ৰমাণ বামায়াণৰ প্ৰতি শব্দই দিছে। এওঁৰ পুৰি-ৰণত হেজাৰ হেজাৰ অসমীয়া শব্দই ঠাছ ৰাই আছে। আমাৰ ভাষা সাতশ বছৰৰ আগেয়ে যে ইমান চহকী আছিল তাৰ ধাৰণাও কৰিব নোৱাৰিছিলোঁ। কন্দলী কেৱল সংস্কৃতজই নহয়, আমাৰ জতুৱা ভাষাবো পণ্ডিত আছিল। তেওঁৰ পুৰিত যিবুৰে সংস্কৃত শব্দ পোৱা যায় সেইবুৰে বহুৱা দেশীয় শব্দও পোৱা যায়। কন্দলীয়ে যদিও

বাগ্মীকিৰ বামায়াণ আগত লৈ নিজৰ বামায়াণ বন্দা কৰিছিল তেওঁ নিজ দেশ-সমাজৰ কথাবোৰলৈ পাহৰা নাছিল। তেওঁৰ পাঠ-ভুই, ঘৰ-বাৰী, তেওঁৰ পৰ্বত-ভৈয়াম, তেওঁৰ বৰনি-জুলনি, তেওঁৰ নৈ-নলা, তেওঁৰ চৰাই-চুকতি, গাই-গৰু সকলো অসমৰ। তেওঁৰ আই-বোপাই, বাই-ভনী, লৰা-হোৱালী, জীয়াৰী-বোৱাৰী, পোলাম-বোটা সকলো অসমৰেই। ‘বামায়াণ’ মেলি চোৱা। কি দেখিবা! সংস্কৃতৰ বাগ্মীকিৰ লগে লগে অসমীয়াৰ কন্দলী বিচৰণ কৰিব লাগিছে।

তেওঁৰ কবিতৰ চিনাকি দিবলৈ বামায়াণৰপৰা কিছুমান অধ্যায় উদ্ধৃত কৰি বহুতে দেখুৱাইছে। আমি বেগুৱাৰ মোৰোছো। গোটেই বামায়াণকেই কবিতাময়। নৱমসৰ চৌ বিবিধ ছন্দত উৎকৃষ্ট উঠিছে। তেওঁৰ ‘সুমুৰি’বোৰত শব্দৰ বাহুনিম্নে এবাৰ চোৱা—

সুমুৰি

আকাশৰ পথে যান্তি ।
 দশদিশে নিৰ্ঘলান্তি ॥
 ভয়ে অতি চমকতি ।
 জন্মন কৰিয়া যান্তি ॥
 দুগণক হুমকতি ॥
 ৰাম বাম উচ্চকতি ॥
 পৰ্বতত উজাৰতি ।
 মাথা গোটে চমকান্তি ॥
 আনাসাক হেলিলতি ॥
 অধোমুখে নিৰ্গলন্তি ॥
 অলম্বাৰ বসাবতি ॥
 আৰুপত ব্যাহিলতি ॥
 মাত দাপি কেপিলতি ॥
 বচনক বুলিলতি ॥
 নই উবে হও শান্তি ॥
 বামে আৰু লভিবন্তি ॥

আবাহ কৰেহে বাহি।
শৰীৰত দুকাৰিঙ্গি ॥
হঠ হেতে সীতা শাকী।
দেখি সত্য কৰিলিহি ॥

স্মৃতি

ধৰু তুলি ধৰিবোহো।
পৃথিবীক বুজিবোহো ॥
অনন্তক চাৰিবোহো ॥
নাগলোক ধানিবোহো ॥
বিপ্লৱৰ মাৰিবোহো।
অসুৰক ধাৰিবোহো ॥
ভৈৰৱক ভুৰিবোহো।
সাগৰক ভুৰিবোহো ॥
বীৰক প্ৰকাশিবোহো।
হৈমন্তক বিনাশিবোহো ॥
শৰে শৰে থাকিবোহোঁ।
সাগৰক ভুৰিবোহো ॥
জিৱনক বঞ্চিতবোহো ॥
আন মেৰ সৃষ্টিবোহো ॥
আজি কীৰ্তিতক নিবো ॥
সৰ বম সুখে দিবো ॥

স্মৃতি

এহি মতে বীৰ হই।
সুখে এক পিত হই ॥
শৰীৰত উঠে ছুই।
বলে দুই জীৱ হই ॥
বাৰ বাৰ বান্ধিলন্ত ॥
পাৰে পাৰে ছান্দিলন্ত ॥
সুৰি ছুৰি টানিলন্ত ॥
গীৰে গীৰে ভবিলন্ত ॥
হিৰে হিৰে ভাঙিলন্ত ॥
তুলি তুলি পৰিলন্ত ॥

সুটা যেন লাগিলন্ত ॥
আঁঠুনাৰ ছাবিলন্ত ॥
খোজা যেন লবৰে ॥
অসংখ্যত চহৰে ॥
হাত-পাৰ বিহৰে ॥
হতী যেন চিহৰে ॥
কিন কুকু লাঠি হানি ॥
ভূমিত আফালে আনি ॥
আহুৰি আনয় টানি ॥
সুৰে দুয়ো ছিৰ জানি ॥
প্ৰইকো দুয়ো পাৰে গালি ॥
বাহত মাৰৰ তালি ॥
সুজয় প্ৰহীৰ বালি ॥
দুয়ো বজৰ বটালি ॥

কন্দলীৰ বামাৰ্য়ণ বাস্তৱতে এখন কবিত্বৰ অন্য়গুণী। তাত “পদ”ৰ সেন্দূৰীয়া আদি, “তুলনী”ৰ মনোৰম উপবন, “ছবি”ৰ বিতৰ্পন মগুণ, “স্মৃতি”ৰ উক্ত ভাৱেণে কি শোভা কৰিছে। আহা! এই পুৰীত সোমাই মহাবল্লে ভ্ৰমণ কৰি সাহিত্য স্মৃতা পান কৰা।

সুনিৰ্ছোঁ সপ্তকাণ্ড বামাৰ্য়ণৰ আৱিকাগু আৰু উত্তৰাকাণ্ড কন্দলীৰ বামাৰ্য়ণৰপৰা সূপ হৈছে। বান্ধীকিৰ সূল বামাৰ্য়ণত কেৱে কেৱে পঞ্চকাণ্ড, কেৱে কেৱে ছয়কাণ্ড থকা বুলি কয়। এই কথা সঁচামে মিছা তাক বিচাৰ কৰা আমাৰ কাম নহয়। কন্দলীৰ লঙ্কাকাণ্ডৰ শেষ অধ্যায় পঢ়িলে এনে ভাৱ হয় যে কবিয়ে তাতেই বামাৰ্য়ণ অন্ত কৰিছে। উত্তৰাকাণ্ডৰ কোনো কথা মনলৈ অহা নাই। বাৱণ বধৰ পাছত বিভীষণৰ ৰাজ্যাভিষেক আৰু সীতাক ৰামৰ সতীপলৈ আনয়ন, শ্ৰীৰামৰ অযোধ্যা গমন, শ্ৰীৰামৰ অভিষেক, হনুমন্ত প্ৰভৃতিৰ নিজ নিজ ৰেশলৈ গমন, শ্ৰীৰামৰ ৰাজ্যপালন—এই কথাবোৰেৰে লঙ্কাকাণ্ড সমাপন কৰি কবিয়ে নিজৰ

আহুৰি পৰিচয় দিলে। সীতা ৰামে বহু নিকাৰ ভুজি, বহু নিৰ্যাতন সহি পাচে অযোধ্যালৈ আহি মহাহুখে ৰাজ্যপালন কৰিছে—

অগমিত গৰীক্ষিণা সীতাক অযোধ্যা নিহা
সকৃষ্ণে ভৈল একঠাই।
মাধৱ কন্দলী গাইলা শ্ৰীৰামে অযোধ্যা গাইলা
অহ জয় আনন্দ বৰ্ণাই ॥

ইয়াৰ পাছত সীতা ৰামে আকৌ উত্তৰাকাণ্ডৰ নিৰ্যাতন সহ্য ভাগ নেপালে। সাধাৰণতঃ কবিয়ে কাব্যৰ অন্তত আহুৰি-পৰিচয় দিয়ে। কন্দলীয়ে লঙ্কাকাণ্ডৰ শেষত আহুৰি-পৰিচয় দিছে। ই ও লঙ্কাকাণ্ডত কবিয়ে বামাৰ্য়ণ অন্ত কৰাৰ প্ৰমাণ নিশ্চিয়েনে? সি যিকি নহওক, কন্দলীৰ পঞ্চকাণ্ডই বামাৰ্য়ণ সদায় জীৱন্ত কৰি ৰাৰিছে আৰু ৰাৰিব।

সংস্কৃত সাহিত্যত বিশেষ জ্ঞান মেধাকিলে কন্দলী বামাৰ্য়ণ বিচাৰ কৰা অসম্ভৱ। সেই প্ৰাচীন বিপুল সাহিত্যই এই মহাকাব্যৰ ধৰণী। যেনে কন্দলীৰ বামাৰ্য়ণ ভেদ কৰি অন্তৰ চাপ গুজিছে তেওঁ সংস্কৃতৰ বিবিধ শাস্ত্ৰ, কাব্য আৰু দৰ্শন ভাগলৈ জ্ঞানিৰ লাগিব। কন্দলীয়ে যিবিলাক সংস্কৃত শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে সেই বিলাক দুৰ্গোষা নহয়, সবহ ভাগেই আমাৰ মাজত এচলিছে। গোটেইখন বামাৰ্য়ণত কিমান সংস্কৃত শব্দ আছে আৰু কিমান দেশীয় শব্দৰা শব্দ আছে তাৰ তুল্য তালিকা প্ৰস্তুত কৰিলে শব্দবোৰ ওলাই পৰে। এই কাম কৰিবলৈ সংস্কৃত আৰু পুৰণি অসমীয়া ভাষাত বিস্তৰ জ্ঞান লাগিব। তেওঁ ছন্দবোৰ পালে ক’ত? সংস্কৃত ছন্দৰ লগত সেইবোৰৰ কোনো সম্পৰ্ক আছে নে? বঙলা আৰু হিন্দী বামাৰ্য়ণৰ ছন্দবোৰৰ লগত আমাৰ সম্পৰ্ক আছেনে? তেওঁ সেই ছন্দবোৰ নিজে গঢ়িছিল

নে কাব্যবোৰ আৰি লৈ লিখিছিল? যদিহে তেওঁ আৰি পাইছিল তেনেহলে তেওঁৰ আগেয়ে বহুত কবিয়ে অসমীয়াত কাব্য ৰচনা কৰিছিল। আমি সেই কালৰ তিনি চাৰিজন কবিৰহে প্ৰাপ্ত পাইছোঁ। ইয়াৰ উপৰিও যে অসংখ্য পুথি আছিল তাৰ প্ৰমাণ কন্দলীৰ ছন্দ আৰু শব্দাৱলীত পাওঁ। এইবোৰ গৰেবগাৰ বন্ধ কৰা শব্দৰ বুজী বিবৰি ক’ব? কন্দলীৰ বামাৰ্য়ণত সংস্কৃত মহাকাব্যৰ ছাঁ পৰা আঁচৰিত কথা নহয়। সেই ছাঁ কিভাবে পৰিছে তাক আমাক দেখুৱাই দিব কোনে? বৃহদৰ্শনবোৰ কথা হেনো বামাৰ্য়ণত আছে। সেইবোৰ ক’হিয়াই কোনে দেখুৱাব?

শব্দৰে আমাৰ কবিৰ নানা প্ৰণ পঢ়ি মাধৱ কন্দলীক “পূৰ্ব কবি অশ্ৰমাণী” বুলি কৈছে। এই কবিজনাৰ ছন্দ, ভাৱ আৰু শব্দাৱলী শব্দৰৰ আৰি আছিল। শব্দৰ যদিও অতিশয় প্ৰতিভাশালী কবি আছিল, তেওঁ কন্দলীৰপৰা যতনে সজাই থোৱা শব্দৰ ভৰালটো পাইছিল। সেয়ে নহয়, সেই শব্দবোৰেৰে কিদৰে এধাৰি মালা গাঁথিব পাৰি তাৰো কিটপু বা কৌশলটো পাইছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ আচল গুৰি যে এই বামাৰ্য়ণেই তাক শব্দৰ আদি কবিত্বই প্ৰমাণ কৰিছে।

মাধৱ কন্দলী আৰিৰ্ভাব হোৱাৰ প্ৰায় সাত শ বছৰ হ’ল। তেওঁ আজিও আমাৰ সমুগ্ৰত বিশাল ধৱল সিবিসদৃশ বিৰাজ কৰিছে। সেই পৰ্ব্বতত আৰোহণ কৰি কেউপিনে চাবলৈ মনত অভিলাস আছে, কিন্তু তাৰ কাৰণে শকতি নাই। মাথোন দেখিছোঁ হিমালায়ৰপৰা দৌহিত্য ওলোৱাৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ মৈ তাৰপৰা নিজৰি ওলাই প্ৰাচীন কাব্যৰূপৰ নুশ্ৰেণি বহু লাগিছে।

শ্ৰেয়স্কৰাদেৱৰ চিঠিঃ

My dear Mr. Beginner of activity,

তোমাৰ ২৩।১১৭ তাৰিখৰ চিঠিৰপৰা বুজিলোঁ, যে চিঠি-পত্ৰ লেখালেহি হৈ থাকিলেহে মাগুহে মাগুহক বেপাহৰে, কোনো কাৰণত চিঠি লেখা বন্ধ হলে, অথবা পলম হলেই পাহৰণিৰ পৰনি আৰম্ভ হয়। মোৰ সামগ্ৰিক জীৱনৰ প্ৰথম ভাৰততে এটি সন্তান হৈছিল, সহানুভূতি ছোৱালী। ছোৱালীটো ধুনীয়া আছিল বুলি কলেই সম্পূৰ্ণকৈ কোৱা নহয়; কাৰণ সেই কালৰ সমসাময়িক “কনিসকলৰ” যি ছোৱালীটো দেখিছিল আৰু তাৰেই সৈতে কথা-বাৰ্তা পাতিছিল, তেওঁলোকে কৈছিল—সেইটা ফুলৰ সৌৰভ, জোনৰ পোহৰ, গুৰু বতাহৰ গতি, শিৱসাগৰৰ বনপুত্ৰীত বাতি জোনৰ পোহৰ পৰি চিন্তামিক কৰা সৰু সৰু বোৰ মালাৰ ঢাকি। পাঁচ বছৰ সেই কনিতাটো আমাৰ লগত আছিল। পাঁচ বছৰৰ মূৰত এদিন কৰনাটলৈ গুচি গল। আজিলৈকে এধনি চিঠি তাই আমালৈ লেখা নাই, আমিও তাইৰ ঠিকনা জানিব নোৱাৰি এধনিও চিঠি লেখিব পৰা নাই; কিন্তু তাইক পাহৰণিৰ আৰম্ভ আমাৰ মনত ছোৱালীটোৰ গম আজিলৈকে হলে পোৱা নাই। পিচত কি হয় কব নোৱাৰোঁ।

সিদিনা মই হাওড়াৰপৰা ইমানে আছোতে ৰেল-গাড়ীৰ ৰোটাৰলিটোত, অৰ্থাৎ মই যিটো ৰোটাৰলিটোত আছিলোঁ, সেই ৰোটাৰলিটোতে এজন

• এই চিঠিখন শ্ৰীশ্ৰী যতীন্দ্ৰনাথ ছৰাদেৱৰ স প্ৰকাশনাৰ বেজবৰুৱাই লিখা। ডাঃ বিৰিকুমাৰ বৰুৱাদেৱে শ্ৰেয়স্কৰা ডাঙৰাৱাৰ এনে ভালেমান মূহাৰণি চিঠি সৰ্বমতে বন্ধা কৰিছে। চিঠিখন পৰিক্ৰান্ত প্ৰকাশ কৰিবলৈ দিয়াত আমি শ্ৰীশ্ৰী বৰুৱাদেৱৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ থাকিলোঁ। পিছলৈও তেখেতৰ সৌজন্যত শ্ৰেয়স্কৰা-দেৱৰ আন চিঠি প্ৰকাশ কৰিবলৈ আশা ৰাখিলোঁ। আমাৰ বিশ্বাস, সাহিত্যসম্ৰাট শ্ৰেয়স্কৰাৰ অক্ৰপাশিত বি কোনো লেখাৰ প্ৰকাশনাই পাঠক সমাজক বিশেষ আনন্দ দিব।—সংশোধক

জাপানী ডেকা সোমালহি। তেওঁ গাৰ পোছাক আৰু মূৰৰ টুপী, গঢ়-গতিৰে সৈতে নিখুঁত বিলাতী। হাঁওড়া ষ্টেছন এৰি কিছু বাট অহাৰ পিচত, মই তেওঁৰ সৈতে কথা পাতিবলৈ আৰম্ভ কৰি দিলোঁ। কিন্তু দুখৰ কথা কি কম, তেওঁ মোক তেওঁৰ ভাৱ বুজাব নোৱাৰে, ময়ো তেওঁক মোৰ ভাৱ বুজাব নোৱাৰোঁ। তেওঁৰ মাত মই মূৰুজোঁ, মোৰ মাত তেওঁ মূৰুজোঁ। মোৰ মাত বোলোতে আকোঁ তুমি ভুল নকৰিব, মই অসমীয়া মাত মতা নাছিলোঁ, ইংৰাজী মাতহে মাতিছিলোঁ। তেওঁই ইংৰাজী মাতকহে মাতিছিল; কিন্তু তেওঁৰ ইংৰাজী উচ্চাৰণ এনে অদ্ভুত যে মই তাৰ একেধাৰ কথাৰে বুজিব নোৱাৰাত পৰিলোঁ। তেওঁ শেহত নিজেই সৈ কাঢ়িলে যে তেওঁলোকে ভালকৈ ইংৰাজী শিকা নাই আৰু পৰিশ্ৰম কৰি নিশিকৈও, মাথোন ব্যৱসায় বাণিজ্যৰ নিমিত্তে যিবোৰ কথা আৱশ্যকীয় সেইবোৰ মূৰুজ কৰি ৰাখে। এই বুলি তেওঁ মূৰুজকৈ বিলাতী গঢ়েৰে বজ্জাৰ কিছুমান কথাও উলিয়ালে; মই দেখিহেই ভাবিলোঁ পেলগ্ৰেভৰ “গল্ডন ট্ৰেজাৰি অব্ জিৰিন্স” নাইবা “গল্ডনপ্ৰিথ” বা “টেনিচনৰ” ধুনীয়া এভিছন। কিন্তু মেলিহেই মোৰ চকু খিৰ হুল,—খিয় খিয়ক কিবা কিবি ফুল-বহা পাত্ৰেৰে কিতাপকেইখন ভৰা। মই তেওঁক সুধিলোঁ, এইবোৰ আসাম দেশৰ তাঁতশালত

অসমীয়া শিপিনীয়ে ফুলাম পাৰি-দিয়া কাপোৰত ফুল ধিবলৈ চানেকি নে? ভাবিলোঁ, তেওঁ ব্যৱসায়ী মানুহ, কিজানি আসামত বেচিনলৈ, জাপানত পাৰি-দিয়া ফুলাম কাপোৰকে বোহাৰ বুজিছে। তেওঁ কলে নহয়, সেইবোৰ জাপানী ভাষাৰ কিতাপ, “নভেল” “পয়েম” ইত্যাদি। মই তেতিয়াহে কথাতো টং কৰি থিৰ হালোঁ; নতুবা আমাৰ ব্যৱসায় এটা জাপানীয়ে কাচি নিবৰ চক্ৰান্ত কৰিছে বুলি সৰু-সুৰাকৈ বুকু কঁপি যোৱা ভয়কে এটা ৰাইছিলোঁ। যি হওক, তেওঁৰে সৈতে, দুই আৰুৰাই কথা পতাৰি আজোৰ-পিজোৰকৈ কথা পাতিবলৈ পৰিশ্ৰম কৰি থকাটাকৈ আন কিবা এটা বুলি উলিয়াওঁ বুলি মনত পাতি, তেওঁক কলোঁ “জাপানী গান এটাকৈ গাই মোক শুনাওক”। তেওঁ “আপুনিও মোক বজ্জা গান এটা গাই শুনাওক, আপুনি গালেই মই গাম” মই বিমানেকৈ হুৰবিবলৈ চেষ্টা কৰিলোঁ, এটাও গান মনত নপৰা হল। বোমাছলৈ বৰশী পেলাওঁতে বামুণভেকোলা বৰশীত লগাই হঠাৎ মোৰ, আমাৰ “বেলীক” জোকোৱা এই গানটো মনত পৰিল। ভাবিলোঁ, ইনো জাপানীয়ে মোৰ কি ভুল ধৰিণ পাৰিব, দিও এইটোকে গাই, এই বুলি দীখলকৈ টান দি নিৰ্ভয়ে ধৰিলোঁ—

আয় লো পেনপেনী!
সবে মিলে এধনি,
কান্নাকাটি কৰি মোৰা আলাইব জননী।

গানটো গুৰু পৰিলত তেওঁ কলে—এইটো religious song. (খৰ্ম সধুদীয়া সঙ্গীত)। মই কলোঁ “হঁ”। তেওঁ কলে ভাৰতবৰ্ষীয় সঙ্গীতবোৰ প্ৰায়ে religious। মই কলোঁ “হয়; কিন্তু Love song (প্ৰেমৰ সঙ্গীত) আছে।”

তেওঁ কলে “লভ চং এটা গাওক।” মোক তেতিয়া গানে গিড়িছে; মোৰ গান গাব লাগিছে; সেই-দেখি তেতিয়াই আকোঁ আৰম্ভ কৰি দিলোঁ—

“অনন্ত আকাশ মাজে দে খোৱা উকুৰাই।
গল দুৰ গল শোক, যাওক ভাঙ্গৰ পলুৱাই।
নদী লগা খোৰা খোৱা—”ইত্যাদি।

তেওঁ বাহবা দি কলে “Beautiful”। তেওঁ আৰু কলে “তোমালোকৰ গানবোৰ দীখল।” মই কলোঁ “আপোনাৰ এটি এতিয়া উলিয়াওকচোন”। তেওঁ গুৰু-গভীৰ স্বৰেৰে জাপানী গান আৰম্ভ কৰিলে। মানুহটিয়ে গান গাব জানে। যদিও তেওঁৰ গানৰ কথাবোৰ বুজিব নোৱাৰিলোঁ, স্মৃতি বেছ লাগিল। তেওঁ জমাগত মিনটা কি চাৰিটা গান গালে। শুনি বৰ ভাল লাগিছিল। তেওঁ-লোকৰ গানবোৰ চুটি হয়,—একোটাটো দুশাৰী, তিনি শাৰী, চাৰি শাৰীহে। বাতি বাৰ বজাত মই ৰাৰচোগোড়া ষ্টেছনত নামিলো, আৰু মোৰ জাপানী বন্ধুটি সেই গাড়ীতে বোম্বাইলৈ গুচি গল। তেওঁ এবছৰ মান বোম্বাইতে থাকিব হেনো; মোক তেওঁৰ ঠিকনা দি মাতি গৈছোঁ। মই কিন্তু তেওঁক গুলি কলোঁ যে তেওঁ যেন ঠৈয়েই এজন ইংৰাজী শিকোৱা মাষ্টৰ ৰাখি ইংৰাজী ভালকৈ শিকে, নতুবা মোৰ বোম্বাই ভ্ৰমণ মাটি হব।

সপ্নলপুৰ বেছ চহৰ। মোৰ দৰবৰণা ৫০ নলমান দুৰৈত এজন মোৰোৱাৰীৰ এটা “বাগান বাড়ী” ঘৰ আছে। ঘৰটি মূৰুজকৈ সজ্জাৰা, চাৰিউকালে ফুলৰ বাগিচাও আছে। টোলৰ ভিতৰতে মুকলি পথাৰৰ নিচিনা মাটিও পৰি আছে। মোৰোৱাৰীজন চহৰৰ ভিতৰৰ বজাৰৰ ভিতৰত থাকে। তেওঁৰ এখন সেগুগাড়ী, এখন ফিটন, এখন টঙ্গা গাড়ী আছে। পুৰা ৭ বজাত আৰু আবেলি ৪ বজাত বিনোঁ তেওঁ punctually

নির্দিষ্টমতে তেওঁৰ দৰৰ পৰা লেণ্ড গাড়ীত উঠি বাগান-বাড়ীলৈ আহে। তেওঁৰ বাগানবাড়া যাবাৰ এনে ঠিক-ঠাক সময় দেখি অলপ আচৰিত হৈ মই এদিন ইয়াৰ মানুহ এজনক সুধিলোঁ, ইয়াৰ মানে কি? উত্তৰ পালোঁ—“এ আপুনি নেজানেনে, এই মাৰোৱাৰীজনৰ পুৰা আঁক আবেলি লেণ্ডত উঠি ধোঁচাৰ কাৰ্খা কৰিবৰ নিমিত্তে তেওঁৰ বাগানবাড়ীলৈ আহে; তেওঁ লেণ্ডত উঠি হাতী খোৱা বা আন কাৰ্খা নকৰে, তেওঁৰ এই লেণ্ডগাড়ী আৰোহণ এই কাৰ্খাৰ নিমিত্তে হয়।” মই কলিকতাৰ মানুহ; সৰলপুৰত লেণ্ডৰ এই ব্যবহাৰ দেখি স্তম্ভিত হালোঁ।

ইয়াতো মোৰ বন্ধু গোট ৰাইছে। সিদিনা মই সন্নিকট এজন বন্ধুৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ। তেওঁ বঙ্গালী, এই ঠাইতে অনেক দিন আছে। গৈয়ে শুনিলোঁ বোলে, বন্ধু আৰু বন্ধুৰ বৈধীয়েক দুইবোৰা গা বেয়া, অলপ পানীলগা জ্বৰ হৈছে। আমি বাহিৰতে বহিলোঁ। তেওঁৰ লগুৱাই আমাৰ গৃহিণীক মাতি ভিতৰলৈ লৈ গল, মই বাহিৰতে থাকিলোঁ। গৃহিণীয়ে বন্ধুৰ গৃহিণীক শোৱাপাটত পৰি থকা পালে, আৰু ওচৰৰ বিহুনো এখনত এজন মতা মানুহক সুবেগায় কাপোৰেৰে ঢাকি শুই থকা দেখিলে। তেওঁ দেখিয়েই বুজিলে যে সেইজন্য তেওঁৰ “বন্ধুদীৰ” স্বামী। আমাৰ গৃহিণীয়ে নৰিয়াৰ ভূ লৈ বাহিৰলৈ ওলাই আহিলতে, বন্ধুৰ লগুৱাই মোক ভিতৰলৈ মাতি নিলে। মই গৈ বন্ধুক দেখি তেওঁৰ গাত হাত দি, তেওঁৰে সৈতে অলপ কথা-বাৰ্তী পাতি তেওঁৰ নৰিয়াৰ বুল জ্ঞানলোঁ। এনেতে মোৰ চকু গল, দেখিলোঁ তেওঁৰ ওচৰৰ বিহুনো এখনত এজন্য তিৰোতা মানুহে সুবেগায় ঢাকি পৰি আছে। মোৰ আৰু বুজিবলৈ বাকী নাথাকিল।

সেইজন্য মোৰ বন্ধুৰ বৈধীয়েক। বাহিৰলৈ ওলাই আহি আমাৰ গৃহিণীৰ সৈতে দুইবোৰ note compare কৰি অৰ্থাৎ দুয়ো কোৱামেলা কৰি বুজিব পাৰিলোঁ, যে আমাৰ বন্ধু আৰু বন্ধুদী একেটা খোঁটালিতে জ্বৰ পৰি শুই আছিল; আৰু মোক ভিতৰলৈ নিৰ্ভেতে বন্ধুদীয়ে সুবেগায় কাপোৰেৰে ঢাকি আছিল আৰু মোৰ গৃহিণীক নিৰ্ভেতে বন্ধুৱে তেনে কৰিছিল। কেনে বুদ্ধি চোৱা!

আৰু এজন বন্ধুৰ দৰলৈ গৈছিলোঁ, তেওঁৰো নৰিয়া জ্বৰ। তেওঁ কথায় কথায় কলে “মই যিটো পাটমাৰৰ পানী বাওঁ, সেইটোৰ পানী ironical, (আইৰনিকেল অৰ্থাৎ তাত iron আছে) গতিকে মোৰ causticness (কষ্টিকনেছ) হয়; সেই দেখি মই মোৰ পানীভাৰীক কৈ দিছোঁ, যেন আপোনাৰ পাটমাৰৰপৰা মোলৈ পানী আনে। কিছুমান পৰ তেওঁৰে সৈতে কথা-বাৰ্তী পাতি আছোঁ, এনেতে আন এজন মানুহৰ কথা ওলাল। সেই মানুহজনৰ মেৰুদণ্ডীয়া কথাৰ নিমিত্তে ঘাত। মোৰ জ্বৰীয়া বন্ধুৱে seriously মোক সেইজনৰ বিষয়ে কলে “এৰা, তেখেত বৰ তামসিক লোক।” অৰ্থাৎ “তামোমা” বা তামোটা কবোতা humorous মানুহ।

মোৰ দৰৰ ওচৰতে এজন পাত্ৰী চাহাৰ আছে। তেওঁ এইদৰ উড়িয়া ভাষাত পৰীক্ষা দি মহলাত উঠিছে। যোৱা দেওবাৰ তেওঁ হাটলৈ গৈ কিছুমান সাধাৰণ উড়িয়া মানুহেৰে সৈতে উড়িয়াত কথা কৈছিল। উড়িয়া কেইটাই চাহাৰৰ মুখৰ ফালে চাই মিচিক মিচিককৈ হাঁহি আছিল, অৰ্থত তেওঁৰ কথাত উত্তৰ নিৰিয়া দেখি, তেওঁ হিন্দুস্থানীয়ে তাৰ কাৰণ খোঁজা সিবলৈ—“চাহাৰ, আমি তোমাৰ ইংৰাজী কথা বুজিব পৰা নাছিলোঁ, কাৰণ আমি ইংৰাজী নাজানো।” এই বুলি কলে।

আজি পুৱা দেখিলোঁ, আমাৰ দৰৰ আগৰি আঙুলিয়াই বাপেকক সুধিছিল “পিতাই; হাতী পানী গাড়ীত এক পানী মানুহ ঠাক খাই গৈছে। সেইটো নে, তলৰটো!” ওচৰলৈ গৈ দেখোঁ, মানুহ মইটো এজন। মানুহজন আঙুলি ইমানতে শেখ কৰি মেলানি মাগিলোঁ। তাহানি হাতীত উঠি যোৱা জনৰ নিচিনা—ঘিজনক দেখি, হাতী চাবলৈ অহা লৰা এটাই তেওঁলৈ

তোমাৰ ৰূপাব।

বাঁ বাক ৰুছো

শ্ৰীযুত প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী

ঊনাদশ শতিকাত জাপৰ ৰাজকীয় শাসনৰ অসাবভা প্ৰমাণ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি কিছুমান চিত্ৰাশীল লিখক সেই সময়ৰ ধৰ্ম-ব্যৱস্থা, শাসনতন্ত্ৰ আৰু সামাজিক আচাৰৰ মূলত আঘাত কৰা ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ ধৰিলে। এই লিখকসকলৰ আগ শাৰীত আছিল ভলটেয়ৰ, মটেকা, ভিভেচো, ডা লেবেৰ আৰু ৰুছো। এওঁলোকৰ মাজত নীতিৰ মিল নাছিল; কিন্তু যিসকলে বিচাৰ বা বা বিজ্ঞানৰ জৰিয়তে সমাজৰ সমস্যাবিলাকৰ সমাধান হব বুলি ভানিছিল সেইসকলৰ প্ৰতিনিধি আছিল ব্যাৰ ৰচনাত পাকৈত ভলটেয়ৰ, আৰু অস্তৰৰ নিৰ্দেশ বা আবেগৰ প্ৰাধাণ্য মানি চলাটোহে যুগুত বুলি যিসকলে ভাবিছিল সেই সকলৰ অগ্ৰণী আছিল ভাববিলাসী ৰুছো। সকলো-বিলাক লিখকেই সামাজিক স্বাধীনতা, ধৰ্মবিধায়ত সমতা, অভিজাত শ্ৰেণীৰ সাম্প্ৰতিবিধাৰিলাকৰ লোপ, জায়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা আইন, ৰাজ্যৰ সমতা, সংবিধান থকা চৰকাৰ, আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ একচেতীয়া ক্ষমতাৰ লোপ দাবী কৰিছিল।

১৭৬০ খ্ৰীষ্টাব্দত ৰুছোৰ ‘লা মুভেল এলইজ’ নামৰ উপন্যাস প্ৰকাশ নোহোৱালৈকে মানুহে সাধাৰণতে বিচাৰণাৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিছিল। কোনোবাই যদি কয় যে এই সিদ্ধান্ত মই মোৰ নিজৰ মনতে পাইছোঁ, বা ই ঐশী বাণী, তেতিয়া বিচাৰণাই তাক অসত্য বা অস্বাৰ্থক বুলি আওকাণ কৰিছিল। তেতিয়াৰ চিত্ৰাশীল লোকক বিবেচনা কৰিছিল যে সকলো আচাৰ-বিধাৰ, সমাজ আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ নিয়ম-কানুন বিচাৰ বা সূক্তিৰ তুল্যচৰ্মীত ওজন কৰা যুগুত। এই পুষ্টিভঙ্গীৰ সমুখত গীৰ্জা আৰু ধৰ্মশাস্ত্ৰৰ প্ৰাধাণ্য বা ৰাষ্ট্ৰৰ মইমতীয়া শক্তিৰ স্বাৰ্থকতা বিচাৰি পাবলৈ টান হ’ল। এই বিপ্লৱশীলতা আৰু বিচাৰৰ প্ৰয়োগ আটাইতকৈ সৰহ দেখা গ’ল ভলটেয়ৰৰ বচনাত। ধৰ্মশাস্ত্ৰ, সমাজশাস্ত্ৰ, শাসনব্যৱস্থা, শিক্ষাব্যৱস্থা—সকলোৰে জটীলবিলাক ভলটেয়ৰে তেওঁৰ ব্যাৰ আৰু অস্বাভাৱ বচনাৰে ইউৰোপৰ শিক্ষিত সমাজক মুকলিকৈ দেখুৱালে।

এই বিচাৰণাৰ পটভূমিকাত ভাববিলাস বা

বোম্বাৰ্দ্ধিছিলিমবোম্বা হু'তি এটি ব'বলৈ ধৰে; এই হু'তিৰ উহ ঘাইকৈ ক্ৰোধে। অষ্টাদশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে ক্ৰোধৰ চিন্তাৰ অভাৱ আছিল। দাৰ্শনিক হিচাবে তেওঁৰ মূল্য সবহ নহয়, কিন্তু তেওঁ আবেগন কৰিছিল বোধক—বুদ্ধিক নহয়, অধৰক—চিহ্নাশক্তি নহয়। তেওঁৰ অস্থূলকিত্ত্ব তীৱ্ৰতা বা হেনহিনিমিটিয়ে সকলোকে আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিলে; সেইকাৰণেই দৰ্শন, ৰাজনীতি, সমাজ, শিল্প সকলোতে তেওঁ সঁচ থৈ গলে।

নিজৰ জীৱন কথা ক'ৱা কাক ক্ৰোধয়ে তেওঁৰ লে কৈছে; বা আত্ম-জীৱনীত বহলাই লিখি থৈ গৈছে; কিন্তু ভাববিলাসী আৰু কল্পনাপ্ৰাৰণ কৰোৱে সত্যক যথাংগভাৱে বৰ্ণনা নোৱাৰিছিল, অৰ্থাৎ তেওঁৰ আত্মজীৱনীত অতিবৰ্জন যথেক। তেওঁৰ জন্ম হয় জেনেভাত, ১৭১২ চনৰ জুন মাহত। তেওঁৰ পিতৃৰ ঘড়ী সজা ব্যবসায় আছিল, কিন্তু অৱস্থা ভাল নাছিল। ক্ৰোধেৰ বন্যচী উপৰি পুৰুষকাল যোড়শ শতিকাৰ মাজভাগত ছুইজাৰলেণ্ডলৈ পলাই আহিছিল আৰু এই বংশৰ মানুহবিলাকৰ প্ৰকৃতিত যি এটি অধিৰতা আছিল সি জেনেভাৰ হোড়া কেলভিনিজিম ধৰ্মৰ (প্ৰটেষ্টাণ্ট) পৰিবেশত ৰূপ নাৰাইছিল। ক্ৰোধেৰ মাকৰ কালৰ ককাবক হুৰা আৰু মাইকীয়ে বহিৰ বছৰ বয়সতে ধ্বংস কৰে। ক্ৰোধেৰ মাকেও বিয়াৰ আগেয়ে অলপ বিয়াতি আঞ্জিললৈ সক্ষম হৈছিল। পিতাক আইজাকক সম্মানজনক ঘড়ী-সজা বিজাত জীৱনৰ পাতনি মেলিছিল যদিও নৃত্যশিক্ষকতা ব্যবসায় তেওঁ বেছি পোহনীয়া পালে। বিয়া কৰোৱাৰ পাছতে তেওঁ বৈয়াক্ষিক এৰি কনট্ৰাটিনোপল পালেগৈ। আত্ম-জীৱনীত লিখা মতে—“তেওঁ দিব্যৈক্যক মাতি পঢ়িলে। দিব্যৈক্যে সকলো এৰি ধৰ পালেহি। এই অশুভ পুৰাণময়ন কল

হৈছে মই। দহমাহৰ পাছতে নবিয়া আৰু লেঙ্কা শৰীবেৰে মোৰ জন্ম হ'ল; মাক জীৱনৰ বিনিময়ত মই বুলি, আৰু মোৰ দুৰ্ভাগ্যবোৰাৰ ভিতৰত মোৰ জন্মই হৈছে প্ৰথম।”

মাহীয়েকৰ হাতত ক্ৰোধে ডাঙৰ হ'ল আৰু পিতাকৰূপৰা তেওঁ যথেষ্ট মৰম আৰু যত্নাভাৱে পালে। “কোনো মোক জোৰ কৰা নাছিল; কোনেও মোৰ ইচ্ছাত বাধা নিদিছিল।” এই আভ্যন্তৰীণতালৈকে ডাঙৰ কৰা অৰাজক পিতাকে মোটেই নিশা বীৰৰ কাহিনী, প্ৰেৰণ কাহিনী পঢ়ি শুনাৱ, সাধুকথা কয়। এই সময়ৰ কথা ক্ৰোধেৰে এইদৰে বৰ্ণনা কৰিছে, “এই ধৰণে অলপ দিনৰ ভিতৰতে মই অকল যথেষ্ট পঢ়িব আৰু বৃদ্ধিৰ পৰা হেৰাই নহয়, মোৰ বয়সত অস্বাভাৱিক যদিও মই আবেগবিলাকৰ বিষয়েও জু পালোঁ।……মই বৃদ্ধা নাছিলোঁ একো—সকলোক অস্থূলকিত্ত্ব কৰিছিলোঁ। মই অস্থূল কৰা অৰু বিপ্ৰেৰণ কৰিবলৈ টান ভাববোৰে, এটিৰ পাছত এটিকৈ……মোক এক বিশেষ ধৰণৰ প্ৰতিভাৰে পঢ়িলে আৰু জীৱন সযত্নে বিশ্বজনক আৰু ভাববিলাসী আভাস দিলে—যাক মোৰ অভিজ্ঞতা আৰু চিন্তায়ো এতিয়ালৈকে আঁতৰাব পৰা নাই।”

এই উল্কিয়ে ক্ৰোধেৰ প্ৰকৃতি বিতোপনকৈ মুকলি কৰি দেখুৱায়। নিজৰ আৰু ধৰ্ম্মোৰ অস্থূলকিত্ত্ব কৰা ক্ৰোধেৰ হাতত নাছিল, চিন্তাৰ সংঘৰ্ষ বা শূন্যতা তেওঁৰ নাছিল। তেওঁ অস্থূল কৰিছিল পত্নী-ভাৱে, আবেগমগ্নভাবে, সৰ্বান্তঃকৰণে। এই অস্থূল কেতিয়াও প্ৰদৰ্শন আৰু আকৰ্ষণীয়, আন সময়ত আত্মসম্বিতাৰে ভৰা আৰু কৰীয়া মনৰ পৰিচায়ক। সি যি নহওক, বাৰবছৰ বয়সত বুলীয়া শিক্ষা ভাগ্য কৰি ক্ৰোধেৰে বিবিধ ব্যবসায়ত শিক্ষানবীছি কৰে। কিন্তু ক'তো মন নবৰাত

তেওঁ বোলবছৰ বয়সত জেনেভাৰপৰা পলাই চেভয় পায়গৈ। তেওঁৰ অধৰী জীৱন আৰম্ভ হ'ল। ভাত-কাপোৰৰ সংগ্ৰহ একো নবৰাত তেওঁ কেথলিক পুৰোহিত এজনৰ গুৰি পায় আৰু কয় যে তেওঁ প্ৰটেষ্টাণ্ট পত্ন এৰি কেথলিক পত্ন গ্ৰহণ কৰিবলৈ ইচ্ছুক। পুৰোহিতজনে টিৰেৰ এক ধৰ্ম্মাষ্ঠানত তেওঁক কেথলিক ধৰ্মত বীক্ষা দিলে। এই ধৰ্ম্মান্তৰ সযত্নে ক্ৰোধেৰে আত্ম-জীৱনীত এইদৰে মন্তব্য কৰিছে—“মই যি পত্নিক কৰ্ম কৰিবলৈ আগ বাঢ়িছোঁ সি যে অকৃততে উকাইতৰ কাম সেই কথাৰ পৰা মই নিজক ঠগিব নোৱাৰিলোঁ।” অৱশ্যে এই মন্তব্য কৰা হৈছিল তেওঁ যেতিয়া পুনৰ প্ৰটেষ্টাণ্ট ধৰ্মলৈ আহিল তাৰ পাছত। সত্তৰ তেওঁ প্ৰিয়ান দিনলৈকে কেথলিক হৈ আছিল তেতিয়ালৈকে কেথলিক পত্নত অনাৰা দেখুৱা নাছিল।

টিৰেৰ ধৰ্ম্মাষ্ঠানৰপৰা কেইজাকমান মনৰে বেধা খাই তেওঁ এক মহিলাৰ অস্থূল হয়। তিনি-মাহ পাছত মহিলাগৰাকীৰ মুহূৰ্ত্ত হ'লত ক্ৰোধেৰ হাতত গিৰিহঁতনীৰ মূল্যবান ফিটা এডাল দেখিবলৈ পোৱা যায়। ধৰা পৰিলত ক্ৰোধেৰে ক'লে যে একনী দিগ্বিৰীয়েহে তেওঁক ফিটাচাল দিছে। ক্ৰোধেৰে চোৰ সাৰিল, দিগ্বিৰীজনীয়ে শান্তি পালে। এই বিষয়ে কৈছিল দিছে এইদৰে—“এই মুহূৰ্ত্ত মোৰ মনত ভুট চিন্তা সন্মূলি নাছিল; মই বেচৰী ছোৱালীজনীক জগবীয়া কৰাটো এমেশ্বলত বিশ্বাস ব্যৱস্থা, কিন্তু তাইৰ প্ৰতি মোৰ মৰম আছিল বুলিহে মই তেনে কৰিব পাৰিলোঁ। মই তাইৰ কথা ভাবি আছিলোঁ আৰু যাৰে নাম প্ৰথমে মোৰ মনলৈ আহিল তাৰ পাত্তে মই জগবটো পেলোঁহি দিলোঁ।” অন্তৰৰ নিৰ্দেশ মানি চলা ক্ৰোধেৰ নীতি এই ধৰণে আছিল।

এই ঘটনাৰ পাছত ক্ৰোধেৰে আত্ময় পালে

তেওঁৰ দৰে প্ৰটেষ্টাণ্ট পত্ন এৰি কেথলিক হোৱা মেডেম ডা বাৰ্বীৰ ধৰত। এই আকৰ্ষণীয় মহিলা-গৰাকীৰ ধৰ্মত বিশেষ আস্থা আছিল আৰু এই হেতুকে তেওঁ চেভয়ৰ বৰ্জাপৰা এটি পেৰুকো লভ কৰিছিল। ক্ৰোধেৰে প্ৰায় বাৰবছৰ এই মহিলাৰ আশ্ৰয়তে সবহ সময় কটায়; তেওঁ তেওঁক “মা” বুলি সম্বোধন কৰিছিল আৰু মহিলা-গৰাকী তেওঁৰ বক্ষিতা হোৱাৰ পিতৃতো এই সম্বোধন চলিছিল। কিছুদিন ক্ৰোধেৰে মহিলা-গৰাকীৰ সকলো কাম তদাৰক কৰা মানুহজনৰ সৈতেই তেওঁক লৈ ইন্দ্ৰিয় চৰিতাৰ কৰিছিল। আটোয়ে পৰম প্ৰীতিৰে বাস কৰিছিল, আৰু সেই সৰ্বকাৰ্য্যো মুখাৱজনৰ যেতিয়া মুহূৰ্ত্ত হ'ল, তেতিয়া ক্ৰোধেৰে যথেষ্ট শোক পাইছিল। ক্ৰোধেৰ শোক অৱশ্যে পাতলিছিল এই চিন্তাত—“যি হ'ল হ'ল; তাৰ কাপোৰ-কানিৰিনিছেই মোৰ লাভ।”

এই কালভাৰণত ক্ৰোধেৰ বিবিধকৰ্মৰ অভিজ্ঞতা লাভ হয়। তেওঁ বহুতো ঠাইত অনাই-বনায়ে যুৰে। মেডেম ডা বাৰ্বীই মাতে দুহাজৰ-মন তেওঁক থাকিবলৈ হুকুমাকৈ ধৰ এটিও দিছিল। এই বসত তেওঁ দৰ্শন আৰু সাহিত্যৰ যথেষ্ট কিতাপ পঢ়ে। কিন্তু যিকি লাগি থকা অভাস ক্ৰোধেৰ প্ৰকৃতিত নাছিল। তেওঁৰ মনত পেৰিছলৈ গৈ নাট্যকাৰ বা সঙ্গীতজ্ঞ হিচাবে ব্যক্তি আঞ্জিল-বলৈ হেঁপাহ উপজিল। তালৈ গৈ তেওঁ কেইবা-জনো মানুহৰ ছেজকেটৰি বা ব্যক্তিগত সহকাৰী হয়। এইদৰে অনাই-বনাই যুৰোঁতে এবেলি দিয়' চহৰত বন্ধু এজনৰ সৈতে বাটত থৈ থাকোঁতে বন্ধুজন অকস্মাৎ ঘূৰ্ছা যায়। বাটকৰা আন মানুহ ততালিকে তাত গোট ৰাখে, আৰু এই স্থযোগতে ক্ৰোধেৰ বন্ধুক এৰি থৈ নাইকিয়া হ'ল। ১৭৪০ চনত চহকী মহিলা এগৰাকীৰ অস্থূলত তেওঁ

ভেদমিছৰ কথাটী দৃঢ়জনৰ ছেজেটেৰি বাব লাভ কৰে। এই মাতাল দুজনে কছোৰাৰ ষ্টুয়াই মাৰিলে যদিও দৰমহা দিবলৈ পাহৰিলে। তেওঁৰ লগত ঝৰিয়াল কৰিবলৈ বাধ্য হৈ কছোৰে ষ্টাৰ নিচাৰি পেৰিছ পালেগৈ। আটায়ে তেওঁৰ ওজন মানি ল'লে, কিন্তু তেওঁ ধন হলে নাপালে। এইধৰে বহুদিন গ'ল আৰু কছোৰে মন তিক্ত হ'ল। শেহত যেনিবা তেওঁৰ পাকী থকা দৰমহা দিয়া হ'ল, কিন্তু কছোৰে মনত ত্ৰাণক চৰকাৰৰ প্ৰতি বিতৃষ্ণা উপজিল।

প্ৰায় এই সময়তে ১৭৪৫ চনত, কছোৰে পেৰিছত যি হোটেলত আছিল সেই হোটেলৰ পৰিচালিকা টেৰেজৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হয়। তেওঁ টেৰেজৰ লগত থাকিবলৈ লয় আৰু আন মাইকী মানুহৰ লগত তেওঁৰ দুই এটি খটনা নথিছিল বুলি ক'ব নোৱাৰি—যদিও এই আপচু আৰু অলগৰু তিৰোতাজনীৰ লগতে তেওঁ জীৱনৰ বাকী কালছোৱা কটায়। টেৰেজে লিখা-পঢ়া একো নাজানিছিল (কছোৰে পিচত তাইক অকল লিখিবলৈ শিকাইছিল), ধনৰ হিচাব নাজানিছিল, আনকি মাকেইটাৰ দেখো দিব নোৱাৰিছিল। তাইৰ মাক আছিল ধনৰ বঁহুৱা আৰু তাই কছোৰে কছোৰে বন্ধুসকলক ভালকৈয়ে বীৰাইছিল। টেৰেজৰ গৰ্ভত কছোৰে পাঁচটি সন্তান ওপজে। এই জনীৰ সন্দেহ কছোৰেৰে কয় যে তেওঁৰ হেনো তাইৰ প্ৰতি কণামাত্ৰও বেদা নাছিল আৰু তাই হেনো পিচল মদ খাই বোঁবাৰ চিহ্নৰ পিচে পিচে পৌৰি ফুৰিছিল। কছোৰে এই আকৰ্ষণৰ ব্যাৰ্য্য দিবলৈ টান। সম্ভৱ তেওঁ ওপৰৰূপৰ লালাহিলাহৰ গৰিমা থকা মানুহতকৈ সৰল হোজা লোকৰ প্ৰতি বেছি আকৃষ্ট হৈছিল। এইটোও সত্য যে তেওঁ এই বক্তিতাৰ্কীক প্ৰায় পত্নীস্বৰূপেই ব্যৱহাৰ

কৰিছিল আৰু কোনোবা চৰকাৰী আৰু শক্তিশালী মহিলাই তেওঁক অশুভ্ৰহ দেখুৱালেও তেওঁ তাইক অস্বীকাৰ নকৰিছিল। অৱশ্যে আৰু এটি কথা যোগ কৰা যুগুত যে বংশধৰ কেইটক কছোৰে অশান্ত আশ্ৰমতহে থাই দিছিল, সিহঁতক আপভাল কৰিবৰ দৈৰ্ঘ্য তেওঁৰ নাছিল।

এই কালভাৰত কছোৰে ডিভেৰেৰে আৱলানত সেই সময়ত তৈয়াৰ হব ধৰা নতুন চিন্তাৰ বাহন বিখ্যাত বিখকোষৰ কাৰণে দুই এটি প্ৰবন্ধ হস্তাকৰ কৰে : বলমটা, কবিতা আৰু সঙ্গীত বহনাতো হাত দিয়ে। সাতত্ৰিশ বছৰ বয়সলৈ তেওঁৰ এই-খিনিয়েই অৱধান। ইয়াৰ পিচতে তেওঁৰ ৰ্যাতি বিয়পি পৰে। ১৭৪৯ চনৰ কথা। এদিন হেমন্ত কাৰণৰ আবেলি বন্দীশালত যোৱাই থকা ডিভেৰেৰে দেখা কৰিবলৈ তেওঁ গৈ আছে, হাতত এখন বাতৰি কাৰ্ডত। ভাগৰ লাগিলত গছৰ ছাঁত বহি তেওঁ জিৰাইছে, অকস্মাৎ কাকতখনৰ পোখা এটিলৈ তেওঁৰ চকু গ'ল। ভীৰ্বৰ একভেমিয়ে এটি কণা প্ৰতিযোগিতা ঘোষণা কৰিছে, বচনাৰ বিষয় হ'ল:— “বিজ্ঞান আৰু কলাৰ পুনৰ্জন্মৰ নীতি শোভিত কৰিছে নে তাৰ অপকাৰ সাধিছে?” ঘোষণাটোয়ে কছোৰে অন্তত এক বহুস্তব্দী আবেগৰ সকাৰ কৰিলে, তেওঁৰ মন সহস্ৰ আলোকে পৰিহৰাই তুলিলে—“কন্তুকেতে মই বিশ্বদৰ্শন কৰিলো, মই বেলেগ মানুহ হলেঁ।”

কছোৰেৰে আবেগৰ আতিশয্যত প্ৰায়ে সোমা পাব হৈ যায়, সেইকাৰণে তেওঁৰ খটনাবিলাকৰ যি বৰ্ণনা, তাত লৰচৰ হয়। এই অভিজ্ঞতাটো ১৭৬২ চনত লিখা চিঠি এখনত তেওঁ এইধৰে বৰ্ণাইছে—“যদি কেতিয়াবা কিবা মোৰ আকস্মিক প্ৰেৰণা যেন লাগিছে, তেনেহলে এই শব্দকেইটি পঢ়োঁতে মোৰ ভিতৰত যে এটি গতি হ'ল সিয়েই সেই আকস্মিক

প্ৰেৰণা। ততালিকে মোৰ মন সহস্ৰ আলোকে আৰু উল্লস-মাৰ্গলৈকে খেলি হেঁচি অহা এজাক ভাবে ইমান জেৰেৰে ছাঁট মাৰি ধৰিলে যে মই অবৰ্ণনীয় অৱিতা অশুভৰ কৰিলোঁ। স্ৰূপাপানৰপৰা হোৱা হব মোৰ সুখ আচন্দ্ৰাই কৰিলে আৰু এনে প্ৰবল বক্তনে মোক সন্তোষে যে...মই গছ এজোপাৰ তলত ধাঁচকৈ পৰি গলোঁ। তাত আশাঘট্টা মোক আবেগে ইমানকৈ অভিভূত কৰিলে যে যিয় হৈ মই নিজে কব নোৱাৰাকৈ টোকা চকুলোৰ ধাৰে মোৰ ফোটা তিয়াই পেলোৱা পাৰিলোঁ। যদিহে মই সেই গছৰ তলত অশুভৰ কৰা কথাবিলাকৰ চাৰিভাগৰ এভাগো লিখি উলিয়াব পাৰোঁ কিমান প্ৰাজলভাবে মই আমাৰ সামাজিক ব্যৱস্থাৰ বৈয়ম-বিলাক আভুলিয়াই দেখুৱালোঁহেঁতেন! কি তীব্ৰভাবে মই আমাৰ অনুষ্ঠানবিলাকত থকা অনাচাৰবিলাক মুকলিকৈ দেখুৱালোঁহেঁতেন! কিমান সৰলভাবে দেখুৱালোঁহেঁতেন যে মানুহ স্বভাৱতে সং আৰু এই অনুষ্ঠানবিলাকৰ জৰিয়তেহে অসং হবলৈ পায়।”

কছোৰেৰে বচনাখন লিখিলে। বচনাত তেওঁ দেখুৱালে বিজ্ঞান, কলা, সাহিত্য আদি সভ্যতাৰ ফল সৰলতা আৰু নীতিৰ আটাইতকৈ প্ৰচল শব্দ, কিয়নো অন্ধাৰ সৃষ্টি কৰি ইহঁতেই দাসত্বকা জন্ম দিছে; যি আমেৰিকাৰ অসভ্যবিলাকৰ দৰে নাৰ্ড, সিহঁতৰ শৰীৰত শিকলিৰ বান্ধ নপৰে, যিবিলাক “সভা” সিহঁতহে নানান বান্ধৰ মাজত চেপা খাই আছে। হৃদয়লতা আৰু বিজ্ঞান এই দুটিৰ অধিনকুল সন্দৰ্ভ; যিয়ে মানুহক অশিক্ষিত কিন্তু সৰল বৰ্ণৰজন্মৰপৰা আঁতৰাই আনে সিয়ে অনিষ্টকাৰী। বচনাখনে প্ৰথম পুৰণাৰ পালে (১৭৫০) আৰু কছোৰেৰেও সেইসময়ৰ লিখকবিলাকৰ মাজত সমান-জন্মৰ স্থান লাভ কৰিলে। এজন নতুন কছোৰে

আবিৰ্ভাব হ'ল। পুৰণাৰলো লাভ কৰি আৰু ৰ্যাতি-মান হৈ কছোৰেৰে নিজৰ সিদ্ধান্তমতে জীৱন নিৰ্বাহ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। তেওঁ নিচেই সাধাৰণ-ভাবে ধোৱা-পিছা কৰিলে আৰু সময় চাবৰ আৰু দৰ্কাৰ নহ'ব এইবুলি হাতখড়ীটোও বেচি দিলে।

চাৰিবিছৰ পাছত “মানুহৰ মাজত অসামা” এই নামৰ বচনাত তেওঁ প্ৰথম বচনাখনৰ ভাববিলাক বহলাই ব্যাৰ্য্য কৰিলে। এইখনত তেওঁ বিশেষকৈ দেখুৱালে যে সেই সময়ৰ সমাজত যি অসামা আৰু অশুভ্ৰহ সি পুৰণি কালৰ সমাজত নাছিল; “মানুহ স্বভাৱতে সং, অনুষ্ঠানবিলাকেহে তেওঁক অসং কৰে।” এই তথ্য খ্ৰীষ্টধৰ্মৰ প্ৰতিকূলে গ'ল। সেই সময়ৰ চিন্তাবীৰ কেতবিলাকৰ দৰে কছোৰেও এক “কেইটাই স্ব-মেচাৰ” বা “স্বভাৱৰ বাস্তৱ” কল্পনা কৰিছিল। এইখনৰ অন্তৰ যি সভ্যতাৰ জন্মৰ আগতেই অসভ্য মানুহৰ মাজত সঁচাকৈয়ে আছিল এনে কথা তেওঁ ডাঠি কৰয়, কিন্তু “আমাৰ বৰ্তমান বচনৰ মূল্যায়ন কৰিবলৈ হ'লে” এনে এখন স্বভাৱতে সৰল লোক থকা, স্বভাৱৰ লগত সৰ্বদ থকা আইনেৰে শাসিত বাস্তৱৰ বিষয়ে ভাল জ্ঞান থকা যুগুত।

এই বচনাখন তেওঁ ভলটেয়েৰলৈ পঠিয়াইছিল। ভলটেয়েৰে মন্তব্য কৰিছিল এইধৰে—“মানবজাতিক জয়বীয়া কৰি ৰচা আপোনাৰ নতুন কিতাপখন পাঠিহেঁ আৰু তাৰ বাবে শপাৰু জন্মাইছোঁ। আমি আটাইকেই যথার্থ প্ৰমাণ কৰিবলৈ ইমান সুবি আৰু আগতে কোনেও প্ৰয়োগ কৰা নাছিল। আপোনাৰ কিতাপখন পঢ়িলে চাৰি ঠেং পাৰি খোজ কাঢ়িবলৈ হেঁশাপ হয়; কিন্তু যোৱা বাস্তৱত অসভ্যসকলো নাৰ্ছিকিয়া হোৱাত কামটো অসম্ভৱ ভাবি বেজাৰ পাইহেঁ। কানাডাৰ অসভ্যবিলাকৰ অধেষণত মই লাহাজতো উঠিব নোৱাৰোঁ, কিয়নো মোৰ যিবিলাক

নৰিয়া তাৰ কাৰণে ইউৰোপীয় ভাস্কৰ এজনৰ প্ৰয়োজন: তাৰ উপৰি সেই অঞ্চলত এতিয়া বণ চলি আছে, আৰু আমাৰ কাৰ্য্যৰ আৰ্হিয়ে অসভ্যতালিকাকো প্ৰায় আমাৰ নিচিনাই অসং কৰি তুলিছে।" এই চিঠিৰ পাছত, কছোৰ আৰু ভলটেয়েবৰ মাজত কিবা যদি সন্ধৰ আছিল, সি বেছিদিন নিটিকিল।

তেওঁৰ ব্যাতি দেখিবলৈ পাই জন্মস্থান জেনেভাই তেওঁক আমন্ত্ৰণ জনালে। কিন্তু অৰুণ কেলভিন-পত্নী লোকৰে সেই চহৰৰ নাগৰিক হ'ব পাৰে; সেইকাৰণে তেওঁ আকৌ তেওঁৰ ভ্ৰমৰ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলে আৰু তাতে বসতি কৰিবলৈ ধেঁপাহ কৰিলে। তেওঁৰ দ্বিতীয় বচনানৰ তেওঁ জেনেভাৰ নগৰ-সভাৰ সভাসকলক উচ্চৰ্গা কৰিলে, কিন্তু তেওঁ-লোকে তাৰ গণতান্ত্ৰিক দৃষ্টিভঙ্গী পচন্দ নকৰিলে। এইসময়ত ভলটেয়েবো সেইখন চহৰত। ভলটেয়েব নাট্যকাৰ, বদৰুণ তেওঁৰ প্ৰিয়। এইখিনিতে জেনেভাৰ গৌড়া পৰিবেশে তেওঁক প্ৰেছয় দিব মুৰ্ছুলিলে। নাট্য যে বেয়া এই কথা প্ৰমাণ কৰিবলৈ কছোৰেও বিবিধ যুক্তি আগবঢ়ালে। ভলটেয়েবৰ লগত কাজিয়া লগাৰ আৰু এটি উপাধাৰণ আছে। অলপদিনৰ আগেয়ে লিছবন চহৰত এক বিবাট ভূমিকম্পই বিস্তৰ ক্ষতি সাধে। ভলটেয়েবে এই ভূমিকম্পক উপলক্ষ্য কৰি ভগবানৰ শাসনত সন্দেহ তুলি এক কবিতা ৰচে। ততালিকে কছোৰে অস্ত্ৰ ললে—তেওঁ দেখুৱালে ভগবানৰ শাসনৰ ত্ৰুটী দেখুৱাবলৈ গৈ, ভগবানক নিৰ্ভৰ বুলি প্ৰমাণ কৰিবলৈ গৈ, ভলটেয়েবে চয়তানতহে বিশ্বাস দেখুৱাইছে: সসাৰৰ সকলো হৰ ভোগ কৰি এই মাহুৰজনে ভূমিকম্পই কৰা ক্ষতিৰ ভয়ানক ছবি আঁকি বাহিৰক নিকাৰ সাহাৰে কৰিছে। এই যুক্তি অৰূপে খৰিয়ালৰ মৰু, কিন্তু ভূমিকম্পক উপলক্ষ্য কৰি যিবেৰ ভগবানক নমাই অনা হ'ল তাত আন

আন লিখকেও ইটো বা সিটো পক্ষ লৈ বাদাধুৱান চলালে। ভলটেয়েবে কছোৰক অমৰ্থকাৰী বুলিয়া বুলিলে; কছোৰে ভলটেয়েবক ক'লে এইধৰে— "সেই অক্ষুৰ্ণ প্ৰতিভা, কিন্তু নীচ আখা"। কেই-বছৰমান পিচত অৰূপে কছোৰে ভলটেয়েবৰ মতবাদক নহলেও তেওঁৰ প্ৰতিভাক যোগ্যতাৰে প্ৰশংসা জনাইছিল।

১৭৮৮ চনৰ আন এখন ৰচনাত কছোৰে সভ্যতাৰ এটি সন্তান বৰমৰুকে। দ্বনীতি-পৰামৰ্শতাৰ হেতু বুলি জগবীয়া কৰি দেখুৱায়। প্ৰায় এই কালভাৰৰতে তেওঁ বিচাৰণা অধ্যয়ন কৰা বিশ্বকোষৰ লিখকসকলৰ লগত সন্দেহ দিছে। আনকি ভিত্তেবো, গ্ৰীষ, ভলবাৰ্দ্ আদি লিখকসকলৰ সৈতে তেওঁ খৰিয়ালৈ কৰিলে। এই সময়ত তেওঁৰ মনৰ অৰূপ অলপ আবেগপ্ৰাণ হৈ আছিল বুলিও কোৱা হৈছে। তেতিয়া তেওঁ পেৰিছৰ ওচৰৰ বাৰি এখনৰ মাজত এক মহিলাই থাকিবলৈ দিয়া প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য্যেৰে আঙুৰা ঘৰ এটিত বাস কৰিবলৈ লৈছিল। ইয়াত তেওঁ মহিলাসামাকীৰ বান্ধৱী উভটো উপাধিৰ ছোৱালী এজনীৰ সৈতে গভীৰভাবে প্ৰেমত পৰে। এই অভিজ্ঞতা তেওঁ লা মুভেল এলেইজ, বা নৰএলেইজ নামে উপজ্ঞাসনত লোমৰ্হৰ্ষকভাবে বৰ্ণনা কৰিছে (১৭৩১)। কিতাপখন অৰূপে সম্পূৰ্ণ কৰা হৈছিল ওচৰৰে আন এটি দৰত, কিয়নো তেওঁৰ দিৰিহঁতনীৰ সৈতে কাজিয়া লাগিল আৰু তেওঁ এজন বাজবিয়ৰাৰ আশ্ৰয়লৈ যাব লগা হল। এই উপজ্ঞাসন ৰচা হৈছিল চিঠিৰ গুৰুত, আৰু সন্ধৰ তাত ইংৰাজ ঔপজ্ঞাসিক বিচাৰ্জজনৰ আৰ্হিৰ প্ৰভাৱ আছিল। কিতাপখন কিন্তু ইমাম জনপ্ৰিয় হ'ল যে চল্লিশ বছৰ ভিতৰত সত্তৰটা সংস্কৰণ ওলাল। তেঁ প্ৰা় আৰু তেওঁৰ ছাত্ৰী জুলিৰ প্ৰেমৰ কাহিনী কিতাপখনৰ আছিল। জুলিৰ চৰিত্ৰত

ব্ৰীহত্তা উভটোৰ আৰু তেঁ প্ৰাৰ চৰিত্ৰত কছোৰ নিজৰ ভী দেখা যায়। নায়িকা আৰু নায়কৰ মিলন অসম্ভৱ হয়; জুলিৰ বিয়া হয় ডা বনৰাৰৰ লগত। পিচত তেঁ প্ৰা়া ডা বনৰাৰৰ পৰিয়াললৈ বন্ধু হিচাবে উভতি আহে। ইয়াত লিখকে সৰস্বতীয়া ঠাঁচত প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য বৰ্ণাইছে আৰু চহা জীৱনৰ সৰল মাধুৰ্য্যৰ আৰুধৰ্মীয় ছবি চিত্ৰণ কৰিছে। কিতাপখনে ফৰাচী সমাজৰ সকলো তৰপৰ পাঠককে, বিশেষকৈ তিবোতা মাহুৰক, বৰকৈ আকৰ্ষণ কৰিলে। আৰুধৰ্ম ইমাম বেছি হ'ল যে ছপাখানাই যথেষ্ট সংখ্যক কিতাপ উলিয়াই দিব নোৱাৰা হ'ল। দোকানৰ-পৰা ভাবাকৈ নিবলৈ ভ্ৰমৰমহিলায়ে বাটত শাৰী পাত্ৰিবলগীয়া হ'ল। এই উপজ্ঞাসন চৰিত্ৰৰ আৰ্হিত সৰল জীৱন অমুকণ কৰা এক ফেছন হৈ পৰিল। আনকি ৰাণী মাৰি আঁটোৱেনেট আৰু তেওঁৰ বাৰসভায়ে এই জীৱনৰ আভিনয় কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। মুঠম ওপৰত সেই যুগৰ মানত আভিনয় "প্ৰকৃতিলৈ উভতি ব'লা" আৰ্হি আৰম্ভ হ'ল।

সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এই "প্ৰকৃতিলৈ উভতি ব'লা" আৰ্হিৰ প্ৰভাৱ কম নহয়। ইয়াৰ লগতে অম্বৰ নিৰ্দেশ আৰু অন্তুভূতিৰ আপভাৰৰ তথ্যও লগ লাগি ইউৰোপীয় সাহিত্যত বোমাষ্টিক বা ভাববিলাসী ৰচনাৰ সৃষ্টি হয়। ইংলণ্ডৰ ৱাৰ্ডছৱাৰ্থ, বাইৰণ; জাৰুৰ ৱাটোজিৰা; জাৰ্মানিৰ বিলাৰ, শিষ্টে আদি সাহিত্যিক এই বোমাষ্টিক পৰম্পৰাৰে গিষ্ট। ৱাৰ্ডছৱাৰ্থৰ কবিতাত প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্য আৰু মানবজীৱনত তাৰ প্ৰভাৱৰ যি কথা আছে, চহা মাহুৰৰ জীৱনৰ যি চিত্ৰণ আছে, সি এক হিচাবে কছোৰৰ শিক্ষাৰে কল।

উপজ্ঞাসনত শিক্ষাৰ যি সঙ্কেত পোৱা যায় তাৰ বহল আলোচনা হয় এমিল কিতাপত (১৭৩২)। ইয়াতো জটিলৰপৰা সৰললৈ আৰু অৰ্হাভাৱিকৰ

পৰা স্বাভাৱিকলৈ যাবলৈ দিয়া নিৰ্দেশ। এমিলত ব্যাখ্যা কৰি দেখুওৱা হৈছে নৰ-এলেইজৰ নায়িকাৰ এটি উক্তি:— "আমাৰ শিশুবিলাকক বাহিৰৰ অৰ্হাভাৱিক সীচ এটিত গঢ়িব নালাগে; সিহঁতৰ প্ৰকৃতিৰ নিৰ্দেশ অনুসৰিহে সিহঁতৰ বিকাশ হ'ব লাগে।" শিশুৰ স্বাভাৱিক ব্যক্তিগত শক্তিবিলাক যাতে ত্ৰুটি ওলাব পাৰে আৰু যাতে তাৰ প্ৰকৃতি-গত সন্ততা নষ্ট নহয় সেই উদ্দেশ্যে কছোৰে এক নতুন শিক্ষাব্যৱস্থা আগবঢ়ালে, কিয়নো "প্ৰকৃতিৰ প্ৰাৰ্হাৰ হাততপৰা যেতিয়া ওলাই আহে তেতিয়া প্ৰত্যেক বস্তুৰে ভাল; মাহুৰৰ হাত লাগিলেহে সকলো নষ্ট হয়।" ব্যক্তিৰ আৰু বিকাশৰ জয়-যোগ্যতা কৰি এই কিতাপখনে শিক্ষাবিধিৰ নতুন পৰম্পৰা সৃষ্টি কৰিলে। পিচৰ যুগৰ পেণ্ডাগ'গ্ৰি, জ্যাবেল আদি শিক্ষাবিধি এইখনৰপৰা যথেষ্ট প্ৰেৰণা লাভিছিল। বিশেষকৈ শিশু অধ্যয়নত যে বৰকৈ হতাৰণা কৰা বেয়া, কিতাপ বা বিজ্ঞাৰ যোগ্যতা দিয়া অনিষ্টকাৰী, বিজ্ঞা শিক্ষাবলৈ চেষ্টা কৰাতকৈ শিশুৰ স্বাভাৱিক বৃত্তিবিলাকৰ যাতে বিকাশ হয় তাৰ কাৰণে সিহঁতক মুকলিমুৰীয়াইকৈ মুৰিবলৈ সুযোগ দিব লাগে, বং আৰ্হিৰ জৰিয়তে কোৰ নক্ষৰাকৈ সিহঁতৰ অন্তৰত সত্য প্ৰতি অনুৰাগ আৰু অসত্যৰ প্ৰতি বিৰাগ ওপজাবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে, এনে কথা আন মাহুৰ হুই এচক অনুভব কৰিছিল যদিও কছোৰেহে প্ৰথমে ত্ৰুটিকাকৈ আত্মলিয়াই দেখুৱালে। এই সময়ৰপৰা শিশু মনৰ উপযোগী কিতাপো ওলাবলৈ ধৰে।

এমিল কিতাপখনত "চেচৰবাসী ধৰ্ম্যবাজক এজনৰ কৈফিয়ত" বুলি অধ্যায় এটি আছিল। বাজকজনে অন্তৰৰ আবেদন নিৰ্দেশত তিবোতা এজনীক আপগথে নিলে। এই বাজকৰ কথা আৰু কাৰ্য্যৰ জৰিয়তে যি স্বাভাৱিক ধৰ্মৰ ব্যাখ্যা দিয়া

হ'ল সি কেবলিক আৰু প্ৰেচ্টেটোৰ দুয়ো পক্ষকে জোকাই ল'লে। অৱশ্যে এটি কথা উল্লেখযোগ্য, সেই সময়ৰ ধৰ্মগুৰুসকলে ঈশ্বৰ যে আছে এই সত্য বা তথ্যৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে যুক্তিহে দিছিল; ৰাছোৱে যুক্তি-তৰ্কৰ অত্যাধাৰণা নকৰিলে, তেওঁ অশ্বৰৰ বিশ্বাসৰ কথা উলিয়াইল। অশ্বৰৰ বিশ্বাস তৰ্কৰ ওপৰত। এই শিক্ষা পিচলৈ অৱশ্যে প্ৰেচ্টেটোৰ ধৰ্মৰ গুৰুসকলেও মানি ললে।

এমিল প্ৰকাশ হোৱা বছৰতে বিখ্যাত ল্যু কঁষ্টে ছছয়াল কিতাপখনো ওলায়। এইখনৰ মতবাদ আৰু ভয়ানক, কিয়নো ইয়াত ৰজাৰ এশী শক্তি অস্বীকাৰ কৰি গণতন্ত্ৰৰ আৰ্হি আগবঢ়োৱা হ'ল। ইউৰোপীয় ৰাজনীতিৰ এই প্ৰখ্যাত তথ্যমূলক কিতাপখনৰ সংস্কৰণ একাধিক। ৰাছোৱে প্ৰথমতে বিতৰ্ক কৰিবলৈ কথা পিৰিছিল সেইবিলাক পিচল সংস্কৰণত লচৰ আৰু কিছু সংযত কৰা হৈছিল। এই কাৰণে তেওঁৰ চিন্তাত আউল দেখা যায়। তেওঁ ইংৰাজ দাৰ্শনিক লৰক আৰ্হিত প্ৰত্যেক ব্যক্তিয়ে সমূহৰ জৰিয়তে নিজৰ হিতৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ স্বইচ্ছাই লগ লাগি এক বন্দবস্তৰ ভেটিত ৰাষ্ট্ৰৰ সৃষ্টি কৰে বুলি সিদ্ধান্ত কৰিছে, কিন্তু কিতাপখনৰ প্ৰথম গঢ়ত তেওঁৰ ভাব আছিল, যেন ৰাষ্ট্ৰৰ বান্ধলে নাহি স্বভাৱৰ অৱস্থাত থকাটোৱে উত্তম ব্যৱস্থা। তেওঁ সভাৰ অৱস্থাৰ যি কালনিৰূপণ মাৰ্গ্য আৰু মহত্ব বৰ্ণাইছে তাৰ বিজ্ঞানিত ৰাজনৈতিক সমাজ বা ৰাষ্ট্ৰ কোনোমতেই শ্ৰেয়: নহয়, মাথোন উপায় নাপাইহে মানুহে এইদৰে বাস কৰিবলৈ লৈছে। পিচল গঢ়ত কিতাপখনত স্বভাৱৰ অৱস্থাৰ মাৰ্গ্যতকৈয়ো সমূহীয়াকৈ ৰাষ্ট্ৰ পাতিল বাস কৰাৰ ওপৰত বেছি জোৰ দিয়া দেখিবলৈ পোৱা যায়। যেনিবা গাইগুটীয়াকৈ স্বাধীনভাবে নাথাকি এইদৰে সমাজ

পাতি থাকিলেহে সকলোৰে হিত-সাধন হয় আৰু এই সমাজ পতাটো সেই কাৰণেই আৱশ্যকীয়। সিদ্ধান্তৰ এই পৰিবৰ্তনে ৰাছোকে প্ৰেচ্টো আৰু এৰিচ্টেটলৰ ৰাজনৈতিক চিন্তাৰ কাম পোৱায়। গ্ৰীক চিন্তাবাদীসকলেও সমাজৰ বাহিৰত ব্যক্তিৰ উৎকৰ্ষ সম্ভৱ বুলি নাভাবিছিল।

চিহ্নাৰ এই আউলৰ কাৰণে কিতাপখন যি প্ৰখ্যাত বচন এশাৰীৰে আৰম্ভ কৰা হৈছে— “মানুহ ওপৰতোে স্বাধীন, কিন্তু য'তে দেবা যায় ত'তে তেওঁৰ স্বাধীনতা শিকলিৰ বন্ধন।”—সেই বচন শাৰীৰ ব্যাখ্যাৰো লবণ হয়। কিতাপখনৰ প্ৰথম গঢ়ত বাক্যশাৰীৰ ভাব আছিল যেন মানুহ স্বাধীন আৰু গাইজটীয়া হৈ থকাটোহে শ্ৰেয়: কিয়নো সমাজৰ নীতি-নিয়ম আৰু ৰাজনৈতিক অৰ্থনৈতিক বন্ধনবিলাকে তেওঁক পতু কৰে; দ্বিতীয় বা শেহ গঢ়ত বাক্যশাৰীৰ অৰ্থ এনে হয়—মানুহে স্বইচ্ছাই গঢ়ি লোৱা সমাজত স্বাধীনভাবে বিচৰণ কৰিব লাগে, কিন্তু শক্তিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত সমাজ বা ৰাষ্ট্ৰত তেওঁৰ স্বাধীনতা লোপ পালে। ৰাছোৱে শ্বেছটীয়া সিদ্ধান্ত যি, তাৰ লগত বাপ বুৰাবলৈ বিতীয়টো ব্যাৰাৰ্হে গ্ৰহণ কৰা যুক্তত। সি যি নহওক, কিতাপখনৰ মতে সভ্য সমাজৰ গুৰিত আছে এক “বন্দবস্ত” বা “সম্মতি।” ৰোমাটিকৰে হওক বা মৌনভাবেই হওক এই সম্মতি জনাই ব্যক্তিয়ে নিজৰ স্ববিলাক ‘জেনেবেল উইন’ বা সাধাৰণ ইচ্ছাক দান কৰে। সাধাৰণ ইচ্ছাই সকলোৰে সাধাৰণ হিতৰ কাৰণে ‘এগ্জিকুটিভ’ৰ জৰিয়তে শাসন চলায়। সাৰ্কভৌম শক্তি থাকে বাইজৰ হাতত আৰু বাইজে যিমান দূৰ সময় ভোটাৰ জৰিয়তে, আইন আদি প্ৰণয়ন কৰে। বাইজৰ সম্মতিৰ ওপৰতে চৰকাৰ বৰ্তি থাকে। চৰ্কৰ কৰলে গ'লে ৰাছোৱে মানত সমাজৰ

এয়ে আদৰ্শ স্বৰূপ। সমাজৰ এই মনোমোহা বৰ্ণনাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া কি হ'ল সহজে অসুমান কৰিব পাৰি। মানুহ যদি চৌপাশে শিকলিৰে বান্ধাৰ্হি আছে, তেনেহলে তেওঁলোকৰ সাৰ্কভৌম শক্তি আৰু স্বাধীনতা আয়সাং কৰিছে শাসন-বৰ্ত্তাসকলে, আৰু এই শাসনকৰ্ত্তাসকলক গুৰুৱাই শাসনৰ সন্তোৰ সাধি ব্যক্তিৰ স্বাধীনতা বুৰাই ধনা স্বৰ দেখোন বাইজৰ হাততে। অতি আকৰ্ষণীয় সিদ্ধান্ত, যদিও তাৰ যুক্তিত ক্ৰটি আছিল যথেষ্ট। ফৰাচী বিপ্লৱৰ আগধিনিৰ ত্ৰাণকৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিবেশত ৰাছোৱে কিতাপখনৰ অসুৰ্ব প্ৰভাৱ দেখা গ'ল। এই গণতন্ত্ৰৰ বাইবেলৰ নিৰ্দেশ ফৰাচী বিপ্লৱৰ প্ৰথম ত্তৰৰ কাৰ্যবিলাকত সুস্পষ্ট। আনকি “যুক্তি, সমতা, কাৰ্যকৰ”—এই বিখ্যাত আৰাজকেইটাও ৰাছোৱে বচনাবপৰাৰ্হে গ্ৰহণ কৰা।

ৰাছোৱে ৰাজনৈতিক চিন্তাত ক্ৰটি অলেশ। তেওঁ যি বাইজৰ হাতৰ মুঠিত থকা সাৰ্কভৌম শক্তিৰ কথা কম সি কিমানদূৰ বাইজৰ হাতত বয়, চিন্তা কৰিবলগীয়া; তেওঁ নিজেই মন্তব্য কৰিছে যে আনৰ ওপৰত শাসনৰ গাৰ্হীত বহিলেই মানুহৰ ছায় আৰু বিচাৰৰ বোধ লোপ পাব খোজে। প্ৰজিয়া, জাৰ্মানি, কছিয়া আদি ৰাষ্ট্ৰত শাসকসকলৰ যি সৰ্বগ্ৰাসী একজঙ্ঘাৰা দেখা যায় তাৰ প্ৰেৰণা ৰাছোৱে ‘সাধাৰণ ইচ্ছা’ৰ তথ্য বুলি কেতিয়াবা কেতিয়াবা কোৱা হয়, কিয়নো সাধাৰণ ইচ্ছা বা বাইজৰ সম্মতি লৈয়ে ভিক্টেটৰ সৃষ্টি হয় আৰু এবেলি গাৰ্হীত বহি ল'লে তেওঁ আয়ত্বৰ বাহিৰলৈ যায়। দ্বিতীয়তে, ৰাছোৱে ডেমক্ৰেছি বা গণতন্ত্ৰৰ অৰ্থ আৰ্হিকালি আমি বুজা ধৰণ নহয়। যেহেতু প্ৰকৃত গণতান্ত্ৰিক শাসন অসম্ভৱ বা ই সকলো দেশত কাৰ্যকৰী নহয়, সেই হেতু শাসনৰ ভাৱ

দিয়া যুক্তত বেছি অভিজ্ঞ আৰু কমসংখ্যক অভিজ্ঞতাত শ্ৰেণীৰ হাতত, অৱশ্যে চাব লাগে ৰাশতে এওঁলোকে সকলোৰে হিতৰ অৰ্থেই শাসন চলায়। গণতন্ত্ৰৰ এই ব্যাৰাণা যুগান্তৰকাৰী নহয়, তথাপি তেওঁৰ চিন্তাই সেই সময়ৰ শাসন ব্যৱস্থাল ভেটি ৰূপাই তুলিলে। এমিল, ল্যু কঁষ্টে ছছয়াল আদি বিধম্মী আৰু বিপ্ৰোহী ৰচনাৰ কাৰণে ধৰ্মগুৰুসকল আৰু ৰাজশক্তি সমানে ৰাছোৱৰ শত্ৰু হৈ পৰিল। ৰাছো পেৰিছৰপৰা পলাল; তেওঁৰ দুৰ্গতি আৰম্ভ হ'ল।

তেওঁ জেনেভাত আশ্ৰয় ল'বলৈ চেষ্টা কৰিলে; তাত আশ্ৰয় নাপাই তেওঁ বাৰ্গলৈ গ'ল। তাতো একে কথা। শেহত প্ৰজিয়াৰ উদাৰমনা বজা ডেভেলিক তেওঁক গাওঁ এৰণত আশ্ৰয় দিলে। সেই ঠাইত তেওঁ তিনিবছৰ বয়, কিন্তু তেওঁৰ কুখ্যাতি চৌপাশে বিয়পাত তাৰ স্বাধীন পাত্ৰীয়ে গ্ৰহাসকলক লৈ তেওঁক হত্যা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। এনে সময়তে দাৰ্শনিক ডেভিড হিউমৰ আমন্ত্ৰণক্ৰমে তেওঁ ইংলণ্ড পায়গৈ (১৭৬৩)। ইংলণ্ডত তেওঁ প্ৰথমে যথেষ্ট আদৰ-সাধৰ পালে, আনকি বজা তৃতীয় জৰ্জে তেওঁক এটি পেকনো দিলে। কিন্তু এই সময়ত সশায় শত্ৰুৰ ত্যাগনা পাই তেওঁৰ মনত আতঙ্কই ঠাই লৈছিল, তেওঁ টাটোকে বাৰ যতন দেখা হৈছিল। তেওঁ ধৰি ললে হিউমে তেওঁৰ শত্ৰুবিলাকৰ সৈতে লগ লাগি তেওঁৰ অনিষ্ট কৰিবলৈহে ফন্দ পাতিছে। বেচোৰা আকৌ পলাল; ইংলণ্ডত এবছৰমান থাকি চাৰি বছৰৰ মূৰত তেওঁ আকৌ পেৰিছত উপস্থিত হ'ল।

এজন ডাৰ্হীয়াৰপৰা ভৰসা পাই তেওঁ পেৰিছতে নিঃকিনমভাবে থাকিবলৈ ল'লে। কেই-বছৰমানৰ পাছত ১৭৭০ চনৰ মে মাহত আন এজন হিতকাৰী লোকে পেৰিছৰ বাহিৰত গাৰ্হীয়া

ঠাইত বাস কৰিনলৈ তেওঁক ঘৰ এটি দিয়ে। এই ঘৰতে দুমাহ পাছত ঋংপিঙৰ চিন্মা বন্ধ হৈ তেওঁ ধৰ্মাধাম ত্যাগ কৰে। শেহৰ দিনকেইটাত তেওঁৰ মন হঠাৎ অৱস্থাত নাছিল, আৰু কোনো কোনোৱে তেওঁ আপোনাবাৰী হৈ মৰা বুলিও ভাবে। তেওঁক ততেই কবৰ দিয়া হয়। ১৮৩৪ চনত ডাঙৰ বিপ্লৱী চৰকাৰে তেওঁৰ অধি তাৰপৰা অন্যাই সমন্মানে পৰিষ্কৃত স্থাপন কৰে; কিন্তু ১৮৩৪ চনত তেওঁ আৰু ভগটেয়েৰ দুয়োৰে কবৰ খান্দি হাতুৰিলাক উলিয়াই কি কৰা হ'ল কোনোও নাকানে।

ৰুছোৰ অধৰী জীৱনৰ সমাপ্তি খটিল, কিন্তু এই জীৱনৰ কৈফিয়ৎ স্বৰূপে তেওঁ পলাই ফুৰা সময়তে (১৭৬৪-১৭৭৭) লে কঁফেছঁ নামে যিখন আত্ম-জীৱনী ৰচিলে সেইখন গুৰিতে উল্লেখ কৰা হৈছে যদিও আৰু দুখাখাৰ যোগ কৰা যুগুত। এইখনৰ বচনাসম্পৰ্ক তেওঁ নিজে এইধৰে উল্লেখ কৰিছে, “এই এটি কৰ্ম যাৰ চানেকি নাই, যাৰ ভৱিষ্যতে অনুকৰণকাৰী নোলাব : মই ৰাইজক নিজৰ প্ৰকৃতিৰ স্বৰূপ অনুসৰি মানুহ এজন দেখুৱাবলৈ প্ৰেৰণ কৰো। আৰু সেই মানুহজন হৈছে মই। মই, আন কোনো নহয়। মই নিজৰ ভিতৰত মোৰ হিয়া অনুভৱ কৰিছোঁ, আৰু আন মানুহৰ পৰিচয়ো পাইছোঁ। মই দেখিবলৈ পোৱা আন মানুহৰ ধৰে গঠিত নহওঁ। মই বিশ্বাস কৰোঁ। যে মোৰ পেশিয়া আন কোনো নাই; আৰু, মই যদি আনবিলাকতকৈ বেছি ভালো নহওঁ, অন্ততঃ মই পৃথক।—সংসাৰৰ ধ্বংসৰ শেহ ফণ আৰ্হি পাওক [ষ্টুটাৰ বিশ্বাস], মই এই কিতাপ হাতত লৈ ওলাম, সৰ্বশক্তিমান বিচাৰকৰ সমুখত থিয় দিম। মই চিঞৰি ক'ম—মই যি কৰিছোঁ ইয়াতে লিখি থোৱা আছে—যি চিন্তা কৰিছোঁ, যি মই হৈছোঁ।

ভালখিনি আৰু বেয়াখিনি মই একে সততাৰে বৰ্ণনা কৰিছোঁ। যি বেয়া তাক কমাই দেখুৱাবলৈ বা যি ভাল তাৰ লগত যোগ দিবলৈ মই চেষ্টা কৰা নাই।—মই যেনে আছিলোঁ তাকেই মই দেখুৱাইছোঁ : নীচ আৰু দুগনীয় যেতিয়া আছিলো, আৰু সাধু, উদাৰ আৰু জ্ঞানবান যেতিয়া আছিলো...হে অনন্ত পুৰুষ, মোৰ চৌপাশে মোৰ অসংখ্য লগবীৰ্য্যক [মানবজাতিক] গোট খুঁজাওক। তেওঁ-লোকে মোৰ আত্মজীৱনী শ্ৰৱণ কৰক, তেওঁলোকে মোৰ পাপবোৰত শোক প্ৰকাশ কৰক আৰু মোৰ অপপাৰ্থতাৰ লজ্জা পাওক। কিন্তু সেই একে আত্মবিকৃতাবে তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেককে আপোনাৰ মিহাসনৰ আগত মুকলি হবলৈ দিয়ক, আৰু তেওঁলোকৰ অন্ততঃ এজনকো উল্লেখ কৰিবলৈ দিয়ক, যদিহে তেওঁৰ কলিজা আছে, যে “মই এই মানুহজনতকৈ বেছি ভাল।”

কি ভাষাৰ তেজ, অবেগৰ কি প্ৰাচুৰ্য্য, নিজৰ অহেটোৰ কি উপলক্ষি! বোমাষ্টিক সাহিত্যত যি অহঙৰ গৰিমা পোৱা হয়, তাৰ পৰিচয় এই কিতাপতে প্ৰথমে ওলায়। ইয়াত মইৰ যি লুকুটাৰ নথকা অভিব্যক্তি সি বিশ্বজনক; ভাল-বেয়া, মৌল-অমৌল সকলো অভিজ্ঞতা ইয়াত মুকলি-কৈ প্ৰকাশ কৰা হৈছে, যদিও মাজে মাজে অতি-ৰজনে সত্যৰ অপলাপ কৰিছে। ইয়াত সংযম বা লজ্জাৰ স্থান নাই। দ্বিতীয়তে, ইয়াত যিজনে কৈফিয়ৎ দিছে তেওঁ মানুহ, শ্ৰোণীবদ্ধিত প্ৰকৃত মানুহ। ৰুছোৰ জীৱনত নৈতিকতা, বিশ্বাস, বন্ধুতা বা পাপ-পুণ্যৰ বিচাৰ নাছিল যদিও এই কিতাপখন কোনো বজৰুৱা অধৰী লোকৰ সন্তীয়া কাহিনী যেন নালাগে। আধুনিক আত্মজীৱনীৰ পৰম্পৰাত এই কিতাপখনৰ দান কম নহয়। একে সময়তে এই ধৰণৰ খোলা আত্মজীৱনী

এডোখৰ ৰচিছিল ইংলণ্ডৰ জেইমচ্ বছৰেলে, কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ বছৰেলেৰ জাৰ্ণেল ইমান দিনে লুকাই আছিল, আৰ্জি কেইবছৰমান আগেয়েহে ছপা হৈ ওলাইছে।

অসাধাৰণ দাৰ্শনিক বা চিন্তাবীৰ নহৈয়ো ৰুছোৱে আধুনিক জগতৰ বিবিধ ক্ষেত্ৰত যি সাঁচ খেঁপে তাৰ তুলনা কম। ৰাজনীতি, দৰ্শন, শিক্ষা-বিধি, সাহিত্য—সভ্যতাৰ প্ৰায় ক্ষেত্ৰতে তেওঁ যি আৰ্হি দিলে তাৰ প্ৰভাৱ এতিয়াও অটুট হৈ আছে। অষ্টাদশ শতিকাৰ ডাঙৰ কাৰণে তেওঁৰ আবিৰ্ভাব বিশ্বজনক। অসভ্য অৱস্থাত মানুহে পৰম শাস্তিত নিপ্পাপ হৈ বাস কৰিছিলনে নাই তাৰ সত্যতা আলোচনা কৰিবৰ দৰ্কাৰ নাই, কিন্তু ব্যক্তিৰ গৰিমা যোষণা কৰি আৰু স্বাভাৱিক বৃত্তিবিলাক আৰু কৰা সভ্যতাৰ জটিলতা আঙুলিয়াই দেখুৱাই তেওঁ ঋষিৰ ধৰে বাণী দি গ'ল। মানুহৰ প্ৰকৃতিত যি স্বাভাৱিক সততা আৰু উদাৰতাৰ সম্ভাৱনা থাকে সি যাবীন আৰু বাৰ্ণ-নিষেধৰ হেঁচা নথকা পৰি-বেশতহে যে ঠন ধৰি উঠে এনে সিদ্ধান্তই পিতত

কাট আদি দাৰ্শনিকৰ চিন্তাতো আঁচ বহুৱাব পাৰিলে। দ্বিতীয়তে, তেওঁ গাৰ্ড-বুই, পাহাৰ-পৰুৱাৰ প্ৰতি যি এটি সহজ শ্ৰীতিৰ সম্বন্ধ আৰ্হি দেখুৱালে সি কাব্যৰপৰা নকলী প্ৰকৃতি আঁতৰাই আচল প্ৰকৃতিৰ বাট মুকলি কৰিলে। ফলত ইউৰোপত যি প্ৰকৃতি-কবিতাৰ সৃষ্টি হ'ল তাৰ প্ৰেৰণা পিচলৈ সাগৰ-মহাশেখ পাব হৈ আমাৰ দেশো পাগেহি। শিশুৰ স্বাভাৱিক বৃত্তিবিলাক চেপি নধৰি তাৰ বিশাল সাধনাত সহায় কৰিবলৈ তেওঁ মানুহক যি বুজনি দিলে তাৰ প্ৰভাৱতে শিশু-মনোবিজ্ঞান আদিৰ উৎকৰ্ণ সম্ভৱ হৈছে; আধুনিক কিতাপগঠনো প্ৰথা তেওঁৰ শিক্ষাৰে এটি ফল।

চমু গ্ৰন্থসূচী :—

1. Rousseau—*Confessions*
2. W. T. Jones—*Masters of Political Thought*, Vol. II, 1947.
8. Bertrand Russel—*History of Western Philosophy*, 1946

অসমীয়া জন-সাহিত্যত দেহ-বিচাৰৰ গীত

শ্ৰীযুত শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস

মানব-জীৱনৰ অনিন্দিত্য আৰু পৰমেশ্বৰৰ নিত্যতাক অৱলম্বন কৰিয়েই দেহ-বিচাৰৰ গীতবোৰ খাইকৈ ৰচিত। আমি ক'ৰণৰ কিয় আছিহেঁ, আৰু ক'লৈ যাম,—এইবোৰ প্ৰশ্নৰ সমিধানকেই গীত-পদৰ যোগেদি ৰচকসকলে বৰ্ণনা কৰে। দেহ-বিচাৰৰ কিছুমান গীত-পদ স্তনিলে গৃহ-সংসাৰ তাগ কৰি একেবাৰে অৰণ্যবাসী হৈ ঈশ্বৰ-চিত্তাত নিমগ্ন হ'বলৈ মন যায়।

দেছি ভাগ দেহ-বিচাৰৰ গীতৰ শেষত মহাপুৰুষ মাধৱদেৱক ৰচক বুলি উল্লেখ থকা দেখা যায়। কিন্তু আচলতে কিছুমান গীত-পদ তেৰাৰ ৰচিত নহয়,—আন বৈকৰ কবিৰহে। কিন্তু প্ৰায়বোৰ গীতৰ ভিতৰতেই যে মাধৱদেৱৰ প্ৰতিভাৰ পৰশ পৰিছে, সি সত্য কথা। পুৰণি-ভাষাতত্ত্ববিদ পণ্ডিতসকলে এই বিষয়ে আলোচনা কৰা ভাল।

অপভ্ৰংশত এলাহান্দৰ গীতবোৰি হাউছৰ ভাইৰেক্টৰ মাননীয় শ্ৰীযুত কিছাৰ তত্ত্বাৱধানত সামাজিক শিক্ষাৰ প্ৰশিক্ষণ লবলৈ নগাওঁ জিলাৰ বহুত পোন্ধৰ দিন আছিহেঁ। এদিন দেওবাৰ আৰুবি সময়ৰ প্ৰযোগ লৈ জাজীৱী বগৰীণ্ডি গাৱলৈ গৈ তাৰ শ্ৰীযুত ৰংমন পণ্ডিত আৰু শ্ৰীযুত চান্দনৰ শইকীয়াৰপৰা কেইটামান দেহ-বিচাৰৰ গীত সংগ্ৰহ কৰি আমি 'সাহিত্য সভা পত্ৰিকা'ৰ পাঠক-পাঠিকাসকললৈ উপহাৰ স্বৰূপে পঠাওঁ।

১। দিহা ॥ এ প্ৰাণ গোপাল গোপাল
পাতিদি মায়াৰে গেলা
প্ৰাণ গোপাল তৈ পাতিদি মায়াৰে থেলা ॥

পদ ॥ ঘৰ গুটি সাজ মনটো বাব-জীৱৰ আশে।
সিও ঘৰ ভঙা গল দুখা বতাহে ॥
ঘৰ গুটি সাজি মনটো দুৱাৰ খনি চান্দা।
আগোনাৰ ঘৰ নাই পৰক লাগি কান্দা ॥
ক'ৰা দিলা পাছি পাছি মাৰলীয়ে কুটা।
গৃহ মাজে লগাই থৈছে এক জুৰি বুটা ॥
ন-খন দুৱাৰতে ন-জন তুহনী।
তাৰ মাজে বহি আছে পূৰ্ণানন্দ হৰি ॥
মাৰ কাপ নদী এক বয় তীক্ষ্ণ ধাৰে।
কাপ বিকাল হুটা পক্ষী ইপাৰ সিপাৰে ॥
ক'হ মাধৱ মাই তকতি সে ধন।
অৰ সাগৰত তল গলোঁ নাৰায়ণ ॥

এই গীতৰ লগত তুলন গীতটোৰ সাদৃশ্য আছে—

২। দিহা ॥ প্ৰাণ গোপাল অ'
গোপাল তৈ পাতিদি মায়াৰে থেলা—
মোৰ দহাল অ' ॥

পদ ॥ ক'ৰাৰেহে পাছি পাছি মাৰলীয়ে কুটা।
সেই ঘৰে লগাই থৈছে এক জুৰি বুটা ॥
সেই জুৰি বুটাৰ আৰু গুৰিত নাই মাটি।
সি কাৰণে বুটাই কৰে উজান ভাটি ॥
চাৰিখানি বোৰা দিহা কৰিয়া আন্ধাৰ।
নটী পুৰং মাজ ৰাণিলা তাহাৰ ॥
নগনি দৰ্জা মথো নটী তুৰনী।
তাৰ মথো বহি আছে পূৰ্ণানন্দ হৰি ॥
দেহত আছে নিবনুজন নদীত আছে বালি।
ওলাই গল মাত মইনা দেহা হেলা পাৰি ॥
ক'হ মাধৱ মাই ই বাবেসে বাৰ।
আৰু কি ভৱসা ক'ৰা মথুয়া হৈবাৰ ॥

১। জুবা = বিছা, বাট।

০। দিহা ॥ দেখে হেৰ অন্ধলা চকু মেলি,
তখনানে কি কৰে ॥
পদ ॥ পাচ ক'ৰাৰে ঘৰ সাজিছে।
গাখি দিছে বৰণে ॥
হুটা খুটা চৈধ্য বোৰা
দহ বতাহে লৰা চৰা ॥
ন দুৱাৰে আছে বায়।
তাকে কোনে বাধা কৰে ॥
ঘৰৰ দুম তিনটি গুণ।
ঘৰামত (?) পৰিপূৰ্ণ,
ভিতৰখনি পুৰাই থৈছে
চাৰি বিধ ৰসেৰে ॥
এটি ৰজা এটি প্ৰজা
বিচাৰ কৰে সঁচা সঁচা ॥
সাঁধু তৰে পাশ্চী মৰে,
ঘৰৰ কৰ্জীই বিচাৰ কৰে ॥
এৰি ঘৰ মাৰে লৰ
সেকা পায় কৰি ড'ৰ ॥
শেষ শেষ বিচাৰত
চনাই আছে এই ঘৰে ॥

৪। দিহা ॥ কি দেখি গাগল হেলা অ' মন,
বিষমতে বিকোল হৈলা ॥
পদ ॥ বিঘৌক নাটীলা বিষয় জগালে
ৰহাৰো নাটীলা ধনে।
সাঁধু মহন্তক নাটে কৰাৰে
তকতক নাটীলা নামে ॥

সকৰে পৰাৰে মই গুৰু চাৰিলা
মুৰে পকালে চুলি।
নৌ মৰোতেই ৰাজল উদিয়ায়
ঘৰ চুৰা যায় বুলি ॥
ভাল ভাল বস্ত্ৰ কাটীয়া আনয়
গাৰে দিয়ে ফটা কাৰ্দি ॥
নদীৰে পাৰতে আৰাৰি গেলায়
আধাৰচেৰেক মান কাৰ্দি ॥
বাৰীৰে বাৰেৰে হাৰিৰে বেতেৰে
মেৰিয়াই মেৰিয়াই বান্দে।
ভাৰ্যা পুৰ ৰবে কৰে আলোচন
বহু টকা হৈব হানি ॥
মাত্ৰ কান্দিলন্ত ঘাটীতুগীয়া
গিত কান্দিলন্ত শোকে।
ভাৰ্যাই কান্দিলন্ত দ্বিতীয় দিবস
ক'ত হৈয়ো পুৰণাসে ॥
ক'হ মাধৱ তনা মোৰ বাহু
এৰা ৰবে আন কাম।
আল-জাল এৰা মিছাতে নমৰা
ডাকি বোলা বাম ৰাম ॥

মই পোৱামতেই গীত কেইটা প্ৰকাশ কৰা
হল। বহুদিন ধৰি মানুহৰ মুখে মুখে চলি অহাত
ঠাই বিশেষে চুই চাৰিটা শব্দৰ লব-চৰ হোৱা
দেখা যায়।

ব্রহ্মপুত্র নদীর ইতিবৃত্ত

ক্রীড়িত হরিপ্রসন্ন দাস

অসমৰ মাজ বুকুৱেদি বৈ যোৱা ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী ভাৰতৰ বৃহত্তম নদী। অসমবাসীৰ ই প্ৰাণ-ধৰুপ। পৰ্বত-পাহাৰ ভাঙি কঢ়িয়াই লৈ অহা পলহুৱা মাটিৰে পৰিপূৰ্ণ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা—যুগ যুগ ধৰি ইয়াত বাস কৰি অহা অধিবাসীসকলৰ সকলো সভ্যতা আৰু সাংস্কৃতিক কেন্দ্ৰস্থান। মুঠতে কৃষিজীৱী অসমীয়া জাতিৰ সভ্যতা, কৃষ্টি, কলা আদিৰ লগত মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত।

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গতিপথ প্ৰায় ১৮০০ মাইল দীৰ্ঘ। এই নদীৰ বুকুৱেদি অসমৰ গোৱালপাৰাত বাৰিষা কালত প্ৰতি চেকেণ্ডত ৫০ লাখ ঘনফুট পানী বাগৰি যায়। নামনি অংশত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ঢাল (slope) অতি কম। সাগৰৰ ৮০০ মাইল দূৰত অৱস্থিত সদিয়াত—সাগৰৰ পাৰৰপৰা উচ্চতা মাত্ৰ ৪৪ ফুট। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ অৰ্ধাধিকাৰ (Catchment area) আয়তন হ'ব ৩৩১,২০০ বৰ্গমাইল; আৰু ইয়াৰ উপত্যাকাত বছৰি গড়ে বৰষুণ হয় প্ৰায় ৮৫ ইঞ্চি।

অসমৰ মাজেৰে দীৰ্ঘদিন গতিত প্ৰত্যেকখন জিলাকে সাৰটি ব্ৰহ্মপুত্ৰেই প্ৰায় ৪৫০ মাইল বৈ গৈছে। সদিয়াত প্ৰায় ৮০০ মাইল ই নাৰা। অসমৰ বুকুত নদীৰ গতিপথ বেঁকাবেঁকি, আৰু দুয়োপাৰে বৰা অসংখ্য উপনদী আৰু শাখানদীৰে পৰিপূৰ্ণ। লক্ষীমপুৰ জিলাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুত থকা মাজুলীৰ চৰ সুখিৰীৰ ভিতৰত নদীৰ বুকুত থকা দীপসমূহৰ ভিতৰত বৃহত্তম। ইয়াৰ পানী সদায় বোকা-বাগিৰে ভৰি থাকে আৰু বছৰৰ বেছি

ভাগ কালতেই নদীৰ গতি অতি দীৰ্ঘ হোৱা সত্বেও এই পানী পূৰ্ব-পাকিস্তানৰ দক্ষিণ অংশলৈ বৈ যায়। নদীৰ সোঁতত অৰুণনাম বাধা পৰিলেই বোকা-বাগি জমা হৈ চৰৰ উৎপত্তি হয়, কিন্তু পিচৰ বছৰত এনে ধৰণৰ বহত চৰৰে চিনচাৰ নাইকিয়া হয়। বোকা-বাগিৰে গঠিত পাৰত অৱস্থিত কাৰণে সদিয়া, ডিব্ৰুগড় আদি ঠাই সদায় নদীৰ গৰা ৰহনীয়াৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হয়; কিন্তু গুৱাহাটীতেজপুৰ, গোৱালপাৰা আদি অসমৰ আন চহৰ-বোৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত অৱস্থিত হলেও নদীৰ গৰা ৰহনীয়াই একো অৰিষ্ট কৰিব পৰা নাই; কাৰক পৰ্বতৰপৰা আগবাঢ়ি অহা টান শিলাময় মাটিৰ ওপৰত এই ঠাইবোৰ অৱস্থিত। পুৰ্বীৰ পশ্চিমে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী দক্ষিণলৈ ঘূৰিছে। এই ভাৰতৰ গাৰো পাহাৰেই ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু সুৰমা নদীৰ জলস্ৰোত। সদিয়াৰপৰা পুৰ্বীলৈকে নানা আকৃতিৰ স্থাতি আৰু হাৰী বা অৰ্ঘ্যী চৰৰ সৃষ্টি কৰি দীৰ্ঘ দীৰ্ঘে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈ নামি আহিছে। বহু চৰ বেৰ, বিৰিণা, শিমলু আদি গছ-ফনে আৱৃত হৈ থাকে। বাৰিষা বহত ঠাইত ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী আকৃতিত এটা লাহে লাহে বৈ যোৱা হ্ৰদৰ নিচিনা হয়।

এগময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰই নিজ সৃষ্টিৰে বঙ্গোপ-সাগৰলৈ বৈ গৈছিল; সেই সময়ত সুৰমা ইয়াৰ মোহনা অঞ্চলৰ উপনদী মাথোন আছিল। কিন্তু মৌসুমী বায়ুৰ প্ৰভাৱত ৰাছিয়া পাহাৰৰ দক্ষিণাংশত হোৱা প্ৰচল বৰষুণৰ পানীৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ এই

সুৰমা বা বাক নৈয়েই কালক্ৰমত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ শেষ গতি-পথ অধিকাৰ কৰি ললে। সুৰমা নদীতকৈ প্ৰায় তিনি চাৰি সপ্তাহ পিচত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ঘননামে। ঘন ৰাং-বননিৰে আৱৃত পৰ্বত-পাহাৰ ভেদ কৰি পানী নামি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ধল আছে মানে ৰক্ষিণৰ মুকলি বৰাক নৈৰ ধল প্ৰায় শেষ হয়। এই সময়ত দুয়োপাৰে বোকা-বাগিৰ ৰখাউৰি বান্ধি দুয়ো নৈ ধায়। কিন্তু বৰাক নৈ আগেয়ে প্ৰচল বেগেৰে বোৱাৰ ফলত ব্ৰহ্মপুত্ৰই এই যুদ্ধত হাৰ মানি নিজৰ গতিপথ পৰিৱৰ্তন কৰি দক্ষিণ-পশ্চিমলৈ সোঁত সলাই গোৱালপাৰৰ ওচৰত গঙ্গাৰে সৈতে মিলিত হয়। মৈমসিং জিলাত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পুৰণি স্থিতিৰ চিন এতিয়াও আছে। কিন্তু বৰাক নৈয়েই আগৰ গতিপথৰ সম্পূৰ্ণ অধিকাৰী। চুটা নদীৰ মাজত গতিপথৰ অধিকাৰ লৈ লগা যুদ্ধৰ এইটো এটা প্ৰস্ট প্ৰমাণ।

ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী তিব্বতৰপৰা হিমালয় অতিক্ৰম কৰি উত্তৰ-পূব সীমান্ত অঞ্চলৰ মাজেদি বৈ আহি সদিয়াত সমতল পায়হি। অৱশ্যে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নাম হয়—আসম-হিমালয় পৰ্বতশ্ৰেণী অতিক্ৰম কৰি অহা দিহাং, দিবং আৰু লোহিত নৈৰ সঙ্গমস্থানৰপৰা। এই তিনিটা ভিতৰত দিহাং নৈয়েই মূল আৰু এই নদীয়ে প্ৰায় ২৪,৪৪৫ কুট ওৰ হিমালয়ৰ পৃষ্ঠ নামচাৰাওঁৰাক ১২°৩৫' উত্তৰ অক্ষৰেখা আৰু ৯২°২০' দ্ৰাঘিমাতে (পূব) প্ৰদক্ষিণ কৰি সীমান্ত অঞ্চলত সোমাইছে। লোহিত নৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পূৰ্ব স্থাতি। এই নৈ তিব্বতত জায়লুচ আৰু মিচিমি-সকলৰ মাজত টেঙ্গু নামে জনাজাত। ইয়াৰ উৎপত্তি স্থল পূব তিব্বত; তাৰ পিচত বিমা উপত্যকা আৰু মিচিমি অঞ্চল অতিক্ৰম কৰি সদিয়াৰপৰা ৪৬ মাইল দূৰত—পৰশৰামকুণ্ডত সমতলত নামিছে। প্ৰকৃততে এই কুণ্ডৰপৰা

ওলোৱাৰ পিচতে নদীয়ে ব্ৰহ্মপুত্ৰ অৰ্থাৎ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নাম পাইছে।

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উৎপত্তিৰ বিষয়ে এটা পৌৰাণিক আখ্যান আছে। পুৰণি কালত মানস সোৱৰণৰ পাৰত শাস্ত্ৰমু মুনি আৰু তেওঁৰ পত্নী অমোখা ব্ৰহ্মাৰ তপস্বাত মগ্ন আছিল। মুনিৰ প্ৰাৰ্থনাত সন্তুষ্ট হৈ পুত্ৰৰ দিবলৈ ব্ৰহ্মা নিজে এদিন মুনিৰ আশ্ৰমলৈ আহিছিল। মুনি সেই সময়ত ধৰত নাছিল। কিন্তু পত্নী অমোখাই ব্ৰহ্মাৰ ৰূপ দেখি ভয়তে তেওঁক অজ্ঞাৰ্থনা নকৰিলে আৰু কুঠাৰ ছুৱাৰ বন্ধ কৰি ভিতৰত সোমাই থাকিল। কিছু সময়ৰ পিচত মুনি উভাত আহি দৈৱীয়কৰ মুখত আলহি অহাৰ বৰৰ শুনি ধ্যান কৰি বুজিব পাৰিলে কোন আৰু কিয় আহিছিল। দৈৱীয়কৰ চুৰুন্ধিব বাবে দ্ৰুৰ কৰি প্ৰশ্না য'ত থিয় দিছিল তাৰো চাই তেওঁ অলপ উজ্জল বস্ত্ৰ দেখিবলৈ

পালে। এয়ে ব্ৰহ্মীৰ্য। মুনিয়ে ততালিকে তাক ৰাই পেলালে আৰু কালক্ৰমত মুনি গৰ্ভৱান হ'ল। সময়ত ব্ৰহ্মাৰ আশীৰ্ব্বাদত মুনিয়ে লোহিত নদীক প্ৰসৰ কৰিলে আৰু এই নদী এটা কুণ্ডৰ ভিতৰত সোমাই থাকিল। শাস্ত্ৰমু মুনিয়ে লোহিতক আশীৰ্ব্বাদ দিযে যে তেওঁৰ নিজৰ ৰূপৰে এজনে এই কুণ্ডৰপৰা লোহিতক মুক্তি দিব। বহু বছৰ পিচত ব্ৰহ্ম-হত্যা পাৰৰপৰা উজ্জ্বল হবলৈ পৰশৰামে নানা তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰি ফুৰিছিল, কিন্তু তেওঁৰ হাতৰ কুঠাৰ হাতৰপৰা এৰি নশৰিছিল। অৱশেষত ব্ৰহ্মাৰ আদেশ অনুক্ৰমে তেওঁ বিষ্ণুজ্যোত কৰি এজন ভ্ৰামণৰ ওচৰলৈ যায়। ভ্ৰামণে তেওঁক বিষ্ণুত লোহিত আৰু হৈ আছে তাত গৈ গা পুৰলৈ ক'লে। এই কুণ্ডত প্ৰান কৰাৰ লগে লগে পৰশৰামৰ হাতৰপৰা কুঠাৰ ৰহি পৰিল। পৰশৰামে তেতিয়া কুণ্ডৰ পৱিত্ৰতা আৰু ক্ষমতাৰ কথা স্বৰণ

কবি স্থির করিলে যে ইয়ার সৌত সমস্তলৈল নিব
লাগিব আৰু সেইবাবে কুঠীবেৰে কাটি ইয়াৰ পথ
স্থির কৰি দিলে। কিন্তু ব্ৰহ্মকুণ্ড পোৱাৰ লগে লগে
পৰশুৰাম অতি ক্লান্ত হৈ পৰে। ইয়াতে দোহিহিত
নিজে দেখা দি—পৰশুৰামক ৰাল ৰান্ধিবলৈ বাধা দি
আগে আগে ধাবলৈ কলে আৰু তেওঁৰ নিৰ্দেশমতে
দোহিহিতে নিজে গতিপথ খান্দি ললে। তেতিয়াহে
পৰা এই কুণ্ড হিন্দুৰ অতি পৱিত্ৰ তীৰ্থ হ'ল।
পৌৰাণিক গল্প হ'লেও আজিকালি লৌহিত্যক
ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মূল সূত্ৰি বুলি কোনেও মানি নলয়।

হিমাচলৰ উত্তৰে থকা তিব্বত দেশত ব্ৰহ্মপুত্ৰ
উজনি অশে। ইয়াত ই চম্পু নামে জনাজাত।
হিন্দুৰ পৱিত্ৰ তীৰ্থ মানস-সৰোবৰৰ ওচৰে এটা
হিম-প্ৰাৰ্ছৰপৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ জন্ম হয়। এই ঠাই
সাগৰৰপৰা প্ৰায় ১৬০০০ ফুট ওৰ। ইমান ওৰ
ঠাইৰপৰা ওলোৱা সহেও ব্ৰহ্মপুত্ৰ তিব্বতৰ মাজত
ৰব্ৰস্ৰোতা নহয়—আনকি লাছাৰ দক্ষিণে ব্ৰহ্মপুত্ৰ
নৈ নাৰা। ট্ৰান্দম (Ttrandom)ত ইয়াৰ উচ্চতা
১৪,৮০ ফুট, শিগাত্জি (Shigatze)ত ১১,৮০০
ফুট, গয়লাছিংদাম (Gyalasingdam)ত ৮০০০ ফুট
আৰু সদিয়াত হৈছে ৪৪২ ফুট।

তিব্বতৰ মাজত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গতিপথত কিছুমান
নিজৰ বৈশিষ্ট্য আছে। সেইবোৰ প্ৰথমে চকুত
পৰে—ছাৰ চিদ্দিন বাৰাৰ্ড। তিব্বতৰ মাজত
উপনদীবোৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওচৰা সৌতৰ পিনে বোৱা
—অৰ্থাৎ পূৰণৰপা পশ্চিমলৈ। এটা নৈ এইদৰে
বোৱা হলে স্থানীয় বিশিষ্টতা বুলি মানিব পাৰি,
কিন্তু আটাইকেইটা প্ৰধান উপনৈ এইদৰে হৈ
বোৱা বাবে কৃত্তব্ৰহ্মকলৈ সন্দেহ কৰে যে
এসময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈয়ে ওলোটা হুৰে গতি কৰি-
ছিল। কিন্তু কালক্ৰমত উপবিভাগৰ ভাঙ সলনি
হোৱাত নদীৰ গতিপথো সলনি হৈ যায়। পুৰণি

সূত্ৰিত্তে থাকি নিজৰ গতিপথ পৰিৱৰ্তন কৰা
ব্ৰহ্মপুত্ৰই একমাত্ৰ উদাহৰণ বুলি বৰ্ততে অনুমান
কৰে।

ব্ৰহ্মপুত্ৰ বা চম্পুনদীৰ উৎপত্তি স্থান হ'ল চিম-
তুবাৰাৰত এক হিম-প্ৰবাহ। ইয়াৰ অৱস্থান
মানস-সৰোবৰৰপৰা অলপ পূবত—৩১৬' উচ্চ
অৰ্ধবৰ্গ আৰু ৮২' পূব অক্ষাংশ আৰু প্ৰায়
১৬০০০ ফুট ওৰত। উচ্চতা আৰু বাতায়াত
অস্থিবিধাৰ কাৰণে এই ঠাইখিনি বৰ্ততে দিনটো
অন্যবিধৃত হৈ আছিল। কিন্তু বহুদূৰ যাত্ৰী আৰু
আবিষ্কাৰকে ইয়াৰ কাৰোৰি অধ্যায়োৰা কৰিছিল।
কাৰণ লাগলৈ যোৱা বাট চম্পুৰ উৎপত্তি স্থানক
চোৱিলে। ১৯০৭ চনত বিখ্যাত ইউৰোপীয় পৰ্যটক
ছেন হেদিনে (Sven Hedin) আৰু পৰিসীম খেই
আৰু পৰিশ্ৰমৰ বলত তেতিয়ালৈকে অজ্ঞেয় চম্পু-
নদীৰ উৎপত্তি স্থান পৰিৱৰ্তন কৰে আৰু তাৰ
প্ৰধান নিজৰা বা উহ নিৰ্ণয় কৰে। গোটেই
পৃথিৱীয়ে এওঁৰ আবিষ্কাৰ মানি লয়। কিন্তু প্ৰায়
৩০ বছৰ পিচত এজন ভাৰতীয় পৰ্যটক স্বামী
প্ৰণৱানন্দই এই সিদ্ধান্ত ভুল বুলি মত প্ৰকাশ কৰি
গোটেই ভৌগোলিক মহলতে এক আন্দোলন
তুলে।

মানস সৰোবৰ আৰু কৈলাস পৰ্বতৰ ওচৰক
পৰা ওলাই অহা বহুতো পৰ্বতীয়া নিজৰা মিলি
চম্পু নৈৰ জন্ম। ইয়াৰ ভিতৰত 'কুচিঙ্গপু' (Ku-
bisangpo), চেমায়াংগাং (Semayangdang)
আৰু 'মেৰিমাচটো' (Maryumchau) হৈ
প্ৰধান আৰু এই তিনিওটা নিজৰা—চাম্যাং
(১৭,৭১০ ফুট)ত একেলগ হৈ মাৰ্চাঙত চম্পু নাম
লৈ তললৈ নামি আহিছে। সেইবাবে এই
তিনিটাই ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মূল সূত্ৰি বুলি সন্মানৰ বোধ্য।
মেৰিমাচটো আচৰতে চামায়াংগাং সূত্ৰি, কাৰণ

ইয়াৰ জন্মস্থান হ'ল—লাচাটলৈ যোৱা বাটৰ
অলপমান উত্তৰে।

হেনৰি ষ্ট্ৰেচি, ৰিচাৰ্ড ষ্ট্ৰেচি, গুজ্জলক (Guz-
laff), থমাচ ৱেবৰ (Thomas Webber),
গ্ৰেহাম ছেণ্ডবাৰ্গ (Graham Sandburg) আৰু
ৰাইডাৰ (Ryder) আদি উক্ত সামৰিক বিষয়
আৰু ভ্ৰমণকাৰীসকলৰ মতে চামায়াংগাং চম্পু নদীৰ
মূল সূত্ৰি। কিন্তু তেওঁলোক কোনেও যিহে এই
মহা ভ্ৰমণ ঠাই ভেৰণলৈ যোৱা নাই। তিব্বতীয়-
সকলৰ প্ৰবাহ আৰু বিশ্বাসৰ ওপৰত ভেটি কৰি
তেওঁলোকে এই অভিমত প্ৰকাশ কৰিছিল।

ছেন হেদিনে (Sven Hedin) তেওঁৰ তিব্বত
ভ্ৰমণৰ সময়ত এই ছটাৰ কোনটো প্ৰধান সূত্ৰি
কি নিৰ্ণয় কৰি তাৰ উৎপত্তি স্থান পৰিৱৰ্তন
কৰিলে। তেওঁৰ মতে ভ্ৰমণেৰে সঙ্গম স্থানত, খাট
বৌবতী পানীৰ পৰিমাণ বেছি, সেইটোকে মূল
সূত্ৰি বুলি ধৰি ল'ব লাগে। সেই অভিপ্ৰায়েৰে
এদিন চামচাঙত পানীৰ স্ৰোত জুৰি চালে। দেখা
গ'ল যে কুচিঙ্গপুত্ৰ প্ৰতি চেকেণ্ডত ১২০০ ঘন
ফুট আৰু চামায়াংগাঙত মাত্ৰ ৫৫০ ঘনফুট পানীৰ
সৌত বয়। তেতিয়াই তেওঁ ধৰি ল'লে যে কুচি-
ঙ্গপুৱেই চম্পুনৈৰ মূল সূত্ৰি—আৰু তেওঁ খাট
উৎপত্তি স্থান ১৫২৪৮ ফুট ওৰত থকা কুচিঙ্গাংগি
হিমপ্ৰবাহলৈ যাত্ৰা কৰিলে। প্ৰায় পাঁচ দিন
অতিশয় ভ্ৰমণ পথেৰে যোৱাৰ পিচত এই হিমপ্ৰবাহ
তেওঁৰ চকুত পৰে আৰু সিদিনা তেওঁৰ ডায়েৰীত
লিখিছিল—“পৱিত্ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ জন্মস্থান এনেকুৱা
মনোমোহা আৰু জাকজমকীয়া পটভূমিত নাই
নোবোৰে। সঁচাকৈয়ে এই চিৰতুবাৰাত হিম-
প্ৰবাহে তিব্বত আৰু অসমৰ মাতৃদেৱ শাস্ত্ৰস্ৰোতা
ব্ৰহ্মপুত্ৰক জন্ম দিছে আৰু গলিত তুবাৰেৰে পৰিপূৰ্ণ
কৰিছে। তিব্বতীয়সকলে যুগযুগান্তৰ ধৰি

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উদ্ভাৱ কলোলালপনি শুনি আহি তাক
শ্ৰদ্ধাৰে দেহত্যাৰ ধৰে পুজি আহিছে আৰু দক্ষিণতো
ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পানীৰে পৰিপূৰ্ণ হোৱা ভৈয়ামত
থকা অসমবাসীয়ে ইয়াক চিৰ পৱিত্ৰ বুলি জ্ঞান
কৰিছে।”

তাৰ পিচত—পিচদিনা তেওঁ অতি কষ্টে
এই হিমপ্ৰবাহৰ ওচৰলৈ যায় আৰু তাৰ
প্ৰাকৃতিক দৃশ্য দেখি আপোনা-আপুনি তেওঁৰ শিৰ
নত হৈ আহে। সেইবাবে তেওঁ লিখিছে,—“ইয়াত
মোৰ সন্মুখত থকা এই হিমপ্ৰবাহৰ প্ৰান্তৰপৰা
হিন্দুৰ অতি পৱিত্ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈয়ে তাৰ ১৮০০
মাইল দীৰ্ঘ প্ৰবাহ আৰম্ভ কৰে। পৃথিৱীৰ ভিতৰত
ইয়াৰ গতিপথৰ সৌন্দৰ্য্যৰ তুলনা নাই। এই
নৈয়ে তিব্বত আৰু অসমক সকলো ফালৰপৰাই
পৰিপূৰ্ণ কৰি অৰ্ধশেষত বঙ্গোপসাগৰৰ কোলাত
জিৰণি লৈছে।”

ইয়াৰ পাছতে তেওঁৰ মত ভাৰতীয় জৰীপ
বিভাগে মানি লয়।

প্ৰায় ২০ বছৰ পিচত ভাৰতীয় তীৰ্থ ভ্ৰমণকাৰী
স্বামী প্ৰণৱানন্দই ছেন হেদিনৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মূল সূত্ৰি
নিৰ্দ্ধাৰণ পদ্ধতি বিজ্ঞান-সম্মত নহয় বুলি অভিযোগ
তুলে। এইজনা ভ্ৰমণকাৰীয়ে জীৱনৰ কেবা-
বছৰো কাল মানসসৰোবৰ আৰু কৈলাস পৰ্বতৰ
ওচৰে-পাঁজৰে ঘূৰি ঘূৰি কটাইছিল। তেওঁৰ মতে
নদীৰ উৎস নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিব লাগিলে তলত দিয়া
কথা কেইটা ভালদৰে গমি পিটি চাব লাগে।

১। স্থানীয় প্ৰবাহ

২। নদীৰ দৈৰ্ঘ্য

৩। পানীৰ পৰিমাণ

ছেন হেদিনে তেওঁৰ বিচাৰত পানীৰ
পৰিমাণকে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ক্ষেত্ৰত মূল প্ৰমাণ বুলি ধৰি
লৈছে। কিন্তু শতক্ৰম নদীৰ উৎস বিচাৰ কৰোঁতে

হেদিনে পানীর পরিমাণের কথা মুলিয়ালে। তাত তেওঁ হানীয় প্রবাদের ওপরত ভিত্তি কবিছে। আক আন এতাইত নদীর দীর্ঘতাকে প্রধান অমাণ বুলি অভিহিত কবিছে। অর্থাৎ হেদিনর সৃষ্টিবোধ গাচর মীমাংসা করা আইনজাতীয়সকলর দবে। মক্কেলর বিপক্ষে যোরা সৃষ্টিবোধ এৰি যোরাব দবে হেদিনেও তেওঁর বিপক্ষে যাব পরা মতবোধে পাঠ্যনামে এরাই গৈছে।

স্বামীজীর মতে চামায়ালোগেই হ'ল অঙ্গপুত্র মূল সৃষ্টি। কারণ তিব্বতীয়সকলে তিব্বত ইয়াকেই মানি আহিছে। আক এই সৃষ্টিত জনমানুস ভূমিকখামবোধ কাংগ্ৰি হিমপ্রবাহক সদায় এওঁলোকে পূজা কৰি আহিছে। এই হিমপ্রবাহৰ ছটা ভাগ। তয়্যাবে পানী বৈ আহি মাজতে এটি নিজৰাৰ সৃষ্টি হৈছে; এই নিজৰাৰ বাওঁ পাৰত এটি সৰু মন্দির। সেইবাবে এই নিজবাতোকে চম্পুনদীৰ মূল স্রোত বুলি তিব্বতীয়সকলে সদায় ভাবি আহিছে।

স্বামীজীর এই প্রতিবাদের ফলত—Royal Geographical Societyর হে Longstaffএ মন্তব্য কবে যে অঙ্গপুত্র উৎস নিষ্কাশন প্রণ এতিয়াও মীমাংসিত হোতা নাই। পানীর পরিমাণ এধিন বা দুবিনতে স্থির কবাও অসম্ভব। ইউরোপীয় ভ্রমণকারীসকলে গাব বন্দেবে এনে ভ্রান্ত মত আন জাতির ওপরত জাপি দিয়া অতি অজ্ঞায় কথা।

চম্পু-বিহাং সমস্ত।

চম্পু নদীর গতিপথ পশ্চিম তিব্বতত অতি দীর্ঘ। ২১°৪০' পূব দ্রাঘিমাতে অৱস্থিত চিটাঙলে চম্পু নদীর সোঁত সকলোবে মাজত জনাজাত। ইয়াৰ পিচত ই পর্তুগীজ চাবি (L'Sari) জিলাত

সোমায়। ২৩°২২' পূব দ্রাঘিমাতে থকা কতপোৰ দক্ষিণলৈ চম্পু নদীয়ে প্রায় ৭০ মাইল জুৰি এটা ভাজ লয়; তাৰ পিচত ৪০ মাইল পূব বা উত্তর-পূব মূহাৰক বৈ গৈ তাৰ শেষ উত্তরর সীমান্ত হয় গৈ। এই ঠাইধন হ'ল—২৩°৪৬' উত্তর অক্ষবেধা আক ৯৪°৪' পূব দ্রাঘিমাতে। অঙ্গপুত্রৰ গতি-পথত এইবিধি অতি আশ্চর্যী। ইয়াৰপৰা ১৬ মাইল আঁতৰত বা চিটাঙলপৰা ২১৫ মাইল পূবত গয়লাচিৎগত অৱস্থিত।

তাৰ পিচত চম্পু নদীয়ে ক্ৰমে পূব-দক্ষিণমূহাৰক এক পাহাৰত্যা অঞ্চলৰ মাজেদি গতি কৰে। ইয়াৰ অধিনাসীসকল ভ্রমণকারীসকলৰ প্রতি অতি বিৰূপ আছিল। বাতায়ান্তৰ অস্থিৰতা, জলবায়ু বেয়া, জোক, কীট, মহৰ উপাত্তৰ অস্তান্ত বেছি; তাতে হানীয় জন-জাতীয় লোকসকলে অকণো সহায় নকৰে—; তেনেস্থলত বিদেশী মানুহৰ কথাই নাই, আনকি তিব্বতৰ মানুহেও চম্পু নদীৰ এইবিধি পথৰ কথা একোকে নাজানিছিল। ফলত অঙ্গপুত্র ইয়াৰপৰা কোনকালে বৈ গ'ল ইয়াকে লৈ ছটা বিভিন্ন মতবাদৰ সৃষ্টি হ'ল। এবেলে, বিশেষকৈ ফৰাচি আক জাৰ্মান ভৌগোলিকসকলে ভাবিলে যে অঙ্গদেশৰ মাজেৰে বৈ যোৱা ইয়াৰতী নদীয়েই অঙ্গপুত্রৰ নামনি অংশ। এই মতবাদৰ মূল কথা হ'ল যে অসমৰ অঙ্গপুত্রৰ আকাৰ আক অবয়ব নাইবা চম্পু নদীৰ সোঁতৰ লগত হিমালয়ৰপৰা নামি অহা দিহাং নিগন্ত কোনো তুলনা নহয়। ইকালে ইয়াৰতীৰ উৎপত্তি ক'ত তাকো একো সঠিককৈ খবৰ নোহাৰি এওঁলোকে চম্পু নদীকে তাৰ পর্তুগীজ অংশ বুলি খবি ললে। ডা-আনভাইলে (D' Auville) অ'কা মেপত (১৭৫১ চনত) চম্পু নদী আক ইয়াৰতীক লগ লগাই দেখুৱাইছে। তাৰ পিচত ডার্লম্পল, (Darlymple),

ক্লেপথৰ (Clapoth), ৰিটাৰ (Ritter), ৰবাট গৰ্ডন (Robert Gordon) আদি ভ্রমণকারীয়ে এই মত পোষণ কৰে। উত্তর অঙ্গৰ ভাষাৰ ওচৰত চম্পু নৈয়ে ইয়াৰতী নাম লোৱা বুলি এওঁলোকে খবি লয় আক বহুতো চীন দেশীয় মেপত তাক প্রকাশ কৰা হয়।

মেজৰ বাণেলে ১৭৮৫ চনত ভাৰত ভ্রমণ টোকাতে পোনতে লিখে যে চম্পু আক অঙ্গপুত্র সম্বৰতঃ একেটা নদী। ইয়াৰতীৰ পার্বত্য অংশ চম্পু নহয় বুলি তেওঁ বুঢ়ভাবে কয়।

১৮০২ চনত উইলকমে (Lt. Willcom) অসমৰ উত্তর-পূব অঞ্চলৰ মাজেদি অঙ্গদেশলৈ এৰল সৈন্ত লৈ যাওঁতে চম্পু নৈৰ সোঁত কেনি গ'ল তাক নির্ণয় কৰিবলৈ মনস কৰে। অসম আক অঙ্গ-দেশৰ মাজত থকা শাৰী শাৰী থিথ-থৰা পৰ্বত বেধি, তেওঁ এই দুই নদীৰ সোঁত যে একে হ'ব নোৱাৰে তাক কৈ যায়।

১৮৪১ চনত ব'বিনছনে মন্তব্য কৰে যে চম্পু নৈ তিব্বতত অতি অৰ্ধল-বহল। কিন্তু দিহাং নৈ পর্তুগত মাজত ১০০ গজতকৈ বেছি নহয়; গতিকে এই নৈয়ে তিব্বতৰ চম্পু নৈৰ পানী কঢ়িয়াই অনা টান।

১৮৪৪-২০ চনত চিকিম ভ্রমণকারী হুকাৰে (Hooker) চম্পু আক অসমৰ অঙ্গপুত্রক একে বুলি কৈ যায়। তিব্বতৰ প্রত্যেক অধিবাসীয়ে এই একে মত।

এনে ধৰণৰ বিবোধী মতবাদৰ বাবে অসমৰ সীমান্তত থকা হিমালয়ৰ মাজৰ চম্পু নৈৰ গতিপথ ভ্রমণকারীসকলৰ আকণৰ বস্তু আছিল। ভাৰতীয় জৰীপ বিভাগৰ বস্তুবিদ্যাসকলৰ পক্ষে এই অঞ্চলৰ মেপ তৈয়াৰ কৰি, তাত অঙ্গপুত্রৰ গতিপথ দেখুওৱাটো মহা সমস্যাৰ বিষয় হৈ পৰিছিল।

সেইবাবে পাবিলে নিজে নাইবা নিভাগীয় আইন বিষয়াৰ দ্বাৰা এই ঠাইত অস্থসন্ধান চলাইছিল।

চম্পু আক অঙ্গপুত্রৰ মাজৰ দিহাং নৈৰ পর্তুগীয়া অঞ্চল আৱিষ্কাৰ কৰাত ভ্রমণ ভাৰতীয় ভ্রমণকারীৰ নাম সদায় আগশাৰীত থাকিব। তেওঁলোকে হ'ল—পণ্ডিত নয়নসিং আক কিন্‌গাপ।

নয়নসিংক ১৮৭৪ চনত তেওঁৰ তিব্বত ভ্রমণৰ সময়ত প্রথম বাৰ চিটাঙলে আহে। তেওঁৰ বিৱৰণ অস্থসবিয়ৰই জৰীপ বিভাগৰ আইন কেইজনমান বিষয়াই অটবা হাবি-জৰ্জনেৰে ভবা চাবি জিলাৰ গয়লাচিৎগলৈ আহিব পাৰিছিল। এইবোৰ ঠাইৰ অধিবাসীসকলে দিহাং নদীক চম্পু বৈৰ আন এটা নাম বুলি খবি লয়। উনৈশ শতিকাৰ শেষ ভাগত ইয়াৰতী নদীক চম্পুৰ নামনি অংশ বুলি কোনোৱেই মন্তব্য হয়, আক সকলোৱে মানি লয় যে চম্পু, দিহাং আক অঙ্গপুত্র একেটা নদীয়ে ভিন্ ভিন্ নাম।

গয়লাচিৎগত নদীত উচ্চতা প্রায় ৮০০০ ফুট। তাৰপৰা পৰ্বতৰ বুকু ফালি অসমত সোমোৱা দিহাং নৈৰ প্রায় ১০০ মাইল ব্যাপি থকা গতিপথ সকলোৰে বাবে অজ্ঞাত আছিল। চিটাঙলপৰা ২০০ মাইল বৈ আঠোতে সোঁত নামি আহিছে মাত্ৰ ৩৫০ ফুট। কিন্তু ইয়াৰ পিচত অঙ্গপুত্র নাম লোৱালৈ প্রায় ১৬০ মাইল বৈ আঠোতে নদী নামিব লগা হৈছে প্রায় ৭০০ ফুট।

কৰ্ণেল টাৰ্ণাবে শিক্ষা দিয়া ভাৰতীয় কিন্‌গাপে গয়লাচিৎগৰপৰা অনলেটলৈ আগবাঢ়ি আহে। এওঁৰ ভ্রমণ-কাহিনী অতি চমকপ্ৰদ। এই অঞ্চলৰ অধিবাসীসকলৰ কিন্‌গাপক বিদেশী বুলি সন্দেহ কৰি প্ৰায় এবছৰ বন্দী কৰি বৈছিল আক লগত থকা কাগজ-পত্ৰ সকলো আটক কৰে। কিন্‌গাপে নিজে লিখা-পঢ়া বিশেষ একো নোমানিছিল; কিন্তু

মুক্তিৰ পিচত এই ভ্ৰমণৰ যি মৌখিক বৰ্ণনা দিছিল তাৰ তুলনা নাই। তেওঁৰ সাহস, ধৈৰ্য আৰু ব্যৰ্থপ্ৰত্যাহাৰ বিষয়ে টাৰ্গাৰে অতি উচ্চ প্ৰশংসা কৰি গৈছে। এওঁ পেমাকৈ নামৰ ঠাইৰ ওচৰত এটা ১৫০ ফুট ওখ জলপ্ৰপাতৰ কথা বৰ্ণনা কৰিছে। চুগ্ধা গিৰিখাতৰ মাজেদি বামথেমুৰ সাতোতৰঙ বোলাই নাচি-বাগি মহাবাহু ভ্ৰমণপুত্ৰ নামি গৈছে তলত থকা সমতলৰ সন্ধান কৰি। এই ভোৰৰিতে থকা টান পাথৰৰ মাজত 'চিঙাল চেঙাল' নামৰ এটা মুষ্টি আৰু মন্দিৰ আছিল। কিনাথপে দিহাং নৈৰ অজ্ঞাত গতিপথৰ দৈৰ্ঘ্য ৮০ মাইললৈকে ক'মাই আনে।

১৯১০ চনত য়েইলে আৰু মৰচহেৰ নামৰ দুজন ইংৰাজ ভ্ৰমণকাৰীয়ে তিব্বতৰ নদীৰ সোঁত অন্বেষণ কৰি নামি আহে। এওঁলোক এই অজ্ঞাত অঞ্চল আবিষ্কাৰ হেতু। এওঁলোকে কিন্তু কিনাথপে কোৱা ১৫০ ফুট ওখ জলপ্ৰপাত নাপালে; কিন্তু তাৰ ঠাইত পেমাকোচাং নামে ঠাইত ৩০ ফুট ওখ জলপ্ৰপাত হে দেখিবলৈ পালে। অসীম কষ্টেৰে তেওঁলোকে আৰু এদিনৰ বাট আগুৱাই গৈ তাৰ পিচত আৰু যাব নোৱাৰিলে। নদীৰ পথ ইমান দূৰ আৰু তাত থকা শিলগোৰা ইমান বিয়ৰ্ণ যে আগবঢ়া অসম্ভৱ। এওঁলোকৰ ভ্ৰমণে নজনা দূৰত্ব মাত্ৰ ৫০ মাইললৈ ক'মাই আনে।

১৯২৪ চনত বিখ্যাত ভ্ৰমণকাৰী কিংডনবাৰ্ড আৰু কেণ্ডলৰ একে পথকে অন্বেষণ কৰি পেমাকোচাং পায়হি। তাৰপৰা তিনিদিনৰ বাট আহি গিৰিখাতৰ আটাইতকৈ ঠেক অংশ পায়হি। দুয়ো কাষে কেবা শ ফুট ওখ বিয়ৰ্ণগৰা পৰ্বত। অতি কষ্টে পৰ্বত বগাই তললৈ চাই এটা ৪০ ফুট মান ওখ জলপ্ৰপাত দেখিবলৈ পায়; আৰু তাকে তেওঁলোকে বামথেমু জলপ্ৰপাত নাম দিয়ে।

পিচদিনা অতি কষ্টে চম্পু নৈৰ ভাঙত থকা

পৰ্বত অতিক্ৰম কৰি পেয়ি নামৰ ঠাইত ওলাল গৈ। তাৰপৰা দুদিনৰ বাট গৈ তেওঁলোকে এখন ওলমি থকা জৰীৰ দলং পায়। বামথেমু জলপ্ৰপাতৰপৰা এই দলঙৰ উচ্চতা প্ৰায় ২২৫৯ ফুট কম। ইয়াৰ পিচত গমপোনে নামৰ ঠাইত চম্পুৰ এটা উপনৈ পো-চম্পু পাৰ হয়। তাৰ পিচত ক্ৰমে মূল নৈৰ কালে আগবাঢ়ে। শেষত তেওঁ লিখিছে—“অৱশেষত আমি গিৰিখাতৰ তললৈ নামিবলৈ সক্ষম হওঁ আৰু সমুখত থকা সকলো দেখিবলৈ পাওঁ। প্ৰকাণ্ড শিলেৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ থকা মহাবাহু ভ্ৰমণপুত্ৰই আৰু তললৈ নামিবলৈ ধৰে। এইবিধিতে নদীৰ বুকুত পথালৈকে থকা এশাৰী শিলাময় পৰ্বতৰ মাজেদি প্ৰবল জলপ্ৰপাতে এটা ১২ ফুটমান বহল ত্ৰুঙা কৰি ওলাই বৈ গৈছে। এই ত্ৰুঙাৰে কোবাল সোঁতত পানী ওলাই গৈ এটা ৩০১৪ ফুট ওখ জলপ্ৰপাতৰ সৃষ্টি কৰিছে। ইয়াৰ পিচত নদীৰ বুকুত শিল কমি গৈছে; আৰু পানীৰ সোঁতে আনন্দত মতলীয়া হৈ দুয়ো কাষৰ পাহাৰ ভেদি পুনৰ গিৰিখাতৰ সৃষ্টি কৰি বৈ গৈছে। নদীৰ এই গিৰিখাত ইমান দূৰে ওপৰলৈ চলে—আনকি মেখে আৰি থকা নীলাকাশো চকুত নপৰে।”

তেওঁলোকে সকলো শাৰীৰিক কষ্ট আওঁকাৰ কৰি পুনৰ এই প্ৰাচীৰ অতিক্ৰম কৰে। এইবাৰ তেওঁলোকে লিখিছে—“প্ৰথম জলপ্ৰপাতৰ সৃষ্টিৰ পিচত নদীৰ গতি ৩০০ ফুট মানলৈকে দীৰ আৰু বহলে ৯০ ফুট মানহে হ'ব। সেইবাবে নিশ্চয় ই অতি গভীৰ। পানীৰ বৰণ গাঢ় সেউজীয়া (Dark jet green colour)। তাৰ পিচত ইয়াৰ গতি ধৰ হয় আৰু তৎক্ষণাত এশাৰী টান শিলৰ ওপৰেদি ৪০১২ ফুট ওখ জলপ্ৰপাতৰ সৃষ্টি কৰে। পানীৰ সোঁতে সাধাৰণ অৱস্থালৈ অহাৰ

আগতে আৰু এটা জলপ্ৰপাত সৃষ্টি কৰি আমাৰ চকুৰ আঁতৰ হয়।”

তেওঁলোকৰ পথ-প্ৰদৰ্শক মোথা-জাতিৰ মানুহৰ মতে ওপৰত কোৱা এই জলপ্ৰপাত দুটাই আটাইতকৈ ডাঙৰ। ৪ মাইলত প্ৰায় ১০০ ফুট নদী নমা দেখি তেওঁলোকে এই কথা মানি লবলৈ অস্বীকাৰ কৰিছিল।

এওঁলোকে দিহাং নৈৰ মাত্ৰ ৫ মাইল গতি-পথহে যাব নোৱাৰিলে। জনজাতীয়সকলৰ প্ৰাৰ্থনা মতে আগতে কৈ অহা বামথেমু জলপ্ৰপাতৰপৰা দিহাং নৈ সমতলত নমালৈকে ৭৫টা এনেধৰণৰ জলপ্ৰপাত আছে। প্ৰত্যেকটোৰ উচ্চতা ২০ ফুট বুলি মানি ল'লেও যি বেগত দিহাং নৈয়ে পৰ্বত ভাঙি নামি আহিছে তাক বিশ্বাস কৰিব পাৰি। মুঠতে হিমাচলৰ মাজেদি অসমৰ উত্তৰ-পূব সীমান্ত জিলা অতিক্ৰম কৰালৈকে দিহাং নৈ অতি ধ্বংসাত্মক আৰু এটাৰ পিচত এটাকৈ লানি-লগা জলপ্ৰপাতেৰে পৰিপূৰ্ণ।

কিংডনবাৰ্ড এই যাত্ৰাই ভ্ৰমণপুত্ৰ গতিপথৰ সকলো বহুতৰ ওপৰেলায়।

যাত্ৰিক সভ্যতাৰ যুগত দিহাং নৈৰ জলপ্ৰপাতে

আমাৰ কিমানবিধি উপকাৰ কৰিব পাৰে তাক ভাবিবৰ সময় হ'ল।

এই প্ৰবন্ধ যুগুত কৰোঁতে তলত দিয়া কিতাপ-সমূহ আলোচনা কৰা হৈছে।

1. Imperial Gazetteer of India, Vol. VI.
2. Rennel—Memoirs of a Map of Hindustan, 1836.
3. Burrard S. G., Hayden H. H.—Geography and Geology of Himalaya and Tibet.
4. Assam District Gazetteer, Vol. IX.
5. Journal of the Royal Geographic Society, Vol. XXI, XX, XXVI, XLIV.
6. G. Sandburg—Tibet and Tibetans.
7. Sven Hedin—Trans Himalaya, Vol. II.
8. Swami Pranabanda—Exploration in Tibet.
9. M' Coosh—Topography of Assam.
10. Kingdonward—Riddle of Tsangpo Gorges.

বৃহত্তী সতী জয়মতী

শ্রীমতী সূৰ্য্যকুমার ছুঞা

গুৱাহাটীৰ বৰফুকন লাণুকৈ অসম ৰাজ্যৰ সৰ্বনিয়ন্তা হবৰ অভিপ্ৰায়ে বঙ্গ চুবুৰীৰ চুলতান আজমতৰাৰে চৰ্চা কৰি মোগলক বিনাযুদ্ধে গুৱাহাটীৰ গড় এৰি দিলে। তাৰ পাছত তেওঁ উজনিৰ দৈ চড়েকা পৰ্ব্বতীয়া বজাক ভাঙি চৌবছৰীয়া লৰাৰজাক সিংহাসনত বহুৱালে, আৰু বিষয় ভঙা-পতা আদি সকলো কাৰ্য্য-কাম নিজে চলাবলৈ ধৰিলে। বজা হল পুতলা মাত্ৰ, আৰু ডা-ডাঙৰীয়া ফুকন-ৰাজ্যবোৱা এইসকলেও লাণুকৰ অকাণ্ডত হকা-বন্ধা দিবলৈ সাহ নকৰিলে। কলিয়াবৰত বন্দী হৈ থকা আতন বুঢ়াগোহাঁইক লাণুকৈ সংবেশে বধ কৰিলে, আৰু বজা হবৰ যোগ্য সকলো ৰাজ-কৌৱৰক অৱক্ষত কৰি বা বধ কৰি আগলৈ নিহুটক হবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

ইতিমধ্যে বঙ্গ চুবুৰীৰে গোবিন্দৰাম উকীলৰ হাতত লাণুকৈ অসম ৰাজ্যৰ বজা পাতি পত্ৰ দি পঠিয়ালে। লাণুকৈ ৰাজ-পত্ৰোভবেৰে শাকবাৰী নাঙলালত বজাৰ কটকীক হুগিলে।

লাণুকৈ ভয়ত, হুগুণীয়া গোস্বৰ ৰজাৰ পুতেক গদাপানি কৌৱৰে ঘৰ-বাৰী পুত্ৰ-ভাৰ্যা এৰি দেশান্তৰী হৈ প্ৰাণ ৰক্ষা কৰিবলৈ বাহা হৈছিল। গদাপানি পৰবীয়া হৈ ফুৰোতে তেওঁক বিচাৰি নাপাই তেওঁৰ ভাৰ্য্যাক গৰীৰথ্যতে লাণুকৈ মাথুহে শাস্তি দি মাৰিলে।

এইখিনি কথা পুৰণি সাচিপতীয়া অসম বুৰঞ্জীত যিধৰে পোৱা গৈছে তাৰে চাৰিটা বাক্য তলত উদ্ধৃত কৰি দিয়া হল।—

১। “আনো বৰহা ফুকনে স্বৰ্গদেৱে [লাণুকৈ বৰফুকন বা বুঢ়াগুকনক] ঘৰতো দুই ঠাইত খাটি আছিল। কলিয়াবৰত যি বুঢ়াগোহাঁইক বন্দী কৰি বৈছিল স্বৰ্গদেৱৰ দ্বাৰা বৰগোহাঁই ফৈদীয়া খোনা গোহাঁইক পঠাই মাৰিলে সংবেশে। বুঢ়াগুকনে যি কৰোৱা সমস্তে তাক কৰে।”—সূৰ্য্যকুমার মহন্তৰ ধৰণ-সমস্তে বুৰঞ্জী, ১৪২-১৪৩ পৃষ্ঠা।

২। “শ্রীশ্রীস্বৰ্গনাৰায়ণ মহাৰাজৰ বাপ শ্রীশ্রীমং গদাধৰসিংহ মহাৰাজা তিংখাং নামে প্ৰামত উদ্ভৱ হৈ দুই ভায়েকৰ অৰ্দ্ধবৰিৎ গৈল সেই কালত চামগুৱাৰী লৰা [লৰাৰক ৰত্নধৰসিংহ], মোশাই-তাম্বীৰী বৰবৰুৱাৰ পুত্ৰ লাণুকৈ বৰফুকন, সৰুপুত্ৰ মৰদি বৰবৰুৱা এইসকল মেটেকাত থাকিল। ৰাজ্যৰ বংশ বিচাৰ দাগিলত [গদাপানি] ভয় হৈ ঘৰ-বাৰী ছাৰি ভাৰ্য্যা-পুত্ৰ এৰি পলাই উত্তৰ-দক্ষিণ পৰ্ব্বত ছাৰি নানা নামে দেশ-বিদেশত ফুৰিল।”—গুৱাহাটীৰ আমেৰিকান বেণ্ডিট মিছনত পোৱা পুৰি। “সূৰ্য্যকুমার বুৰঞ্জীৰ আংশিকভাবে সন্নিবিষ্ট, ১০-১৪ পৃষ্ঠা।

৩। “পূৰ্বে বুঢ়াগুকনৰ ভয়ত দুইজন গোহাঁইক [লাই আৰু কোটাই কৌৱৰক নাগাচালত [গদাপানিয়ে] বৈছিল, গৰ্ভে সহিহে আইকুঁৱৰীদেও শাস্তিতে মৰিল। এনে হুৰেণে ফুৰি দক্ষিণপাটৰ বনমালী বাপুৰ সৱ

[গদাপানি] থাকিল।”—সূৰ্য্যকুমার মহন্তৰ ধৰণ পোৱা বুৰঞ্জী, ১৪৫ পৃষ্ঠা।

৪। “তাত পাচে মেটেকা বাহৰত ভুৱণ কন্দলীক লগত দি গোবিন্দৰাম কটকীক বিহায় পঠালে। সেইবেলা বৰফুকনে মহাৰাজাত জনাই বাঁহগুড়ীয়া গোহাঁইৰ দুই ভায়েকক কলিয়াবৰত মৰালে। তাত পাচে ৰজাৰ কৌৱৰ যিখিনি পায়মানে বিচাৰি মৰালে। বুঢ়াৰজাক [গদাপানিক] বিচাৰি নাপাই খৰিণ্ডায়েক পাই শাস্তিতে মাৰিলে দক্ষিণ-পটীয়া হাজৰিকা গিৱাগাটীয়ে।”—পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী ডাঙৰীয়াৰ ধৰণ পোৱা পুৰি, অগ্ৰকাশিত।

১৮৭৪ খৃষ্টাব্দৰ বেঙ্গল এছিয়াটিক ছোছাইটিৰ জৰ্ণেলত নাৰ্জিবা-নিবাসী মিষ্টাৰ জে-এম ফট্টাৰ চাহাবে জয়সাগৰ দৌল আৰু পুণ্ডৰী সম্পৰ্কে এটি সচিহ্ন প্ৰবন্ধ লিখিছিল। জয়সাগৰৰ উপপত্ৰি বৰ্ণনা কৰা প্ৰসঙ্গত মিষ্টাৰ ফট্টাৰে কৈছে যে কৰ্জসিংহ স্বৰ্গদেৱে মাতৃ জয়মতীক শাস্তি দি মৰা ঠাইত জয়সাগৰ পুণ্ডৰী নিৰ্মাণ কৰে, আৰু পুণ্ডৰীৰ সৌন্দৰ্যত থকা কাঠৰ গুটা বা নাগে শাস্তি দিয়া ঠাই ভোৰখৰৰ সঙ্গত ৰিছে।

এই কথাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে মিষ্টাৰ ফট্টাৰে বুৰঞ্জীৰপৰা ছকাকি বাক্য ইংৰাজীত হুগি ৰিছে, তাৰে অসমীয়া ভাঙনি এই,—

(১) “এখনি পুৰণি অসমীয়া বুৰঞ্জীত [বুৰঞ্জীত] এইধৰে বৰ্ণিত আছে,—‘জয়মতী কুঁৱৰীক লৰাৰজাই ধৰি লৈ এতিয়া ব'ত জয়-সাগৰ তালৈ নিলে, আৰু এজোপা ডাঙৰ বৰ-গছৰ তলত কুঁৱৰীক বেতেৰে কোবাই শাস্তি দি মৰা হল। এতিয়া পুণ্ডৰীৰ সৌ-মাজত থকা গুটীটা য'ত সেয়ে শাস্তি দিয়া ঠাই আছিল।”

(২) “১৬১৭ শকৰ ১৪ কাৰ্ত্তিকৰ দিনা কৰ্জসিংহ ৰজা গড়গাঁৱত শিল্পবীৰ্যত উঠি চুকলংকা [চুখংকা] নাম লয়, আৰু পিতৃ-ৰজাৰ [গদাধৰসিংহৰ] আদেশমতে, মাক জয়মতী কুঁৱৰীৰ মৃত্যুৰ সৌধৰণি বাধিবৰ নিমিত্তে, তেওঁক হত্যা কৰা ঠাইত আৰু তাৰ ওচৰত জয়সাগৰ নামে এটা ডাঙৰ পুণ্ডৰী খানিলে, আৰু ন্তিনিটা দৌল বা মন্দিৰ সাজিলে। ইয়াৰ ভিতৰত সৰ্বাতকৈ ডাঙৰ দৌলটো বিষ্ণুৰ নামে উছৰ্গা কৰা হৈছে, সৰু হুটাৰ এটা হল শিৱ বা মহাদেৱৰ নামে, আৰু আনটো হল দুৰ্গাৰ নামে।”

ওপৰৰ দ্বিতীয় বাক্যটোক মিষ্টাৰ ফট্টাৰে, বাৰ্মানাথ বৰবৰুৱা আৰু কাশীনাথ ফুকন বিৰুদ্ধিত অসম বুৰঞ্জীৰ ৩৪নং পৃষ্ঠাত আছে বুলি কৈছে, কিন্তু তাত সেই কথাখাৰ পাতল নাই। বোধ হয়, ফট্টাৰে তাক আন এখন পুৰণা বুৰঞ্জীত পাইছিল, লিখোঁতে ভুল কৰি বৰবৰুৱা-ফুকনৰ বুৰঞ্জীৰ কথা কৈছিল।

যিসকল পাঠক-পাঠিকাই সতী জয়মতী আৰু সতীৰ মৃত্যুৰ আশ্ৰয় কাহিনী জানিব খোজে তেওঁলোকে যেন তলত উল্লেখ কৰা প্ৰশ্ন লিখনি এৰাৰ পত্ৰ চায়,—

- ১। দ্বিতীয় হাজৰিকাৰ কলিভাৰত বুৰঞ্জী, ‘অসমৰ পত্নী-বুৰঞ্জী’ প্ৰণত সন্নিবিষ্ট।
- ২। হৰকান্ত বৰুৱা সদৰ-আমিনৰ দ্বাৰা পৰিৱৰ্তিত বাৰ্মানাথ বৰবৰুৱা আৰু কাশীনাথ তাম্বী-ফুকনৰ অসম বুৰঞ্জী।
- ৩। ‘অসম জীৱনী’, দ্বিতীয় তলত, জয়মতী কুঁৱৰী।
- ৪। ‘বুৰঞ্জীৰ বাণী’, নগঞা লইকীয়া ভেটাটাই ডেকা প্ৰবন্ধ।

- ৫। 'বর্মণী গাভৰু'। নামক বৰ্তমান লিখকৰ ইংৰাজী প্ৰথম সতী জয়মতীৰ দোহা বিসৰ্জন আৰু যুদ্ধ বিষয়ে সকলো কথা ৰচনা মাৰি বৰ্ণনা হৈছে। এই গ্ৰন্থ অলপতে ওলাব।
- ৬। স্বৰ্গীয় হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা ডাঙৰীয়াই নগাওঁত দিয়া জয়মতী উৎসৱৰ সভাপতিৰ অভিবাদন, আৱাহন, ওৱ বহুৰ, সপ্তম সংখ্যা। ইয়াৰ এঠাইত আছে,— "কুপ্ৰসিদ্ধ স্বৰ্গদেৱে আইতাকৰ সতীৰন আৰু পতি-প্ৰাণতাপ সৌভৱণি ৰাবিবলৈ জেৰেঙা পথাৰত আইতাকক শান্তি দি মৰাৰ ঠাইত জয়দাসৰ নামে পুখুৰী ৰানি তাৰ পাৰত জয়দোল নামে এক দৌল ক'বলৈ। সেই সতীৰ অক্ষয় কীৰ্ত্তিতত্ত্ব বন্ধক জয়দৌলে আজিও সতীৰন পতাকা উদ্ধাৰৰ লাগিছে।"
- ৭। "আতন বুঢ়াগোহাঁই এও হিঙ্গ টাইমছ্"

নামক বৰ্তমান লিখকৰ ইংৰাজী প্ৰথম সতী জয়মতীৰ দোহা বিসৰ্জন আৰু যুদ্ধ বিষয়ে সকলো কথা ৰচনা মাৰি বৰ্ণনা হৈছে। এই গ্ৰন্থ অলপতে ওলাব।

অৱশেষত, আমি অন্তৰোধ কৰোঁ যেন, বৰ্তমান বাইজৰ আগলৈ ওলোৱা কথাখিনিতো আলোচনা আৰম্ভ নাৰাখি অক্ষয়সিংহসকলে সতী জয়মতী বিষয়ে নতুন তথ্য পোহৰলৈ আনিবলৈ যত্ন কৰে আমাৰ বিশ্বাস, সতীৰ প্ৰাণ-বিসৰ্জনৰ বিষয়ে কেতিয়াবা ক'বাত পুৰণি বুৰঞ্জী পুথি নিশ্চয় পোৱা যাব। ফটাৰ চাহাবৰ হাতত পৰা বুৰঞ্জী পুথি চুপনি নিশ্চয় কৰবাত আছে। তামোল বুৰঞ্জী দেশান্তৰী হোৱাবো বাতৰি পোৱা গৈছে।

টিঙে টিঙে নহয়। এওঁলোক গোটেই জাতিটোৱেই বাস কৰে একেখন মালভূমিতে, ইংৰাজীত এওঁ-লোকৰ ঠাইখনক 'আপাটানি গ্লেটু' বুলি কোৱা হয়। আপাটানি গ্লেটু আয়তনত প্ৰায় ১০১৩ বৰ্গমাইল মানহে হব কিজানি। এই অঞ্চলটো প্ৰায় সমান। চৰিওকালে সৰু সৰু পৰ্ব্বতে আগলৈ। ইয়াত মুঠে ৭খন আপাটানি গাঁও আছে। মালভূমিৰ পূবফালে 'হাং', 'হাৰি' আৰু 'দেলা' গাঁও; পশ্চিম ফালে 'মিছিবামিন', 'মুংগা টাৰে', 'ভুটা' আৰু 'হাজা' গাঁও। গোটেই আপাটানি জাতিটোৰ প্ৰায় ২-১২৫ হাজাৰ আধাসীয়ে এই গাঁও কেইখনতে বাস কৰে। জিবোৰ অৱস্থিতি আপাটানি গ্লেটুৰ মাজতেই। এই জিবোৰ জন্ম-কামিনী বৰ্ণনা কৰাই আমাৰ এই প্ৰবন্ধৰ উদ্দেশ্য। প্ৰথমতে এই অঞ্চলটোৰ বিষয়ে আৰু দুখৰমান কোৱাৰ আৱশ্যক।

আৰু সেয়ে এই অভিযানটোক চৰকাৰীভাবে "মিৰি-মিছন" বুলি আখ্যা দিয়া হৈছিল। "মিৰি-মিছন" বাৰ্থ হোৱাত এই এলেকাত চৰকাৰী শাসন প্ৰতিষ্ঠাতো নহলেই বৰফল ই পৰ্ব্বত আৰু ভৈয়ামৰ মাজত এক বহুদিনীয়া মিলগাৰা ডাৰবহে বহি কৰিলেগৈ। ইয়াৰ প্ৰায় ৩২ বছৰ শিঙত, সেই সময়ৰ বৃটিছ চৰকাৰৰ নিৰ্দেশত ১৯৪৪ চনত লণ্ডন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নৃত্যৰ বিষয়ৰ অধ্যাপক ছি. এক. হেইমেনডৰ্ফ'ৰ বে-সামৰিক শুল্কভোগ্য অধ্যয়নে পৰ্য্যটীয়াসকলৰ মনলৈ চৰকাৰৰ প্ৰতি আস্থা বুৰাই আনিবলৈ বহুদিন সক্ষম হয় আৰু তাৰ ফল-স্বৰূপে ১৯৪৬ চনৰপৰা এই অঞ্চলত এটি কুদ্ৰ অংশৰ ওপৰত পৰ্য্যটকভাৱে চৰকাৰী শাসনৰ সূচনা হয়। ১৯৪৭ চনত যেনে কৰ্ণেল বেট্ছ আৰু তেওঁৰ সহযোগীগণে গোটেই অঞ্চলটোৰ বহুদিনীয়া ই পৰিভ্ৰমণ কৰে। হেইমেনডৰ্ফ'ৰ 'Himalayan Barbary' নামৰ কিতাপৰ ২০০ পৃষ্ঠাত যেনে কৰ্ণেল বেট্ছৰ অভিযানৰ কাল ১৯৪৮ আৰু ১৯৪৯ চন বুলি কোৱা হৈছে; কিন্তু আমাৰ নিজা তথ্যবানীৰ অভিজ্ঞতাৰপৰা মনত পৰে যে বেট্ছ চাহাব ১৯৪৯ চনলৈ তাত নাছিলেই। ১৯৪৮ চনৰ মাৰ্চ কি এপ্ৰিলতেই তেওঁ সেই ঠাইৰপৰা বিদায় লয়।

১৯৪৮ চনৰপৰা এই অঞ্চলটোৰ কাৰণে ব্ৰুকায়া পলিটিকেল অফিছাৰ নিযুক্ত কৰা হয়। তেতিয়া শাসিত অঞ্চলৰ ভিতৰত আজিল ৰজানদী আৰু দিক্ৰাং নৈৰ উপত্যকাৰ কেইখনমান ডফলা গাঁও আৰু আপাটানি গাঁওবোৰ মাত্ৰ। পলিটিকেল অফিছাৰৰ অফিছখন আছিল তেতিয়া উত্তৰ লক্ষীমপুৰত। এই অঞ্চলৰ প্ৰথম ব্ৰুকায়া পলিটিকেল অফিছাৰ হল শ্ৰী আৰ. জি. বেঞ্জিছ। কিম্বদ নামে উক্তৰ লক্ষীমপুৰপৰা ১৯১২ মাইল দূৰত থকা ঠাই এডোৰত এই অঞ্চলৰ এটি "বেছ কেম্প"

জিবো

শ্ৰীমুত্ৰ অমৰেন্দ্ৰনাথ পাঠক

অক্ষয়শান্ত জিবো মানে শূন্য। আজিকালি কিন্তু ভূগোলতো জিবো ওলাইছে। এই জিবো হল এখন ঠাই। সোৱণশিৰী সীমান্তৰ ই বৰ্তমান ৰাজধানী।

১৯৪৪ চনৰ আগলৈ সোৱণশিৰী সীমান্তৰ ভিতৰত কৰা বাহিৰত ভাঙ্গাৰে জনাজাত হোৱা নাছিল। তাৰ আগলৈ এই অঞ্চলত ভাৰত চৰকাৰ বা আইন কোনো চৰকাৰেই সক্ৰিয় আধিপত্য নাছিল। ৰাজনৈতিক ফালৰপৰা ইয়াক ইংৰাজীত তেতিয়া 'নো মেন্ছ লেণ্ড' বুলিব পৰা গৈছিল।

এই অঞ্চলৰ প্ৰধান আধিপাসীবিলাকক তিনি ভাগ বিভক্ত কৰিব পাৰি। (১) ডফলা, (২) আপাটানি আৰু (৩) পৰ্ব্বতীয়া মিৰি। ডফলাবিলাকে প্ৰায় গোটেই অঞ্চলটোতেই (বিশেষকৈ পশ্চিমাংশত পৰ্ব্বতৰ টিঙে টিঙে গাঁও পাতি সিঁচবত হৈ বা কৰিছে। পৰ্ব্বতীয়া মিৰিসকলে বাস কৰে ঘাইই সোৱণশিৰী নৈৰ উপত্যকাত। আপাটানিবিলাকে বাস কৰে সোৱণশিৰীৰ পশ্চিমে প্ৰায় ৩০০০ চু-ওৰ এখন মালভূমিত। অস্কাচ পৰ্ব্বতীয়া শোৰ-সকলৰ নিচিনা আপাটানিবিলাকৰ গাঁও পৰ্ব্বত

তেতিয়া আছিল। কিমিনৰ জন্ম হয় ১৯৭৭ চনত। তাৰ আগতে এই ঠাইভোগৰ অসমৰ 'বাঙা বিজ্ঞান' এটি অংশ আছিল। কিন্তু ১৯৮০-৮১ চনত সেইখিনিৰ "ইনাৰ লাইন"টো প্ৰায় আধা মাইল হ'লকাই আনি অসমৰপৰা এই ঠাইভোগৰ 'নেকা' এলেকালৈ হস্তান্তৰ কৰে। বৰ্তমান কিমিন এখনি সৰু চহৰ। এই ভেগতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে, কিমিনক হাবিগণনা গাঁও বা সৰু অঞ্চলৰ অধ্যায় কৰাৰ কাৰণে গৌৰৱ কৰিবলৈ এই লিখকবোৰে যথেষ্ট অধিকাৰ আছে। লিখকৰ ছেডকোৱাৰ্টাৰ তেতিয়া কিমিন 'বেছ কেম্প'।

কিমিনৰপৰা প্ৰায় ৫০ মাইল উত্তৰে বা অলপ উত্তৰ-পশ্চিমে তেতিয়া 'কোম্ব' নামৰ এডোখৰ ঠাই আছিল। আজি-কালি ই হাবিত পৰিণত হৈছে হব পায়। কোম্ব আছিল তেতিয়াৰ সোৱণশিৰী অঞ্চলৰ ওপৰৰ 'বেছ কেম্প'। 'ছাৰ্ভ-ছেডকোৱাৰ্টাৰ' বুলিও কব পাৰি। প্ৰতিবন্ধাৰ কাৰণে তেতিয়া কিমিনত দুই ছেয়ন আৰু কোম্বত এক গ্ৰেটন অসম বাইফল্ছৰ চিপাহী আছিল। শাসকশ্ৰেণীৰ ভিতৰ কোম্বত আছিল এখন ছেড ছুপাৰিন্টেণ্ডেণ্ট। ইয়াৰ বাহিৰেও তাত আছিল এজন আমোলা, এজন ডাক্তৰ, এখন সৰু হাস্পাতাল আৰু কেইজনমান ডকলা আৰু আপাটানি কটকাই।

ডকলা আৰু পৰ্ব্বতীয়া মিবিলাকৰ মাজত যিমানখিনি সামাজিক সাদৃশ্য আছে, বোধহয় আপাটানিবিলাকৰ সৈতে সিমান নাই। উত্তৰ লক্ষীমপুৰ আদি ভৈয়ামত আপাটানিবিলাকক অঁকা বুলিহে কোৱা হয়। কিন্তু প্ৰকৃততে এওঁলোক অঁকা অঁকা নহয়। এওঁলোকে নিচেই সৰু কাগতে নিজৰ মুখমণ্ডলত কিছুমান মৰ্চিৰ নোৱাৰা ক'লা বৰৰ দাগ আঁকি লয়। ভৈয়াম

মানুহৰ চকুত ভাল নেদেখাৰলেও হয়তো সৌন্দৰ্য্য বুদ্ধিৰ কাৰণেও কৰিব পাৰে। মুখমণ্ডলত দাগ অঁকাৰ কাৰণেই ভৈয়ামৰ আগৰ মানুহবিলাকে এওঁলোকক 'অঁকা' নামেৰে অভিহিত কৰা বুলি কিছূমানে অনুমান কৰে। আমাৰ বিশ্বাস এই অনুমান সত্য। এওঁলোকৰ তল ৰূপৰ বহুৱা শ্ৰেণীৰ মানুহবিলাকে ভৈয়ামলৈ জাবকালি নাৰি পথাৰত ধান কাটি দিয়ে আৰু খৰি বেছে। জহকালি ওপৰলৈ উঠি যায়। আপাটানিবিলাক ডকলা বিলাকতকৈ বেছি বুদ্ধিমান আৰু কামিলা। এওঁলোক ডাঙৰ-দীঘল মানুহ, বগা বৰণ, ওখ নাক, স্তূঠাৰ বেহা। খেতি-বাতিয়েই এওঁলোকৰ প্ৰধান জীৱিকা। আপাটানি এলেকাত, সজাতা প্ৰাণ কৰাৰ আগৰেপৰাই এওঁলোকৰ খেতি পথাৰত জলসিঞ্চনৰ (irrigation) ব্যৱস্থা আছে। ইকালে অজাত প্ৰায় সকলোবিলাক পৰ্ব্বতীয়া জনজাতিয়ে আদিতে 'খুন' ৰেখিহে কৰিছিল। এইখিনিতেই আপাটানিবিলাকৰ স্ৰেষ্ঠতা (অইন পৰ্ব্বতীয়া জনজাতিতকৈ)। এওঁলোকে ভৈয়ামৰপৰা লো আদি মি নিজৰ কৰ্মাৰশালত দা-কুঁৱাৰ আঁকিও গঢ়ি লয়। সামাজিক বীতি-নীতিও কিছু উচ্চ ৰূপৰ। গাওঁবিলাকত বসতি বৰ ঘন। একোখন গাঁৱত প্ৰায় ৭৬৩ শ ভাগৰ ডাঙৰ চাৰেৰ আছে।

ডকলাবিলাকৰ বসতি কিন্তু সেৱেঙা। এওঁলোক খুব সাহসী আৰু উগ্ৰ স্বভাৱৰ। চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ আগতে ঠাতি-কাৰ্বীয়া ডকলা-বিলাকৰ দ্বাৰা আপাটানিবিলাক প্ৰায়েই লুণ্ঠিত হৈছিল। এই এলেকাত চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ সুযোগ খটিছিল—নামনিৰ ডকলা কিছুমানৰ উৎসাহত আৰু বিশেষকৈ আপাটানিসকলৰ সক্রিয় সহযোগত। ওপৰৰ ডকলাবিলাকে পোনতে

সেই মানিবলৈ টান পাইছিল। 'লিচা' নামৰ আপাটানি এলেকাৰ উত্তৰ-পশ্চিমে থকা ডাঙৰ ডকলা গাওঁ এখন বশ কৰিব নোৱাৰি তেতিয়াৰ চৰকাৰী শাসিত এলেকাৰ বাহিৰত ৰখা হৈছিল। গোটেই সোৱণশিৰী সীমান্ত বিভাগৰ প্ৰায় এক পঞ্চাংশৰে তেতিয়া চৰকাৰৰ অধীনলৈ আহিছিল। উত্তৰে তিব্বত, দক্ষিণে অসম, পূবে সোৱণশিৰী নদী (আৰুৰ পৰ্ব্বত) আৰু পশ্চিমে বুৰৈ নৈকেই গোটেই সোৱণশিৰী সীমান্তৰ চাৰিসীমা বুলি কব পাৰি। গুৱাহাটী জিওগ্ৰাফিক্যাল ছোছাইটিৰ দ্বাৰা ১৯৪৯ চনত ছপোৱা অসমৰ মানচিত্ৰত এই এলেকাৰ যি চাৰিসীমা ৰেখণ্ডৰা হৈছে, আমাৰ বাবেই ই শুভ নহয়। এই একেখন মানচিত্ৰতে জিৰো নামৰ ঠাইখন দেখুৱাইছে সোৱণশিৰীৰ উপৰিও খ'ন্দাৰ পূব পাৰে। কিন্তু আমি জনাত জিৰোৰ অৱস্থিতি সেই নৈৰ বহুত পশ্চিমেহে। এনেকুৱাভুল মানচিত্ৰৰ প্ৰচাৰেৰ লৰা-ছোৱালীক জুগোলৰ জ্ঞানত বিপথে পৰিচালনা কৰা সমূলি উচিত নহয়।

স্বাধীনতাৰ পিচত ভাৰত চৰকাৰে সবাতোকৈ পিচত অধীনলৈ থনা আৰু সবাতোকৈ পাছ পৰি থকা এই অঞ্চলৰ উন্নয়নৰ কাৰণে চকু দিয়ে। তাৰ কাৰণে কেবাটাও নতুন নতুন চৰকাৰী বিভাগ ৰখোৱা হৈছে। এই অঞ্চলৰ শিক্ষা বিভাগৰ প্ৰথম প্ৰাইমাৰী স্কুলখন পতা হ'ল ১৯৪০-৪১ চনত, আপাটানি গ্ৰেট্টৰ ডুটা গাঁৱত। ডুটা কোম্বৰপৰা প্ৰায় ৭৮ মাইল দূৰ। উত্তৰ-পূব সীমান্ত অঞ্চলৰ সকলো প্ৰাইমাৰী স্কুলতেই প্ৰথমে অসমীয়াৰ মাধ্যমেৰেই শিক্ষা দিয়া হৈছিল। কিয়নো অসমীয়া ভাষাই সকলো জনজাতিৰ মাধ্যম। এনেকি গুটিমহকমেও উত্তৰ-পূব সীমান্ত একেলগিত চৰকাৰী শাসন প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰিছিল অকল

অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমৰ দ্বাৰাহে। সেই সময়ত জনজাতিৰপৰা চৰকাৰী কটকা বা 'Interpreter'-অৰ চাকৰি নিয়োগৰ যোগাত নিষ্কণ্ণ কৰা হৈছিল প্ৰাণীৰ অসমীয়া ভাষাৰ জ্ঞানৰ জোৰেৰেহে। ই এটি নিৰ্ভাৰ সত্য। হিন্দী বা অইন কোনো ভাষাক মাধ্যমকৰ্ণে লোৱাৰেত্তম আমাৰ দৃঢ় বিশ্বাস,—নেকা এলেকাৰ সংবৰ্দ্ধনশীল আৰু অস্ব-সভেত উগ্ৰস্বাধীনতা পৰ্ব্বতীয়া ভাইবিলাকৰ ভাৰত গৰ্ব্ববন্দেই কোনোমানতেই সেও নমাৰ নোৱাৰিলেহেঁতেন। সেই কাৰণে অলপতে অসমীয়া তুলি দি ভাৰত চৰকাৰে যি হিন্দীৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষা দানৰ নীতি বৈছে—আমাৰ মনেৰে ই সম্বীচীন হোৱা নাই। সীমান্তৰ অৰণ্ডতা, শক্তি আৰু নিৰাপত্তাৰ ফালৰপৰা আমাৰ যোগেৰে ভাৰত চৰকাৰে এই নীতি যিমান সোমকালে সংশোধন কৰে সিমানতেই দেশৰ মঙ্গল। প্ৰাদেশিকতা বা ভাৰতপ্ৰথতাৰপৰা এই কথা কোৱা হোৱা নাই। ই প্ৰত্যক অভিজ্ঞতাৰ হে ৰাতিমত।

সি যিকি নহওক—খাল কথালৈ অহা যাওক এতিয়া। ১৯৪০-৪১ চনত সোৱণশিৰী সীমান্ত-বিভাগৰ পলিটিকেল অফিছৰন 'কিমিন ৰেছলৈ' তুলি অনা হয়। তেতিয়া এই অঞ্চলটোৰ ভিতৰত কোনো মটৰ চালিব পৰা আছিলকৈ নাছিল। ৰোজ কাটি অহা-যোৱা কৰা সৰু আৰ্হিবিলাকক চৰকাৰী ভাষাত তেতিয়া 'পোটাৰ ট্ৰেক' বোলা হৈছিল। এই বাটবোৰ অস্বাভাৱিক বিয়। পথালিকৈ ৰকা পৰ্ব্বতৰ লানিবোৰ ঘূৰি ঘূৰি পাৰ নহৈ পোনে পোনে উঠি পোনে পোনে নামিহে পাৰ হব লাগে। সেই কাৰণে কোনো কোনো ঠাইত বাট বুলি বাবলৈ হলে মানুহে হাত আৰু ভৰি একেৰূপে ব্যৱহাৰ কৰিলেহে হয়। এইবোৰ পৰ্ব্বতীয়াসকলে

অহামোবা করা বাট। ঘূৰি ঘূৰি এখন পৰ্বত পাৰ হোৱাতকৈ পোনে পোনে পৰ্বত পাৰ হৈ যোৱাটোকে বোধকৰো এওলোকে পছন্দ কৰে বেছি। কাৰণ কটী নাচিলেও তেতিয়া বাটৰ দূৰ বহুতে কমি যায়।

১৯৪৯ চনৰ জুন মাহত 'ডটা'ৰ প্ৰাইমাৰী স্কুল ধংস হল আৰু তাৰ পৰিণতি স্বৰূপেই এটি অস্থায় পৰিস্থিতিৰ মাজত জিবোৰ জন্ম হ'লগীয়া হল। বহুতে পণ্ডিত নেহেৰুকে জিবোৰ আৰিষ্কাৰক বুলি কোৱা-মেলা কৰা শুনিছো। যথার্থতে জিবোৰ জন্মদাতা হল শ্ৰীহাৰ, জি, মেজিছ—সেইসময়ৰ পমিটিকেল অফিছাৰ। আমাৰ নিজা অভিজ্ঞতাৰ কাৰণপৰাই জিবোৰ জন্ম কাহিনী তলত দিয়া হল—এটি ভ্ৰমণমূলক প্ৰবন্ধৰ আকাৰেৰে।

আগতেই কোৱা হৈছে—মোৰ হেডকোৱাৰ্টাৰ আছিল তেতিয়া 'কিমিন কেম্প'ত। ১৯৪৯ চন। জুন মাহ। চৰকাৰী কামত কিমিনবপৰা কোবলৈ ভ্ৰমণ কৰিবলগীয়া হয়। পাঁচ দিনৰ বাট। মাজতে পৰ্বতৰ মাজত মাহুৎ-তুহুৎ নোহোৱা ঠাইৰ ওখাৰখিত 'বেৰ্ছ কেম্প'ত চাৰি নিশা কটাৰ লাগে।

গতাপ্ৰগতিক নিয়মানুসাৰে সকলো যোগাৰ-পাতি লৈ লগত কিছুমান নেপালী বহুৱাৰে সৈতে ৮ জুনৰ পুৱা ৬ বজাত কিমিনবপৰা যাত্ৰা কৰিলো। 'লেপ্ চেন্ছি' নামৰ ডফলা গাওঁ পাৰ হৈ 'চাপলি' কেম্পত ৰাতিটো কটালো। পিচদিনা পুৱা আকৌ ৫ মান বজাতেই উঠি চুটামান বাৰৈ যাত্ৰা কৰিলো—বিতীয় কেম্পলৈ বুলি। বিতীয় দিনা-ৰাতিৰ বাটটোহেই গোটেই বাটটোৰ ভিতৰত বেছি কষ্টকৰ আছিল। কিয়নো প্ৰায় ৪,০০০ ফুট ওখ টাছাৰ পোষ্ট নামে খিয় পৰ্বত এখন পোনে পোনে উঠি পাৰ হৈ প্ৰায় ১,০০০ ফুটলৈ তললৈ আকৌ

পোনে পোনে নামিব লাগে। ডফলা ভাষাত পোষ্ট মানে শৃঙ্গ (Peak)। ইয়াত বনৰীয়া কিট পোৱা যায়। গুটিবোৰ বৰ ডাঙৰ। টাছাৰ পোষ্ট পৰ্বতখন প্ৰায় পূবা-পশ্চিমতকৈ অৱস্থিত। এই পৰ্বতখন ইমান খিয় যে, ইয়াৰ উত্তৰ কাৰণ পিঠিটোৰ বৰ ঠাইতেই স্থলিৰ আদিৰপৰাই কোনো দিন বৰ পৰা নাই। বৰ সেমেকা। বাটত কোমল অত্যাচাৰ অৱণীয়। হাবিৰ মাজে মাজে অহা-যোৱা কৰাত নানা-বহুৰ ধুনীয়া ধুনীয়া ভঙ্গাৰ জোকৰপোৰে লেট লেট কৰি চাৰিওফালৰপৰাই বেচি ধৰে। এনেকি নুবৰ ওপৰৰ গছ-লতাৰপৰাও খোপাখোপে গাৰ ওপৰতে বহি পৰে। জোকৰ বাহিৰেও নামনিৰ পৰ্বতবোৰত এবিধ আৰিবিৰ ধৰণৰ মাৰিৰ অত্যাচাৰ আছে। সেই মাৰিবিলাক সাধাৰণ মাৰিতকৈ বহুগুণে সৰু। গাৰ বৰণ মুগ্ধ ধুনীয়া দেখি। ইহঁতে মূৰ নিচিনা তেজ পি ৰায় মূৰ কাৰ্মোৰৰ লগত পাৰ্খকা এয়ে যে, ই কেতিয়া 'ক'ত কাৰুৰি যায় গম ধৰিব নোৱাৰি। কিয় কামোৰা ঠাইৰপৰা হো-হোৱাই তেজ বৈ থাকে আৰু তৎক্ষণাত ঠাই তোৰণ অশুচি (Septic) ঠৈ শেষত ডাঙৰ খাত পৰিণত হয়। যা হোৱা ঠাই-বোৰ উৰ্ছহ; কিন্তু সোনকালে শূশ্ৰুকাৰ আমি এইবিধ মাৰিক 'দানুদু' বুলিছিলো। কিয় মানে dimdomও বোলে।

টাছাৰ পোষ্ট পাৰ হৈ পেটি পাৰো নামৰ কেম্পত বিতীয় ৰাতিটো কটোৱা হল। চৰকাৰী কামৰ কাৰণে পিচদিনাও তাতেই থাকিলো। এই কেম্পটো আছিল ৰঙা নদীৰ পাৰত। ৰঙানদী পৰ্বতীয়া নাম 'পানিয়ৰ পু' পানিয়ৰ পু ডফলা শব্দ। ইয়াৰ অৰ্থ হেনো বৰ নদী। ডফলা ভাষাত পু মানে নদী। পানিয়ৰ বহল এইখিনিৰ প্ৰায় ৩৫-৪০ ফুট। সোত বৰ কোবাল। নদী

মাজত বকা নিৰাট বিৰাট শিলত পানীবোৰ ঢেঁকা ৰাই গোটেই নদীৰনতে বগা ধোঁৱা উঠি থাকে। কাণ তাল মৰা হো-হোৱামি। এই কেম্পৰ আধা মাইল মান ভাতিত পৰ্বতীয়াসকলে আগেয়ে এই নৈখন পাৰ হৈছিল—এখন এডুলীয়া বেতৰ দলগুণে। বেতডাল তাত তেতিয়াও আছিল। ৰাইঙা নামৰ বেত এবিধ—সাধাৰণতে ৰাহাৰ কৰা হয় সকলো বৰমৰ বেতৰ দলগোৰৰ সাজিবলৈ। একো একোডাল পুৰঠ ৰাইঙা বেতৰ ব্যাস এক ইঞ্চিৰপৰা দুই ইঞ্চিমানলৈ হয়। দীঘলে প্ৰায় ৩০-৪০ ফুটৰো অধিক হয়। এইবিধ বেতৰ গুটিবোৰো বৰ ডাঙৰ, একোটা ডাঙৰ গিঢ়ৰ নিচিনা। এইবিধ বেতৰ কোমল গজালিবোৰ ৰাখিলে মিঠা লাগে। পৰ্বতীয়াবিলাকে কেঁচাই কেঁচাই চোবাই ধৰে। ৰাই চাইছিলো।

এডুলীয়া বেতেৰে পাৰ হবলৈ হলে ভৰিৰে বোজ কাঢ়ি পাৰ হব নেলাগে, হাতেবহে লাগে। চুহো পাৰৰ ওখ গছৰ ডালত বান্ধি থোৱা বেত এডালত এটি বাঁহ-বেতৰ দীঘলীয়া খৰাছি (পিচলাই নিজ পৰাকৈ) ওলোমাই দিয়া হয়। মাহুৰজনে তাত বহি লৈ হাতেৰে বেতডাল ধৰি ৰখাই ওলোমোৱা বেতৰ টিলা বান্ধটো ভৰিৰে তেঁপি তেঁপি সমুখলৈ পিচলাই নিব লাগে আৰু হাত গ্ৰন্থনেৰে ক্ৰমাগত আগবাঢ়ি যাব লাগে। এদিন উঠি চাইছিলো। গোটেই বেতডাল ইমানকৈ তল ওপৰ হৈ নাচি থাকে যে, পাৰ হবৰ সাহ নহল। ভয় হয় যেন মূহুৰ্ততে বেতডাল ছিগি যাব আৰু প্ৰায় দুশ ফুট তলৰ নদীৰ বুকৰ প্ৰকাণ্ড শিলৰ ওপৰত পৰি নিমিয়তে হাড়ভূৰ কেনি যায় কোনো গমেই নাপায়।

১১ জুনৰ পুৱা ৫ বজাত পেটি পাৰোৰপৰা যাত্ৰা কৰিলো। পেটি পাৰোৰপৰা প্ৰায় ৬ই

মাইল গৈ পিটে নামৰ ঠাইত ডফলাৰ ৰাৰা আমি আগতে সজোৱা বেতৰ 'ওলম' দলগুণে ৰঙা নদী পাৰ হওলো। তাৰপৰা আকৌ ৬ মাইল মান গৈ আমাৰ তৃতীয় কেম্প, নাম ইয়াজালি। এই অঞ্চলটো কিছু সমান। পৰ্বতবিলাকত ডাঙৰ গছ নাই; কেৱল খেৰ। দূৰপৰা পৰ্বতৰ পিঠিবিলাক বৰ কোমল আৰু নিজৰ সেন লাগে। আমাৰ বহুৱাবিলাকে সাধাৰণতে এই কেম্পটোক 'শেৰবাৰী কেম্প' বুলিয়েই কৈছিল। টাছাৰ পোষ্টৰ কোঁক-পোক আদিয়ে ভৰা লেতেৰা হাবি-বিলাক পাৰ হৈ এইখিনি পালে মনটো বৰ ফকলাল লাগে। মন জুৰ পৰা দুশ। এই কেম্পৰ কাষতেই আন এখনি নদী—নাম 'কেল পু'। বহলে প্ৰায় ১০০ ফুট। ইয়াতো এখন বেতৰ ওলোমা দলং। পানিয়ৰ আৰু কেদ নদীত খুব মাহ পোৱা যায়। গেইট চাহাবৰ অসম-ব্ৰজীত কেদ নদীক কালিনদী বুলি লিখিছে।

ইয়াজালি কেম্পৰপৰা পিচদিনা যাত্ৰা কৰিব নোহোৱিলো—বহুৱাৰ অস্থৰৰ কাৰণে। দুৰ্তাপাৰ বাবেই হওক বা সৌভাগ্যৰ বাবেই হওক এজন বহুৱাৰ ভৰি এখন মোচকা ৰাই বৰকৈ উৰ্ছছিল আৰু আন এজনৰ বাতি জ্বৰ উঠিছিল। উৰ্ছবোৰ প্ৰাৰম্ভিক চিকিৎসাৰ বৰ অৱশ্যে সদায় লগত থাকে। এটা দিন তাতে জিৰাৰ লগা হল। ৰাতিপুৱাই দুজন চেমনীয়া ডফলা লৰাই আহি কৈ গ'ল বোলে, ৰঙানদীৰ ওপৰৰ বেতৰ দলংখন ৰাতি কোনোবাৰি কাটি ছিডি উটুৱাই দিছে। অৰ্থাৎ আমি কিমিনবপৰা বিচ্ছিন্ন হৈ পৰিছোঁ। স্বৰূপেই অৱশ্যে তেতিয়া সিমান গুৰুতৰ যেন নালাগিল। তিনিশ ক'ল দিহালৈ আকৌ এখন দলং হৈ যাব। কি ভয়! এনেতে ওপৰৰ ডফলা গাওঁৰ গাওঁবুঢ়া এজন আহি পালে। তেওঁ

কলে যে, এই অলপখর্যটো কোনো ডকলাই করা নাই। আপাটানিবিলাকে কবা বুলিয়েই সন্দেহ হয়। আপাটানিৰ দেশত কিবা অলপ গোলমাল খটা বুলিও হেনো তেওঁ ভনিছে। কথাটো পূৰ্বাৰ্কে জানিব নোৱাৰি মনত গুৱনি লগি গ'ল।

১০ জুন পুৱা—ইয়াভালিবপৰা যাত্ৰা কৰিলো। কোৰোলে আছে আৰু ট্ৰিনিব বাট। প্ৰায় ২৭২৮ মাইল। মাজত 'ইয়াংচুলি' নামে এটি কেম্পত এৰাতি কটাই যাব লাগিব। গৈ আছে। দলং কাটি পেলোৱাৰ বতৰাটোৱে মনটো অলপ কিচিকি-কাচাব লগাই আছিল। বিশেষকৈ বনুৱা কেইজনক বেছ নিকচোহা দেখা গৈছিল। প্ৰায় ২১০ মাইল যোৱাৰ পিচত ওপৰপৰা অহা ডকলা কেইজন মান লগ পালোঁ। আপাটানি দেশৰ বতৰা হুহিলোঁ। শুনি বনুৱন অলপ ৰূপি উঠিল। সিহঁতে কলে যে, যি নিশা আপাটানিহঁতে পানিয়ৰ দলং ধৰে কৰিলে, সেই নিশাই সিহঁতে ডুটাত থকা চৰকাৰী ধৰবাৰিবিলাক আক্ৰমণ কৰি জুই লগাই পুৰি দি ঠাইচোৰণ সিহঁতৰ আয়ত্তাধীন কৰিছে। ডুটাব নতুন প্ৰাইমাৰী স্কুলৰ শিক্ষকজনে অভি-সন্ধিটো কেনেদৰেই জানিব পাবি আগতেই পলাই নাৰিছে। সিহঁতে গম পোৱামতে হেনো যোৱা নিশা আপাটানিবিলাকে কোৰে আক্ৰমণ কৰি দৰল কৰাৰ কথা আছিল। এতিয়া কি হৈছে সিহঁতে নেজানে। হঠাৎ ধৰ্মকি বুলো। আঙুৱাম নে পাছুৱাম? ভাবি ভাবি একো ঠিক কৰিব নোৱাৰি লাহে লাহে আকোঁ এমাইল কি দুমাইল অতিক্ৰম কৰিলোঁ। আকোঁ দুজনমান ডকলা লগ পালোঁ। কোৰেৰ ধৰণ সোমাত সিহঁতে কলে যে, সিহঁতে হেনো শুনিছে যোৱা নিশা কোমতে আপাটানি আক্ৰমণকাৰীৰ আৰু চৰকাৰী চিপাহীৰ মাজত ডাঙৰ বৰ হোৱা বুলি। ফলাফল একো

নাভানে। বৰ সমভাৰত পৰিলো। নেপালী বনুৱা কেইজনে আৰু আগবাঢ়িব ইচ্ছা নকৰিলে। চিকি কৰি চালে। কিন্তু পাছুৱাইও লাভ নাই। কাৰু ৰজনী পাব হব নোৱাৰিম। সেইদিনাৰ কাৰণে ৰাতিটো পিচৰ কেম্প ইয়াংচুলিত কটাৰ মনোনে আঙুৱাবলৈ বনুৱা কেইজন যেনিবা মন্ত্ৰি হল ইয়াংচুলি কেম্পটো কিন্তু আৰু বিপদজনক। পাৰ্চ মাইলৰ ভিতৰত কোনো ডকলাৰ গাৰ্ড নাই। বৰ কেম্পটোকো ঘৰ বুলিব নোৱাৰি। ওপৰত এৰা চালি আছিল মাত্ৰ—সিও বৰনুগত পানী পৰা বেৰ আদি কেউকালে নাই। এই কেইদিন বাটৰ প্ৰত্যেক দিনেই বৰনুগত ভিতৰটো। ইয়াংচুলি কেম্পত বাতি থাকিবৰ মোৰ মন নগ'ল। চৰ্দী জনক বুজালোঁ যে যদি আপাটানিবিলাক বৰ কাৰণে সঁচাকৈয়ে উন্নত হৈছে—তেন্তে কোনো 'ৰেক্ট' কেম্প'তেই বাটত বাতি কটোৱা নিৰাপন্ন নহয়। আটাই কেইজনকে সিহঁতে কচুকটা দিব এতেকে 'ডবল মাৰ্ক' কৰি হলেও আজি একে-দিনাই আমি কোৰে পাবগৈ লাগে। মই মুক্তি মিলা—তাত অন্ততঃ চিপাহী আছে। আৰু মৰি লাগিলে সকলোৱেই তাতেই মৰি—মাজ বাৰত এনেদৰে মৰাতকৈ। এইদৰে নানা ধৰণে বুজোৱাত চৰ্দীজনক মন্ত্ৰি হল। কিন্তু বেছিভাগ বনুৱাই নাৰাজ। এই বিপদৰ সময়ত সিহঁতক আদেশৰ স্নতত ভাৰি-ছকি দি চলাব খোজাওক আৰু বেছি বিপজ্জনক। ক'লো—বাক বেটোবসিগৈ আৰু ইয়াংচুলি কেম্প ওলাইগৈ আৰু তাত যি হয় আলোচনা কৰিম। চৰ্দীজনক একদীয়াকৈ মাতি আনি ক'লোঁ যে বাচন-বৰ্জন কৰিওৱা বনুৱাজনক আৰু বেছন কৰিওৱা এজনক মোৰ লগে লগে বেগেৰে আহিবলৈ কব লাগে। বৰ বেগেৰে যোৱা কাটি আহি ১১ মান বজাতে ইয়াংচুলি পালেহি।

আমাৰ অলপ পিচতে আৰু দুজনমান আহি পালে। আহিয়েই সিহঁতক ততাতৈয়াকৈ ভাত বান্ধিব কোৱা হ'ল। কেতিয়া ক'ত কি হয় ঠিক নাই। উপৰীয়াৰ ৰোৱাৰিনি আগে ৰাই লোৱা হওক। আমাৰ লগত যি কেইজন আহি পাইছিল, সেই কেইজনক ভাত ৰাই আগবাঢ়িব কোৱা হ'ল। তেতিয়াও দিনটোৰ ৪৫ ঘট্টা বাকী আছে। সন্ধিয়াৰ আগতেই কোৰে পোৱা যাব। সিহঁত আগবাঢ়িল। লগতে খাজ-বস্ত্ৰবিলাকো আগবঢ়াই পঠোৱা হ'ল। কোৰেলৈ আগবাঢ়িবলৈ মোৰোজা বনুৱা কেইজন লাহে লাহে ভালেখিনি পিচতহে আহি পালে। সিহঁতক চৰ্দীৰ সৈতে ভাত ৰাই আহিবলৈ কৈয়েই মই লৰালবি কৰি আগবাঢ়ি গুচি গলোঁ। ইতিমধ্যে দলৰ কেইজনমান আগবাঢ়ি যোৱাত আৰু বিশেষকৈ ৰোৱা বস্ত্ৰযোৰ আগবাঢ়ি যোৱাত বাকী কেইজনেও অনিচ্ছা সহেও আহিবলৈ বাধ্য হ'ল। প্ৰায় ৪৪ মাইল আহি মই চৰ্দীৰ কাৰণে বাট চাই এঠাইত বহিলোঁ। এঘণ্টামান পিচত সিহঁতক দূৰত দেখা গ'ল। ঠিক সন্ধিয়াৰ লগে লগে আটাই কেইজন আহি কোৰে পালোঁ। কোৰে আহি পোৱাত দেখিলো সকলোৰে মূখ-বিগাৰ শুকান। আমাৰ দলটো গৈ পোৱাত তেওঁলোকে যেন বহুত সকাহ পালে—, আন নহলেও ভাল কিছু বাঢ়িলতো।।.....

ভাত তে শুনিলো যে, নিচেই পুৰাতে প্ৰায় ৪৪ বজাত ৪৪ হেজাৰ মান সশস্ত্ৰ আপাটানিয়ে কোৰে আক্ৰমণ কৰিছিল। আমাৰ এজন চিপাহী আহুত হৈছে। সিহঁতৰ কেবাজনো বোধহয় মৰিল বা জৰম হ'ল। এজনৰ উৰুৰ হাড় ভাঙি গৈছিল। সি পলাব নোৱাৰিলে, তাক ধৰি আনি আমাৰ হাম্পাতালত থোৱা হৈছে। মৰা নাই। আজি বাতি বা আকোঁ কি হয় কোনে জানে।

আটাই কেইজনেই ভয়ত সস্ত্ৰত। বেছ চুপাৰি-টেণ্ডেট ঐৱাপেন হাজৰিকা সেই অফলত একেধাৰে নতুন। মাত্ৰ এমাহ কি দুমাহ আগতে তেওঁ তালৈ গৈছিল। সকলো কথা আলোচনা কৰিবৰ কাৰণে বা ব্যৱস্থা লবলৈ তাত মাত্ৰ আমি চাবিজনেই প্ৰধান তেতিয়া। তেখেত, অসম ৰাইফলছৰ চুবোৰা, ডাক্তৰ ঐৱিৱাৰ মুকন আৰু মই।

নিৰাপত্তাৰ সকলো ব্যৱস্থা লোৱা হ'ল। কিমিনৰ 'ওয়াৰলেছ' যন্ত্ৰত কিবা বিজুতি খটাৰ কাৰণে অসম ৰাইফলছৰ ছেভ.কোৱাৰ্টাৰ লোকালৈ ওয়াৰলেছৰে বৰ পঠোৱা হ'ল। লোকালপৰা চিপাহী আৰু বাকুদ আহি কিমিন পালে। পলিট-কেল অফিছাৰ ঐমেনজিছে এক মুহূৰ্ত্তও পলম নকৰাকৈ সৈত-সামন্ত্ৰ লৈ কোৰেলৈ যাত্ৰা কৰিবলৈ ঠিক কৰিলে। কিন্তু বাটৰ সংযোগ বিচ্ছিন্ন। ডকলাক গুণ্ডণ দাম দি তিনিঘনৰ ভিতৰতে পানিয়ৰ নদীৰ ওপৰত দলং সজাবলৈ শুকুম দিয়া হ'ল। ১২ জুনত গৈ মশস্ত্ৰ চিপাহীৰে মেজিছ চাহাৰে কোৰে পালেগৈ। সকলোৰে ভাল লাগিল। মাজতে এই কেইদিন আমাৰ চিন্তাত তত নোহোৱা অৱস্থা। কিন্তু ভগবানৰ ইচ্ছাত আৰু এজনী আপাটানি বুঢ়ীৰ অন্তঃগ্ৰহত বিশেষ বেছি একো হবলৈ নাপালে।

এই বুঢ়ীজনীৰ বয়স প্ৰায় ৬০ বছৰ। বুঢ়ীৰ এটা মাত্ৰ লৰা। নিজৰ পুতেকে ডাঙৰ মাহুৰ হোৱাটো কানে বাঞ্ছা নকৰে? বুঢ়ীৰো এই ইচ্ছা প্ৰবল হৈ উঠিল। সেয়ে প্ৰত্যেক সংগ্ৰামৰ কাৰণে হৈ থকা আপাটানি গাৰ্ভৰ ভিতৰুৱা বড়ুৱাৰ কথা বুঢ়ীয়ে দিনৰ দিনটো গাৰ্ভত উম লৈ থাকি গধূলি হোৱাৰ লগে লগে ভিতৰুৱা হাবিয়লীয়া চুটি বাটেৰে আহি কোমতে ৰবৰ দি যায়হি। বুঢ়ীৰ

অভিলাষ আছিল হেনো এই যে, তেওঁৰ এই কামৰ কাৰণে লৰাটোক এটি কটকীৰ চাকৰি দিব লাগিব। কটকী বা Interpreterৰ চাকৰি সিহঁতৰ বৰ লোভনীয় চাকৰি—সাৰ্বিক পৰিশ্রম নাই, সন্মান আছে, চৰকাৰী বঙা কেট পোতা যায়, দৰ্শন্য আছে তিনি কুৰিমান। তত্পৰি বেছন। দিনটোৰ ধৰন বাতি দি বাতিপুৰাৰ আগে আগেই আকৌ বৃত্তীয়ে গৈ নিজৰ গাৰিৰ ঘৰ ওলায় গৈ।

সিহঁতৰ যত্নায়তৌ আছিল এনেকুৱা :—প্রথমে সিহঁতে নিজৰ ঠাইখন নিৰ্দ্ধৰক কৰিব অৰ্থাৎ ডুটা চৰকাৰী কোনো চিন নেৰাখিব। ডুটাৰ শিক্ষক-জনে আগভাগলৈ ধৰবটো পাই পলাই যিহিমা আদি কৰোৱাৰ পাৰ্শে সেইদিনা বাতিয়েই ডুটামন সিহঁতে জুই লগাই পুৰি দখল কৰে আৰু সেই একে বাতিয়েই সিহঁতৰ এটা দলে তাৰপৰা প্ৰায় ৩০১২ মাইল নামনিৰ বড়ামেন ওপৰৰ দলখন ধ্বংস কৰে, বাটৰ সংযোগ বিচ্ছিন্ন কৰিবলৈ। ডুটাৰ চৰকাৰী ডাক-বঙলাত 'প্ৰাবো' নামৰ এজন ধোৰা আপাটামি চকীদাৰ আছিল। প্ৰাবোই কোৱামতে সিহঁতে হেনো তাকে প্ৰথমে কাটিব হুঁজিল। কিন্তু জন এজনে হেনো কলে—খোৱাক মাৰি লাভ নাই। ই অকৰ্ণণ্য। এই বুলি তাক তেঁও এখনত ধৰি বঙলাৰ পাছফালে দ ঠাই এডোখৰলৈ দিয়াই পেলাই দিলে। সি নমৰিল। ধৰণোৰ সিহঁতে পুৰি পেলালে।

ডুটা দখল কৰাৰ তৃতীয় দিনৰ নিশা সিহঁতে কাকে আক্ৰমণ কৰাৰ কথা। কাকে ঠাইডোখৰ কিছুমান টিলাৰ সন্নিহি। হাবিৰে আগুৰা। প্ৰতি-বন্ধাৰ হুচল নাই। অসম ৰাইফলছৰ কেম্পটো এফালে কিছু দূৰত এটি আওহতীয়া টিলাৰ ওপৰত। ডাক-বঙলা থকা বহল গুৰু টিলাটোৰ নামনিত আছিল চৰকাৰী বেছন গুদাম আৰু তাৰ একাৰে

আছিল আপাটামি কটকীবিলাকৰ ঘৰ। সিহঁতৰ অভিসন্ধি আছিল প্ৰথমে সিহঁতে সদৰবলে আদি সিহঁতৰ নিজৰ জাতিস্বোহী চৰকাৰী কটকীবোৰা আটাইবোৰকে কাটিব আৰু বেছন গুদামটো জ্বলাই দিব। তাৰ পিচত ওপৰলৈ উঠি আহি ডাক-বঙলাত থকা বেছ ছুপাৰিটেণ্ডেণ্টজনক প্ৰথমে মাৰি লৈ বাকীবিলাকক বেয়ে যতে পাৰে কাটি শেষ কৰিব। অসম ৰাইফলছৰ কেম্পত গৈ হেনে সিহঁতৰ আক্ৰমণ নকৰাৰ মতলব। কাৰণ তাৰ বন্ধু আছে। সিহঁতে হেনো ভাবিছিল যে বেছন গুদাম পুৰি পেলোৱা দেখিলেই ৰাজ-বন্দৰ অভাৱত চিপাহীবিলাক নিজে নিজেই নামি গুৰি যাব আৰু সেয়ে হলেই সিহঁতৰ বিদ্ৰোহৰ জ্বলাৰ সুনিশ্চিত। কিন্তু বেচোৰাইতে নাজানিছিল যে 'ছিভিল' বিভাগৰ ধোৱা বন্দৰ গুদাম আৰু চিপাহীৰ গুদাম বেলেগ বেলেগ। চিপাহীৰ ধোৱা বন্দৰ গুদাম সিহঁতৰ কেম্পতেই।

সি যিকি নহওক—আগধৰি ধৰনটো পাই বেছ ছুপাৰিটেণ্ডেণ্ট আৰু তলত থকা কটকীবোৰে অসম ৰাইফলছৰ কেম্পত আশ্ৰয় ললেগৈ। ডাক-বঙলা বন্ধাৰ কাৰণে চাৰিজন চিপাহীৰ বাতিৰে কাৰণে পহৰাত নিয়োগ কৰা হৈ আৰু বাকী-বোৰে নিজৰ কেম্পত সাজু হৈ থাকিল। বৃত্তীৰ বতৰা মতে বিদ্ৰোহী আপাটামিবিলাকে গধূলিক-পৰা গাৰিবোৰত বগপুৰা বা ৰণভোজ পতাৰ কথা আৰু তাৰ পিচত মেঠোন আদি কাটি, আপা আদি ৰাই-মেলাই সকলোকে একেলগে যুজ যাত্ৰা কৰিব অৰ্থাৎ সেই মতে মাজনিমা এৰা কাম বজাত সিহঁত আহি পোৱাৰ কথা।

চাৰিজন চম্বৰীয়ে পহৰা দি আছে কাবেৰ ডাক-বঙলা। বাতিটো ক্ৰমে আগুৱাই গৈছে। সিহঁত অহাৰ চিন নাই। বাহিবত চেঁচা বতাহ।

বাতি প্ৰায় তিনি বাজিল। বোধহয় চিপাহী কেইজনে শেষত ভাবিলে বৃত্তীৰ কথা মিছা। এনেদেহে ওৰে নিশা এই শীতত থিয় হৈ কৰ্ত কৰিছে। বোধহয় সিহঁতৰ তিনিজনে ডাক-বঙলাৰ ভিতৰত অলপ জিৰাবলে সোমাল বা টোপনি আহিল। বনমালী নামৰ এজনে দুবা-বুৰত বন্ধুৰ লৈ থিয় হৈ থাকিল। বনমালী উত্তৰ লক্ষীমপুৰৰ লৰা। বোধহয় নকৰী গাৰত ঘৰ। বয়স ২২।২৩ মান আছিল কিজানি। বোধহয় বিৰক্তি লাগি থিয়ে থিয়ে সিও অলপ টোপ-নিয়াইছিল। বাতি ৩ই মান বজাত বিদ্ৰোহী-বিলাক আহি পৰ্কতৰ তলৰ ঘৰবোৰত কাকে নাপাই ডাক-বঙলালৈ আগবাঢ়ি আহিল। ডাক-বঙলাটো বৰ ডাঙৰ ঘৰ আছিল। বেববোৰ গোটা গোটা গছৰ ডালেৰে তৈয়াৰী। বাহিবত নিপ্ৰাভ গ্ৰোন—ঘন কুঁৱনী। কুঁৱনী ইমানে ঘন যে, দুৰ বস্ত একো দেখা নাযায়। এই ছেগতে সিহঁতে বেঢ়ি লগে। কুঁৱলীৰ মাজৰপৰাই সিহঁতে কাঁড় আৰু শাৰি চলাই ডাক-বঙলাৰ কাঠৰ বেববোৰ ভীমৰ ধৰ-শয়া যেন কৰি পেলাই আগুৱাই আহিল। তাৰ পিচত সকলোৰে একে লগে জপিয়াই আক্ৰমণ কৰাৰ অভিপ্ৰায়ে সিহঁতৰ নিয়মমতে আটায়ে একেলগে বিকটভাবে দীঘলীয়া বিং মাৰি উঠিল। বনমালীৰ বোধহয় বুকু কঁপি উঠিল। চাৰিওফালে নিচেই কাষতে অসংখ্য বিদ্ৰোহী। লৰা মাগুছ বেবেবা। বোধহয় কিংকৰ্ণ্য-বিশ্ৰুত হৈ পৰিছিল সি, মুহূৰ্তৰ বাবে। মুহূৰ্তৰ ভিতৰতে তাৰ ভিঙিৰ মাজেৰে এপাত যাঁচি সোমাই গ'ল। লগে লগে তাৰ হাতৰ ৰাইফলেও হঠাৎ গুৰুমূকৈ এটা শব্দ কৰিলে। শব্দ শুনি ভিতৰত থকা তিনি-জন জাপ মাৰি উঠি ওলাই আহিল। কিন্তু ইমান হতাহতি অহৰা হ'ল যে, গুলি চলাবৰ সুবিধা বা

ঠাই নাই। শুনা যায় সিহঁতে হেনো ৰাইফলেৰেই শেষত কোবোৱা-কুৰি কৰিলে। বনমালীৰ বন্ধুৰ শব্দ শুনা মাত্ৰকেই অসম ৰাইফলছ কেম্পৰপৰা সাজু হৈ থকা বতৰতো চিপাহী একেলগে ওলাই আহিল। উভয় পক্ষৰ মাজত ক্ষন্তেকীয়া ৰণ এখন হ'ল। চমুকৈ সমুখতে ৰাইফলৰ গুলীৰ প্ৰত্যাপ ধৰি বিদ্ৰোহী দল ছেদেলি-ভেদেলি হ'ল আৰু সকলোৰে পলায়নৰ বিং মাৰি মুহূৰ্ততে আঁতৰ হ'ল। সেইদিনা গধূলি আমি গৈ পাইছিলো।

ইফালে বনমালীয়ে নিজ হাতেৰেই ভিঙিৰপৰা যাটপাত টানি উঠিয়াই বোধহয় সি নিজৰ অজ্ঞাতেই লৰি আহি প্ৰায় ৩০০ গজ আঁতৰৰ ডাকৰখানাখনৰ দুবা-বুৰত পৰি গ'ল। ঈশ্বৰৰ ইচ্ছাত তাৰ কৰ্ণনমী কাটি ধোৱা নাছিল। ডাকৰ ক্ৰীবিধাৰৰ জুকনৰ অশ্বেষ যত্নত সি ভাল হ'ল। কিন্তু বেচোৰাৰ কৰ্ণবৰটি নষ্ট হৈ গ'ল। হাবি-পৰা বৃত্তিৰ অনা গুলীৰ আঘাতত তেঁও ভঙা আপাটামি বিদ্ৰোহীজন প্ৰায় এপঞ্চদশ পিচত ধৰি থাকিল।

১০ জুনত কোবেত উপস্থিত হৈ ২১ জুন তাৰিখে পলিটিকেল অফিছৰে পুৱা প্ৰায় ৮ বজাত ডুটা উদ্ধাৰৰ বাবে কোবেৰপৰা যাত্ৰা কৰিলে। লগত ওয়াৰলেছ-ছেট (wireless) আৰু চিপাহী আদি গৈ। যাত্ৰাৰ আগ মুহূৰ্তত মই হুজিছিলো, 'ধোৱা-বোৱাৰ ব্যৱস্থা কি কৰিব?' 'বেছন' লগত নিনিয়ে নেকি?' তেওঁ ক'লে—'ডুটা উদ্ধাৰ কৰিব মোৰোমানে খোৱা-খোৱাৰ কথাটো মই ভবা নাই। আজিয়েই ডুটা উদ্ধাৰ কৰিব লাগিব। তাৰ পিচতহে ধৰন পঠিয়াই বেছন নিয়া হব। অৱশ্যে ডুটা উদ্ধাৰ কৰা সিমান টান নহব বুলি আমাৰো ধাৰণা হৈছিল। কাৰণ কোবেৰ বগত

জিকিৰ নোৱাৰি সিহঁতৰ দল দুৰ্দ্ধল হৈ থোৱা বুলি শুনিছিলোঁ। তাতো এই বিদ্রোহত হেনো যেকোৱাই সকলোৱে যোগ দিয়াও নাছিল। সিবিলাকে ৰণত যোগ দিয়া নাছিল, সিবিলাকৰ কিছুমান এই কেইদিনৰ ভিতৰতে কোৰোলে আছি আপ, কপী, কুফুৰা আদি চৰকাৰৰ কাৰণে আগ-বঢ়াই সিহঁত আত্মগত্যা প্ৰকাশ কৰিছিলহি।

সেইদিনাই ভুটা উদ্ধাৰ কৰা হ'ল। আপাটানি-বিলাক ভয়ত গাঠ এৰি পলাল। তাৰ পিচত পলিটিকেল অফিছাৰে এঠাইত কেম্প পাতিবলৈ ঠিক কৰিলে। আগৰ ভুটাৰ কেম্পটো প্ৰতিৰক্ষাৰ কাৰণে সুবিধাজনক বেন নেদেৰি মালভূমিৰ মাজৰ এটি আছল-বহল টিলাৰ ওপৰত তেওঁ 'জিৰনি কেম্প' পাতি ওখাললেহেৰে শিলা, সোজা, কিমিন, কোৰে আদি ঠাইলৈ ৰখৰ আদি পঠিয়ালে। কেম্পটোৰ কোনো নাম নাছিল; আৰু সেয়ে তেতিয়া তাৰপৰা কৰা ওখাললেহ বাতৰিবোৰত তেওঁ এনেদৰে লিখিছিল—From Political Officer, Subansiri Area, Camp Ziro. কিছুদিনৰ পিচত আপাটানিবিলাকৰ বিদ্রোহী নেতাবিলাকক এজন দুৰ্দ্ধলক কৰায়ত্ত কৰি আপাটানিৰ মুক্ত শান্তি স্থাপন কৰিলে আৰু যুদ্ধৰ ক্ষতিপূৰণ হিচাপে সিহঁতৰ হতুৱাই এই নতুন ঠাইত ডাঙৰকৈ চৰকাৰী খব সজালে। কোৰেৰ দুৰ্দ্ধল প্ৰতিৰক্ষাৰ পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ হাত সাৰিবলৈ পিচলৈ কোৰেৰ সকলো অফিছ আদি এই নতুন ঠাইলৈ স্থানান্তৰিত কৰা হ'ল আৰু অহা-যোৱাৰ স্বচল কৰিবৰ কাৰণে এই টিলাৰ সমুখৰ বহল সমান ঠাইত বিমান নামিব পৰা এটি সৰু বিমান-কোঠ নিৰ্মাণ কৰা হ'ল। প্ৰায় এগছৰ ডেৰবছৰ পিচলৈকেও এই বিশেষ কেম্পটো বুজাবলৈ সকলোৱে ইয়াৰ-পৰা লিখা চিঠি-পত্ৰত ঠাইডোঙৰক "কেম্প জিৰো"

নাথোহেই অভিহিত কৰিবলৈ ধৰিলে। আকানী যানেৰে অসমৰ ৰাজ্যপাল আৰু প্ৰধান মন্ত্ৰী ক্ৰীহেহক আদিয়ে গৈ ঠাইডোঙৰৰ জলবায়ু আৰু সৌন্দৰ্য্যত মুগ্ধ হ'ল। ইয়াৰ জলবায়ু স্বাস্থ্যকৰ। বিলম্বতকৈও বোধহয় ইয়াৰ শীত বেছি। ইয়াৰ বতাহ শুকনো চেঁচা। শিলঙৰ নিচিনা সেমকা নয়। ক্ৰমে সোৰাশিৰী সীমান্ত বিভাগৰ তলত থকা সকলো অফিছ আদিও ইয়ালৈ তুলি আনি ঠাইডোঙৰৰ নামৰ আগৰ "কেম্প" শব্দটো গুচাই দি মাত্ৰ জিৰো শব্দেৰে ইয়াৰ চৰকাৰী নামকৰণ কৰা হ'ল। এয়ে বৰ্তমান সোৰাশিৰী সীমান্তৰ ৰাজধানী জিৰো।

এইখিনিতে এটা প্ৰশ্ন উঠিব পাৰে যে, আপাটানিবিলাকৰ মাজত হোৱা বিদ্রোহৰ কাৰণ কি? চৰকাৰী গোপন পত্ৰত (Confidential papers) ইয়াক কেমেৰেৰে লিখিছে অৱশ্যে আমি গম নাপাওঁ, কিন্তু স্বানীয় অভিজ্ঞতাৰপৰা আমাৰ যি অনুমান তাক সংক্ষেপে তলত আলোচনা কৰা গ'ল।

প্ৰথম কথা হিচাবে ক'ব পাৰি যে, আপাটানি-বিলাকৰ এই বিদ্রোহ বাত্ৰাৰিক বিদ্রোহ। কোনো বাহিৰা প্ৰবোচনাৰপৰা হোৱা বুলি আমাৰ মনে নথৰে। স্বাভাৱিক বিদ্রোহ বোলাৰ অৰ্থ এয়ে যে, প্ৰত্যেক জাতিয়েই নিজক সাধাৰণতে আনতৰ উচ্চ বুলি ভবাটো স্বাভাৱিক। সেয়েই অঞ্চলৰ জনজাতিবিলাকেও ভয়ামম যি কোনো মানুহক 'হাইলা' বুলি আখ্যা দিয়ে। হাইলাং শব্দটো এটি তাজিল্যাসূচক শব্দ। এনে ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকেও তেওঁলোকৰ স্বাভাৱিক জীৱন প্ৰবাহৰ মাজত বাহিৰা কোনো আধিপত্য স্বীকাৰ কৰিবলৈ টান পোৱাটো একো আচৰিত নহয়। সকলো মানুহেই ই স্বতঃস্ফূৰ্ত স্বাভাৱিক প্ৰকৃতি। এই অঞ্চলত চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ আৰম্ভণিতে

সেয়েই প্ৰথমে কিছুমান ডফলাগাৱে প্ৰতিবোধ কৰিবৰ চেষ্টা কৰিছিল। প্ৰথম ভোৰণত কিন্তু আপটানিবিলাকে চৰকাৰক যথেষ্ট সহায় কৰিছিল, বোধহয় এই আশাতেই—যে চৰকাৰে কাৰৰ ডফলাবিলাকক বশ কৰিলে তেওঁলোকে ধাৰাবাহিক-ভাৱে পাই অহা ডফলাৰ লুণ্ঠনৰপৰা নিৰ্ভৃত পাব আৰু তেওঁলোকৰ সহায়ৰ বাবে চৰকাৰৰপৰা তেওঁলোকে ডফলাবিলাকতকৈ অধিক সা-সুবিধা ভোগ কৰিব। কিন্তু চৰকাৰে পিচলৈ দুয়ো জাতিকেই বেতিয়া সমানে সুবিধা দিয়া দেখিলে তেতিয়া বোধহয় তেওঁলোকৰ আশা ফলগতী নোহোৱাত তেওঁলোক ক্ষুব্ধ হয়।

ইকালে আপাটানিবিলাকৰ এই বিদ্রোহ মাত্ৰ মুখিয়াল লোকসকলৰ কুলনিত হোৱা বুলিহে শুনা যায়। সাধাৰণ দুখীয়া ৰাইজৰ ইয়াত কোনো পূৰা সম্মতি নাছিল। আৰু সেয়ে বোধহয় বিদ্রোহে ইমান সোমকালে শাম কাটে। মুখিয়াল মানুহ-বিলাকৰ কাৰো কাৰো হয়তো সূচীয়া অসন্তুষ্টিৰ কাৰণে থাকিব পাৰে। মুখিয়াল মানুহবিলাকৰ সামূহিক অসন্তুষ্টিৰ কাৰণ আছিল এই যে, চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰপৰা তেওঁলোকৰ কিছুমানৰ

সমাজত ক্ষেত্ৰাচাৰী কৰ্ত্ত্ব কৰি গৈছিল। সামাজিক বা আৰ্থিক যি কোনো কৰ্মতে তল ৰাখিব মানুহ-বিলাকে চৰকাৰৰ ওচৰ পৰাও আৰু চৰকাৰে তাৰ নিৰপেক্ষ বিচাৰ কৰিবলৈ লোৱাত মুখিয়ালসকলৰ হয়তো বৰ্ত্তবেই গতাত্মগতিক স্বাৰ্থত আঘাত পৰিছিল। দাস-প্ৰথা তেতিয়া পূৰ্বামাত্ৰাই চলি আছিল আৰু তেওঁলোকৰ সমাজত তেতিয়া উচ্চ জাতি বা 'মিতে' আৰু নীচ জাতি বা 'মুৰা' নামে দুটা প্ৰধান সামাজিক স্তৰ আছিল। কিন্তু চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাত সাধাৰণ নীচ শ্ৰেণীৰ মানুহ আৰু বহুৱা দাস আদিয়ে চৰকাৰৰ তুলত মাল কঢ়িওৱা আদি কাম কৰি যথেষ্ট পইচা উপাৰ্জন কৰি স্বায়লখী হব পাৰিছিল। সৰু মানুহবিলাকে এইদৰে উন্নতি কৰাটো বা সৰু মানুহবিলাকে সিহঁতৰ মুখাপেক্ষী নহৈ চৰকাৰৰ মুখাপেক্ষী হোৱাটো বোধহয় উচ্চ শ্ৰেণীৰ মুখিয়াল মানুহবিলাকে সহ কৰিব নোৱাৰিছিল। সেয়েই হয়তো অসন্তুষ্টি ধনীত্ব হৈ শেষত চৰকাৰক বেছি সিহঁতে নিজকে আগৰ সামাজিক আসনত প্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ প্ৰয়াস পাইছিল।*

* [গুৱাহাটী আলোচনী চক্ৰত পঠিত—লিখক]

বড়ো-কছাৰী জাতিৰ

সংস্কৃতি

(বড়ো জাতিৰ লোক-সাহিত্য)
(Folk Literature of the Bodos)

শ্ৰীযুত ৰূপনাথ ব্ৰহ্ম

বড়ো জাতি অসমৰ এটা অতি প্ৰাচীন জাতি। এই জাতিৰ অতীত অতীত গৌৰৱময় আৰু ঐতিহ্যৰে ভৰা। এই জাতিৰ লোক-সাহিত্য সম্বন্ধে বিস্তৃতভাবে কবলৈ হলে বহুত সময়ৰ দৰকাৰ। মোৰ আজিৰ এই আলোচনাত এই বড়ো জাতিৰ লোক-সাহিত্যৰ মাজে এটা চমু আভাস আমাৰ বিজ্ঞোসাহী স্তম্ভসকলে আগবঢ়াবলৈ চেষ্টা কৰিছে।

বড়ো ভাষা প্ৰাচীন পৌৰাণিক উপত্যকাৰ এটি বিশিষ্ট ভাষা। অতীতত অসময়ত উত্তৰ-পূৰ্ববঙ্গ-পৰা আৰম্ভ কৰি সমগ্ৰ পৌৰাণিক উপত্যকাৰ অধিবাসীসকলৰ অধিকাংশই বড়ো ভাষাভাষী আছিল বুলি ঐতিহাসিক আৰু প্ৰত্নতত্ত্ববিদসকলৰ দৃঢ় ধাৰণা। বড়ো ভাষা অসময়ত লিখিত ভাষা আছিল নে নাই এই তথ্য আজিও উপাটীত হোৱা নাই। বৰ্তমান উত্তৰ কাছাৰ আৰু মিকিৰ পাহাৰৰ দুৰ্গম দুৰ্ভেদ হাবি-বনমিৰ মাজে মাজে সিঁচনিত হৈ থকা কোনো কোনো ঠাইৰ ভগ্ন প্ৰস্তম্ব-ৰঙৰ শিলা-লিপিৰপৰা ইয়াৰ অলপ অস্পষ্ট আভাস পোৱা যায়। নগাওঁ জিলা, উত্তৰ কাছাৰ, মিকিৰ পাহাৰ আৰু কাছাৰ জিলাৰপৰা আৰম্ভ কৰি প্ৰাচীন হৈড়ুং বা কছাৰী ৰাজ্যৰ বিস্তৃত ঠাইৰ ভগ্নাৱশেষৰ অন্তৰ্ভাগত ভগ্নস্থাপৰ মাজত গবেষণা

কৰি অসুস্থমান কৰিলে হয়তো এদিনাখন ইয়াৰ তথ্য ওলাই পৰিবও পাৰে। ই যিকি নহওঁ এইটো সঠী কথা যে অসময়ত এই বড়ো ভাষাৰ প্ৰ উন্নত অৱস্থা আছিল। যুগ যুগ ধৰি বড়োজাতী লোকসকলে বংশ-পৰম্পৰাক্ৰমে ধাৰাবাহিকভাৱে তেওঁলোকৰ অপূৰ্ণ লোক-সাহিত্য আজিলৈকে সংৰক্ষণ কৰি আহিছে। এই বড়ো ভাষা লোক-সাহিত্য নিম্নোক্তভাৱে বিভক্ত কৰা যায় :-

কিংবদন্তী (Tradition)

বড়ো জাতীয়সকলৰ মাজত তেওঁলোক উৎপত্তি, স্থিতি আৰু বিস্তৃতি সম্বন্ধে নানা আকাৰৰ বহুত কাহিনী বা বিৱৰণ শুনা যায়। উত্তৰ কাছাৰ আৰু মিকিৰ পাহাৰৰ ডিমছা কছাৰীসকলৰ মাজে বড়ো-কছাৰী জাতিৰ অতীত বিৱৰণ সম্বন্ধে ঐতিহ্য-বহুত অপূৰ্ণ কাহিনী বা কিংবদন্তী শুনিবলৈ পোৱা যায়। আমাৰ ৰা্যাতনামা শিল্পী কল্যাণীয় শ্ৰীমদ বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাই এইবোৰ কাহিনী গবেষণা কৰি উদ্ধাৰ কৰিবলৈ বিশেষ চেষ্টা কৰিছিল। এতিয়াও তেওঁ তেওঁৰ হাতত তেনেবুধা বহু বিৱৰণী সংগ্ৰহ কৰি ৰাখিছে। এইবোৰ তথ্য-ক অসময়ত লিপিবদ্ধ হৈ প্ৰকাশিত হলে অসমীয়া সাহিত্য ভাণ্ডাৰলৈ এটা ভাণ্ডৰ অৰদান হব।

পৌৰাণিক কাহিনী

(Mythological or Legendary Stories)

বড়ো ভাষাত জহলাও শব্দৰ দ্বাৰা বীৰ বা যোদ্ধাক বুজায়। এই বীৰ বা যোদ্ধা (জহলাও)-সকলৰ জীৱন-কাহিনীৰে ভৰা এই পৌৰাণিক কাহিনীশোৰ অতি অপূৰ্ণ। জহলাও বা বীৰসকলৰ কাহিনীৰ লগত তেওঁলোকৰ বীৰাঙ্গনা নাৱিকাসকলৰ কাহিনীও একেলগে শুনা যায়। একেটা কাহিনী দুই তিনি ৰাতি কলেও শেষ কৰা টান। সাধাৰণতে কৰ্ম অৱসানৰ পিচত ৰাতি এইবোৰ কাহিনী গীতৰ স্ৰবত আৰু কেতিয়াবা ছন্দোময়ভাবে শ্ৰোতাঙ্গকলক শুন্দোৱা হয়। গাৰ্বৰ দুই এজনৰ বাহিৰে সকলোৱে এইবোৰ কাহিনী মাজনে আৰু কানিলেও তেনে মধুৰভাৱে কব নোৱাৰে। কিছুমানে গীতৰ স্ৰবত ছন্দোবদ্ধভাৱে অতি কৰণ আৰু মধুৰভাৱে কৈ যায় আৰু শ্ৰোতাঙ্গকলে মুগ্ধ হৈ ভাত-পানী খাবলৈ আৰু টোপনি খাবলৈ পাহৰি যায়। গোৱালপাৰা জিলাৰ উত্তৰ অঞ্চলৰ বড়ো-জাতীয় মাহুৰবিলাকৰ মাজত আলাৰি দামৰা, দিগাঙ্গন জহলাও, মাউৰীয়াঙ্গন জহলাও, অলসীয়া-ঙ্গন জহলাও ইত্যাদি বহু বীৰ নাৱকৰ আৰু মায়ৰাশী সিন্ধা, ধনশ্ৰী সিন্ধা, বেলশ্ৰী সিন্ধা, ৰূপশ্ৰী সিন্ধা, সোণাশ্ৰী সিন্ধা, পাখাৰী সিন্ধা ইত্যাদি বীৰাঙ্গনা নাৱিকাসকলৰ ঘটনা-বহুল কৰণ মধুৰ কাহিনী এতিয়াও অবিৰূতভাৱে শুনিবলৈ পোৱা যায়। নৰ-নৰীবিলাকৰ প্ৰতি বড়ো জাতিৰ মাহুৰবিলাকৰ মাজত বিশেষ প্ৰজ্ঞা বা ভক্তি দেখা যায়। বৰ্তমান ৰূপহী (ৰূপশ্ৰী), বেলশ্ৰী, ধনশ্ৰী, স্তম্ভাশিৰী ইত্যাদি নৈৰ নামবিলাকৰ এই বীৰাঙ্গনা বড়ো নাৱিকাক নামৰ লগত বিশেষ সামঞ্জস্য দেখা যায়। মঙ্গলদৈৰ মঙ্গল দৈ বা

মঙ্গল ডি নৈৰ নামটো দৰঙৰ বড়ো জাতীয় কোনো বজাৰ বাণী মঙ্গলশ্ৰীৰ নাম অমুয়ায় হৈছিল বুলি জনা যায়।

সামুৰুখা (Folk Tales)

সামুৰুখাত বড়ো ভাষা বৰ সমৃদ্ধিশালিনী। এই সামুৰুখাক বড়ো ভাষাত "সলো বাখা" বা সৰু সৰু গল্প বুলি কয়। এই সামুৰুখাবোৰ বৰ চিত্ৰাঙ্গকৰ্ণ, ভাবব্যঞ্জক আৰু নীতি-পূৰ্ণ। এইবোৰ সংগ্ৰহ কৰি লিপিবদ্ধ কৰিব পাৰিলে Aeshop's Fableৰ নিচিনা অতি মনোপ্ৰাণী গল্প গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিব পৰা যাব।

বৰ্গীয় এণ্ডেল চাহাব আৰু এণ্ডাৰছন চাহাবে "The Kachari" এই কিতাপখনত মাত্ৰ কেইটা-মান সামুৰুখা সংগ্ৰহ কৰি প্ৰকাশ কৰিছে। তাৰ বাহিৰে আৰু বহুত সামুৰুখা অপ্ৰকাশিতভাৱে বৈ আছে। নীতিৰ ফালৰপৰা এইবোৰ সামুৰুখা বৰ মূল্যবান। তলত দুই এটা দৃষ্টান্ত দিয়া হল :-

(ক) "সেহা আৰু মজানি সলো বাখা"

অৰ্থাৎ শহাপণ্ড আৰু বান্দৰৰ গল্প—এই গল্পত "শৰ্টে শাঠাং সমাচৰেং"—'It for Tat—এই নীতিটো অতি বিশদ আৰু নিৰ্মূলভাৱে প্ৰকাশিত হৈছে।

(গ) "সেহা আৰু মজানি সলো বাখা"

অৰ্থাৎ এজন এলগেৱা লৰাৰ সামুৰুখা—এই সামুৰুখাত সময়ানুবৃত্তি অৰ্থাৎ Procrastination is the thief of time, never put off to to-morrow what you should do to-day, অৰ্থাৎ আজি যিটো কাম কৰিবলগীয়া সেইটো কাইলৈৰ কাৰণে পেলাই থকা—এই নীতিটো অতি বিশদ আৰু পৰিষ্কাৰকৈ কোৱা হৈছে।

(গ) "সেহা আৰু মজানি সলো বাখা"

অৰ্থাৎ নৰী-মাতৃ আৰু টনপৈৰ সামুৰুখা—এই সামুৰুখাত

নৈবোধৰ প্ৰতি বড়োসকলৰ অগাধ শ্ৰদ্ধাৰ কাৰণ
আৰু মন-মহীৰ উৎপত্তিৰ বিৱৰণ পোৱা যায়।
এই ধৰণৰ নীতিপূৰ্ণ আৰু তথ্যপূৰ্ণ বচনত সাধুকথা
বড়োবিলাকৰ মাজত পোৱা যায়।

লোক-গীতিকা (Folk-Songs)

এই লোক-গীতিকাৰ বড়োসকলে মধ্যায় বুলি
কয়। বড়ো ভাষাত বড়োসকলৰ জীৱন যাত্ৰাৰ
মধুৰ ভাববিলাক তেওঁলোকৰ লোক-গীতিকাৰ
গীতৰ আকাৰে ছন্দোবদ্ধ হৈ আছে। এই লোক-
গীতিকাৰোৰত ৰণ সাঙুৰত সজ্জিত হৈ ৰণ কৰিবলৈ
যোৱা, সৈন্য বিভাগত সেনা ভুক্ত হবলৈ যোৱা,
ঢিকাৰ কৰিবলৈ যোৱা, ৰূপাহ হুনা, খেতিলৈ
যোৱা, সূতা কটা, কাপোৰ বোৱা, বননিত বনজাত
শাক আহৰণ কৰা, বনত কাঠ কাটিবলৈ যোৱা,
নিৰ্দোষ আমোদ-প্ৰমোদ কৰা, বিয়া, বিহু আৰু
জাতীয় উৎসৱ “খেৰাই” ইত্যাদি নানা উপলক্ষে
গোৱা এওঁলোকৰ লোক-গীতিকাৰোৰ দৰ মধুৰ
আৰু অতীব কৱয়গ্ৰাহী। ইয়াৰ বাহিৰেও

এইবোৰ গীতিকাৰ বড়ো জাতিৰ কুটাম-শিৰ আৰু
কৃষি-কৰ্মৰ নৈপুণ্যৰ পূৰ্ণ পৰিচয় পোৱা যায়।

স্তোত্ৰ-বন্দনা গীত বা দেৱতাৰ ওচৰ
প্ৰাৰ্থনাৰ গীত বা কৰুণ গল্পীৰ ভাববাঞ্ছা
যি কোনো গীত

এনে ধৰণৰ গীতক বড়োসকলে “বজাৰুৰায়”
“আবজগাৰু ষাংনায়” বুলি কয়। বড়োসকলে
দেৱাদিৱেৰ মহাদেৱৰ প্ৰতীক বাৰোঁ বেহাৰ সপ্তদ্বাৰ
নতজায় হৈ বন্দনা গীত গায় আৰু বাৰোঁ পূজা
শেষ ভাগত দুগতিমানিনী অগচ্চমনী আই
ওচৰত গীতৰ হুবত বৰ-আশীৰ্বাদ পাবলৈ প্ৰাৰ্থনা
জনায়। এয়ে হল মোৰ আজিৰ চমু আলোচনা
বড়ো ভাষাত বড়ো লোক-সাহিত্যৰ অতি সংক্ষিপ্ত
বিৱৰণ। বড়ো লোক-সাহিত্যৰ এইবোৰ অধি
মূল্যবান বস্তু উদ্ধাৰ কৰি প্ৰকাশ কৰিবৰ সমা
উপস্থিত হৈছেহি। এই সন্দেহে মই অসমৰ দুই
সাহিত্যিকসকলৰ স্তুতি আৰু কৰিছো।

জয়হিন্দ

অসমীয়া জাতীয় জীৱনত ডাকৰ

বচনৰ প্ৰভাৱ

শ্ৰীমত হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা

আলোচনা]

সাহিত্য জাতীয় জীৱনৰ অকল প্ৰতিচ্ছবিয়েই
নহয়, ই এটা জাতিৰ ইতিহাসবো কাম কৰে।
কোনো জাতিৰ কলা-কৃষ্টি, নাইবা শিক্ষা-সংস্কৃতিৰ
বহু কথা সেই জাতিৰ সাহিত্যৰপৰাও জানিব
পাৰি। বচনাৰ কাগৰপৰা চাই সাহিত্যক দুই
শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি; মৌখিক সাহিত্য আৰু
লিখিত সাহিত্য। আদিম মানৱে যেতিয়া লিপি
শক্তি কৰি লিখাৰ কথা ভাবিব পৰা নাছিল, আৰু
যেতিয়ালৈ প্ৰকৃতিৰ মুখাপেকী হৈ প্ৰকৃতি-ৰাজ্যতে
খিচৰণ কৰি ফুৰিছিল, তেতিয়ালৈ তেওঁলোকে
প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ, শক্তি, মহিমা আৰু বনৰীয়া
জীৱনত উপলব্ধি কৰা বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাকে অবলম্বন
কৰি মূখে মূখে অসংখ্য গীত-পদ বচনা কৰিছিল।
বচনকবিসকলৰ এই গীত-পদসমূহেই কাগৰমত
মৌখিক সাহিত্য বুলি পৰিগণিত হয়। ইয়াৰ
লিখিত ভাষাতেই এই দুই ধৰণৰ সাহিত্য আছে
আৰু এই দুয়ো ধৰণৰ সাহিত্যতে প্ৰত্যেক দেশৰ
জাতীয় জীৱনৰ আভাস পোৱা যায়।

ডাকৰ বচন অসমীয়া মৌখিক তথা জন-সাহিত্যৰ
অন্তৰ্গত আৰু ইয়াৰ সম্বন্ধ অসমীয়া জাতীয়
জীৱনৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাবে জড়িত। কিবা এটি
হাৰু-বচন নাইবা উপদেশ এযাবি দিব লাগিলে,
কাৰোবাৰ দোষ-গুণ পুচৰি আলোচনা কৰিবৰ
হলে নাইবা কিবা বস্তুৰ গুণাগুণ নিৰ্ণয় কৰিব

লাগিলেও পোনেই এযাব ডাকৰ বচন মাতি
শুনোৱা দস্তৰ এতিয়াও আমাৰ মাজত আছে।
সেয়ে ডাকৰ বচনে অসমীয়া জাতীয় জীৱনত বেদ-
বানীৰ দৰে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আহিছে। বেদ
বা গীতাৰ ছটা লোক মাতি পণ্ডিত সমাজত নিজৰ
পাণ্ডিত্য দেখুৱাব পৰাৰ দৰে গাৰ্ভালীয়া সমাজতো
দুৰ্ভাগী ডাকৰ বচন ‘গাই নিজক পণ্ডিত বোলাব
পাৰি।

অসম কৃষি-প্ৰধান দেশ। কৃষিয়েই অসমীয়াৰ
জীৱন ৰক্ষণ। আমি জানো যে, সকলো কাম
কিছুমান-নিয়ম পদ্ধতিৰ মাজেদি কৰা হয়। সেই
দৰে কৃষি-কৰ্মৰো কিছুমান নিয়ম আছে। এই
নিয়মবোৰ ডাকৰ বচনত স্তম্ভৰকৈ বৰ্ণোৱা হৈছে।
কোন সময়ত, কেনেকুৱা ঠাইত, কি বেতি কৰিব
লাগে আৰু সেই বেতিত কেনে ধৰণৰ সাৰ দিব
লাগে, সকলো কথা ডাকৰ বচনত উল্লেখ কৰা
হৈছে। যেনে:—

“ব’দে বৰমূণে সৰে মাই।

তেবেসে কৃষিৰ লাভক পাই ॥

ভাৱৰ চাৰি আহিনৰ চাৰি।

মাৰু কৰা বিমান পাৰি ॥

আহাৰ শাওণত নকৰে খান।

তাৰাৰ কৃষিত কিমত নন ॥”

খেতিৰ প্ৰাধান সজুলি হ’ল গৰু। সেয়ে ডাকে
কৃষিৰ লক্ষণৰ বাহিৰেও গৰুৰ লক্ষণ সম্বন্ধেও দিহা
দি গৈছে। আমাৰ মানুহে সাধাৰণতে গৰুৰ

দীপ্তব সংখ্যা চাই বয়স নির্ণয় করে। গন্ধৰ্ব বয়স সম্বন্ধে গৃহস্থক স্মৃতিবৰ আৰু আৰম্ভক নকলে, দীপ্ত চালেই হ'ল। ডাকৰ বচনত গন্ধৰ্ব বয়স আৰু তাৰ গুণাগুণ দীপ্তব সংখ্যা উল্লেখ কৰিয়ে নিৰ্ণয় কৰা হৈছে। যেনে:—

“গন্ধ কিমিবা চিবব জালি।

উই চাৰি ছয় বহুজীৱ জালি।

ছয় নব বহু জাগোলে পাৰ।

সাত বহুজীৱ দেখি পদায়।”

গন্ধ আৰু মাটি কিনা ঠাইৰ দ্বাৰ সম্পর্কে কৈছে:—

“গাধৰ বলব নিকটৰ চুই।

ইহাক নেৰিবা জানিতা হই।”

সাধাৰণতে চুটি মেজৰ, সৰু নুৰব, লাওমুৰা নাইবা শিং ভঙা গন্ধ কিনা উচিত নহয়। বঙা আৰু বগা বৰণৰ গন্ধৱেই আটাইতকৈ ভাল।

কোন কোন সময়ৰ বস্তুৰ খেতিৰ কাৰণে উপযোগী বা অসুযোগী তাকো ডাকৰ বচনত কোৱা হৈছে। সাধাৰণতে অতিৱৃষ্টি বা অসুৱষ্টি হলে তাৰ প্ৰতিক্ৰমাৰ কাৰণে খেতিয়কসকলে ধেৱতাক গুৰি কৰে। ধেৱতাসকলৰ ভিতৰত আকৌ মহাদেৱেই হ'ল স্মৃতি-বেহতা। সেই কাৰণে অসমীয়া খেতিয়কে তেওঁক চিন্তা কৰাটোৱে স্বাভাৱিক।

“নাব মাসত বোধিী নক্ষত্ৰ

বধি নবখিয়ে খেৰ।

হাল ভোল বেচি কৰ সব লোক

সেৱী মহাদেৱক সেৱ।”

অসমীয়া মানুহে বাণিজ্যতকৈও বে স্মৃতিৰ স্ৰেষ্ঠ আসন দিছিল তাক ডাকৰ বচনৰপৰা বুজিব পাৰি:—

বি নবে সৰা কৃষিক কৰে।

বেহাৰ ফল গাইতে যবে।

সোণা ৰূপা কিবা কৰি।

ভাত নাগালে ভোকতে মৰি।

হীৰা মাণিক থাকে অগৰ।

গুৰু নহলে মৰণে সাৰ।”

ডাকৰ বচনত খেতিৰ বাহিৰেও জন্ম প্ৰকৰণ বৰ্ধ প্ৰকৰণ, নীতি প্ৰকৰণ, ৰাজনীতি প্ৰকৰণ, বন্ধ প্ৰকৰণ, গৃহিণী লক্ষণ, পৰিত্যাগ কথন, জ্যোতি প্ৰকৰণ আদি বিয়য়ক বহুতো নীতি বচন আছে। জন্ম প্ৰকৰণত সন্তান গুণজাৰ লগে লগে নাড়ীকট সন্তানৰ প্ৰতিপালন আৰু প্ৰসূতিৰ চিকিৎসা সদয়ে কোৱা হৈছে। সেয়েহে অসমীয়া তিবোতাৰ প্ৰসূতি আৰু সন্তান পৰিচৰ্যাৰ পদ্ধতিৰ কথা ডাকৰ বচনৰপৰাই বহুপৰিমাণে জানিব পাৰি।

ধৰ্ম-প্ৰকৰণত অসমীয়াৰ ধাৰ্মিক জীৱনৰ বিবেচনা বৰ্ণোৱা হৈছে। ইয়াত ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু সূত্ৰ এই চাৰিভাতিৰ প্ৰাচীন যুগৰপৰা চলি আকৰ্ম আৰু আচাৰ-পদ্ধতিৰ কথা কোৱা হৈছে। পুণ্ডৰী বন্দা আৰু গছ বোৱা এটি মহৎ কাম অমৃত্যুৰ দানৰ সমান আৰু একো মহৎ দান নাই অসমীয়াই গন্ধৰ্ব পানীক বৰ পৰিচৰ্যা কৰি আহিছে। সেয়ে ডাকৰ বচনত কোৱা হৈছে যে প্ৰয়াগ-বাৰাণসীলৈ গৈ যি পুণ্ডা অৰ্জুন কৰিব পাৰি অকল গন্ধাত পান কৰিয়ে তাতকৈ বেছি পুণ্ডা অৰ্জিব পাৰি। ইয়াৰ বাহিৰে বামী-ত্ৰীৰ ব্যৱহাৰ কথা, “ভেদ-বন্ধ-সামা-দান” চাৰিঅকাৰ বশীভূত কৰা উপায় কৰাবো উল্লেখ আছে। নীতি-প্ৰকৰণৰ পকতয় আৰু হিতোপদেশৰ সাৰীৰ কিছুমান শ্লোক বাণী পোৱা যায়:—

“বাঠি বহুত বোলে আই।

আহাৰ শাৰণত দোহে গাই।

পুহত আহ জেঠত শালি।
তেবেসে জানিবা গৃহস্থালি।
অপুত্ৰক মই নেহেৰ তাল।
মত্ৰ বদিলে কিম্বহ গীতাল।
চোৰে ভাল নেদেখে চক্ৰৰ জ্যোতি।
চুই ত্ৰীৰ নাই পুত্ৰত বতি।
মৰে অলপ পানীৰ মাছ।
মৰে নদীৰ কুৰৰ গাছ।
বুলি গন্ধৰ্ব শিৰেই ভাৰ।
বৰীৰ মুখে ৰূপ গুৰাৰ।
পানীৰ বাটত নহবা অগা।
ছই সূত্ৰমৰ নহবা লগা।
চুই ত্ৰীক নিৰিবা ঠাই।
যন পোৱাতীৰ নহবা জোঁৱাই।”

‘বন্ধন-প্ৰকৰণ’ অধ্যায়টোত অসমীয়াৰ প্ৰিয় বাঞ্জনসমূহ বন্ধা প্ৰণালী আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াত অগাঢ়া বাঞ্জনত বাহিৰেও অসমীয়াৰ প্ৰিয় বাচ চেঙা-চেঙেী, কাঠনী আদিৰ কথাও উল্লেখ কৰা হৈছে।—

চেঙা-চেঙেী জন্মিব বসে।

কাঠনী বিয়া বেৰে পৰিসে।

মুখ অকচি বুক যাই।

আটোক নব ঘেৰ মোহ যাই।

‘গৃহিণী-লক্ষণ’ত বিবিধ চৰিত্ৰসম্পন্ন তিবোতাৰ কথাৰ উল্লেখ আছে। তিবোতাৰ বিভিন্ন লক্ষণ-সমূহৰ বৰ্ণনালৈ চাই ডাক-ভণিতা ৰচয়িতাৰ নাৰী চৰিত্ৰ সম্বন্ধে গভীৰ জ্ঞান ৰক্ষা বুলি সহজে অনুমান কৰিব পাৰি। ৰতি-শাস্ত্ৰত পোৱা পদ্মিনী, চিত্ৰিনী, শিখিনী আৰু হস্তিনী এই চাৰি শ্ৰেণীৰ নাৰীৰ কথা ডাক-ভণিতাত পৰ্যবেক্ষণেৰে বৰ্ণিত হৈছে।

‘পৰিত্যাগ কথন’ত কেনে ধৰণৰ মানুহ বা বস্তু ত্যাগ কৰা উচিত এই সম্বন্ধে কিছুমান উপদেশ

আছে। সেইদৰে ‘ৰাজনীতি প্ৰকৰণ’ত ৰজা আৰু প্ৰজাৰ কৰ্ত্তব্য, মানুহক চিনি পোৱাৰ উপায় বৰ্ণোৱা হৈছে। বৰ্ণনাবোৰ পঢ়ি এইটো অনুমান কৰিব পাৰি যে, সেই বচনবোৰ ৰচিত হোৱাৰ সময়ত দেশত ৰাজনীতিৰ চৰ্চ্চা হৈছিল নাইবা দেশত ৰাজ-তন্ত্ৰ চলিছিল আৰু তেতিয়াৰ মানুহো বস্তু বা ব্যক্তিৰ গুণাগুণ সম্বন্ধে সচেতন আছিল। ‘জ্যোতিষ প্ৰকৰণ’ৰপৰা বুজিব পাৰি যে, তেতিয়াও দেশত জ্যোতিষৰ চৰ্চ্চা হৈছিল আৰু মানুহে গণনাৰ দ্বাৰা দিন-বাৰ-ক্ষণ আদি চাবলৈ নাইবা কোনো কাৰ্য্য বা ঘটনাৰ শুভাশুভ নিৰ্ণয় কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল।

এই বচনসমূহ কেতিয়া, ক’ত আৰু কাৰণবোৰ ৰচিত হৈছে সেই সম্বন্ধে পণ্ডিতসকলৰ মাজত বক্তব্য আলোচনা হৈছে আৰু নানা মত প্ৰকাশ পাইছে। এই বচনসমূহৰ বচনাকাল শঙ্কৰদেৱৰ বহু আগৰ বুলি “সঃ সাহিত্যৰ চানেকিৰ” টোকাৰ পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোপালীয়ে মত দিছে। তেওঁ কৈছে—‘The date of Dak's writings has not yet been fixed but the peculiarity of his language leaves little doubt that it belonged to a time much prior to that of Sankardeva, the father of Assamese literature.’ তেওঁ “সঃ সাঃ সভা” সভাপতিৰ অভিজাত্যত আকৌ কৈছে—“এই ভণিতাবিলাক ডাক নামে এজন মহাপুৰুষে সংগ্ৰহ কৰি খৃষ্টীয় ৮ম শতাব্দীত সাহিত্য আকাৰে দান কৰি গৈছে।” ৩৮বেক্সে নাথ বেজবৰুৱাই আকৌ ডাকৰ জন্ম ৩ষ্ঠ শতিকাত বুলিহে কব যোজে। ৩৯নেশচন্দ্ৰ সেনে তেওঁৰ “বঙ্গভাষা ও সাহিত্য” নামৰ গ্ৰন্থত ডাক-ভণিতাসমূহৰ বৃঃ ৮০০-ৰপৰা বৃঃ ১২০০ৰ ভিতৰত ৰচিত বুলি অতিমত দিছে। অসমৰ কিছুমান পণ্ডিত ডাকৰ বচন-

সমূহ অসমীয়া ভাষাৰ আদি নিদৰ্শন বুলি কয় যদিও বচনসমূহত ব্যৱহৃত আধুনিক অসমীয়া ভাষা আৰু দুই-চাৰিটা আৰবী আৰু পাৰ্চী শব্দৰ প্ৰয়োগে ডাকৰ বচনৰ বচনকাল সপক্ষে সন্দেহৰ সৃষ্টি কৰে।

ডাকৰ জন্মস্থান বৰপেটাৰ অন্তৰ্গত লেহীডঙা নামৰ গাঁও এখনত বুলি পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, ৬দেবেপ্ৰসন্নৰ বেজবৰুৱা আদিয়ে মত দিয়ে; আনকি ডাকৰ বচনতো এনেদৰে পোৱা যায়—

“সৌ ডঙা ডাকৰ গাঁও।

তিনিশ বাৰিচি পুখুৰী নাও ॥

কিন্তু কিছুমানৰ মতে ডাক এজন ঐতিহাসিক পুৰুষ নাছিল। ‘ডাক’ এটা কাল্‌মিক নাম। এই শব্দৰ অৰ্থ ‘মাত’ বা ‘চলিত কথা’। সেয়ে আগৰে-পাৰা যিবোৰ ৰীতি-নীতিৰ কথা জন-সাধাৰণৰ মাজত ছন্দৰ মাজেদি চলি আহিছিল সিবিলাকে হয়তো কালক্ৰমত ডাক নামে কালমিক পুৰুষ এজনৰ নামত প্ৰাৰম্ভ কৰা হ’ল।

ডাকৰ বচনসমূহ অসমীয়া, বঙলা, উৰিয়া, নেপালী, মৈথিলী আদি বিবিধ ভাষাত প্ৰচলিত আছে। সেয়ে হবলা প্ৰত্যেক দেশেই ডাকক নিজ প্ৰদেশৰ কবি বুলি প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি আহিছে। কিন্তু প্ৰকৃততে যদি ডাক নিৰুল কোনো মাতৃহেই নাই, তেন্তে এই প্ৰশ্নটো বিস্ময় বুলিহে কৰা লাগিব। পিচে কথা হ’ল বন্ধ মোহোবাৰিক এই বচনবোৰ বিভিন্ন দেশত ৰচিত আৰু প্ৰচলিত হ’ল কেনেকৈ? ইয়াৰ উত্তৰত এনেকৈয়ে ক’ব পাৰি যে, অতীতবৰপৰা এই প্ৰদেশবোৰৰ মাজত সংস্কৃতিৰ এটা সুকল মিল থকা হেতুকেহে এনে সাধুশ সঙ্গৰহৰ হৈছে। হয়তো কিছুমান জন-কবিয়ে এই বচনসমূহ প্ৰদেশে প্ৰদেশে ঘূৰি গাই ফুৰোঁতে আংশিকভাৱে সেই প্ৰদেশবোৰৰ জন-সাধাৰণৰ মাজত স্মৃতিবদ্ধ হৈ ৰৈ গ’ল আৰু সেইবোৰ জন-

সাধাৰণৰ মাজত বহুলভাৱে প্ৰচাৰিত হৈ কালক্ৰমত এক বিৰাট জন-সাহিত্যৰূপে প্ৰকাশ পালে। নাইবা এইটোও হ’ব পাৰে যে, প্ৰাচীন কালত প্ৰত্যেক ব্যক্তিয়ে অজ্ঞাতসাবে এইবোৰ বচনাত সহায় কৰিছিল আৰু সময়ত সেয়ে ডাকৰ বচন বুলি অভিহিত হ’ল।

অসমীয়াৰ ডাক পুৰুষজন জাতিত ‘কুমাৰ’ আৰু বঙালী ডাক পুৰুষজন ‘গোপ’জাতীয় বুলি জনা যায়। বেলেগ বেলেগ ঠাইত ডাকৰ নামো বেলেগ বেলেগ। উত্তৰ ভাৰতত তেওঁ ধাৰ আৰু ৰাজপুত্ৰানাৰ ডাক বুলি জনাজাত। বেলেগ বেলেগ ভাষাত ৰচিত হলেও কিছুমান বচনৰ ছবছ মিল দেখা যায়। তাৰ এটা দৃষ্টান্ত দিয়া হ’ল—যিটো বুদ্ধৰ বণীৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হোৱা যেন লাগে :—

(অসমীয়া)

যেৰে ধৰ্ম কৰিবা জানি।

পুখুৰী বান্ধিবা বাৰিৰ পানী ॥

বুদ্ধ ৰোপণত অধিক ধৰ্ম।

মঠ-মণ্ডপ শোভন কৰ্ম ॥

(অ: সা: চানেকি)

(বঙলা)

ধৰ্ম কৰিতে যিবা জানি।

পোখাৰী ঘিৰা বাৰিৰ পানী ॥

গাছ কইলে বড় কৰ্ম ॥

মণ্ডপ দিলে বড় ধৰ্ম ॥

(বৰ-ভাষা ও সাহিত্য)

ডাকৰ বচনসমূহ পুৰণি গ্ৰীক কবি হেছিয়দৰ বচনৰ কেতবোৰৰ লগত ৰিজাব পাৰি। হেছিয়দে তেওঁৰ “চছাৰ তিথি-নাৰ” নামৰ কিতাপখনত খেতিয়ক আৰু নাবিকৰ কৰ্ত্তব্য, তিবোতাৰ চৰিত্ৰ, দিনবাৰ গণনা আদিৰ কথা উল্লেখ কৰি গৈছে। এই সপক্ষে ডা: প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে তেখেতৰ

“অসমীয়া জন-সাহিত্যত” বিতংভাবে আলোচনা কৰিছে।

এই বচনসমূহ বনগীত, বিতংগীত আদিৰ দৰে কাব্যিক গুণসম্পন্ন নহলেও ব্যৱহাৰিক জীৱনত ইয়াৰ মূল্য উল্লেখ কৰিব নোৱাৰি। এইবোৰতো যে অতীত অসমীয়াৰ জীৱনৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাৰ কথা লুকাই আছে, তাক মন কৰি চাব লাগিব। উদাহৰণ স্বৰূপে, খেতিয়কসকলৰ অভিজ্ঞতাৰ কথাৰ্কে উল্লেখ কৰিব পাৰি। তেওঁলোকে সোটেই জীৱন জাৰ-জহ, বধ-বৰষুণক পিচ পেলাই, দিন-ৰাতি পৰিশ্ৰম কৰি যি সত্যৰ আভাস পাইছিল, সেইবোৰ এই বচনসমূহত সোমাই আছে। বছৰ বছৰ ধৰি খেতি কৰি তেওঁলোকে জানিলে যে, জেঠত বৰ আৰু আহাঁবত বানপানী হয়; আহাঁবত দক্ষিণ-

পৰা বতাহ বৰিলে বানপানী হয়। এইবোৰ তেওঁ-লোকৰ পুথি পঢ়াৰ ফল নহয়, এইবোৰ প্ৰকৃতিৰ-পৰা পোৱা শিক্ষাৰ ফল। সেয়েহে এই বচন-বোৰত কল্পনাৰ বহণ নাই, ছন্দৰ হিমোল নাই, আছে মাথো উকা ছন্দত ৰচিত কিছুমান পোন-পটীয়া সত্য কথা—যেন চাণক্যৰ নীতিশ্লোকহে কিছুমান।

ডাকৰ বচনসমূহ বচনাৰ স্থান-কাল আৰু পাত্ৰ সপক্ষে পণ্ডিতসকলৰ মাজত যিমানটো মতভেদ নাথাকক ইয়াৰ আদৰ অসমীয়া নগৰবাসীৰ নহলেও অস্থতঃ গাওঁবাসীৰ মাজত চিৰদিন থাকিব। আৰু অসমীয়া জাতীয় তথা গাৱঁদীয়া জীৱনৰ লগত যে ইয়াৰ সপন্ধ অচ্ছেদ্যভাৱে জড়িত হৈ থাকিব ই দুৰূপ।

বৌদ্ধধৰ্ম আৰু অসম

শ্ৰীমত প্ৰতাপ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

শ্ৰীমন্তপনৰপণীতাৰ আদৰ্শ ক্ষত্ৰিয় শাক্যবংশীয় কৌৰৱ গৌতম চিৰকালৰ বাবে অমৰ। তেওঁ অমৰ হৈ থকাৰ কাৰণ হৈছে তেওঁ বুদ্ধ আৰু চিৰ-জ্যোতিৰ্জ্ঞান হ’ব পাৰিছিল। তেওঁ মহাপৰি নিৰ্ণয় প্ৰাপ্তিৰ লগে লগেই অনিৰ্ণয় হৈ ৰ’ল। তেওঁ আৰু তেওঁৰ শিকণিসমূহে ভাৰতবাসীৰ পণ্ডিত অমৰ অধিকাৰ কৰি আছে। অকল সেয়েই নহয়, তেওঁ আৰু তেওঁৰ শিকণিসমূহে চৰ্কাৰী কাকত-পত্ৰৰ মাজতো বিশিষ্ট স্থান লভি, ভাৰত চৰকাৰৰ অমূল্য সম্পদৰূপে পৰিগণিত হ’ল। ভগৱান

বুদ্ধৰ ২৫শতম মহাপৰিনিৰ্ণয় তিথি উপলক্ষে ইয়াতকৈ আন কোনো যোগ্যতৰ সোধৰণ হ’ব নোৱাৰে। বুদ্ধ, সংঘ আৰু ধৰ্মৰ স্মৃতিৰ অৰ্থে উৎসৰ্গীকৃত হীনযান আৰু মহাযান উভয় পন্থৰে অনেক মঠ, মন্দিৰ, স্তূপ আদি আজিও ভাৰতময়, প্ৰধানকৈ সাণ্ধি, বাৰুত, মধুবা, সাৰনাথ, নলন্দা, অমৰাৱতী, কাৰ্ণে’ আৰু অজন্তাত সিঁচবতি হৈ আছে। কিন্তু প্ৰশ্ন হ’ল অসমত বৌদ্ধধৰ্মী লোকৰ সংখ্যা? ইহান তাকৰ কিয়? আমাৰ অসম দেশখন প্ৰধানতঃ অনাৰ্য-ধৰ্মী লোকৰ বাসস্থান হোৱা হেতুকে

বৌদ্ধধর্মই প্রথম অবস্থাত ইয়াত শিাপানলৈ স্থযোগ পোৱা নাছিল বুলি যদি কও, এই কথা সম্বন্ধীতন হবনে? পৰ্যায়তে এই কথা ঠিক; কিয়নো যেতিয়া ৰাজাধিৰাজ অশোকক বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অৰ্থে ভাৰতবৰ্ষৰ চাৰিওপিনে আৰু ভাৰতৰ বাহিৰতো বৌদ্ধধৰ্মৰ শিকনিবোৰ স্তম্ভ, গুহা, প্ৰস্তৰ আদিত শোভিত কৰাইছিল সেই সময়ত বৌদ্ধধৰ্মৰ পোহৰৰ ধল অসমলৈ বাগৰি অহা নাছিল।^১ অশোকৰ দিনৰ নাইবা হীনয়ান পন্থীৰ প্ৰথম যুগ ছোৱাৰ মঠ-মন্দিৰ আদি নথকাটোকেও এই কথাৰ বিশেষ-ৰূপে প্ৰমাণিত কৰে। আনপক্ষে এইটোও অচৰিত যে বৌদ্ধধৰ্মৰ কীৰ্তি-চিহ্ন মোছোৱা এই অসমদেশ-খনৰ মাজেদিয়ে ভাৰতবৰ্ষৰ বৌদ্ধধৰ্ম প্ৰচাৰকসকলে পুৰণি কালতে ব্ৰহ্মদেশ, চীন আৰু এছিয়াৰ দক্ষিণ-পূব অঞ্চললৈ যাতায়াত কৰিছিল।^২

কিন্তু কিছুমান এনে প্ৰবল ঐতিহ্য আছে যে অসমত অতি পুৰণি কালৰপৰাই এই ধৰ্মৰ প্ৰচলন আছিল। যদি আমি বৌদ্ধ লিখক তাৰানাথৰ কথা বিশ্বাস কৰোঁ তেতিয়া হলে এই কথা আমি সচা বুলি মানিব লাগিব যে অসমত বৌদ্ধধৰ্মৰ প্ৰভাৱ যুটীয়া দ্বিতীয় শতাব্দীৰ প্ৰৱৰ্ত্তনৰ অন্তিমভাগ সময়তেই দেখা গৈছিল। প্ৰবাদ আছে যে বৌদ্ধ-ধৰ্মত দীক্ষিত ছোৱাৰ আগতেই অশ্বখোৰ কামৰূপলৈ আহিছিল আৰু এই ঠাইৰ বৌদ্ধ

প্ৰতিদ্বন্দ্বীসমূহক তৰ্কত পৰাস্ত কৰিছিল।^৩ এই কথা বিশেষভাবে মন কৰিবলগীয়া যে বৌদ্ধ-নিকায়াসমূহ ৰচিত হোৱাৰ সময় ছোৱাত মন-ভাৰত মাত্ৰস্থলীলাকে এই ঠাইক দৌহিত্য (পাৰ্শ্ব-লোক) বুলি জানিছিল আৰু প্ৰমাণ আছে যে কামৰূপী ভ্ৰামণ্যসকলৰ বৌদ্ধ ভ্ৰামণ্যসকলৰ লগত ঘনিষ্ঠ সংস্পৰ্শ আছিল।^৪ আকৌ তিব্বত, চুটান নেপাল আৰু অসমত প্ৰবল কিংবদন্তী আছে যে বুদ্ধদেৱৰ মহাপৰিনিৰ্বাণ কামৰূপতেই ঘটিলে সন্দেহতঃ উল্লিখিত কিংবদন্তী বিশ্বাস কৰিবলৈ ওভাৰেল চাহাবে পশ্চিম অসমৰ শুৱালকুছি নাইবা বৰদমানৰ হাজোৰ মন্দিৰৰ ওচৰত বুদ্ধদেৱৰ মহাপৰিনিৰ্বাণ হৈছিল বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে।^৫ এই বিশ্বাস সত্য বুলি হাদ্দেবীৰ ভ্ৰমণকাৰী কছমাৰি কোবছেও মত প্ৰকাশ কৰিছে।^৬ এলু ভৰ্ত্তী খেপ্ৰাণিয়াৰ মতে কামৰূপত অকল বুদ্ধৰ দেও তাগেই হোৱা নহয়, বৌদ্ধধৰ্মৰ দ্বিতীয় মহামেধ-খনো ইয়াতেই বহিছিল আৰু বৌদ্ধধৰ্মীসকল অসমখনক বেলেগ নামেৰে জানিছিল।^৭ এই বিশ্বাস আছে যে হাজোৰ মন্দিৰটো এটা বৌদ্ধ-চৈত্যহে—এই চৈত্য বুদ্ধদেৱৰ দেহভগ্নৰ ওপৰত নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। এই কথা তাৰানাথৰ প্ৰৱৰ্ত্তন

(১) J. C. Ghosh, J. A. R. S. IV pp 47-48 Indian Culture, III, p 133.

(২) B. M. Barua, I. H. Q. XXIII, p 208 দ্বিতীয় নিকায়া—১ম অঃ, ২২৪ পৃ; সংস্কৃত নিকায়া, ৪৪ অঃ ১১ পৃ।

(৩) L. A. Waddell, Buddhism of Tibet, p 307 f.; K. L. Barua, J. A. R. S., II, p 89 f.

(৪) Asiatic Researches, XX, p 295.

(৫) History of Assam, Upper Burma etc., p 73 f.

পোৱা যায়। তিব্বত আৰু ভোটাৰন বৌদ্ধসকল হাজোৰ মন্দিৰৰ প্ৰধান বিগ্ৰহ 'হয়গ্ৰীৱ মাথৰ' নিৰ্মাণ কৰিবলৈ আহে; এওঁলোকে ইয়াক মহানুৰিণ বিগ্ৰহ বুলি বিশ্বাস কৰে। যি শিলাৰঙৰ ওপৰত ভগবান বুদ্ধৰ মহাপৰিনিৰ্বাণ হৈছিল বুলি কোৱা হয় তাৰ ওপৰত তিব্বতীয় হৰকেৰে 'ও মণিপদে ৱম' এই গুহা মূৰ্ত্তো খোদিত কৰা আছে। কোৰাৰনাথৰ লিঙ্গ-যোনি প্ৰতীকো বুদ্ধদেৱৰ লগত গুৰুত কৰা হৈছে।

বুদ্ধদেৱৰ পৰিনিৰ্বাণ হাজোত নাইবা অসমৰ আন কোনো ঠাইত হোৱা বুলি যি প্ৰবাদ আছে সি যুক্তি-সঙ্গত নহয় কাৰণ এই বিষয়ে অল্পসংখ্যক-কাৰী বিশেষজ্ঞসকলে বাটোকে টিাং কৰিছে যে বুদ্ধদেৱৰ মহাপৰিনিৰ্বাণ আজি-কালিৰ গৌৰখপুৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত কুশীনগৰত হৈ ঘটিল। এই ঠাইতে বুদ্ধদেৱৰ এটা প্ৰকাণ্ড প্ৰতিমূৰ্ত্তি হেলনীয়া অবস্থাত পোৱা গৈছিল।^৮ আমি জনাত বুদ্ধদেৱৰ তেনেদৰে কোনো মূৰ্ত্তি ভাৰতবৰ্ষৰ আন কোনো ঠাইত পোৱা হোৱা নাই। যদি কুশীনগৰক বৰদমানৰ হাজো বুলি আখ্যা দিয়া হয় আৰু যদি এই ঠাইলৈ অসমলৈ যুটীয়া ৭ম শতিকাত চীন পৰিভ্ৰাজক হিউয়েনচাং আহিছিল, তেতিয়া হলে চীন পৰিভ্ৰাজকে এই কথা বিশেষভাবে উল্লেখ কৰি থৈ গলতেনে। আমি হিউয়েনচাংৰ কামৰূপলৈ অহা কথাৰ প্ৰসঙ্গত কেৱল এইখিনিয়েই জাৰ্বোঁ যে তেওঁ সেই সময় কামৰূপৰ ৰজা ভাস্কৰবৰ্মাৰ ৰাজধানীত আছিল। ইয়াৰ উপৰিও কোনো প্ৰাচীন নাইবা অৰ্ধপ্ৰাচীন বৌদ্ধগ্ৰন্থত আনকি মহাপৰিনিৰ্বাণ সূত্ৰতো হাজো নাইবা অসমৰ আন

কোনো অঞ্চলতেই বুদ্ধদেৱৰ মহাপৰিনিৰ্বাণ হোৱা কথাৰ উল্লেখ নাই। আনহাতে মহাপৰিনিৰ্বাণ সূত্ৰই দেখুৱাইছে যে মহাপ্ৰভুৰ মহাপৰিনিৰ্বাণ গৌৰখপুৰ জিলাৰ কুশীনগৰত হৈ হৈছিল।

কিন্তু এই কথাও স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে বৌদ্ধসকলে অসমক বেলেগ নামেৰেহে জানিছিল। আৰু যদি এই ঐতিহ্যবোৰ ঐতিহাসিক সত্য হিচাবে আলোচনা কৰিবলগীয়া হয় তেতিয়া হলে এইখিনিতেই কন লাগিব যে বুদ্ধদেৱৰ কিছুমান দেহাৱশেষ এই দেশলৈ অহা হৈছিল আৰু আজি যি ঠাইত হয়গ্ৰীৱ বিষ্ণুৰ প্ৰধান বিগ্ৰহ লৈ হাজোৰ মন্দিৰটো অৱস্থিত তাতে ইয়াক লক্ষ্যৰে সংৰক্ষণ কৰা হৈছিল। হয়তো মাৰ্চি স্তূপৰ দৰে বুদ্ধৰ অস্থিৰ ওপৰত তৈয়াত নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। কিন্তু সেইবুলি এই স্তূপ ঠিক বুদ্ধদেৱৰ দেহ সংৰক্ষণ কৰা ঠাইৰ ওপৰত নিৰ্মিত হৈছে বুলি কব নোৱাৰি, আৰু এনেদৰে তৈয়া যুটীয়া ৭ম শতিকাত আগতে হোৱাৰ সম্ভাৱনা দেখা নাযায়। এই কথা তিব্বতী বৌদ্ধ (ভাৱিক) শিলালিপিৰপৰা প্ৰমাণিত হৈছে। এই শিলালিপিত হুটা মূল তত্বৰ (মণিপদ) প্ৰতি লক্ষ্য জ্ঞাপন কৰা হৈছে। মুঠতে এই কথা মণি কন পাৰি যে চৈনিক পৰিভ্ৰাজকৰ আগমনৰ আগতে অসমৰ কোনো ঠাইতে বৌদ্ধ স্তূপ, মন্দিৰ আদি নাছিল।

পুৰণি অসম দেশত যে বৌদ্ধ ধৰ্মৰ প্ৰবৰ্ত্তন আছিল এই কথা স্পষ্টভাৱে দেখুৱাবলৈ আমাৰ যথেষ্ট আহিলা-পাতি আছে।^৯ উপগুপ্তৰ পাছত

(৬) A. Roy, J.A.R.S. IV, pp 18-22; L.W. Shakespear, History of Upper Assam, Upper Burma etc. p 71 f.; A.C.R., 1891; Hunter, Statistical Account of Assam, I, p 89; Butler, Sketch of Assam, p 184.

(১) N. N. Dasgupta, I. H. Q. XXVI, p 333 f.; R. C. Majumdar, Ancient India, pp 270-71; N. K. Bhattachali, I. H. Q. XXII, p 252; P. N. Bhattacharyya, J. A. R. S., 1986, p 115 f.

(২) P. C. Bagchi, India and China, pp 7 f., 16 f.; R. C. Majumdar, Hindu Colonies in the Far East, pp 226-27.

বৌদ্ধ ভিক্ষু নীতিকো আচার্য পদত অধিষ্ঠিত হৈ কিশবে কামৰূপত বৌদ্ধধৰ্মৰ প্ৰৱৰ্ত্তক হৈ পৰিছিল সেই কথা ভাৰাৰাখে লিখি থৈ গৈছে^{১০}। তেওঁ আৰু কৈছে যে কামৰূপত অৰ্দ্ধশতাব্দে মহায়ান মত প্ৰচাৰ কৰিছিল^{১১}। জিনপ্ৰভ সুৰিৰ ‘মহুত্ৰী-মূলকল্পায়ো এই কথাকে প্ৰমাণ কৰে^{১২}। হিউয়েনচাঙৰ লিখিত বিৱৰণীয়ে অৱশ্যে এই সন্দেহে নতুন সত্য পোহৰলৈ আনিছে। ভাস্কৰধৰ্মাৰ ৰাজ্যৰ পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে লিখিবলৈ হৈ হিউয়েনচাঙে এনে মত প্ৰকাশ কৰিছে যে “তেওঁৰ ৰাজ্যৰ সীমাৰ ভিতৰত বুদ্ধ নীতিসমূহৰ বহুল প্ৰচলন হোৱা নাছিল” আৰু “যিবিলাক বৌদ্ধধৰ্মী লোক ইয়াত আছিল তেওঁলোকে গোপনে হে ধৰ্ম চৰ্চা কৰিছিল^{১৩}। এই কথাৰপৰা ভালাগৰে জানিব পাৰি যে এই দেশত ভাস্কৰধৰ্মাৰ হলেও বৌদ্ধধৰ্মী লোক আছিল। এই প্ৰসঙ্গত আমি অভিনব গুপ্তৰ নাম উল্লেখ কৰিব পাৰোঁ। নবম শতিকাৰ আক্ষয়ধৰ্মী প্ৰসিদ্ধ দাৰ্শনিক শৰভাচাৰ্য্যৰ লগত অভিনব গুপ্তই ধৰ্ম সন্দেহে তৰ্কত প্ৰৱৃত্ত হৈছিল বুলি উল্লেখ পোৱা যায়^{১৪}। তামৰ কলি, শিলালিপি আদিৰপৰা হলে প্ৰাচীন যুগৰপৰাই অসমত বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰচলন হোৱাৰ সন্দেহে আছিলো পোৱা নেযায়। কেৱল একাদশ শতিকাৰ ৰজা ইন্দ্ৰপালৰ এখন

(১০) I. H. Q., V, p 720.

(১১) Taranath, History of Buddhism, p 199.

(১২) Ed., K. P. Jayaswal.

(১৩) Watters, Yuan Chwang, I p 348, II p 186 f.; Beal II, p 195 f., Life of Yuan Chwang, p 165 f.

(১৪) C. N. K. Aiyar, Shankaracharya, His Life and Times, p 56; R. M. Nath, J, A. R. S. IV pp 31-39

কলিত (গুৱাহাটী গ্ৰাণ্ট) তথাপতৰ উল্লেখ আছে। নামটোলে চাই এনে অনুমান হয় যেন ৰজাই দান কৰা মাটিৰ ওচৰত এটা বৌদ্ধ চৈত্য আছিল আৰু তাৰ উদ্দেশ্যেই দান আগবঢ়োৱা হৈছিল। কিন্তু তথাপি এই কথাও সত্য যে আমি জনাত অসমৰ কোনো প্ৰাচীন ৰজাই বৌদ্ধধৰ্মৰ পূৰ্ত্ত শোৰকতা কৰি দান নিয়া নাছিল; আনহাতে তেওঁলোকৰ বেছিভাগেই হিন্দু ধৰ্মৰ উন্নতিকল্পেই দান আদি দিছিল।

হীনয়ানপন্থী বৌদ্ধসকলৰ কোনো স্মৃতি স্মৰণৰ চিহ্ন অসমত আজিলৈকে উলিয়াবপৰা নাই। হাজো, শিৱসি, তেজপুৰ, সৰিয়া আৰু গোৱালপাৰাত যিবিলাক বৌদ্ধধৰ্মৰ কীৰ্ত্তি-চিহ্ন আছে সেই আটাইবোৰ মহায়ান যুগৰ; হয়তো পিচৰো হব পাৰে। অৱশ্যে এইটোও ঠিক যে অসমত বুদ্ধদেৱে যিৰিনি স্মৃতিচিহ্ন আছে সি দলিয়াই পেলাবলগীয়া নহয়, আৰু পিচৰ যুগৰ কিছুমান হিন্দু মন্দিৰ যি বৌদ্ধ মঠৰ ভেটিৰ ওপৰত তাইবা তাৰ সী-সজুৰি লৈ নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল এই বিশ্বাস অমূলক নহয়। বৌদ্ধ কীৰ্ত্তি-চিহ্ন অতি কমসংখ্যক আৱিষ্কৃত হোৱাৰ ইও এটা কাৰণ বুলি কোৱা হয়^{১৫}। গোৱালপাৰা জিলাৰ পৰুৰতত এটা বৌদ্ধ চৈত্য আছিল বুলি অনুমান হয়; কিয়নো তাত বুদ্ধৰ ধৰ্মচক্ৰ ঘোষণাৰ পৰা শিল এছটা পোৱা গৈছে। সিৰ ভেতনে ধৰণৰ আন শিলাস্তম্ভ গোৱালপাৰাৰ ভেৰুগোৱাতো পোৱা গৈছে^{১৬}। মধ্যযুগৰ আদি ভাগৰ যিবোৰ বুদ্ধৰ স্মৃতি পোৱা যায় তাৰ ভিতৰৰ পাতল শিল এছটাৰ ওপৰত অৰ্দ্ধমূদ্ৰাৰিখি

(১৫) Dalton, J. A. S. B., XIV, p 10 f, Hannay, J. A. S. B. XVII, I.

(১৬) S. Katakai, J. A. R. S., April, 1934.

মূৰ্ত্তি এটাও আছে^{১৭}। বুদ্ধদেৱৰ এই অৱহাটোক অমোঘসিদ্ধি বোলা হয়। অমোঘসিদ্ধি আদিবুদ্ধ আৰু আদিপ্ৰজ্ঞাপৰাৰ ওপৰত পঞ্চ শাস্ত্ৰী বুদ্ধৰ এজন^{১৮}। পোৱা মাটিৰ ফলকৰ ওপৰত অঙ্কিত ভূমিৰূপৰ মূদ্ৰাৰে বুদ্ধদেৱৰ আন এটি মূৰ্ত্তি পোৱা গৈছে^{১৯}। বুদ্ধদেৱৰ এই অৱহাটোক অক্ষোভ্য বুলি কোৱা হয়^{২০}। উৰনীত শিল কাটি নিৰ্মাণ কৰা এটি বুদ্ধমূৰ্ত্তি আছে; এই মূৰ্ত্তিত বুদ্ধদেৱক পদ্মাসন কৰি ভূমিৰূপৰ মূদ্ৰাত বৰা দেখা যায়^{২১}। অৱশ্যে এই কথা ঠিক যে প্ৰত্নতাত্ত্বিক ভূমি-খনন কাৰ্য্যৰ উন্নতিৰ লগে লগে হয়তো বহুতো নতুন নতুন বৌদ্ধ কীৰ্ত্তি-চিহ্ন আৱিষ্কাৰ হব পাৰে; আৰু

(১৭) P. D. Chaudhury, J. A. R. S., 1944, p 39f; Early History of Kamrup, pp 155-56

(১৮) N. K. Bhattasali, Iconography of the Buddhist and Brahmanical Sculptures in the Dacca Museum, p 16 f.

(১৯) P. D. Chaudhury, J. A. R. S., 1944, p 39f.

(২০) N. K. Bhattasali, Iconography of the Buddhist etc. p 16f.

(২১) K. L. Barua, J. A. R. S. II, pp 104-5

তেতিয়া হলে অসমত বৌদ্ধধৰ্মৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে আমি নতুন আছিলো-পাতি পাব পাৰোঁ।

বৰ্ত্তমান অসমত বৌদ্ধধৰ্মী লোকৰ সংখ্যা অতিকৈ কম আৰু সিও জনজাতীয় লোকৰ মাজতেই সীমাবদ্ধ। কিন্তু অসমবাসীৰ মাজত বৈষ্ণৱধৰ্মী লোক যথেষ্ট আছে; আৰু এওঁলোকে বেলেগ বেলেগ ভাৱধাৰাৰ মাজেৰে বৌদ্ধ ধৰ্মমতকে সাৱটি আছে। কাৰণ খ্ৰীষ্টধৰ্ম-মাধৱৰ পন্থাই মহায়ানপন্থী বৌদ্ধসকলৰ নিচিনা বুদ্ধদেৱক বিষ্ণুৰ দশাৱতাৰ এজন বুলি গ্ৰহণ কৰিছে আছিলোকে অসমীয়া মানুহৰ সমাজ আৰু ধৰ্ম জীৱনৰ কেন্দ্ৰ স্বৰূপ বৈষ্ণৱ সত্ৰসমূহ জনো বৌদ্ধ বিহাৰৰ আধৰ্শত গঢ়ি উঠা নাই^{২২}? জাতি আৰু বৰ্ণৰ বৈষম্যহীন অসমৰ নব বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ উদাৰ সাৱিকনীন মতৰূপ মূলত: বৌদ্ধধৰ্মৰ ভাৱধাৰা, আধৰ্শ আৰু কাৰ্য্যকৰণেই গঢ়ি উঠিছে। ●

(২২) S. C. Goswami, I. H. Q. III, p 747f.

● মূল ইংৰাজী প্ৰবন্ধৰপৰা খ্ৰীষ্টিপেচত্ৰ দত্তৰ দ্বাৰা অসমীয়াত অনূদিত।

অসম সাহিত্য সভাৰ বাহিৰে-ভিতৰে

শ্ৰীযুত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা

কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সভা—৪ৰ্থ অধিবেশন

স্থান—গুৱাহাটী কাৰ্যালয়, তাৰিখ ২৪।১২।৫৫ শনিবাৰ।

উপস্থিত সভাসকল—

(১) শ্ৰীযুতা নলিনীবালা দেৱী, (২) শ্ৰীযুত (সকল) মিত্ৰেশ্বৰ মহন্ত, (৩) পৰাগধৰ চলিহা, (৪) হেম বৰুৱা, (৫) শ্ৰীমান প্ৰফুল্ল গোস্বামী, (৬) ছৈয়দ আব্দুল মালিক, (৭) শ্ৰীযুত (সকল) প্ৰেমধৰ ৰাজবোৰা, (৮) বিশ্বনাথ ৰাজবংশী, (৯) অম্বিনীচৰণ চৌধুৰী, (১০) শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস, (১১) শিৱপ্ৰসাদ বৰুৱা, (১২) কৰুণাধৰ বৰুৱা, (১৩) যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, (১৪) অতুল হাজৰিকা।

১ম—শ্ৰীযুতা নলিনীবালা দেৱীয়ে সভানেত্ৰীৰ আসন গ্ৰহণ কৰে। প্ৰধান সম্পাদকে পাঠ কৰা কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সভাৰ যোৱা অধিবেশনৰ কাৰ্য্যবিৱৰণী গৃহীত হয়।

তলত নাম দিয়া শাখা সভা আৰু স্বীকৃত সভাবোৰক অসম সাহিত্য সভাৰ স্বীকৃতি প্ৰদান কৰা হয়।

২ম—শাখা সভা :—

১। টায়ক সাহিত্য সভা	৮। কহিমা সাহিত্য সভা
২। নলবাৰী সাহিত্য সমাজ	৯। পুৰণিগুৰাম সাহিত্য সভা *
৩। ৰংজুলী সাহিত্য সভা (গোৱালপাৰা)	১০। জ্যোতি সাহিত্য সভা, শুৱালুকুছি
৪। দ্ৰুখনৈ সাহিত্য সভা (গোৱালপাৰা)	১১। হাতীচোং সাহিত্য সভা (নগাঁও)
৫। হাইলাকান্দি সাহিত্য সভা	১২। চাৰিগাওঁ মৌজা সাহিত্য সভা (মোৰাংহাটী)
৬। মাজুলী সাহিত্য সভা	১৩। বিহপুৰীয়া সাহিত্য সভা (উত্তৰ লক্ষীমপুৰ)
৭। বেবেজীয়া সাহিত্য সভা (নগাঁও)	১৪। টংগা সাহিত্য সভা (দৰং)

স্বীকৃত সভা :—

১। বেবেজীয়া সাহিত্য সভা, (কাছাৰ) ২। শাল গল্লাৰ পাৰ সাহিত্য সভা, (কাছাৰ) ৩। তেজপুৰ অ, ভা, উ, সা, সভা, ৪। নবলৈখক সঙ্গ (শিৱসাগৰ), ৫। বেতবাৰী সাহিত্য সভা (শিৱসাগৰ), ৬। নমাটি অধ্যয়ন চক্ৰ (নাজিৰা), ৭। চাপৰ সাহিত্য সভা (গোৱালপাৰা)

৫ম—গোৱালপাৰা জিলা সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সভাৰ সভা শ্ৰীবেবেচন্দ্ৰ দাসে সেই অঞ্চলৰ নামা সাহিত্য সভাৰ নামত টকা তুলি সেই টকা মূল সভাটো নগৰোতা আৰু তাৰ কোনো হিচাপ-পত্ৰ নিদিয়া বুলি সম্পাদকে অভিযোগ উত্থাপন কৰে। সভা

সম্পাদকক এই বিষয়ে অনুসন্ধান কৰি পিচত যথাবিহিত বাৱহা কৰিবলৈ ভাৱ দিয়ে। শ্ৰীযুত দাসৰ হাতেদি জমা হোৱা ৰংজুলী আৰু দ্ৰুখনৈ সাহিত্য সভাৰ ধন মূল সভালৈ নাহিলেও বিশেষ বাৱহা হিচাপে এই দ্ৰুখন সভাক স্বীকৃতি দিয়া হয়।

৪ম—নবদেৱ উপসমিতিৰ হৈ শ্ৰীযুত মিত্ৰেশ্বৰ মহন্ত আৰু শ্ৰীযুত দেৱেশ্বৰ শৰ্ম্মাহেয়ে দাখিল কৰা প্ৰতিবেদন পাঠ কৰা হয়। সেই প্ৰতিবেদনৰ মৰ্ম্ম অনুসৰি শ্ৰীশ্ৰীৱনমালা দেৱৰ চৰিত পুথিখিনি পাতনি বাৰ দি ২য় সংস্কৰণ স্বৰূপে প্ৰকাশ কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰা হয়।

৫ম—প্ৰতিবেদন পৰীক্ষা উপসমিতিয়ে নিযুক্ত কৰা শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকন, শ্ৰীযুত ব্ৰজেন্দ্ৰচন্দ্ৰ বৰগুৰাৰী আৰু শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামীক লৈ গঠিত হোৱা সৰু সমিতিয়ে শ্ৰীযুত কেশৱনাৰায়ণ দত্ত দেৱৰ দিনৰ হিচাপ-পত্ৰ পৰীক্ষা কৰি যুগুত কৰা টোকা এটি সম্পাদকে সভাৰ আগত দাঙি ধৰে। আঞ্জিৰ সভাই সেই বিষয়ে চূড়ান্ত সিদ্ধান্ত নলৈ এই টোকাটো পুনৰ মূল প্ৰতিবেদন পৰীক্ষা সমিতিৰ আগত দাখিল কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে।

৬ম—গুৱাহাটীৰ এডভোকেট শ্ৰীযুত কালীৰাম বৰ্ম্মণে আৰ্জীৱন সভা সম্পৰ্কে দিয়া আবেদন পাঠ কৰা হয়। এই বিষয়ে সেই সময়ৰ সভাপতি শ্ৰীযুত নীলমণি ফুকন দেৱক শুধিবলৈ সম্পাদকক ভাৱ দিয়া হয়।

৭ম—অসম সাহিত্য সভাৰ ভাষণাৱলী (১ম ভাগ) আনুষ্ঠানিকভাবে মূল সভাত প্ৰকাশ হোৱাৰ আগতে এই সভাত প্ৰদৰ্শন কৰা হয়। সভাসকলে গ্ৰন্থখনি পাই সন্তোষ প্ৰকাশ কৰে। দহ টকাৰ ঠাইত গ্ৰন্থখনিৰ মূল্য আঠ টকা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হয়। কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সভাৰ সভাসকল, সভাপতিসকল আৰু সম্পাদকৰ বিবেচনা মতে এই গ্ৰন্থ প্ৰকাশ আৰু সম্পাদনত সহায় কৰোতা লেখকসকলক বিনামূল্যে একোখনি গ্ৰন্থ উপহাৰ দিবলৈ সম্পাদকক ভাৱ দিয়া হয়।

৮ম—প্ৰধান সম্পাদকে বিষয় বাছনি সভাত গৃহীত কৰাবলৈ যুগুত কৰা বহুকেকায়া প্ৰতিবেদন পঠিত হয় আৰু অ'ত ত'ত সামাগ্ৰ সালসলনিৰ পিচত অনুমোদন কৰা হয়।

৯ম—বিষয় বাছনি সভাত উত্থাপন কৰিবলগীয়া শাখা সভাৰপৰা অহা প্ৰস্তাৱবোৰ চালিজাৰি চাই অনুমোদন কৰা হয়।

১০ম—নিয়ন্ত্ৰণ সংশোধন উপ-সমিতিয়ে অনুমোদন কৰা নিয়মবোৰ সম্পাদকে পঢ়ি শুনাৱ আৰু সেইবোৰ তেনেভাবেই বিষয় বাছনি সভাত দাঙি ধৰিবলৈ দ্বিৰ কৰা হয়।

খাঃ শ্ৰীমলিনীবালা দেৱী
সভানেত্ৰী
২৪।১২।৫৫

খাঃ শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা
সম্পাদক
২৪।১২।৫৫

অসম সাহিত্য সভাৰ চতুৰ্বিংশ অধিবেশন

স্থান—গুৱাহাটীৰ অসম কংগ্ৰেছ ভৱন (হেদায়েংপুৰ)

তাৰিখ—২৬২৭ ডিছেম্বৰ, ১৯৫৫ চন

উপস্থিত সদস্যসকল :—

(১) কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সভাৰ সভা আৰু বিষয়বসীয়াসকল :—

শ্ৰীযুত (সকল) অধিনী চৌধুৰী, পৰাগধৰ চলিহা, শিৱপ্ৰসাদ বৰুৱা, মিত্ৰদেৱ মহন্ত, কৰুণাধৰ বৰুৱা, আব্দুল মালিক, যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, বঙ্কৰাজ বৰকাকতী, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস, বিখনাৰ ৰাজবংশী, শ্ৰীযুত প্ৰহুৰ গোস্বামী, ভৱানন্দ ৰাজধোৱা, বৰুনীকান্ত দেৱ শৰ্মা, শ্ৰীযুতা নলিনীবালা দেৱী, অতুলকান্ত হাজৰিকা, প্ৰেমধৰ ৰাজধোৱা, দেবেশ্ৰচন্দ্ৰ দাস।

(২) শাখা সভাৰ প্ৰতিনিধিসকল :—

ডিব্ৰুগড় সাহিত্য সেৱা সমিতি—শ্ৰীযুত (সকল) লক্ষ্যদেৱ গোস্বামী, জৈয়ৰ মেৰাজ তছেইন, শ্ৰীহৰিশ্ৰী বৰুৱা

মাৰ্ঘেৰিটা সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত লীলাধৰ গগৈ

ডিব্ৰুগড় সাহিত্য সভা— বিষ্ণুকিৰণ কলিতা

উত্তৰ লক্ষীমপুৰ সাহিত্য সভা—, বিখনাৰায়ণ শাৰী

তিনচুকীয়া শাখা সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত (সকল) উপেন্দ্ৰনাথ দত্ত, যোগেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, ক্ষেত্ৰ গোস্বামী, হৈকুন্দিৰ আহৰণ, শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰ দাস

সোমৰ সাহিত্য পৰিষদ—তিনচুকীয়া—শ্ৰীযুত কুশ দত্ত

ৰংপুৰ সাহিত্য সভা, শিৱসাগৰ—শ্ৰীযুত (সকল) লীলা গগৈ, শ্ৰীচন্দ্ৰ কান্ত বৰা, মৌঃ বিয়াতুল তছেই নাছিৰা সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত (সকল) প্ৰহুচন্দ্ৰ দত্ত, দীনেশচন্দ্ৰ বৰপূজাৰী, কালিদাস বৰা

কাপ্তাংগ সাহিত্য সভা—শ্ৰীটমেশচন্দ্ৰ গগৈ, নগেন ভূঞা

জাঁজী সাহিত্য সভা—শ্ৰীকোমলেশ্বৰ বৰঠাকুৰ, বিনন্দ বৰুৱা, ডিম্বেশ্বৰ হাজৰিকা—দৰ্শক

মিতাই পুথুৰী সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত (সকল) বৃদ্ধীশ্ৰ কুমাৰ ৰাজধনিকৰ, হৰিপ্ৰসাদ শৰ্মা অধ্যাপক সাধিৰাম শইকীয়া, ডিম্বেশ্বৰ শইকীয়া, লোহিতচন্দ্ৰ গগৈ, ৰতীন্দ্ৰনাথ দত্ত

টায়ক সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত ৰজনীকান্ত শইকীয়া

সাপেৰাটী সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত বন চন্দ্ৰ গোস্বামী

যোৰহাট সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত (সকল) বীৰেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্য, ব্ৰজেন্দ্ৰচন্দ্ৰ বৰপূজাৰী, বিপিনচন্দ্ৰ বৰুৱা কণ্ঠমা ৰাহুল, কিৰণচন্দ্ৰ শৰ্মা, দেবেশ্ৰনাথ ভট্টাচাৰ্য্য, সূৰ্যনা হাজৰিকা ললিত চন্দ্ৰ বৰা, গোবিন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা

পশ্চিম যোৰহাট সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত কালীপ্ৰসাদ বৰুৱা, শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাথ দত্ত

দেৰগাঁও সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত ইশেখৰ বৰঠাকুৰ

কৰাবৰুৱা সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত ৰত্নেশ্বৰ শইকীয়া

কলিয়াবৰ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত (সকল) নবেশ্ৰনাথ হাজৰিকা, অভিৰাম ভূঞা, কৰুণাশ্ৰ গোস্বামী, মহেন্দ্ৰনাথ মহন্ত, যোগেশ্বৰ বৰা

নগাঁও সাহিত্য সভা—উপস্থিত নাই

মঙ্গলদৈ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত (সকল) তপেশ্বৰ শৰ্মা, গঙ্গাধৰ ডেকা, প্ৰভাতচন্দ্ৰ গোস্বামী,

গোবিন্দৰাম ডেকা, যোগেন্দ্ৰনাথ চক্ৰৱৰ্তী

সুৰভি সাহিত্য সমাজ, মঙ্গলদৈ—শ্ৰীযুত জীৱেশ্বৰ বৰা

সাহিত্য সভা, গুৱাহাটী—শ্ৰীযুত (সকল) তাৰাচৰণ চৌধুৰী, শুভচন্দ্ৰ বৰুৱা, হৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, হৰিনাথ শৰ্মা, নবেশ্ৰনাথ শৰ্মা, হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা, প্ৰমোদচন্দ্ৰ দাস, দণ্ডধৰ শৰ্মা।

উত্তৰ গুৱাহাটী সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত ৰমেশ্চন্দ্ৰ বৰকাকতী, শ্ৰীযুত লজিতকান্ত বৰুৱা

জোনাকী প্ৰকাশ, গুৱাহাটী—শ্ৰীযুত হৰিশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা

নলপাৰী সাহিত্য সমাজ—শ্ৰীযুত ত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী

ননৰা সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত মথুৰা ডেকা

মুকুল সঙ্ঘ, শিলং—শ্ৰীযুত (সকল) কেশৱনাৰায়ণ দত্ত, সূৰ্যপ্ৰভা গোস্বামী, কামালউদ্দিন আহম্মদ

অভয়াপুৰী সাহিত্য সভা—

ৰাজুৰী সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত শ্যামাচৰণ নাথ, শ্ৰীযুত কান্তেশ্বৰ শৰ্মা

বুধনৈ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত সুনীলকুমাৰ ৰায়

গোৱালপাৰা সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত অধিনীকুমাৰ ৰায়

শিলংৰ সাহিত্য সভা—কবিৰাজ শ্ৰীহৰেশ্চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য, শ্ৰীযুত ধৰণীধৰ চৌধুৰী

বেৰোণা অসম সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মা

স্বাপিৰবন্দ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত বিপিনচন্দ্ৰ ৰাজবংশী

শালগছাৰপাৰ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত ধনীৰাম হাজৰিকা

গড়ৰ ভিতৰ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত কুমাৰ মেধি

হাইলাকান্দি সাহিত্য সভা—জোনাকী আহল কান্দি হাজৰিকা, শ্ৰীযুত মনোৰঞ্জন নাথ লৰা, শ্ৰীযুত প্ৰসন্নকুমাৰ দাস

কামপুৰ সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত কৃষ্ণচন্দ্ৰ গোস্বামী, শ্ৰীযুত কে, আৰণৰালা

বজালী সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত অক্ষিপাৰ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত হৰেশ্বৰ শৰ্মা

বৰপেটা সাহিত্য সভা—(সকল) ইশ্বৰধৰ দাস, বীৰেশ্ৰকুমাৰ ভূঞা, গিৰিজানন্দ দাস

নলপাৰী সঙ্ঘ সঙ্ঘ—শ্ৰীযুত আছাম শৰ্মা

গোলাঘাট সাহিত্য সভা—শ্ৰীযুত লোকেশ্বৰ বৰচেতিয়া

ভিন্নে সাহিত্য সভা—

ধোলাই সাহিত্য সভা—শ্রীযুত বাপুস্বাম দত্ত

তেজপুৰ সাৰথত সভা—শ্রীযুত মহাদেৱ শৰ্মা

তেজপুৰ অ, ভা, উ, সা, সভা—শ্রীযুত দীননাথ শৰ্মা

হাজো আঞ্চলিক সাহিত্য সভা—শ্রীযুত গোবিন্দচন্দ্ৰ মহন্ত, শ্রীযুত চিত্ৰ মহন্ত

ধুপধৰা সাহিত্য সভা—শ্রীযুত অনন্তকুমাৰ দাস

বেবেজীয়া প্ৰস্তাৱিত আঞ্চলিক সাহিত্য সভা—শ্রীযুত জুবিন ডেকা, শ্রীযুত মতিৰাম কাকতী

কছিয়া সাহিত্য সভা—শ্রীযুত কৈলাশনাথ শৰ্মা

মণিপুৰ অসমীয়া সাহিত্য সভা—শ্রীযুত প্ৰহুৱৰ বৰহেল, শ্রীযুত নবীনচন্দ্ৰ শৰ্মা—দৰ্শক

শিঙ সাহিত্য সভা—শ্রীযুত কনকচন্দ্ৰ কলিতা, শ্রীযুত বেবেপ্ৰসাদ হাজৰিকা—দৰ্শক

পুৰণিগুৰাম সাহিত্য সভা—শ্রীযুত জগতচন্দ্ৰ শৰ্মা, এম, আৰু সল মতিন

জ্যোতি সাহিত্য সভা, গুৱাহাটী—শ্রীযুত (সকল) ভগবান মৰল, শৰৎচন্দ্ৰ বেদি, সোণাৰাম দাস
সিক্কিৰাম দাস, গোপাল শৰ্মা

হাতীচোং সাহিত্য সভা—শ্রীযুত বোহিতচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা, শ্রীযুত বিনোদ বেজবৰুৱা

চাৰিগাঁও মৌজা সাহিত্য সভা—শ্রীযুত সিদ্ধেশ্বৰ তামূলী, শ্রীযুত কমল শইকীয়া

নবলেখক সঙ্ঘ, শিৱসাগৰ—শ্রীযুত হৰিপ্ৰসাদ বৰদলৈ

মৰিয়নি আলোচনী সভা—শ্রীযুত নৰেশ্বৰনাথ বৰুৱা

বেতবাৰী সাহিত্য সভা—শ্রীযুত লক্ষ্যবুঢ়া গোস্বামী

নমাটী অধ্যয়ন চক্ৰ, মাজিৰা—শ্রীযুত ভোলানাথ দত্ত

জ্যোতি প্ৰকাশ, গোলাঘাট—শ্রীযুত পূৰ্ণচন্দ্ৰ গোস্বামী

বিহপুৰীয়া সাহিত্য সভা—

টলা সাহিত্য সভা—শ্রীযুত শচীনাম শৰ্মা, শ্রীযুত বন্তৰ চহৰীয়া—দৰ্শক

বস্তি সাহিত্য মন্দিৰ, মৰিয়নী—শ্রীযুত সত্ৰিগানাম শৰ্মা

প্ৰতি কৃষ্ণি সঙ্ঘ, গুৱাহাটী—শ্রীযুত কেশৱ মহন্ত

বিহাৰবাৰী সংস্কৃতি সঙ্ঘ, গুৱাহাটী—শ্রীযুত দাসৰাম তাণ্ডকদাৰ

অভাৰ্থনা সমিতিৰ প্ৰতিনিধি—শ্রীযুত (সকল) হলীৰাম ডেকা, ডাক্তৰ ভুবনেশ্বৰ বৰুৱা,

বিপিনচন্দ্ৰ গোস্বামী

আজীৱন সভাৰ প্ৰতিনিধি—শ্রীযুত হৰিপ্ৰসাদ বৰুৱা, শ্রীযুত অৰবিন্দলাল বৰুৱা

ভূতপূৰ্ণ সভাপতিসকল—ডক্টৰ সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, শ্রীযুত অম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰী,

শ্রীযুত নীলমণি ফুকন

বিষয় বাছনি সভা

২৫ তাৰিখে পুৱা ৮ বজাবৰণা আৰু বিয়লি ২ বজাবৰণা গুৱাহাটীৰ কুমাৰ ভাৰৱ নাট্য-মন্দিৰত পুৰাণ আগভাগত নিৰ্বাচিত সভাপতি শ্রীযুত যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰাণেৰ আৰু পাছভাগত সভাপতিৰ দ্বাৰা মনোনীত অধ্যক্ষ শ্রীযুত ত্ৰৈলোক্যানাথ গোস্বামীদেৱৰ সভাপতিত্বত বিষয় বাছনি সভা বহে। বিষয় বাছনি সভাৰ সকলো কাম সুচলকৰ্মে আৰু নিয়মিতকৈ সম্পন্ন হয়। নিৰ্বাচন সম্পৰ্কীয় এটা বিষয়ৰ বাহিৰে কোনো কথাতে ভোটৰ আৱশ্যক হোৱা নাছিল আৰু সুখৰ বিষয় সকলো কথা সৰ্বসন্মতিক্ৰমে গৃহীত হৈছিল।

প্ৰথম দিন

২৬ ভিছেষৰ দিনা পুৱা ৮ বজাত সাহিত্য সভাৰ সভা-মণ্ডপত অধ্যাপক শ্রীযুত কালীনাথ শৰ্মাৰদেৱৰ পৰিচালনাত মাসলিক নাম-কীৰ্তন হয়। ইয়াৰ পাছত সাহিত্য সভাৰ বহুবেকীয়া অধিবেশনৰ উদ্দেশ্যে আয়োজন কৰা প্ৰদৰ্শনী উদ্বোধন কৰিবলৈ সম্পাদক শ্রীযুত প্ৰেমধৰ চৌধুৰীদেৱে বাগীবৰ শ্রীযুত নীলমণি ফুকনদেৱক অহুৰোধ জনায়। শ্রীযুত ফুকনদেৱে এটি উদ্দীপনাময় ভাষণেৰে মৰ কংগ্ৰেছ ভৱনত সচিপতীয়া পুথি, ছপা পুথি, কুটীৰ-শিঙৰ বিভিন্ন বস্তু আহিৰে আয়োজন কৰা প্ৰদৰ্শনীৰ ছৰাৰ মুকলি কৰে। এই প্ৰদৰ্শনীত প্ৰদৰ্শিত বিভিন্ন মূল্যবান সংগ্ৰহৰ ভিতৰত গোলা-ঘাটৰ শ্রীযুত প্ৰদীপ চলিহাৰ সন্মুখীত বিবিধ পুথি আৰু সংস্কৃতিমূলক বিভিন্ন বস্তুৰ প্ৰদৰ্শন বিশেষ আকৰ্ষণীয় হৈছিল।

বিয়লি ভেৰ বজাবৰণা সাহিত্য সভাৰ মূল অধিবেশন আৰম্ভ হয়। সেই সভাত অসমৰ বিভিন্ন দলৰ নেতৃত্বানীয়া লোকসকল, প্ৰাণী সাহিত্যিক-সকল আৰু সাহিত্যপুৰাণী লোকসকলৰ বৃদ্ধন অংশ উপস্থিত আছিল। তদুপৰি গুৱাহাটীতৰা অসমৰ পুৰুষ-মহিলা, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আহিৰে সভাৰৰ উপচি পৰিছিল। অনা-অসমীয়া সাহিত্যাহুৰাণী লোকসকলেও সভাত যোগ দিছিল। এই বিষয়ত ভাৰত চৰকাৰৰ সাহিত্য একাডেমিৰ সচিব শ্রীযুত প্ৰভাকৰ মাহুৰদেৱৰ নাম উল্লেখযোগ্য। ভাৰতীয় পৰিবেশেৰে সজোৱা সভাপতিৰ মঞ্চত সভাপতি, সম্পাদক, অভাৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতিৰ উপৰিও ভূতপূৰ্ণ সভাপতিসকলৰ ভিতৰত ডক্টৰ শ্রীযুত সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা, শ্রীযুত নীলমণি ফুকন, শ্রীযুত নলিনীবালা দেৱী, শ্রীযুত অম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰী-দেৱে আসন গ্ৰহণ কৰিছিল।

জয়জয়তে শুভেৰণৰ মনিকুল আশ্ৰমৰ ছাত্ৰ শ্ৰীবেশ্বৰাজ উপাধ্যায়ে এটি মজলাচৰণ গায়। আনুষ্ঠানিকভাবে সুকৰি দুৱৰাণেৰে সভাপতি বৰণ কৰাৰ পিচত শ্রীযুত নাৰায়ণ বেজবৰুৱাদেৱৰ পৰিচালনাত ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা ৰচিত “আইৰ পূজাৰ বেলি হল” গীতটি পৰ্কৰ্ত-ভৈয়ামৰ ডেকা-গাভৰু শিৰীন্দুই গায়। অভাৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতি ছায়াৰীণ শ্রীযুত হলীৰাম ডেকা-দেৱে এৰনি চুটি অৰ্থ সাৰুৱা ভাষণ পাঠ কৰে। প্ৰাক্তন সভানেত্ৰী শ্রীযুত নলিনীবালা দেৱীয়ে এটি স্বৰচিত কবিতা পাঠ কৰে। কাব্যভাৰতী শ্রীযুত ৰুদ্ৰেশ্বৰী দেৱী বৰুৱানীয়ে ৰচনা কৰা এটি কবিতা

ক্রীমুত পৰাগমৰ চলিহাদেৱে পাঠ কৰে। অসম সাহিত্য সভাৰ সম্পাদকীয় প্ৰতিবেদন ক্রীমুত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাদেৱে হৈ সহকাৰী সম্পাদক ক্রীমুত যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামীদেৱে পাঠ কৰে। ক্রীমুত বীৰেন দত্তৰ পৰিচালনাত এটি সমন্বয় সঙ্গীত ছাত্ৰীসকলে গায়। সাহিত্য একাডেমিৰ সচিব ক্রীমুত প্ৰভাকৰ নাথুৱে ভাৰতীয় ভাষাসমূহৰ বিষয়ে ক্রীমুত এটা তথ্যপূৰ্ণ প্ৰাঞ্জল বক্তৃতা দিয়ে। ইয়াৰ পিচত সভাপতি দুৱৰাধাৰে তেখেতৰ হৃদয়ীৰ্ণ আৰু স্নানলিত ভাষণ পাঠ কৰে। ভাষণৰ অন্তত ক্রীমুত পুৰুষোত্তম দাসৰ পৰিচালনাত এটি সমন্বয়ী সঙ্গীত গোৱাৰ পিচত সেই দিনৰ সভাৰ কাৰ্য্যৰ সামৰণি পৰে।

সঙ্গীত সন্ধিয়া

সন্ধ্যা ৬ বজাৰপৰা সন্ধ্যা ৭ বজাৰ মূলক সঙ্গীত নাটক শাৰাৰ সভা আৰম্ভ হয়। ক্রীমুত ফাঁবা বিষয়াৰ পৰিচালনাত এটি সমন্বয়ী সঙ্গীত গোৱাৰ পিচত ক্রীমুত লক্ষ্যধৰ চৌধুৰীয়ে এটি চমু বক্তৃতা দি ক্রীমুত মিত্ৰদেৱ মহন্তদেৱক সভাত পৌৰোহিত্য কৰিবলৈ অনুৰোধ জনায়। তাজেন আও আৰু তেওঁৰ সঙ্গীতবন্দী মনাত্মক দেবুৱায়। বগেটোৰ ক্রীমুত দয়াল সূত্ৰধাৰ আৰু তেওঁৰ সঙ্গীতবন্দী এটি বৰগীত গায়। ক্রীমুতী অক্ষৰা দাসৰ কথক নৃত্যৰ পিচত ক্রীমুত প্ৰবীণ ফুকন বচিত "মণিৰাম দেৱান" নাটকৰ অভিনয় আৰম্ভ হয়। এই নাটৰ নিৰ্ম্মুত অভিনয়ে দৰ্শকমণ্ডলীক অপর্য্যিত কৰিছিল।

দ্বিতীয় দিন

বিজ্ঞান শাখা

২৭ তাৰিখে পুৱা ৮ বজাৰপৰা এক গভীৰ্য্য-পূৰ্ণ পৰিবেশন মাজে উঠৰ ক্রীমুত বোহিণীকাৰ

বৰুৱাদেৱৰ পৌৰোহিত্যত বিজ্ঞান শাৰাৰ অধিবেশন আৰম্ভ হয়। এই সভাৰ সম্পাদক উৰু ক্রীমুত প্ৰমথ গোস্বামীদেৱৰ সম্পাদকী ভাষণৰনিত লাগতিয়াল কথাৰ ইঙ্গিত আছিল সভাপতিৰ ভাষণৰনিত মূলবস্তু বিজ্ঞান হলেও তাৰ সাহিত্যৰ সোৱাদ পোৱা গৈছিল। অসমত বৈজ্ঞানিক বিবেষণ আৰু সন্ধানকাৰ বিষয়ে তেখেতে তাৰ বিশদভাৱে আলোচনা কৰি দেখুৱাইছিল। সেই সভাত তলত দিয়া বচনা তিনিখন পাঠ কৰা হয়।

- (১) ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ ইতিবৃত্ত—উঠৰ ক্রীমুত হৰিপ্ৰসন্ন দাস
- (২) খাটপ্ৰাণ—অধ্যাপক আনোৱাৰ উদ্ভিদ শইকীয়া
- (৩) শক্তিৰ অত্যাধিক—অধ্যাপক ক্রীমুত হৰিবেগে গোস্বামী।

মূল অধিবেশন

দুপৰীয়া ১ বজাৰপৰা পুনৰ মূল সভাৰ অধিবেশন ৰহে। সাহিত্যবতী বেজবৰুৱাদেৱে বচিত 'আমি অসমীয়া নহওঁ দুখীয়া কিংব দুখীয়া হওঁ এই সমন্বয়ী সঙ্গীতটোৱে সভাৰ কাৰ্য্য আৰম্ভ কৰ হয়। পিছত ক্রীমুত ফাঁবাৰ শৰ্ম্মাদেৱক তেখেতে বচনা কৰা জনজাতীয় প্ৰথৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাৰ ৫০% পাঁচশতকীয়া দানেৰ পুৰস্কৃত কৰ হয়। মলবাৰীৰ ক্রীমুত হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱাদেৱে সন্মিলিত বিৰাট প্ৰথ অসমীয়া মহাভাৰত আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ "ভাষণাৱলী" সভাপত্ৰত আনুষ্ঠানিক ভাবে প্ৰকাশ কৰা হয়। ক্রীমুত মলিনী বাৰ দেৱীয়ে তেখেতৰ কাৰ্য্যকাল সম্পৰ্কীয় এটি চুটি প্ৰশ্ন পাঠ কৰে। ক্রীমুত অধিকাৰিনী ৰাভোচৌৰী আৰু ক্রীমুত মহেন্দ্ৰ বৰাই স্বৰচিত কবিতা গাই কৰি শুনায়। এই দিনৰ সভাত নিয়মাকৰী সংশোধন আদিকে লৈ মুঠ ১৬টা প্ৰশ্নাৱ গৃহীত

হয়। তাৰ পিচত বিষয় বাছনি সভাত গৃহীত হোৱামতে তলত নাম দিয়া কাৰ্য্যকাৰকসকল নতুন বছৰৰ কাৰণে নিৰ্ব্বাচিত হয় :—

- ১। ক্রীমুত যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰা (সভাপতি),
 - ২। ক্রীমুত মিত্ৰদেৱ মহন্ত (সহকাৰী সভাপতি),
 - ৩। ক্রীমুত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা (প্ৰধান সম্পাদক),
 - ৪। ক্রীমুত যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী (সহকাৰী সম্পাদক),
 - ৫। ক্রীমুত সত্যেন্দ্ৰনাথশৰ্ম্মা (মহন্তৰাণী),
 - ৬। ক্রীমুত বৰুনীকান্ত বেৰ শৰ্ম্মা (পত্ৰিকাৰ সম্পাদক),
 - ৭। ক্রীমুত হৰিশ্চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য,
 - ৮। ক্রীমুত হেম বৰুৱা,
 - ৯। ক্রীমুত বত্ৰকান্ত বৰুৱাৰতী,
 - ১০। ক্রীমুত প্ৰমথনাথ চক্ৰৱৰ্তী,
 - ১১। ক্রীমুত হোমেশ্বৰ শৰ্ম্মা,
 - ১২। ক্রীমুত সুপ্ৰভা গোস্বামী,
 - ১৩। ক্রীমুত কৰুণাধৰ বৰুৱা,
 - ১৪। ক্রীমুত বিখনাথ ৰাজবংশী,
 - ১৫। ক্রীমুত অক্ষয় মালিক,
 - ১৬। ক্রীমুত বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা,
 - ১৭। ক্রীমুত পৰাগমৰ চলিহা,
 - ১৮। ক্রীমুত বিখনাৰায়ণ শাৰী,
 - ১৯। ক্রীমুত প্ৰেমধৰ ৰাজগোৱা,
 - ২০। ক্রীমুত য়েনেক্য নাথ গোস্বামী,
 - ২১। ক্রীমুত ভৱানন্দ ৰাজগোৱা।
- সভাৰ পৰবৰ্তী অধিবেশন ক্রীমুত প্ৰমথনাথ চক্ৰৱৰ্তীয়ে পুৰুবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু সমজুৱা-সকলে এই আৰম্ভণ সাধবেৰে গ্ৰহণ কৰে।
- এইধৰে সভাৰ কাৰ্য্য শেষ হোৱাৰ আগতে সভাপতি ক্রীমুত দুৱৰাধাৰে কৰিপূৰ্ণ ভাৱে তেখেতৰ সামৰণিৰ মন্তব্য শুনাই সমজুৱাক আশায়িত কৰে। মাজে মাজে তেখেতে অসমীয়া বৰুৱা আদি কবিতাৰ আৱৃতি কৰি শুনায়। অৰ্থাৰ্থনা সমিতিৰ ফালৰপৰা গায়াদীশ ক্রীমুত হৰীৰাম ডেকাই আৰু প্ৰতিনিধিসকলৰ ফালৰপৰা ক্রীমুত বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাই শলাগৰ শব্দই আৰম্ভগায়। আৰ্গদিনাৰ ধৰে ক্রীমুত নাৰায়ণচন্দ্ৰ

বেজবৰুৱা আৰু ক্রীমুত পুৰুষোত্তম দাসদেৱৰ পৰিচালনাত বিবিধ নৃত্যগীত সভাৰ মাজে মাজে পৰিবেশ কৰা হৈছিল।

বৃষ্ণী শাখা

সন্ধ্যা ৬ বজাত উঠৰ ক্রীমুত বিবিধি কুমাৰ বৰুৱাদেৱৰ সভাপতিত্বত বৃষ্ণী শাৰাৰ অধিবেশন ৰহে। এই শাৰাৰ সম্পাদক ক্রীমুত ফণী তালুকদাৰে এই বিষয়ে দুৱাধাৰ মান কোৱাৰ পিচত সভাপতি উঠৰ বৰুৱাই তেখেতৰ গবেষণাপূৰ্ণ দীক্ষীয়া ভাষণ পাঠ কৰে। এই সভাত তলত নাম দিয়া প্ৰবন্ধ তিনিটা পঠিত বুলি ধৰা হয় :—

- (১) কুমাৰিল ভট্ট—ক্রীমুত বিখনাৰায়ণ শাৰী।
- (২) অসমীয়া বৃষ্ণী সাহিত্য—ক্রীমুত লীলা গগৈ।
- (৩) আহোম ৰাজ্য বিসম্বৰ সমাধিত স্বৰ্গদেৱ গদাধৰ সিংহ—ক্রীমুত ৰমেশচন্দ্ৰ বৰকাকতী।

সঙ্গীত-সন্ধ্যা

এই সভা ভঙ্গ হোৱাৰ লগে লগে বিতীয় দিনৰ সাংস্কৃতিক অধিবেশন বিপুল দৰ্শকৰ মাজত সমা-ৰোহেৰে আৰম্ভ হয়। সভাপতি ক্রীমুত মিত্ৰদেৱ মহন্তই তেখেতৰ ভাষণত অসমৰ সঙ্গীত অভিনয় আদিৰ সমস্ত সম্পৰ্কে চমুকৈ আলোচনা কৰে। এই অধিবেশনৰ আৰম্ভণি ৰহন্ত আছিল "উধা পৰিণয়" নামে গীত-নৃত্য সম্বলিত নাটিকাৰ্শনিৰ ছাত্ৰীৰ দ্বাৰা অভিনয়। এই নাটিকাৰ্শনি সূত্ৰত কৰা হৈছিল প্ৰাচীন কবি গীতাংশৰ বিষৰ ৰচিত উদা-পৰিণয় কাব্যৰ মূল বিষয়-বস্তু লৈ। নিশা প্ৰায় ১১ মান বজাত 'অ মোৰ আপোনাৰ দেশ' জাতীয় সঙ্গীতেৰে এই অধিবেশনৰ হৃদিনীয়া কাৰ্য্য-সূচী অন্ত পেলোৱা হয়।

চতুৰ্বিংশ অধিবেশনত গৃহীত প্ৰস্তাৱসমূহ :—
শোক প্ৰস্তাৱ—(১) অসম সাহিত্য সভাৰ চতুৰ্বিংশ অধিবেশনে তলত নাম দিয়া লোকসকলৰ

বিয়োগত গভীৰ শোক প্ৰকাশ কৰি তেখেতসকলৰ আত্মাৰ সদগতিৰ অৰ্থে ভগবানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাই শোক-সন্তপ্ত পৰিয়াললৈ সমবেদনা জ্ঞাপন কৰে :-

- ১। অসম সাহিত্য সভাৰ ভূতপূৰ্ব সভাপতি
৬জ্ঞানদাৰ্ভিৰাম বৰুৱা
- ২। অসম সাহিত্য সভাৰ ভূতপূৰ্ব সভাপতি
৬বেণুধৰ ৰাজখোৱা
- ৩। হুসাহিত্যিক ৬দণ্ডিনাথ কলিতা
- ৪। অসম সাহিত্য সভাৰ আজীৱন সভা
ৰাজনীতিজ্ঞ পুৰুষ ছাৰ ছৈয়ৰ ছাঁহুৱা
- ৫। অসম সাহিত্য সভাৰ আজীৱন সভা
ৰাজনীতিজ্ঞ পুৰুষ ৬বোহিণীকুমাৰ চৌধুৰী
- ৬। বিশিষ্ট শিক্ষাবিদ ৬অমৰনাথ ৰা
- ৭। বিশিষ্ট নাট্য-শিল্পী ৬মাধৱসুন্দৰ শৰ্মা
- ৮। বিশিষ্ট সমাজ-সেৱী ৬গঙ্গাধৰ বৰকটকী
- ৯। হুসাহিত্যিক ৬ক্ৰৈলোকেশ্বৰী দেৱী
বৰুৱানী
- ১০। মণিপুৰৰ মহাৰজা ৬বোমচন্দ্ৰ সিংহ
- ১১। জনজাতীয় নেতা ৬ধৰসিং টেংবাং
- ১২। নাট্য-শিল্পী ৬বদন শৰ্মা
- ১৩। কৃতী ডেকা ৬অক্ষয় দত্ত
- ১৪। বিশিষ্ট সমাজ-সেৱী ৬কৃষ্ণগোৱিন্দ বৰুৱা
- ১৫। " " " ৬যোগেন ৰাজমেধি
- ১৬। " " " ৬চুৰ্য্যোধন বৰুৱা
- ১৭। " " " ৬উপেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা
- ১৮। " " " ৬ৰাধাকান্ত দেৱ
অধিকাৰী
(হৃদয়ীদিয়া সত্ৰ)
- ১৯। " " " ৬নিতাই সিংহ
ৰাজবংশী

২নং প্ৰস্তাৱ—অসমত অসমীয়া ভাষা-বাৰী লোকসংযোগগৰিষ্ঠতা ইতিপূৰ্বে চৰকাৰী পিয়ৱৰ ঘৰা প্ৰমাণিত হৈ যোৱাৰ পিচত অসমীয়া ভাষাই অসমৰ ৰাজ্যিক ভাষাকৰূপে স্বীকাৰ নোপোৱাৰ আক্ৰিৰ সভাই দ্ৰুৰ প্ৰকাশ কৰে আৰু সদৌ অসমীয়া ৰাইজৰ হৈ পুৰণিকলীয়া দাবী হুৱাই দ্ৰু-ভাবে প্ৰকাশ কৰি অসম চৰকাৰক অসমীয়া ৰাজ্যিক ভাষা বুলি অচিন্তে ঘোষণা কৰিবলৈ টানি অশ্বথেষ জ্ঞনায়।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীপ্ৰথমধৰ চক্ৰৱৰ্তী
সমৰ্থক—শ্ৰীমুকুন্দকুমাৰ ৰাজবৰিক

৩নং প্ৰস্তাৱ—অসমীয়া ভাষাৰ লিপি পৰিবৰ্তন কৰিবলৈ কোনো কোনো মহলত যি পৰামৰ্শ দাৰি ধৰা দেখা গৈছে সি নিতান্তই অনুদৰ্শী আৰু প্ৰতি-জিয়াশীল মনোভাৱৰ পৰিচায়ক বুলি ভাবি অসম সাহিত্য সভাৰ এই অধিবেশনে দৃঢ়মত প্ৰকাশ কৰে যে অসমীয়া লিপি অতি প্ৰাচীন আৰু মৌলিক আৰু ইয়াৰ পৰিবৰ্তন অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতিৰ সম্পূৰ্ণ পৰিপন্থী। অসমৰ বৰ্ধনম প্ৰচলিত লিপিকে অসমীয়া ভাষাৰ বাহন কৰি ৰখাটো অসম সাহিত্য সভাই বাঞ্ছনীয় বুলি বিবেচনা কৰে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীৰত্নকান্ত বৰকাকতী
সমৰ্থক—শ্ৰীনগিনীবালা দেৱী

৪নং প্ৰস্তাৱ—যোৱা ১০-১২-৫৫ তাৰিখে লোকসভাত শ্ৰীজৱাহৰলাল নেহৰুৱে ৰাষ্ট্ৰ পুনৰ-গঠন প্ৰসঙ্গত ভাৰতবৰ্ষক পাঁচোটা বিভাগত বিভক্ত কৰি আঞ্চলিকভাবে শাসন কৰাৰ পৰামৰ্শ আগবঢ়াই যি ইঙ্গিত দিছে সি কাৰ্যকৰী হৈ উঠিলে অসমৰ কৃকীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি তথা অসমৰ জাতীয় জীৱন সম্পূৰ্ণৰূপে বিপন্ন হোৱাৰ সম্ভাৱনা

দেখি অসম সাহিত্য সভাই এই পৰিকল্পনাৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰে আৰু সদৌ অসমবাসী ৰাইজক অসমৰ জাতীয় স্বাৰ্থবিৰোধী এই পৰিকল্পনাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰবল জন্মত গঢ়ি তুলিবলৈ আবেদন জনায়।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীপৰাধাণৱ চন্দিহা
সমৰ্থক—শ্ৰীৰমেশ্চন্দ্ৰ বৰকাকতী

৫ নং প্ৰস্তাৱ—উত্তৰ-পূব সীমান্ত অঞ্চলৰ জনজাতিসকলৰ লগত অসমীয়া ভাষা সংস্কৃতি ওতপ্ৰোতভাবে জড়িত আৰু সুদীৰ্ঘ দিন ধৰি এই জনজাতীয়সকলৰ মাজত শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে অসমীয়া ভাষাই চলি আছিল। কিন্তু অলপতে সেই অঞ্চলৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে হঠাতে হিন্দী প্ৰবেশন কৰি সংশ্লিষ্ট বৰ্গপক্ষই জনজাতীয় ভাই-সকলক অসমীয়া ৰাইজৰপৰা পৃথক কৰি ৰাখি জাতীয় ঐক্য দুৰ কৰিবৰ যি প্ৰচেষ্টা চলাইছে অসম সাহিত্য সভাই তাৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰে আৰু পূৰ্বৰ দৰে অসমীয়া ভাষাক এই অঞ্চলৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে প্ৰবেশন কৰিবলৈ কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰক হুৱাই দাবী জনায়।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীতপেশ্বৰ শৰ্মা
সমৰ্থক—শ্ৰীব্ৰজেন্দ্ৰনাথ বৰপূজাৰী

৬ নং প্ৰস্তাৱ—ৰাজ্য পুনৰ-গঠন আন্দোলন প্ৰতিবেদন প্ৰকাশ হোৱাৰ পাছত পশ্চিম বঙ্গৰ কিছুমান লোকক অসুখক্ৰমতালে আৰু অনধিকাৰ ক্ৰম কৰি অসমক বিভাৰী ৰাজ্যত পৰিণত কৰিবলৈ যি অৰূপপ্ৰচাৰ আৰু আন্দোলন আৰম্ভ কৰিছে অসম সাহিত্য সভাই তাৰ তীব্ৰ প্ৰতিবাদ জনায় আৰু এনে আক্ৰমণাত্মক মনোভাৱিক পৰিষ্কাৰ দিয়ে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীনীলমণি ফুকন
সমৰ্থক—শ্ৰীতপেশ্বৰ শৰ্মা

৭ নং প্ৰস্তাৱ—অসমীয়া বৰ্ণমালা, আৰম্ভ-ক্ৰেটনি আৰু শব্দৰ বানান নিকপণৰ ক্ষেত্ৰত আৱশ্যকীয় সংস্কাৰৰ বাবে পৰামৰ্শ দাৰ্ভি ধৰিবলৈ তলত দিয়া ৯ জন প্ৰতিনিধিৰে সৈতে এখন সমিতি গঠন কৰি দিবলৈ আৰু সমিতিৰ দায়তীয় কামৰ ৰহচ বহন কৰিবলৈ অসম সাহিত্য সভাই অসম চৰকাৰক অশ্বথেষ জ্ঞনায়।

উক্ত সমিতিৰ প্ৰতিবেদন প্ৰকাশৰ পাছত কাৰ্য্যকৰী পন্থা গ্ৰহণৰ বাবে অসম সাহিত্য সভা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু ৰাজ্যিক চৰকাৰে দিহিত বাবস্থা হাতত লয় নেন।

সমিতিৰ সভা সকল—

- (১) অসম সাহিত্য সভাৰ মনোনীত তিনিজন প্ৰতিনিধি
- (২) গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মনোনীত তিনিজন প্ৰতিনিধি
- (৩) অসম চৰকাৰৰ মনোনীত তিনিজন প্ৰতিনিধি

এইসকলৰ মাজৰপৰাই সমিতিৰ এজন সম্পাদক নিযুক্ত হব।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীমান প্ৰফুল্ল গোস্বামী
সমৰ্থক—শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা

৮ নং প্ৰস্তাৱ—অসমৰ লগত কাছাৰ জিলাৰ বিলজীয়া লোকসকলৰ ঐতিহাসিক, সাংস্কৃতিক আৰু ভাষাগত সন্মিলন লক্ষ্য ৰাখি আৰু সেই লোক-সকলৰ অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতি থকা সম্পৰ্ক দৃঢ়তৰ কৰিবৰ কাৰণে তেওঁলোকে প্ৰকাশ কৰা আন্তৰিক অশ্বৰাগক প্ৰকাৰ জনাই অসম সাহিত্য সভাই ইতিপূৰ্বে তেওঁলোকৰ এই উদ্দেশ্য সাধনত খৰাশক্তি সাহায্য আৰু উৰণনি যোগাই

আহিছে; কিন্তু এই বিষয়ক বিভিন্ন আঁচনি কাৰ্য্যকৰী কৰি তুলিবলৈ হলে যথেষ্ট পৰিমাণে আৰ্থিক সাহায্যৰ প্ৰয়োজন হয়। কাছাৰ জিলাৰ লোকসকলৰ বাবে তেনে পুঁজি-পঠন কোনো প্ৰকাৰে সম্ভৱপৰ নহয়। সেই হেতুকে অসম সাহিত্য সভাৰ এই অধিবেশনে অসম চৰকাৰক অনুৰোধ কৰে যেন কাছাৰৰ বিলুপ্তীয়া লোকসকলৰ ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিৰ সৰ্ব্বতোমূৰী উন্নতিৰ অৰ্থে বৰঙনি হিচাবে দহ হেজাৰ টকা এককালীন দান দিয়ে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীবিধননাৰায়ণ শাস্ত্ৰী

সমৰ্থক—মৌ: আব্দুল কাছেৰ আলি লস্বৰ

৯ নং প্ৰস্তাৱ—ৰাজ্য পুনৰ্গঠন আন্দোলনে আগবঢ়োৱা অসমৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ সম্পৰ্কীয় পৰামৰ্শ সাহিত্য সভাই উক্ত আন্দোলনৰ ওচৰত দাখিল কৰা স্মাৰকপত্ৰৰ মৰ্ম তথা অসমীয়া জনসাধাৰণৰ দাবীৰ সন্দেহ হোৱাত সাহিত্য সভাৰ এই অধিবেশনে আনন্দ প্ৰকাশ কৰে; কিন্তু কোচবিহাৰ আৰু উত্তৰ-পূব সীমান্ত অঞ্চলৰ সম্পৰ্কত আন্দোলনৰ পৰামৰ্শ অসমৰ আৰু কোচবিহাৰৰ স্বাৰ্থৰ অন্তৰ্ভুক্ত নোহোৱাত গভীৰ অসন্তুষ্টি প্ৰকাশ কৰে।

প্ৰস্তাৱক—মঃ মেৰাজু লুছেইন

সমৰ্থক—শ্ৰীপ্ৰহুয়চন্দ্ৰ বৰদলৈ

১০ নং প্ৰস্তাৱ—অসমীয়া ভাষা শিকিবলৈ আগ্ৰহ কৰা পৰ্বতীয়া জনজাতীয় আৰু আন আন অসমীয়া লোকৰ সুবিধাৰ অৰ্থে অসমীয়া-ৰাছীয়া, অসমীয়া-গাৰো, অসমীয়া-লুচাই, অসমীয়া-বঙালী, অসমীয়া-হিন্দী আদি অসমীয়া ভাষাৰ ছিৰিজ (Assamese Language Series) এটি প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াবলৈ সাহিত্য সভাই গাত লয় আৰু

সেই উদ্দেশ্যে কাৰ্য্যকৰী ব্যৱস্থা লবলৈ কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সমিতিক তাৰ দিয়ে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীহৰিপ্ৰসাদ বৰুৱা
সমৰ্থক—ছৈয়দ আব্দুল মাছিক

১১নং প্ৰস্তাৱ—অসম ৰাষ্ট্ৰভাষা প্ৰচাৰ সমিতিয়ে পৰিচালনা কৰা বিভিন্ন পৰীক্ষাসমূহৰ উত্তীৰ্ণ হোৱাসকলৰ মাজত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ সাধাৰণ জ্ঞান নথকাত ভাষা প্ৰচাৰত যথেষ্ট কষ্ট ঘটিছে আৰু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি অন্তৰ্য় কৰা হৈছে। সাধাৰণ পঢ়াশলীয়া শিক্ষাত দাখিল পৰা শিক্ষা নোপোৱা ৰাষ্ট্ৰভাষা শিক্ষাৰ্থীয়ে যাতে অসমীয়াতো কিছু শিক্ষালাভ কৰিব পাৰে সেই উদ্দেশ্যে ৰাষ্ট্ৰভাষাৰ পৰীক্ষাৰ লগত খাপ খুৱাই একোখন অসমীয়া প্ৰশ্ন কাকত যাতে বাধ্যতামূলক কৰি দিয়া হয় সেই উদ্দেশ্যে ৰাষ্ট্ৰভাষা প্ৰচাৰ সমিতিক আৱশ্যকীয় ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ অসম সাহিত্য সভাই পৰামৰ্শ আগবঢ়ায়।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীবিনয় চন্দ্ৰ বৰুৱা

সমৰ্থক—শ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত বৰা (ৰংপুৰ)

১২নং প্ৰস্তাৱ—অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত এতিয়াও ভালেমান হাতেলিখা প্ৰাচীন পুথি উদ্ধাৰ নোহোৱাকৈ ধকাটো অসমীয়া সাহিত্যৰ কাৰণে নিতান্ত ক্ষতিগৰ হৈছে। সেই পুথি-পাঁজিসমূহ উদ্ধাৰ কৰি তাৰ সম্পাদন আৰু প্ৰকাশৰ বাবে আৱশ্যকীয় ব্যৱস্থা লবলৈ অসম চৰকাৰৰ বুৰঞ্জী আৰু পুৰাতত্ত্ব বিভাগৰ কৰ্ত্তৃপক্ষক আজিৰ সভাই টান অনুৰোধ কৰে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীলীলা গগৈ

সমৰ্থক—মৌ: চৈয়দদিন আহমদ

১৩ নং প্ৰস্তাৱ—অসমৰ বেলে জাহাজ ডাক বিভাগ আধিত লাহে লাহে অসমীয়া ভাষাত

আৰু আবহত জাৰ্মনী আদি দিয়া বন্ধ কৰি অকল হিন্দীবেহে জাৰ্মনী প্ৰকাশ কৰাত অসম সাহিত্য সভাই তাৰ প্ৰতিবাদ জনায়। সেই বিভাগ-সমূহক সকলো জাৰ্মনী আদি হিন্দীৰ লগতে আৰু আগতে অসমীয়াতো প্ৰকাশ কৰাৰ ব্যৱস্থা লবলৈ কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্যিক চৰকাৰক অসম সাহিত্য সভাই টান অনুৰোধ জনায়।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীশিৱপ্ৰসাদ বৰুৱা

সমৰ্থক—শ্ৰীশ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস

১৪ নং প্ৰস্তাৱ—মিছেহু অসম সাহিত্য সভা-ৰন অসমীয়া জাতিৰ জাতীয় ৰুপ সন্মতাৰ মূল অনুষ্ঠান আৰু মিছেহু অসমৰ প্ৰাচীন স্মৃতিচিহ্ন, শিল্প, ভাস্কৰ্য্য, বুৰঞ্জী আদিত ৰুপ-সন্মতাৰ মূলগুণ নিহিত আছে, সেইহেতু শৰাইঘাট, শোণিতপুৰ, পৌৰীভঙৰা, কুণ্ডিলনগৰ, গড়গাওঁ আদি অসমৰ যতে ততে পৰি থকা অতীত বুৰঞ্জী সন্মতাৰ স্মৃতি আৰু ভগ্নাৱশেষবোৰৰ অনুসন্ধান কৰি তাৰ সচিহ্ন বিৱৰণ প্ৰকাশ কৰিবৰ অৰ্থে ব্যৱস্থা লবলৈ সভাৰ কাৰ্য্যনিৰ্বাহক সমিতিক তাৰ দিয়ে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীৰামেশ্বৰ শৰ্মা

সমৰ্থক—শ্ৰীপ্ৰভা গোস্বামী

১৫ নং প্ৰস্তাৱ—ভাৰতৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী নেহৰু ডাঙৰীয়াই ভাৰতীয় কাকত, পুথি, আলোচনী আদিৰ বহুল প্ৰচাৰৰ কাৰণে চিন্তা কৰি বেলে ষ্টেশ্বনসমূহক কেনে ধৰণৰ কিতাপ বখা হয় আৰু ৰাষ্ট্ৰভাষাৰ কিতাপ আলোচনীৰ লগতে আকলিক ভাষাৰ কিতাপ আলোচনী আদি বেলেৰ কিতাপ ব্যৱসায়ীৰ যোগেদি বিক্ৰমণ বহুল প্ৰচাৰ কৰিব পৰা হয় তাৰ বাবে উদ্বিগ্নতা প্ৰকাশ কৰাত

অসম সাহিত্য সভাৰ ২৮শ অধিবেশনে আনন্দ প্ৰকাশ কৰি প্ৰধান মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াৰ শলাগ লয়।

ইতিমধ্যে বেলেৰে ব'ৰ্ডেৰ দক্ষিণাত্যাৰ বেলে ষ্টেশ্বনসমূহত অৰাষ্ট্ৰীয় আৰু অলাগতিয়াৰ কিতাপসমূহ নাৰাৰি উপযুক্ত হিন্দী আৰু প্ৰদেশিক ভাষাৰ কিতাপ, পুথি, আলোচনী আদিৰ বহুল প্ৰচাৰৰ বিক্ৰমণ ব্যৱস্থা কৰা হয় তাৰ এটি সুচিন্তিত প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিবলৈ এখন তিনিজনীয়া সমিতি গঠন কৰি দিয়াটো অতি সমৰ্থোপযোগী আৰু সমীচীন হৈছে বুলি এই অধিবেশনে মত প্ৰকাশ কৰে।

এই প্ৰসঙ্গত অসম সাহিত্য সভাই অতি পৰিতাপেৰে সৈতে জনাবলগীয়া হৈছে যে অসম প্ৰদেশৰ ভিতৰত অৱস্থিত বেলে-ষ্টেশ্বনসমূহত আকলিক ভাষা অসমীয়া ভাষাৰ পুথি আলোচনী আদি কোনো কালেই প্ৰচলন আৰু প্ৰসাৰৰ কাৰণে উপযুক্তভাৱে বখা হোৱা নাই। হুইলাৰ কোম্পানীৰ কৰ্মচাৰীৰূপেই অসমীয়া পুথি আলোচনী নিজৰ দায়িত্বত বেলে ষ্টেশ্বনত বিক্ৰী কৰাৰ প্ৰচেষ্টা চলাৱাত কোম্পানীৰ পৰিচালকে বহুত অসমীয়া পুথি বাজেপ্ত কৰি আঁতৰাই লৈ ধোৱা সংবাদো অবিদিত নহয়।

অসম সাহিত্য সভাৰ ২৪শ অধিবেশনে প্ৰস্তাৱ কৰে যে দক্ষিণাত্যত চলোৱা ব্যৱস্থাৰ দৰে ভাৰতৰ উত্তৰ-পূব অঞ্চলতো হুৰুৰু লোকেৰে এখন অনুসন্ধান সমিতি গঠন কৰি অসমৰ বেলে ষ্টেশ্বনসমূহত কি পৰিমাণে অসমীয়া কাকত, পুথি, আলোচনাৰ প্ৰচলনৰ সুবিধা দিয়া হৈছে তাৰো যেন এটি প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিবলৈ বেলেৰে ব'ৰ্ডক নিৰ্দ্দেশ দিয়া হয়।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰীপ্ৰেমেশ্বৰ ৰাজশেঠা

সমৰ্থক—শ্ৰীঅমিনী চৌধুৰী

১৬ নং প্রস্তাৱ—অজ্ঞাত বাজিক চৰকাৰবোৰ
দৰে সংবিধান মতে ১০ বছৰৰ ভিতৰত অসম
ৰাজ্যিক চৰকাৰেও অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমেৰে
সাহিত্য, দৰ্শন আৰু বিজ্ঞানৰ সকলো শাখাত
এম-এ. এম-এছ-ছি লৈ পঢ়িব পৰাকৈ প্ৰয়োজনীয়
কিতাপ-পুথি প্ৰণয়ন, সংকলন আৰু যুগুত
কৰিবলৈকে ২য় পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনাত অতি
কমেও ১০ (দহ) লাখ টকাৰ পুঞ্জি এটা গুৱাহাটী
বিদ্যবিজ্ঞানয়ৰ তত্ত্বাৱধানত দিব লাগে।

প্ৰস্তাৱক—শ্ৰী অধিকাৰিণী ৰায়চৌধুৰী
সমৰ্পক—শ্ৰী নিলমণি ফুকন

২৪শ অধিবেশনত সৰ্বসন্মতিক্ৰমে গৃহীত
সংশোধিত নিয়মাবলী :-

চতুৰ্থ ছেদ—সভা (পৃষ্ঠা ২)

২নং—ভৰ্তি মাচুল এটকা আৰু বছৰেকীয়া
বৰঙনি এটকা দি নিৰ্দ্ধিষ্ট কৰ্মত শাখা সভাৰ
যোগেদি আবেশন কৰিব লাগিব আৰু কাৰ্যা-
নিৰ্বাহক সভাৰ অনুমোদন সাপেক্ষে মূল সভাৰ
সভা হ'ব পাৰিব।

পঞ্চম ছেদ—কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি (পৃষ্ঠা ৩)

১৬নং—অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিক লৈ
২১ জন সভ্যৰে সভাৰ কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতি
গঠিত হ'ব। অসম সাহিত্য সভাৰ সভাসকলৰ
ভিতৰৰপৰা বিষয় বাছনি সভাত এজন সহকাৰী
সভাপতি, এজন প্ৰধান সম্পাদক, এজন
ধনভৱালী আৰু এজন পত্রিকা সম্পাদক আৰু
কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ ১৬ জন সদস্য বিষয় বাছনি
সভাৰ প্ৰতিনিধিসকলে নিৰ্বাচিত কৰিব। এই
নিৰ্বাচন যুগলি সন্মিলনত গৃহীত কৰাব। ইয়াৰ

ভিতৰৰ অন্তৰ্গত: ছত্ৰন সভা কেন্দ্ৰ স্থানৰ সভাপত্ৰ
হ'ব।

নতুনকৈ যোগ হ'ব ১৬ নং (ক) পত্রিক
পৰিচালনাৰ বাবে প্ৰধান সম্পাদক, পত্রিক
সম্পাদক আৰু ৫ জন অসম সাহিত্য সভাৰ সভ্য
লৈ এটি সম্পাদকীয় সমিতি গঠিত হ'ব আৰু সেই
সমিতিৰ সম্পাদক পত্রিকা সম্পাদকেই থাকিব।

সপ্তম ছেদ—স্বীকৃত সভা (পৃষ্ঠা ৫)

৩২নং—এনে স্বীকৃত সভাই বছৰেকীয়া বৰঙনি
দহ টকাকৈ অসম সাহিত্য সভাক দিব লাগিব।

অষ্টম ছেদ—সন্মিলন (পৃষ্ঠা ৬)

৪০নং—সন্মিলনৰ তিনি মাহৰ আগতে আৰম্ভ
সমিতি আৰু শাখা সভাসমূহে প্ৰত্যেকে সভাপতি
নাম পাঁচোটালৈকে প্ৰস্তাৱ কৰি পঠাব পাৰিব।
কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিয়ে এই নামবোৰৰ উমৈহতীয়া
প্ৰথম পাঁচোটা বাছি সেই প্ৰস্তাৱিত সভাপতি
সকলৰ সন্মতি ল'ব। বাছনিৰ বাবে আৰম্ভ
সমিতি আৰু শাখাসমূহলৈ পঠালে আটাইতকৈ
সৰহ ভোট পোহাজনেই সভাপতি নিৰ্বাচিত হ'ব।

নৱম ছেদ—আৰম্ভণি সমিতি (পৃষ্ঠা ৭)

৪৫নং—সন্মিলন বতৰা বিষয়ৰ সকলো কাম,
ধৰচৰ ভাৰ আৰু সেই অধিবেশনৰ সভাপতিসকল
অভিভাষণ ছপোৱা ৰখা আৰু সভাপতিসকল
ভ্ৰমণ বাহক আদি আৰম্ভণি সমিতিৰ ওপৰত
থাকিব।

দশম ছেদ—বিষয় বাছনি সমিতি (পৃষ্ঠা ৮)

৪২নং—সন্মিলনৰ অন্তৰ্গত: এদিন আগতে কাৰ্যা-
নিৰ্বাহক সমিতিৰ সভাসকল, প্ৰত্যেক শাখা সভাৰ
আৰু স্বীকৃত সভাৰ প্ৰতিনিধিসকল, আৰম্ভণি

সমিতিৰ প্ৰতিনিধিসকল, মূল সভাৰ ভূতপূৰ্ব
সভাপতিসকল আৰু সেই অধিবেশনৰ বিভাগীয়
সন্মিলনৰ সভাপতিসকল আৰু আজীৱন সভাসকলৰ
নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধিসকল লৈ এখন বিষয় বাছনি
সমিতি গঠিত হ'ব। সেই সভাত সভাপতিৰ কৰিব
মূল সভাৰ নিৰ্বাচিত সভাপতিয়ে।

ত্ৰয়োদশ ছেদ—বিবিধ (পৃষ্ঠা ১১)

নতুন ৭৩নং—কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সভা-
সকলে সভাৰ কামত ভ্ৰমণ কৰিলে ১ঃ X ২ ছেকেণ্ড
ৱাছ ভ্ৰমণ বাহক আৰু ৪নং টকা হাবে পাব।

বা: শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ চৰকাৰ
সভাপতি

“নেফাত অসমীয়া ভাষা দিবস”

অসম সাহিত্য সভাৰ গোহাৰি

আপোনালোকে জানে যে ভাৰতৰ সংবিধানে
অসমৰ অধিচ্ছেদ অংশ বুলি স্বীকৃতি দিয়া উত্তৰ-
পূৰ্ব সীমান্ত অঞ্চল (নেফা) বৰ্তমানে এখন অসমৰ
লগত সম্পৰ্ক নোহোৱা অজাষ্টিয়লুকত পৰিণত
হৈছে। বৃজঞ্জীয়ে চুফি নোপোৱা কালৰেপৰা
ভাই ভাই স্বৰূপে লগালগিকৈ থকা অসমীয়া আৰু
জনজাতিসকলৰ মাজত সম্পৰ্ক নাইকিয়া হৈ যাব
পৰিছে। অসমীয়া ভাষা সেই অঞ্চলৰপৰা ত্ৰুনাত
বিভাৰিত হ'ব লাগিছে আৰু আন কি প্ৰাইমৰী
ত্বৰপৰাও অসমীয়া ভাষা তুলি দিব দিহা কৰা
হৈছে বুলি কাকত-পত্ৰই পঢ়িবলৈ পোৱা গৈছে।
এইবোৰ কথা বিবেচনা কৰি অসম সাহিত্য সভাৰ
বোৱা গুৱাহাটী অধিবেশনত এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰা
হৈছিল। সম্প্ৰতি সেই প্ৰস্তাৱকে কাৰ্যকৰী ৰূপ
দি ৰজা আৰু ৰাইজৰ এই সম্পৰ্ক তীব্ৰ দুষ্টি
আকৰ্ষণ কৰিবলৈ কাৰ্যা নিৰ্বাহক সভাই অহা
৯ জুন শনিবাৰ দিনটো “নেফাত অসমীয়া ভাষা
দিবস” স্বৰূপে পালন কৰিবলৈ স্থিৰ কৰিছে। এই

কাৰ্যৰ দ্বাৰা অসম সাহিত্য সভাই কোনো ৰাজ-
নৈতিক বা দলীয় চৰকাৰবিৰোধী আন্দোলন পৰি-
চালনা কৰিবলৈ বিচাৰা নাই। সভাই কেৱল কামনা
কৰে—উত্তৰ-পূৰ্ব সীমান্ত অঞ্চলত অসমীয়া ভাষাই
ছায়া হ'ব পাৰ লাগে—অহৰো জোৰ-জুলুম আৰু
বাধ্য-বাধকতাৰে জনজাতীয় ভাইসকলৰ ওপৰত
অসমীয়া ভাষা জপি দিয়াটো সভাৰ উদ্দেশ্য নহয়।
সভাই ইয়াকো কামনা কৰে যে আমাৰ দেশৰ
শাসকসকলে—বিশেষকৈ যিটো দলৰ ওপৰত অজি
আমাৰ শাসনভাৰ আছে তেওঁলোকৰ মুখিয়ালসকলে
তাৰলৈ গৈ যেন নিজ চকুৰে চাই তন্ন তন্নকৈ সকলো
কথা বুজি লৈ অসমীয়া ভাষাক তাত ছায়া অধিকাৰ
দান কৰে। সমগ্ৰ অসমত অসম সাহিত্য সভাত
গৃহীত প্ৰস্তাৱৰ সপক্ষে যাতে অহুসুল শক্তিশালী
জনমত গঠন হয় আৰু অতি সোনকালে কৰ্ত্তব্যকৰ
দুষ্টি আকৰ্ষণ কৰা হয় তাৰ বাবে সকলোকে তৎপৰ
হবলৈ অনুৰোধ জনোৱা হৈছে। সেই উদ্দেশ্যে
অসম সাহিত্য সভাৰ শাখা সভা, স্বীকৃত সভা

আদিৰ উপৰিও সকলো সাংস্কৃতিক অস্থান আৰু ছাত্র-ছাত্রীসকলক এই নিবেদন জনোৱা হৈছে।

কাৰ্য্য-সূচী :-

(ক) শান্তিপূৰ্ণ সমল যাত্ৰা—উচিত সময় নিজে নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিব। “নেকাৰ অসমীয়া ভাষাই মোজা ঠাই পাব লাগে, নেকাৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া হব লাগে, নেকাৰ ইতিহাস অসম ইতিহাসৰ অবিচ্ছেদ্য অংশ, নেকাৰ সংস্কৃতি অসমীয়া সংস্কৃতিৰ সৈতে একে, নেকাৰিনাসী আৰু অসম-নিবাসী একে পৰিয়ালৰ”—এই ধৰণৰ প্লেকাৰ্ড আঁহি লব আৰু ধ্বনি কৰিব। দেশপ্ৰেমমূলক জাতীয় সঙ্গীত গাব। কোনো ব্যক্তিগত অনুষ্ঠান বা ব্যক্তিবিশেষৰ বিৰুদ্ধে আফ্ৰমণাও ধ্বনি নকৰিব।

(খ) সমলৰ অন্তত ৰাজহুৱা সভা—এই সভা অৰাজনৈতিক সাংস্কৃতিক সভা হ'ব। নেকা আৰু জনজাতি সম্পৰ্কে প্ৰবন্ধ আদি পাঠ কৰিব। সভাৰ অন্তত তুলত দিয়া প্ৰস্তাৱটো গ্ৰহণ কৰিব—

উত্তৰ-পূব সীমান্ত অঞ্চলৰ জনজাতিসকলৰ লগত অসমীয়া ভাষা সংস্কৃতি প্ৰত্যাপ্তোভাৱে জড়িত আৰু হৃদয়ী বিন খৰি এই জনজাতিসকলৰ মাজত শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে অসমীয়া ভাষাহ চলি আছিল। কিন্তু অলপতে সেই অঞ্চলৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে ছাঁতে হিন্দী প্ৰৱৰ্ত্তন কৰি সম্পৰ্কীয় কৰ্ত্তৃপক্ষই জনজাতীয় ভাইসকলক অসমীয়া বাইজৰ-পৰা পৃথক কৰি ৰাখি জাতীয় ঐক্য ফুৰ কৰিবৰ যি প্ৰচেষ্টা চলাইছে আজিৰ সভাই তাৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰে আৰু পূৰ্বৰ দৰে অসমীয়া ভাষাক

এই অঞ্চলৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিব। কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্য চৰকাৰৰ দুমাই দাবী জনায়।

[Whereas the Assamese language and culture are inseparably linked with the tribal population of the NEFA area and whereas Assamese has been, from long past, the medium of instruction of those people, the meeting voices a strong protest against the authorities concerned for the undesirable attempt to damage the national unity by suddenly adopting Hindi as the medium of the instruction and thereby driving a wedge between the plains-people of Assam and their tribal brothers and reiterates the demand to restore Assamese to the position of the medium of instruction in the NEFA region.]

(গ) ইংৰাজীত প্ৰস্তাৱৰ নকল অসম ৰাজ্যপাল, ভেৰ্ডৰ জনজাতীয় উপদেষ্টা, ভাৰতৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী, অসমৰ মূখ্য মন্ত্ৰী, শিক্ষা মন্ত্ৰী, অসম কংগ্ৰেছৰ সভাপতি, দিল্লীৰ অসমীয়া এম-পি'সকল আৰু সভাৰ বিৱৰণ অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক আৰু অসমৰ সকলো কেইবন বাতৰী কাকতলৈ পঠিব।

(ঘ) এইদিন পালন উপলক্ষে পিকেটিং, ধৰ্ম্মীয় অসজ আচৰণ আদি সৰ্ব্বতোভাবে বৰ্জনীয়।

গোহাৰি

বাদ্যকাল সন্মিলৈ শ্ৰুতি-ভৱন

ধৰ্ম্মীয় দানবীৰ বাদ্যকাল সন্মিলৈ ডাঙৰীয়াই মূৰু হস্তেৰে কৰা বিভিন্ন দানত শিক্ষা, সাহিত্য আৰু ঐতিহাসিক গৱেষণাৰ ক্ষেত্ৰত অসম দেশ আৰু অসমবাসী কি পৰিমাণে উপকৃত সেই কথা বিস্তাৰিতভাৱে কোমোৰ আৱশ্যক নকৰে। অসম সাহিত্য সভাৰ পুৰি-ভবাল বন্ধুৰে ব্যৱহাৰ হ'ব পৰা আৰু এই দেশলৈ অহা সন্মানিত অতিথি-ভ্ৰমণাতৰ কাৰণেও থকা-খোলাৰ উপযুক্তভাৱে দিহা বাৰি অসম সাহিত্য সভাৰ হাটুৱীয়াৰ আৰু এটা ন ধৰ সজোৱাৰ অভিপ্ৰায় এটি সন্মিলৈ ডাঙৰীয়াৰ আছিল; কিন্তু তেখেতৰ জীৱন কালত সেই অভিপ্ৰায় অসম্পূৰ্ণ থাকিল।

অসম সাহিত্য সভাই সন্মিলৈ ডাঙৰীয়াৰ শ্ৰুতি বন্ধাৰ্থে বাদ্যকাল সন্মিলৈ শ্ৰুতি-ভৱন নামেৰে এটি গুৰু সজোৱাৰ সঙ্কল্প কৰি “বাদ্যকাল সন্মিলৈ ভৱন আৰু পুৰি-ভবাল কমিটি” গঠন কৰি সেই উদ্দেশ্য সাধনৰ বাবে যত্ন কৰিছে। সেই সমিতিয়ে ইতিমধ্যে কাম হাতত লৈছে।

শ্ৰুতি সমিতিৰ ছিটাপমতে সন্মিলৈ ডাঙৰীয়াৰ অভিলাষ আছিলে এই কাম সমাধা কৰিবলৈ অন্ততঃ পঞ্চাশ হাজাৰ টকাৰ আৱশ্যক, আৰু সন্মিলৈ ডাঙৰীয়াৰ গুণ-মুগ্ধসকলৰপৰা এই অৰ্থ সাংগ্ৰহ হ'ব বুলিও সমিতিয়ে আশা কৰে।

এই সজ কাগত সকলো অসমবাসীৰপৰা সমিতিয়ে সহায়, সহযোগ আৰু সহায়শ্ৰুতি পাব

বুলি আশা কৰি এই গোহাৰি পঠোৱা হ'ল। ইতি, “চন্দ্ৰকান্ত সন্মিলৈ ভৱন”, যোৰহাট, ১৯১৪

শ্ৰীমতীস্ৰনাথ দুৱৈ	শ্ৰীদেবেশ্বৰ শৰ্মা
সভাপতি	সভাপতি
শ্ৰীমতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা	শ্ৰীমতীস্ৰনাথ গোস্বামী,
প্ৰধান সম্পাদক	বাদ্যকাল সন্মিলৈ শ্ৰুতি
অসম সাহিত্য সভাৰ ১ৈ।	সমিতিৰ ১ৈ।

সকলো মানুহে শ্ৰীকৰণাবৰ বন্ধা, ধন-ভৱালী আৰু চিটিং-গুৰু শ্ৰীমতীস্ৰনাথ গোস্বামী, সম্পাদক, বাদ্যকাল সন্মিলৈ শ্ৰুতি-পুৰি, চন্দ্ৰকান্ত সন্মিলৈ ভৱন, যোৰহাট, এই দিবনাত পঠাব।

সাহিত্য সভাক কিতাপ লাগে

খোৱা অসমীয়া বছৰৰ ভিতৰত অৰ্থাৎ ১৮৭৭ শকৰ ১ বহাগ আৰু ৩০ চতৰ ভিতৰত ১ম প্ৰকাশিত অসমীয়া নাট, উপগ্ৰাস, চুটি গল্প, শিশু সাহিত্য আৰু চিত্ৰশীল বা আলোচনামূলক গদ্যৰ গ্ৰন্থ তিনিখনকৈ অসম সাহিত্য সভাই পৰীক্ষাৰ বাবে কিৰ্মি লগ। গ্ৰন্থৰ সবিশেষ, ছপাব তাৰিখ, মূল্য আৰু পোৱাৰ ঠাই আমাক অহা ১৫ জুলাইৰ ভিতৰত জনালে কিৰ্মি লোৱাৰ দিহা কৰা হ'ব।

প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা
গুৱাহাটী

পূৰ্ণানন্দ হাজৰিকা পুৰস্কাৰ

অসম সাহিত্য সভাই ইতিপূৰ্বে যোমণা কৰা পূৰ্ণানন্দ হাজৰিকা বঁটাৰ বাবে “শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পূৰ্বৰ অসমীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বুৰঞ্জী” নামৰ ২৪০ পৃষ্ঠীয়া ৰচনাৰ বাবে নিৰ্দ্ধাৰিত সময় উকলি যোৱাত পুনৰ সেই ৰচনা দাখিল কৰাৰ দিন ৩১.১০.৭৫ লৈ বঢ়াই দিয়া হৈছে।

শ্ৰীধনুচন্দৰ হাজৰিকা

প্ৰধান সম্পাদক,

অসম সাহিত্য সভা

গুৱাহাটী, ১-৮-৭৬

৬পদ্মাপ্ৰিয়াৰ গীত

শ্ৰীযুত কালিদাস খাটনিয়াৰ

এই বৰগীত তিনিটি আমি আৰ্জি ৩০ বছৰমান আগতে এজন ভকতৰ মুখত শুনিছিলোঁ। আৰু তেখেতৰ মুখেত শুনিছিলোঁ যে ৬পদ্মাপ্ৰিয়া শ্ৰীগোপালদেৱৰ ডাঙৰজনা গৃহিণী। আমি গোহাৰি জনাই ধলো, যদি কোনোবাই উক্ত গীত তিনিটি বা আন কোনো তিৰোতা মাহুৰে ৰচিত আন গীত পাৰ আমাক জানিব দিয়ে যেন।

গীত : ৰাগ—ৰামকিৰি

জয়তি শব্দৰ জগত ইশ্বৰ, পৰম পুৰুষ বেৰবৰ।
কাণ্ডৰ কুলত কুহুৎ গৃহত পূৰ্ণ অক্ষৰতৰাৰ ॥

পদ

শুকৰূপে আমি ভৈলা অৱতাৰ
কবিতা মানৱ লীলা
অতি অজ্ঞানীক জান দানে তুনি
শব্দৰ সঙ্গতি দিলা ॥
অগ্ৰসী জীৱক সদ কবাইলোক
শব্দৰ স্বৰূপে হি।
মাৱৰ স্বৰূপে ভকতি বঢ়াইল
নিজ মায়াক বস্ত কৰি ॥

গোপাল স্বৰূপে সেই অক্ষৰূপে

ভকতিক পালিলয়।
আনন্দ সমুদ্ৰ বদ মখে মলি
ৰখিলা বস্ত মফত ॥
অনাৰি অনন্ত প্ৰহু ভগৱত
তোমাৰ অনন্ত লীলা।
শব্দৰ মাধৱ গোপাল স্বৰূপে
নিজ বশ প্ৰচাৰিলা।
মই শীন মতি নামে পদ্মাপ্ৰিয়া
নাভানো ভক্তি তোমাৰ।
কাণ্ড বাক্য মনে তোমাৰ চৰণে
শৰণ কৰিলো মাৰ ॥

গীত : ৰাগ—ৰামকিৰি।

অৰু অৰু ৰাম কৰোঁহো প্ৰদাম, গোপালৰ পাৰে পাৰি।
গোপাল আছিলো ধৰ্ম প্ৰচাৰিলা, নিজ মায়াক বস্ত কৰি ॥

পদ

নৰ ৰূপে হৰি ভৈল অৱতাৰ
হৰিলা পাণীৰ তাৰ।
অতি অজ্ঞানীক জান দানে তুনি
কবিতা ভক্তি প্ৰচাৰ ॥
শব্দৰ স্বৰূপে প্ৰদীপক বৈলা
মাধৱসে বঢ়াইলয়।
ভৈল বস্ত দিয়া সম্পূৰ্ণ কবিতা
গোপালেসে অদাইলয় ॥
কহে পদ্মাপ্ৰিয়া ভক্তি দানে দিয়া
গোপাল ৰূপাল স্বামী।
পাৱত আৰিলা নিমিত্ত গোপাল
শৰণ পৰিলো আমি ॥

গীত : ৰাগ—ৰামকিৰি।

শুক পৰ মন্থলিপি মন তই,
গতি মোৰ (ভকত) দুহ পাৰে।
অৰ বৈতৰণী হৰিতে তৰ্কী,
আনন্দতে কেবা পাৰে ॥

পদ

পূৰ্ব গতি ধন সবে অকাৰণ
যেন জল বিখ ভাসে।
এই আছে নাই সবে হয় ছাই
সকলো কালে পৰাসে ॥
জীৱন যৌৱন দুয়ো অকাৰণ
যেন সপোনৰ নিবি।
মিছা হুৰ দাপি অথক বিধাগি
মঠেল কিচুই সিদ্ধি ॥
বিষয়ত মন অকৃত বন্ধন
ময়া মহা পশ জৰী।
পদ্মাপ্ৰিয়াই কহে অক্তিগ্ৰাৰ
গোপালৰ পাৰে পাৰি ॥

সম্পাদকৰ চুআবাব

স্মৃতি তৰ্পণ

তাহানি বাঁহীৰ যুগবেপৰা কাপ হাতত লোৱা
আজীনে সাহিত্যসেৱী ৬খনাই বৰাৰ মুহূৰ্ত অসমে
এজন চিন্তাবীল হুসাহিত্যিক হেৰুৱালে। তেখেতে
লিখি যোৱা একালৰ পাঠ্যপুথি “আদিপাঠ”,
“সাহিত্য কৰিকা” আদিৰ শাৰীৰ কিতাপ আৰ্জিও
বিৰল। “কবিতা চন্দ্ৰিকাৰ” লিখক ৬খনাই বৰাক
নৰনা মাহুৰ অসমত নাই। সমালোচকসকলে
কয় যে যি কাব্য বা সাহিত্য পঢ়িলে সহজে মনত
বৈ যায়, সিয়ে প্ৰকৃত কাব্য বা সাহিত্য। ৬খনাই
বৰাৰ কবিতাসমূহৰ ভাষা সৰল, নিভাঙ অথচ
ক্লয়গ্ৰাহী আছিল। তেখেতৰ ভালোমান কবিতাই
অসমৰ বয়সীয়া বুজন অংশ শিক্ষিত মাহুৰৰ প্ৰাণ
স্পৰ্শ কৰি স্মৃতিত ৱায়িহ লাভ কৰি আছে।

আমি এইজনা পুণ্যাজ্ঞা কবিৰ স্বৰ্গগত আত্মাৰ
চিনশাৰ্তি কামনা কৰোঁ।

আমাৰ ক্ৰটা স্বীকাৰ

পত্ৰিকা সম্পাদনাৰ গুৰু দায়িত্ব বহন কৰাব
সময় আৰু ব্যয়গতা ছয়োটাৰে আমাৰ অভাৱ।
নিজৰ অনিচ্ছা সত্ত্বেও, প্ৰায় বাধা হৈয়ে এই দায়িত্ব
গ্ৰহণ কৰিব লগীয়াত পৰিভিলোঁ। তথাপি পত্ৰিকাৰ
প্ৰকাশত ইমান পলম হোৱাত শুভাকাঙ্ক্ষী অনেকেই
আমাক দোষাৰোপ কৰাটো স্বাভাৱিক। যোগ্য
প্ৰাৰদ্ধৰ অভাৱ বা ছপাখানাবৰ গহৰিলৈ আঙুলিয়াই
নিজৰ ক্ৰটা আমি অস্বীকাৰ কৰিব খোজা নাই;
কেৱল অনুৰোধ কৰিছো, আমাৰ প্ৰতি খঙত
সদাশয় পাঠকপাঠিকা সকলে পত্ৰিকাকৈ পূৰ্বৰ
চেহেন্ছ পাৰহি নাযায় যেন।

অসমীয়া বানান সমস্যা

অসমীয়া কিতাপ আলোচনী বাতৰি কাকত আদিত অসমীয়া শব্দৰ বানান সম্পৰ্কে কোনো এটা নীতি অঙ্গুসৰণ কৰা দেখা নাযায়। ফলত ন-শিকাকৰ সংঘত এটা বিৰাট সমস্যাই দেখা দিছে। তেওঁলোকে কোনটো শুদ্ধ কোনটো অশুদ্ধ কেনেকৈ বুজিব? অকল ন-শিকাকৰ ক্ষেত্ৰত নহয়, পাঠ্যপুথি লিখোঁতাসকলো বিবৃদ্ধি হৈছে। আমি গুৰুৰে লক্ষ্য কৰিছোঁ, যে কোনো কোনো পাঠ্যপুথি পৰীক্ষকে এখনো অভিধানৰ লগত মিল নথকা বানানো সম্বৰ্ণন কৰিছে। প্ৰচলিত অভিধান কেইখনতো বানানৰ অমিল দেখা যায়। এযনত 'তিবোতা', 'পাত্ত', 'পিত্ত', আনখনত 'তিকতা', 'পাত্ত', 'পিত্ত' এইদৰে পোতা যায়। কোনোৱে সংস্কৃত ব্যাকৰণৰ নিয়ম মানি 'বৰঙনি' লিখে, কোনোৱে আকৌ 'অসমীয়া' শব্দত সেই নিয়ম দেখাটে বুলি বৰঙনি গিখে। ৩৮শ্ৰীকুমাৰ আগৰ-তালাই যুগপতি উদ্ভাৱন কৰি 'সোণকালে' লিখিছিল ('আজিও' সাহিনীয়া অসমীয়াই' তাকেই অঙ্গুসৰণ কৰিছে), আনবিলাকে 'দোনকালে' লিখে। অঙ্গুস 'ব' ৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কেও কোনো নীতি মানি চলা দেখা নেযায়। বেৰুজুল বৰণ দ্বিত্ব হোৱা নোহোৱাৰ ক্ষেত্ৰতো একেই অবাঞ্ছকতা। বিদেশী শব্দৰ অসমীয়া উচ্চাৰণৰ বেগিকাও নানা মনিন নানা মত। এইদৰে অসোসাঁহ দূৰ কৰি এটা নীতি স্থিৰ কৰিবলৈ স্বৰ্গীয় শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱৰ উদ্যোগিত তাহানিতত এখন 'বানান-সমিত্তি' নিৰ্দ্ধাৰিত হৈছিল; কিন্তু শেষলৈ কোনো ফল নফলিল। সেয়ে সাহিত্য সভাৰ ঘোৰা গুৱাহাটী অধিবেশনে অসমীয়া আখৰ-জোঁটনি, বানান আদিৰ সংস্কাৰ আৰু নীতি নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিবলৈ অসম সাহিত্য সভাৰ

মনোনীত তিনিজন প্ৰতিনিধি, গুৱাহাটী পি. সি. নিউজলয় মনোনীত তিনিজন প্ৰতিনিধি আৰু অসম চৰকাৰৰ মনোনীত তিনিজন প্ৰতিনিধিক লৈ এখন নজনীয়া কমিটি গঠন কৰি দিবলৈ চৰকাৰৰ অমুৰোধ জনাইছিল। আমি আশা কৰিছোঁ চৰকাৰে এই প্ৰস্তাৱ সফলভাৱে বিবেচনা কৰি যথাবিহিত ব্যৱস্থা হাতত লব।

নেফাত অসমীয়া ভাষা

অসম সাহিত্য সভা অসমীয়া ভাষা, সংস্কৃত আৰু সাহিত্যৰ সংৰক্ষণ, প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰ একমাত্ৰ অস্থান। সেয়ে অসমীয়া ভাষা বা সাহিত্যৰ সঙ্কটন দেখিলে সভাই উল্লেখ প্ৰকাশ কৰা বাস্তৱিক। নেফাৰ জনজাতীয় লোকসকলৰ ওপৰত অসমীয়া ভাষা ছোৱা কৰি জাপি দিব লাগে বুলি সাহিত্য সভাই অবাঞ্ছনীয় দাবী কোনো দিনেই কৰা নাই। যুগ যুগ ধৰি পৰ্ব্বতীয় জনজাতীয় লোকসকলৰ পৰম্পৰাৰ মাজত মাগধ-ৰূপে চলি থকা অসমীয়া ভাষাৰ পূৰ্বৰ স্থান আজিও অস্বাভৱত থাকে এয়ে সভাৰ অভিপ্ৰায়। বৃদ্ধি চৰকাৰে পুথক কৰি থকা ভাৰতৰ উচ্চ-পুৰ্ব সীমাৰ অঞ্চলৰ এই জনজাতীয় লোকসকলৰ মাজত ভাৰতীয় নাগৰিকত্ব বোধ জগাই তুলি তেওঁলোকক ভাৰতৰ ঐক্য আৰু অখণ্ডতাত আস্থাবান কৰিবলৈ হলে ভাৰতৰ ঐক্য আৰু অখণ্ডতাত আবেগপূৰ্ণ বিশ্বাসশীল যুৱা অসমীয়া ভাই-ভনীসকলৰ লগত ভাৰ আৰান-প্ৰদান আৰু মিলা-প্ৰীতিৰ জৰিয়তেহে অন্যায়সে সত্তৰণৰ হব বুলি সাহিত্য সভাই বিশ্বাস কৰে। গতিকে নেফাত অসমীয়া প্ৰসাৰৰ থা অসমীয়া ভাষাৰ স্বার্থই বক্ষ্য কৰাই নহয়, ই ভাৰতীয় ঐক্যৰো অঙ্গুসুল হব—এয়ে সভাৰ দৃষ্টি মত।

পোৱা পুথিৰ চমু চিনাকি

সাহিত্য আৰু জীৱন :—

লিঃ—ডাঃ শ্ৰীপ্ৰফুল্লৰত্ন গোস্বামী

প্ৰকাশক—শ্ৰীবিচিত্ৰমাৰায়ণ হৰত বৰুৱা, লয়াৰ্ড বুক ষ্টল, গুৱাহাটী; বেচ—২৪০; পৃঃ ২০৬, ১৯৪৫ ২।

লিখকৰ ভিন ভিন সময়ত লিখা তেইছটা প্ৰবন্ধ দুটি বুৱাই প্ৰথমৰ প্ৰকাশ কৰা হৈছে। শ্ৰীযুত গোস্বামীয়ে ইতিমধ্যেই অসমীয়া সাহিত্য ক্ষেত্ৰত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে; গতিকে অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজৰ আগত তেৰেতক পৰিচিত কৰি দিয়াৰ প্ৰয়োজন নাই। অসমীয়া ইংৰাজী দুয়ো সাহিত্যতে তেৰেতক হাত আছে, অস্ত্ৰত: কিতাপখনে তাৰেই পৰিচয় দিয়ে। এথকাৰে নিজেই স্বীকাৰ কৰা যবে আটাইবোৰ প্ৰবন্ধ সমান মূল্যৰ নহলেও কোনোটিৰে সাহিত্যিক মূল্য নাই বুলি কব নোৱাৰিব। "জীৱনৰ মোহ", "আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ পটভূমি", "সাহিত্য আৰু জীৱন" আদি প্ৰবন্ধ কেইটা স্মৃতিস্থিত হৈছে। আনহাতে "কল্কীনাথ বেজবৰুৱা", "বিভেৰ কবিতা", "জাপানী কবিতা" আদি প্ৰবন্ধ কেইটা অলপ লঘু মনে হৈছে। স্মৰণিত দিয়াৰ উপৰিত ছই চাৰিটা অশুদ্ধি ৰৈ য়েতে যদিও সিয়ে গুৰুতৰ ত্ৰুটি হোৱা নাই।

এথকাৰ লগতে হুব মিলাই আমিও কওঁ— "সাহিত্যৰ আলোচনা থকা প্ৰবন্ধৰ সংগ্ৰহ অসমীয়া ভাষাত সৰহ নাই"; সেয়ে এনে ধৰণৰ কিতাপ নিয়ামেই ওলায় নিয়ামেই দেশৰ মজল। আমি লিখক আৰু প্ৰকাশক উভয়ৰে শলাপ লৈছোঁ, থাক গোৱামীদেৱৰ কাপৰপৰা আমাৰ সাহিত্যৰ

ভাল চহকী কবিতাৰ গৰা কিতাপ আৰু প্ৰকাশ পাব বুলি বাট চাই বুলোঁ।

—সম্পাদক

"মই অসমীয়া"—

সৌমাৰ, বেচ ১০ প্ৰকাশক—গুৱাহাটী প্ৰায়জোঁতিৰ প্ৰকাশভৱন। পৃঃ ১-৯৯। ১৮৭৭ শক। "মই অসমীয়া" এখন উপন্যাস আৰু "অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰপৰা এই উপন্যাসখন বচিত" বুলি পাতনিত উল্লেখ কৰা হৈছে।

স্বকথিত উপন্যাসখনত অসমৰ বিভিন্ন সমস্যাৰ কথা আলোচনা কৰা হৈছে। ঔপন্যাসিকে প্ৰতিপন্ন কৰিছে যে "অসমীয়া জাতীয়তাবোধো বোধকৰোঁ" একেবাৰে পাতত গজা বিধৰ নহয়। "স্বাধৰ ভাবেৰে মানি নিভিগাঠক অহা বহিঃস্বাভাৱিকাব-পৰা" অসমৰ স্বানীয় লোকৰ অৰ্থনৈতিক জীৱন যে বিপন্ন হৈছে তাক উপন্যাসত আলোচনা কৰা হৈছে। অসমীয়া মাপুছে দেশৰ সমস্যা সমূহৰ প্ৰতি সজাগ হোৱা নাই। পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ সপ্তীতি গঢ়ি উঠা নাই, অসমীয়াই বেহা-বেপোৰত মন দিয়া নাই। কাছাৰত অসমীয়া ভাষা চলোৱাৰ চেষ্টা কৰা নাই। চাহ বাগান, তেল-কোম্পানী, বেল বিভাগ আদিত অসমীয়া মাপুহ বেছি সোমোৱা নাই, অন্য-অসমীয়াৰ মাজত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰৰ চেষ্টা চলোৱা নাই—এই সকলোবোৰ কথা

উপজাতিৰ অৰ্ধনৈতিক কাৰণবশতঃ চোৱা হৈছে। “অসমৰ প্ৰত্যেক নগৰতে বিজ্ঞ সন্মিলন, সাহিত্য সন্মিলন, মহিলা সন্মিলন, খেল-খেলাৰ প্ৰতিযোগিতা আদি বছৰে বছৰে বৰ আড়ম্বৰে হুলাই ধৰিছে। কিন্তু এই সকলোবিলাক সৰ্ব্বোৎকৃষ্ট অসমীয়া জাতিয়ে বে অৰ্ধনৈতিক ক্ষেত্ৰত ক্ৰমাৎ গাছ হ'বকৈ গৈছে সেইটো কথা খুব কমেহে দৰ্শক ভাবিছে।” এইখিনিতে লোককে আচল কথা কৈছে।

সেইকাৰণে “অসমীয়া মাহুৰক অৰ্ধনৈতিক ক্ষেত্ৰে সচেতন” নকৰিলে অসমীয়া জাতিৰ জীৱন ভবিষ্যতে বিপন্ন হ'ব। মুঠতে এই উপজাতি অসমৰ সমস্ত সমূহ অৰ্ধনৈতিক দৃষ্টিকোণৰপৰা বিশ্ৰেণ কৰা হৈছে। ভাষা সহজ, সৰল আৰু এই অৰ্ধনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক উপজাতিৰ উপযোগী হৈছে। আমি এই উপজাতিৰ লেখকক সধৰ্ম্মনা জনাইছোঁ।

—শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী